

શ્રી જૈન થોક સંગ્રહ.

જીવણુલાલ છગનલાલ સંઘવી.

૬૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીયક વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૧૮૫૬ કિંમત ૦૧૭.૦૦

ગ્રંથનામ જ્ઞાન શાસ્ત્ર સંગ્રહ

વર્ગિક પૃ ૩૧૩૪

। શ્રી જિનવરાય નમઃ ।

શ્રી જૈન થોક સંગ્રહ

પ્રકાશક :

જીવણલાલ હગનલાલ સંઘવી.

પંચભાઈની પોળ : અમદાવાદ.

પ્રથમાવૃત્તિ

વિ. સં. ૧૯૬૫

પ્રત ૧૦૦૦

વીર સં. ૨૪૬૫

કિંમત પાંચ આના.

ધી વીરવિજય પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં કેશવલાલ સાંકળચંદ શાહે છાપ્યું.
ઠે. રતનપોળ, સાગરની ખડકી, અમદાવાદ.

વિષયાનુક્રમણિકા

વિષય	પૃષ્ઠ
(૧) શ્રી નવતત્ત્વ	૧
(૨) પચીશ ક્રિયા	૧૪
(૩) છકાયના બોલ	૧૯
(૪) પચીશ બોલ	૪૩
(૪અ) પાંત્રીશ બોલ	૫૦
(૫) સિદ્ધદાર	૫૬
(૬) ચોવિશહંડક	૬૧
(૭) આઠ કર્મની પ્રકૃતિ	૯૪
(૮) ગતાગતિ	૧૦૬
(૯) ૭ આરાના ભાવ... ..	૧૧૯
(૧૦) દશ દારના જીવસ્થાનક	૧૩૦
(૧૦અ) શ્રી ગુણ સ્થાન દાર	૧૪૫
શ્રી ભક્તામર સ્તોત્ર	૧૬૫

પ્રસ્તાવના

જૈનધર્મનું તત્ત્વજ્ઞાન અતિ સૂક્ષ્મ છે; સાથે સાથે તે આધુનિક વિજ્ઞાનની કસોટીએ ચડાવતાં સંપૂર્ણ સત્ય અને અત્યંત ગહન જાણાયું હોઈ, ઇતર ધર્મનાં તત્ત્વજ્ઞાન કરતાં તે સર્વશ્રેષ્ઠ મનાયું છે. આ તત્ત્વજ્ઞાનનાં સંસ્કારો જૈન સમાજમાં વિકાસ પામે તે હેતુ લક્ષમાં લઈ, પૂર્વાચાર્યોએ ભગવાન મહાવીર કથિત આગમોમાંથી સાર રૂપ દોહન કરી આગમોમાંના તત્ત્વજ્ઞાનને જુદા જુદા થોકડાઓ રૂપે, કંદસ્થ થઈ શકે તે માટે સંગ્રહિત કર્યું છે. તે પૈકી આ પુસ્તકમાં મુખ્ય ૧૦ થોકડાઓ આપવામાં આવ્યા છે.

આ અગાઉ થોક સંગ્રહની અનેક વિધવિધ આવૃત્તિઓ નીકળી ગઈ છે; છતાં તેની માગણી હજુયે જેવી ને તેવી ચાલુજ છે. છેલ્લે છેલ્લે વઢવાણ નિવાસી શ્રી. ચુનીલાલ લક્ષ્મીચંદ શાહે “લઘુજૈન થોક સંગ્રહ” નામથી સસ્તી કિંમતની આવૃત્તિ કાઢી હતી, જે ખલાસ થઈ હોવાથી તેમજ અનેક જૈનશાળા-કન્યાશાળાના સંચાલકો તરફથી તેની માગણી થતી હોઈ, જૈનસમાજના લાભાર્થે આ પાઠ્ય પુસ્તક પ્રકટ કરવાનું સાહસ હું કરું છું. મને આશા છે કે જૈનસમાજ મહારા આ પ્રકાશનને ખંતપૂર્વક અપનાવી લેશે.

‘લઘુજૈન થોકસંગ્રહ’ ના આધારે આ થોકડાઓ સંપાદિત કર્યા છે; તે સાથે જૈનસમાજના એક ભાગમાં ૨૫ બોલ અને બીજા ભાગમાં ૩૫ બોલ એમ બંને ચાલતા હોવાથી બંનેય થોકડા આમાં દાખલ કર્યા છે; ઉપરાંત જીવસ્થાનક વિષેના પણ બે જાતના થોકડા આપ્યા છે, જેથી જૈનના કાર્ષ્ણ્ય પક્ષને અભ્યાસ કરવા માટે આ પુસ્તક એક સરખું ઉપયોગી થઈ પડે.

આ સિવાય ભક્તામર સ્તોત્ર પણ આમાં દાખલ કર્યું છે. લડાઈના સંયોગોને લીધે કાગળના ભાવ ખૂબજ વધી જવા છતાં, એ વિષય નવા ઉમેર્યા છતાં, ખાસ કમાણીનો ઉદ્દેશ ન રાખતાં, પુસ્તકની કિંમત માત્ર પાંચ આનાજ રાખી છે એ તરફ અમે જોઈ જનતાનું લક્ષ્ય ખેંચીએ છીએ.

આ પુસ્તક શાળાઓમાં મુખપાઠ કરાવાનું હોઈ, તેની શુદ્ધિ માટે ખૂબજ કાળજી રાખવામાં આવી છે, છતાં દષ્ટિ દોષથી કે કોઈ કોઈ ટાઈપ ઉડી જવાને લીધે ક્ષતિ થયેલી જણાય તો વાચકો તે સુધારી લેશે એવી વિનંતિ છે.

આ થોડકાઓમાં એત્રણ જગ્યાએ માન્યતા ભેદ છે. દા. ત. પૃષ્ઠ નં. ૩૮ લીટી ૭-૮-૧૦ માં 'નીચે' શબ્દ છે તે ન જોઈએ એવી કેટલાકની માન્યતા છે. પૃષ્ઠ નં. ૬૬ લીટી ૨૨માં "તે નગરની ગટરોના કર્દમ સમાન" છે તેના બદલે "તે ગાડાના ઉંજન સમાન" છે એવો મત છે. તથા પૃષ્ઠ નં. ૧૦૦ લીટી ૨૭માં "તે ગાડાના ખંજન કે અંજન સમાન" છે તેને બદલે "તે છાણના ચલા સમાન" જોઈએ એવો મત છે. એટલે શીખનારે પોતપોતાની ગુરૂપરંપરાનુસાર શીખવું. કિંમલુના !

પંચભાઈની પોળ,
આશ્વિન કૃષ્ણ દ્વિતીયા.
૧૯૬૫

જીવણલાલ સંઘવી

શ્રી વીતરાગાય નમઃ

(૧) નવ તત્ત્વ.

વિવેકી સમદષ્ટિ જીવોએ નવ તત્ત્વ જાણવા જોઈએ. તે નવ તત્ત્વનાં નામ.

૧ જીવ તત્ત્વ, ૨ અજીવ તત્ત્વ, ૩ પુન્ય તત્ત્વ, ૪ પાપ તત્ત્વ, ૫ આસ્રવ તત્ત્વ, ૬ સંવર તત્ત્વ, ૭ નિર્જરા તત્ત્વ, ૮ બંધ તત્ત્વ, ૯ મોક્ષ તત્ત્વ.

પહેલે જીવ તત્ત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

જીવ તત્ત્વ તે, ચૈતન્ય લક્ષણ, સદા, સહાયોગી, અગ્રંખ્યાત પ્રદેશી, સુખ દુઃખનો જાણ, સુખ દુઃખનો વેદક, અરૂપી હોય, તેને જીવ તત્ત્વ કહીએ. જીવનો એક ભેદ છે, કારણ કે સકલ જીવોનું ચૈતન્ય લક્ષણ એક જ પ્રકારે છે. તે માટે સંગ્રહનયે કરીને, એક ભેદે જીવ કહીએ. ૧. બે પ્રકારે જીવ. ૧ ત્રસ. ૨ સ્થાવર; અથવા ૧ સિદ્ધ, ૨ સંસારી. ૨. ત્રણ પ્રકારે જીવ. ૧ સ્ત્રી વેદ, ૨ પુરુષ વેદ, ૩ નપુંસક વેદ; અથવા ૧ ભવ્ય સિદ્ધિયા, ૨ અભવ્ય સિદ્ધિયા, ૩ નોભવ્ય સિદ્ધિયા, નોઅભવ્ય સિદ્ધિયા. ૩. ચાર પ્રકારે જીવ. ૧ નારકી, ૨ તિર્યચ, ૩ મનુષ્ય, ૪ દેવ; અથવા ૧ ચક્ષુ દર્શની, ૨ અચક્ષુ દર્શની, ૩ અવધિ દર્શની, ૪ કેવલ દર્શની. ૪. પાંચ પ્રકારે જીવ. ૧ એકંદ્રિય, ૨ બેઈંદ્રિય, ૩ ત્રીઈંદ્રિય, ૪ ચૌઈંદ્રિય, ૫ પંચેન્દ્રિય; અથવા ૧ સજ્જેગી, ૨ મન જ્જેગી, ૩ વચન જ્જેગી, ૪ કાય જ્જેગી, ૫ અજ્જેગી. ૫. છ પ્રકારે જીવ. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજસ્કાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય; અથવા ૧ સકષાયી, ૨ કોવકષાયી, ૩ માનકષાયી, ૪ માયાકષાયી, ૫ લોભકષાયી, ૬ અકષાયી. ૬. સાત પ્રકારે જીવ. ૧ નારકી, ૨ તિર્યચ, ૩ તિર્યચાણી, ૪ મનુષ્ય, ૫ મનુષ્યાણી, ૬ દેવ, ૭ દેવાંગના. ૭.

આઠ પ્રકારે જીવ. ૧ સલેશ્વી, ૨ કૃષ્ણલેશ્વી, ૩ નીલલેશ્વી, ૪ કાપોતલેશ્વી, ૫ તેજ્જલેશ્વી, ૬ પદ્મલેશ્વી, ૭ શુક્લલેશ્વી, ૮ અલેશ્વી.
 ૯. નવ પ્રકારે જીવ. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજસ્કાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ બેઇંદ્રિય, ૭ ત્રીઇંદ્રિય, ૮ ચૌઇંદ્રિય, ૯ પંચેંદ્રિય, ૯. દશ પ્રકારે જીવ. ૧ એકેંદ્રિય, ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ ત્રી-
 ઇંદ્રિય, ૪ ચૌઇંદ્રિય, ૫ પંચેંદ્રિય; એ પાંચના અપર્યાપ્ત અને પર્યાપ્ત એ
 ૧૦. અગિયાર પ્રકારે જીવ. ૧ એકેંદ્રિય, ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ ત્રી-
 ઇંદ્રિય, ૪ ચૌઇંદ્રિય, ૫ નારકી, ૬ તિર્યચ, ૭ મનુષ્ય, ૮ ભવનપતિ,
 ૯ વાણુવ્યંતર, ૧૦ જ્યોતિષી, ૧૧ વૈમાનિક. ૧૧. બાર પ્રકારે જીવ.
 ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજસ્કાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિ-
 કાય, ૬ ત્રસકાય, એ છ ના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત, એ બાર. ૧૨.
 તેર પ્રકારે જીવ. ૧ કૃષ્ણલેશ્વી, ૨ નીલલેશ્વી, ૩ કાપોતલેશ્વી, ૪
 તેજ્જલેશ્વી, ૫ પદ્મલેશ્વી, ૬ શુક્લલેશ્વી, એ છ ના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત
 એ બાર ને ૧ અલેશ્વી. ૧૩. ચૌદ પ્રકારે જીવ. ૧ સૂક્ષ્મ એકેં-
 દ્રિયના અપર્યાપ્ત, ૨ સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિયના પર્યાપ્ત, ૩ બાહર એકેંદ્રિયના
 અપર્યાપ્ત, ૪ બાહર એકેંદ્રિયના પર્યાપ્ત, ૫ બેઇંદ્રિયના અપર્યાપ્ત, ૬
 બેઇંદ્રિયના પર્યાપ્ત, ૭ ત્રીઇંદ્રિયના અપર્યાપ્ત, ૮ ત્રીઇંદ્રિયના પર્યાપ્ત, ૯
 ચૌઇંદ્રિયના અપર્યાપ્ત, ૧૦ ચૌઇંદ્રિયના પર્યાપ્ત, ૧૧ અસંસી પંચેંદ્રિયના
 અપર્યાપ્ત, ૧૨ અસંસી પંચેંદ્રિયના પર્યાપ્ત, ૧૩ સંસી પંચેંદ્રિયના
 અપર્યાપ્ત, ૧૪ સંસી પંચેંદ્રિયના પર્યાપ્ત.

વિસ્તાર નયે કરીને જીવના પદ્મ ભેદ. ૧ ચૌદ ભેદ નાર-
 કીના, ૨ અડતાળીશ ભેદ તિર્યચના, ૩ ત્રણસેં ને ત્રણ ભેદ મનુષ્યના,
 ૪ એકસો અઠાણું ભેદ દેવના.

નારકીના ભેદ. સાત નરકના નારકી અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ
 આઠ. ૧.

તિર્યચના ભેદ. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજસ્કાય, ૪
 વાયુકાય એ ચારના સૂક્ષ્મ, ને બાહર, એ આઠ. તે આઠના અપ-

પર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ સોળ. વનસ્પતિના ૭ ભેદ તે ૧ સૂક્ષ્મ, ૨ પ્રત્યેક ૩ સાધારણ, એ ત્રણના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત, એ ૭ મળીને બાવીશ. ૧ બેઈંદ્રિય, ૨ ત્રીઈંદ્રિય, ૩ ચૌઈંદ્રિય, એ ત્રણના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ ૭ મળીને ૨૮. તિર્યચ પંચેંદ્રિયના ૨૦ ભેદ. ૧ જલચર, ૨ સ્થલચર, ૩ ઉરપરિસર્પ, ૪ ભુજપરિસર્પ, ૫ ખેચર, એ પાંચ ગર્ભજ ને પાંચ સંમૂર્ષિમ એ દશ. એ દશના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત, એ વીશ મળીને ૪૮ ભેદ તિર્યચના જાણવા. ૨.

મનુષ્યના ભેદ. પન્નર કર્મભૂમિના મનુષ્ય, ત્રીશ અકર્મભૂમિના મનુષ્ય, છપન્ન અંતરદ્વીપના મનુષ્ય, એ એકસો ને એક ક્ષેત્ર મનુષ્ય ગર્ભજના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ ૨૦૨, ને ૧૦૧ ક્ષેત્રના સંમૂર્ષિમ મનુષ્ય ચૌદ સ્થાનક્રિયા અપર્યાપ્ત, એ ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના જાણવા. ૩

દેવના ભેદ. ભવનપતિના ૨૫ ભેદ, તે દશ અસુર કુમારાદિક, પન્નર પરમાધર્મી એ પચીશ, વાણુવ્યંતરના ૨૬ ભેદ. ૧૬ જાતિના દેવ, ૧૦ જાતિના ગ્રંભિકા, એ ૨૬ મળીને ૫૧. જ્યોતિષીના દશ ભેદ. તે પાંચ ચર, પાંચ સ્થિર, એ દશ મળીને ૬૧. ત્રણ કિલ્લિષી, ૬૪. બાર દેવલોક, ૭૬. નવ લોકાંતિક, ૮૫. નવ ઐવેયક ૯૪. પાંચ અનુત્તર વિમાન, ૯૯. એ નવાણું જાતિના દેવના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ ૧૯૮ ભેદ દેવના જાણવા. ૪. (વિસ્તાર છ કાયના બોલમાંથી જાણવો.)

એ સર્વ થઈ ને ૫૬૩ ભેદ જીવના જાણવા. એ જીવ જાણીને, તેની દયા પાળીએ, તો આ ભવ અને પરભવ નિરાશાધ (પીડારહિત) પરમ સુખ પામીએ. ઇતિ શ્રી જીવતત્ત્વ ૧.

બીજે અજીવ તત્ત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

અજીવ તત્ત્વ તે જડ લક્ષણ, ચૈતન્ય રહિત, વર્ણુઆદિક રૂપ સહિત અને રહિત, સુખ દુઃખને ન વેદે તેને અજીવ કહિયે. અજીવના ચૌદ ભેદ. ૧ ધર્માસ્તિકાયનો સ્કંધ ૨ તેનો દેશ, ૩ તેનો પ્રદેશ, ૪ અધર્માસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૫ તેનો દેશ, ૬ તેનો પ્રદેશ. ૭ આકાશ-

સ્તિકાયનો સ્કંધ, ૮ તેનો દેશ, ૯ તેનો પ્રદેશ, ૧૦ અધ્વા કાળ, એ દશ ભેદ અરૂપી અણ્વના જાણવા. ૧૧ પુદ્ગલાસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૧૨ તેનો દેશ, ૧૩ તેનો પ્રદેશ, ૧૪ પરમાણું પુદ્ગલ, એ ચાર ભેદ રૂપી અણ્વના જાણવા.

વિસ્તાર નયે કરીને અણ્વના ૫૬૦ ભેદ છે. પ્રથમ ૩૦ ભેદ અરૂપી અણ્વના ૧ ધર્માસ્તિકાય દ્રવ્યથી એક, ૨ ક્ષેત્રથી લોક પ્રમાણે, ૩ કાળ થકી આદિ-અંતરહિત. ૪ ભાવ થકી અરૂપી, ૫ ગુણ થકી ચલણ સહાય, ૬ અધર્માસ્તિકાય દ્રવ્યથી એક, ૭ ક્ષેત્રથી લોક પ્રમાણે, ૮ કાળ થકી આદિ-અંતરહિત, ૯ ભાવ થકી અરૂપી, ૧૦ ગુણ થકી સ્થિર સહાય, ૧૧ આકાશાસ્તિકાય દ્રવ્યથી એક, ૧૨ ક્ષેત્રથી લોકલોક પ્રમાણે, ૧૩ કાળ થકી આદિ-અંતરહિત, ૧૪ ભાવ થકી અરૂપી, ૧૫ ગુણ થકી અવગાહનાદાન, તથા વિકાસ લક્ષણ, ૧૬ કાળ દ્રવ્યથી અનેક, ૧૭ ક્ષેત્રથી અટ્ટી દ્વીપ પ્રમાણે, ૧૮ કાળ થકી આદિ-અંતરહિત, ૧૯ ભાવથી અરૂપી, ૨૦ ગુણ થકી વર્તના લક્ષણ, એ વીશ, ને દશ ભેદ ઉપર કહ્યા તે મળીને કુલ અરૂપી અણ્વના ત્રીશ ભેદ.

રૂપી અણ્વના ૫૩૦ ભેદ. પાંચ વર્ણ, એ ગંધ, પાંચ રસ પાંચ સંસ્થાન, આઠ સ્પર્શ, એ પચીસ બોલમાં જેટલા જેટલા બોલ લાભે તે ગણતાં સર્વ થઈને ૫૩૦ ભેદ થાય છે.

તેનો વિસ્તાર:-પાંચ વર્ણ. ૧ કાળો, ૨ નીલો, ૩ રાતો, ૪ પીળો, ૫ ઘોળો, એક એક વર્ણમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે, તે એ ગંધ, પાંચ રસ, પાંચ સંસ્થાન, આઠ સ્પર્શ, એ વીશ પંચા સો.

એ ગંધ. ૧ સુરભિ ગંધ, ૨ દુરભિ ગંધ, એક એક ગંધ માંહી ત્રેવિશ ત્રેવિશ ભેદ લાભે તે પાંચ વર્ણ, પાંચ રસ, પાંચ સંસ્થાન, આઠ સ્પર્શ એ ત્રેવિશ દુ છેંતાળીશ જાણવા. ૧૪૬.

પાંચ રસ. ૧ તીખો, ૨ કડવો, ૩ કસાયલો, ૪ ખાટો, ૫

મીઠા; એક એક રસમાંથી વીશ વીશ ભેદ લાભે. તે પાંચ વર્ણ, એ ગંધ, પાંચ સંસ્થાન, આઠ સ્પર્શ, એ વીશ પંચા સો જાણવા. ૨૪૬.

પાંચ સંસ્થાન. ૧ પરિમંડલ સંસ્થાન, તે ચુડીને આકારે, ૨ વર્તુલ સંસ્થાન, તે લાડવાને આકારે, ૩ ત્રંશ સંસ્થાન, તે ત્રિખુણા સિંધોડાના આકારે, ૪ ચતુરસ્ર સંસ્થાન, તે ચોરસાને આકારે, ૫ આયત સંસ્થાન, તે લાંબી લાકડીને આકારે, એક એક સંસ્થાનમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે. તે પાંચ વર્ણ, એ ગંધ, પાંચ રસ, આઠ સ્પર્શ, એ વીશ પંચા સો જાણવા. ૩૪૬.

આઠ સ્પર્શ. ૧ કર્કશ, ૨ સુંહાળો, ૩ હલકો, ૪ ભારે. ૫ ટાઢો, ૬ ઉન્હો, ૭ લુખો, ૮ ચીકણો; એક એક સ્પર્શમાં ત્રેવીશ ત્રેવીશ ભેદ લાભે તે પાંચ વર્ણ, એ ગંધ, પાંચ રસ, પાંચ સંસ્થાન, છ સ્પર્શ; આઠ સ્પર્શમાં એ ઓછા કહેલ છે, તે કર્કશની પુછા હોય તો કર્કશ ને સુંહાળો, એ એ વર્જવા; એમ હલકાની પુછા હોય તો, હલકો ને ભારે, એ એ વર્જવા; એમ ટાઢાની પુછા હોય તો ટાઢો ને ઉન્હો, એ એ વર્જવા; એમ ચીકણાની પુછા હોય તો ચીકણો ને લુખો એ એ વર્જવા; એમ જે બોલની પુછા હોય તે તથા તેનો પ્રતિપક્ષ એ એ વર્જવા; એ ત્રેવીશ અક્ષાં એક સો ને ચોરાશી.

એ સર્વ મળીને ૫૬૦ ભેદ રૂપી અણવના ને ઉપર કહેલા ૩૦ ભેદ અરૂપી અણવના મળીને ૫૯૦ ભેદ અણવના જાણવા. તે અણવ જાણીને તે ઉપરથી મોહ ઉતારીએ તો આ ભવ ને પરભવ, નિરાયાધ પરમ સુખ પામીએ. ઇતિ અણવ તત્ત્વ.

ત્રીજે પુન્ય તત્ત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

પુન્ય તત્ત્વ તે શુભ કમાણીએ કરી, શુભ કર્મના ઉદ્યે કરી, શુભ ઉત્ત્વલ પુદ્ગલનો અંધ પડે જેનાં રૂળ ભોગવતાં આત્માને મીઠાં લાગે, તેને પુન્યતત્ત્વ કહિયે. તે પુન્યના નવ ભેદ. ૧ અન્ન પુન્ય, ૨ પાણી પુન્ય, ૩ લયન પુન્ય, ૪ શયન પુન્ય, ૫ વસ્ત્ર પુન્ય, ૬

મનઃ પુન્ય, ૭ વચન પુન્ય, ૮ કાય પુન્ય, ૯ નમસ્કાર પુન્ય. એ નવ પ્રકારે પુન્ય ઉપરાંતે. તેનાં શુભ ફળ ૪૨ પ્રકારે ભોગવે તે.

૧ શાતા વેદનીય, ૨ તિર્યચનું આયુષ્ય જુગલમાં, ૩ મનુષ્યનું આયુષ્ય, ૪ દેવનું આયુષ્ય, ૫ મનુષ્યની ગતિ, ૬ દેવની ગતિ, ૭ પાંચેંદ્રિયની જાતિ, ૮ ઔદારિક શરીર, ૯ વૈક્રિય શરીર, ૧૦ આહારિક શરીર, ૧૧ તેજસ શરીર. ૧૨ કાર્માણુ શરીર, ૧૩ ઔદારિક અંગઉપાંગ, ૧૪ વૈક્રિય અંગઉપાંગ, ૧૫ આહારિક અંગઉપાંગ, ૧૬ વજ્રરૂપભનારાય સંધયણુ, ૧૭ સમચતુરંસ સંસ્થાન, ૧૮ શુભ વર્ણ, ૧૯ શુભ ગંધ, ૨૦ શુભ રસ, ૨૧ શુભ રપર્શ, ૨૨ મનુષ્યની અનુપૂર્વિ, ૨૩ દેવની અનુપૂર્વિ, ૨૪ અગુરૂ લઘુ નામ, ૨૫ પરાધાત નામ, ૨૬ ઉશ્વાસ નામ, ૨૭ આતાપ નામ, ૨૮ ઉદ્યોત નામ, ૨૯ શુભ ચાલવાની ગતિ, ૩૦ નિર્માણુ નામ, ૩૧ તીર્થકર નામ, ૩૨ ત્રસ નામ, ૩૩ બાદર નામ, ૩૪ પર્યાપ્ત નામ, ૩૫ પ્રત્યેક નામ, ૩૬ સ્થિર નામ, ૩૭ શુભ નામ, ૩૮ સૌભાગ્ય નામ, ૩૯ સુસ્વર નામ, ૪૦ આદેય નામ, ૪૧ યશો કીર્તિનામ, ૪૨ ઉચ્ચ ગોત્ર. એ ૪૨ ભેદે પુન્યનાં ફળ ભોગવે. એ પુન્ય જાણીને, પુન્ય આદરીયે તો, આ ભવ ને પરભવ, નિરાબાધ, પરમ સુખ પામીએ. ઈતિ પુન્ય તત્ત્વ.

ચોથે પાપ તત્ત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

પાપ તત્ત્વ તે અશુભ કર્માણીએ કરી, અશુભ કર્મના ઉદયે કરી, અશુભ, મેલા પુદ્ગલનો બંધ પડે જેનાં ફળ આત્માને ભોગવતાં કડવાં લાગે, તેને પાપતત્ત્વ કહિયે.

પાપના ૧૮ ભેદ. ૧ પ્રાણાતિપાત. ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન, ૫ મરિચક, ૬ ક્રોધ, ૭ માન, ૮ માયા, ૯ લોભ, ૧૦ રાગ, ૧૧ દ્વેષ, ૧૨ કલેશ, ૧૩ અભ્યાખ્યાન, ૧૪ પિશુન, ૧૫ પરપરિવાદ, ૧૬ રતિ અરતિ, ૧૭ માયામૃષા, ૧૮ મિથ્યાદર્શનશબ્દ, એ ૧૮ ભેદે

પાપ ઉપરાંતે તેનાં અશુભ ફળ, ૮૨ પ્રકારે ભોગવે. ૧ મતિ જ્ઞાના-
વરણીય, ૨ શ્રુત જ્ઞાનાવરણીય, ૩ અવધિ જ્ઞાનાવરણીય, ૪ મનઃપર્યવ
જ્ઞાનાવરણીય, ૫ કેવળ જ્ઞાનાવરણીય, ૬ નિદ્રા, ૭ નિદ્રાનિદ્રા, ૮ પ્રત્યક્ષા
૯ પ્રત્યક્ષા પ્રત્યક્ષા, ૧૦ થીણુદ્ધિ, ૧૧ અક્ષુ દર્શનાવરણીય, ૧૨ અઅક્ષુ
દર્શનાવરણીય, ૧૩ અવધિ દર્શનાવરણીય, ૧૪ કેવલ દર્શનાવરણીય,
૧૫ અશાતા વેદનીય, ૧૬ મિથ્યાત્વમોહનીય, ૧૭ અનંતાનુબંધી ક્રોધ,
૧૮ માન, ૧૯ માયા, ૨૦ લોભ, ૨૧ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૨૨
માન, ૨૩ માયા, ૨૪ લોભ, ૨૫ પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૨૬ માન
૨૭ માયા, ૨૮ લોભ, ૨૯ સંજ્વલની ક્રોધ, ૩૦ માન, ૩૧ માયા, ૩૨
લોભ, ૩૩ હાસ્ય, ૩૪ રતિ, ૩૫ અરતિ, ૩૬ ભય, ૩૭ શોક, ૩૮
દુઃગંધા, ૩૯ સ્ત્રીવેદ, ૪૦ પુરુષવેદ, ૪૧ નપુંસકવેદ, ૪૨ નરકનું આયુષ્ય,
૪૩ નરકની ગતિ, ૪૪ તિર્યચની ગતિ, ૪૫ એકેન્દ્રિયપણું, ૪૬
બેઠેન્દ્રિયપણું, ૪૭ ત્રીઠેન્દ્રિયપણું, ૪૮ ચૌઠેન્દ્રિયપણું, ૪૯ રૂપભનારાય
સંઘયણ, ૫૦ નારાય સંઘયણ, ૫૧ અર્ધનારાય સંઘયણ, ૫૨ કીલિકા
સંઘયણ, ૫૩ સેવાર્ત સંઘયણ, ૫૪ ન્યગ્રોધ પરિમંડલ સંસ્થાન,
૫૫ સાદિ સંસ્થાન, ૫૬ વામન સંસ્થાન, ૫૭ કુખ્જ સંસ્થાન, ૫૮
હુંડ સંસ્થાન, ૫૯ અશુભ વર્ણ, ૬૦ અશુભ ગંધ, ૬૧ અશુભ રસ,
૬૨ અશુભ સ્પર્શ, ૬૩ નરકની અનુપૂર્વિ. ૬૪ તિર્યચની અનુપૂર્વિ,
૬૫ અશુભ ચાલવાની ગતિ, ૬૬ ઉપધાત નામ, ૬૭ સ્થાવર નામ,
૬૮ સૂક્ષ્મ નામ, ૬૯ અપર્યાપ્તપણું, ૭૦ સાધારણપણું, ૭૧ અસ્થિર
નામ, ૭૨ અશુભ નામ. ૭૩ દુઃભાગ્ય નામ, ૭૪ દુઃસ્વર નામ, ૭૫
અનાદેય નામ, ૭૬ અયશોકીર્તિ નામ, ૭૭ નીચ ગોત્ર, ૭૮ દાનાં-
તરાય, ૭૯ લાભાંતરાય. ૮૦ ભોગાંતરાય, ૮૧ ઉપભોગાંતરાય, ૮૨
વીર્યાંતરાય, એ ૮૨ પ્રકારે પાપનાં અશુભ ફળ ભોગવે. એ પાપ
જાણીને પાપનાં કારણ છાંડીએ, તો આ ભવ ને પરભવ નિરાખાધ,
પરમ સુખને પામીએ. ઇતિ પાપ તત્ત્વ સંપૂર્ણ.

પાંચમે આસ્રવ તત્ત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

આસ્રવ, તે જીવરૂપી તળાવને વિષે અપ્રત, ને અપ્રત્યાખ્યાને કરી, વિષય કષાયને સેવવે કરી, ઈંદ્રિયાદિક ઘડનાલે છીંદ્રે કરી, કર્મરૂપી જળનો પ્રવાહ આવે તેને આસ્રવ કહિયે.

તે આસ્રવના સામાન્ય પ્રકારે ૨૦ ભેદ. ૧ શ્રુતેન્દ્રિય અસંવરે તે આસ્રવ, ૨ ચક્ષુ ઇન્દ્રિય અસંવરે તે આસ્રવ, ૩ ઘ્રાણેન્દ્રિય અસંવરે તે આસ્રવ, ૪ રસેન્દ્રિય અસંવરે તે આસ્રવ, ૫ સ્પર્શેન્દ્રિય અસંવરે તે આસ્રવ, ૬ મન અસંવરે તે આસ્રવ, ૭ વચન અસંવરે તે આસ્રવ, ૮ કાય અસંવરે તે આસ્રવ, ૯ ભંડ ઉપકરણ અયત્નાથી લે મુકે તે આસ્રવ, ૧૦ સુષ્પ કુશાગ્ર (સોય પ્રમુખ) અસંવરે તે આસ્રવ, ૧૧ પ્રાણાતિપાત (જીવની ઘાત) કરે તે આસ્રવ, ૧૨ મૃષા (જૂઠું) ખોલે તે આસ્રવ, ૧૩ અદત્તાદાન (ચોરી કરે) તે આસ્રવ, ૧૪ મૈથુન સેવે તે આસ્રવ, ૧૫ પરિગ્રહ રાખે તે આસ્રવ, ૧૬ મિથ્યાત્વ તે આસ્રવ, ૧૭ અપ્રત તે આસ્રવ, ૧૮ પ્રમાદ તે આસ્રવ, ૧૯ કષાય તે આસ્રવ, ૨૦ અશુભ યોગ તે આસ્રવ.

એ વીશ ભેદ સામાન્ય પ્રકારે છે. વળી આસ્રવના ૪૨ ભેદ છે. તે પાંચ આસ્રવ, પાંચ ઇન્દ્રિય વિષય, ચાર કષાય, ત્રણ અશુભ યોગ, પચીસ ક્રિયા, એ ૪૨ ભેદ આસ્રવના જાણીને તેને છાંડીએ તો આ ભવ ને પરભવ નિરાગ્રાહ પરમ સુખ પામીએ. ઇતિ આસ્રવ તત્ત્વ.

છઠ્ઠે સંવર તત્ત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

સંવર તત્ત્વ તે જીવરૂપી તળાવને વિષે, ઈંદ્રિયાદિક ઘડનાળે છીંદ્રે કરી કર્મ રૂપી જળ આવે તેને વ્રત પ્રત્યાખ્યાનાદિક દ્વાર દર્ધ રોકિયે તેને સંવર કહિયે. તે સંવરના સામાન્ય પ્રકારે વીશ ભેદ છે.

૧ શ્રુતેન્દ્રિય સંવરે, સંવર, ૨ ચક્ષુ ઇન્દ્રિય સંવરે, સંવર, ૩ ઘ્રાણેન્દ્રિય સંવરે, સંવર, ૪ રસેન્દ્રિય સંવરે, સંવર, ૫ સ્પર્શેન્દ્રિય સંવરે,

સંવર, ૬ મન સંવરે, સંવર. ૭ વચન સંવરે, સંવર, ૮ કાયા સંવરે, સંવર, ૯ ભાંડ ઉપકરણ યત્નાથી લે મુકે તે સંવર, ૧૦ સુધ્ધ કુશાગ્ર (સોય પ્રમુખ) સંવરે તે સંવર, ૧૧ જીવદયા પાળે તે સંવર, ૧૨ સત્ય બોલે તે સંવર, ૧૩ અદત્ત (ચોરી) ન લે તે સંવર, ૧૪ બ્રહ્મ-ચર્ય પાળે તે સંવર, ૧૫ પરિગ્રહ ત્યાગે તે સંવર, ૧૬ સમક્રિત તે સંવર, ૧૭ વ્રત તે સંવર, ૧૮ અપ્રમાદ તે સંવર, ૧૯ અકપાય તે સંવર, ૨૦ શુભ યોગ તે સંવર. એ વીસ ભેદ સામાન્ય પ્રકારે છે.

વળી સંવરના સત્તાવન ભેદ છે. પાંચ સમિતિ, ૧ ઈર્ષ્યા સમિતિ, ૨ ભાષા સમિતિ, ૩ એપણા સમિતિ, ૪ આદાન ભાંડમાત્ર નિક્ષેપના સમિતિ, ૫ ઉચાર પાસવણુ ખેળ જલ સંધાયણુ પરિહાવણિયા સમિતિ, એ પાંચ સમિતિ. ત્રણ ગુપ્તિ. ૧ મન ગુપ્તિ, ૨ વચન ગુપ્તિ, ૩ કાયા ગુપ્તિ, એ આઠ. બાવીશ પરિસહ સહવા તે. ૧ ભૂખનો પરિસહ, ૨ તૃપ્તનો પરિસહ, ૩ શીતનો પરિસહ, ૪ તાપનો પરિસહ, ૫ ડાંસ-મત્સરનો પરિસહ, ૬ અચેલનો પરિસહ, ૭ અરતિનો, ૮ સ્ત્રીનો, ૯ ચાલવાનો, ૧૦ એક આસને એસી રહેવાનો, ૧૧ શય્યાનો, ૧૨ આક્રોશ વચનનો, ૧૩ વધનો, ૧૪ યાચવાનો, ૧૫ અલાભનો, ૧૬ રોગનો, ૧૭ તૃણ સ્પર્શનો, ૧૮ મેલનો, ૧૯ સત્કાર પુરસ્કારનો, ૨૦ પ્રજ્ઞાનો, ૨૧ અજ્ઞાનનો. ૨૨ દર્શનનો, એ ૩૦ ત્રીશ. દશ વિધિએ યતિવર્મ પાળવો. ૧ ક્ષાંતિ, ૨ નિર્લોભતા, ૩ સરલતા, ૪ કામલતા, ૫ અલ્પોપધિ, ૬ સત્ય, ૭ સંયમ, ૮ તપ. ૯ જ્ઞાનદાન, ૧૦ બ્રહ્મચર્ય, એ ૪૦ બાર ભાવના ભાવવી. ૧ અનિત્ય ભાવના, તે સંસારના સર્વ પદાર્થ ધન, યૌવન, શરીર, કુટુંબાદિક અનિત્ય અસ્થિર છે, વિણુસી જાય એમ ચિંતવે. ૨ અશરણુ ભાવના, તે જીવને રોગ પીડાદિક આવે કાર્મ શરણુ નથી. લક્ષ્મી, કુટુંબ, પરિવાર કાર્મ સાથે આવે નહિ, એમ ચિંતવે. ૩ સંસાર ભાવના, તે જીવ કર્મ કરીને સંસારમાં, ચોરાસી લાખ જીવ્યોનિ માંહિ, નવનવી પેરે ભમે,

બાપ ફિટી બેટા થાય, બેટા ફિટી બાપ થાય, મિત્ર ફિટી શત્રુ થાય, શત્રુ ફિટી મિત્ર થાય, ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારે જીવ નવનવી અવસ્થા વહે એમ ચિંતવે. ૪ એકત્વ ભાવના, તે જીવ પરલોક થકી એકલોજ આવ્યો અને પરલોકે એકલોજ જશે, રૂડાં નઠારાં કર્મ એકલોજ ભોગવશે, જેને કારણે પાપ કર્મ કીધાં, તે કર્મ ભોગવતાં કોઈ સહાય ન હોય, એમ ચિંતવે. ૫ અન્યત્વ ભાવના, તે એ જીવથી શરીર પુત્રકલત્રાદિક, ધન ધાન્ય, દ્વિપદ, ચતુષ્પદ આદિ સર્વ પરિમલ અન્ય છે, એ મારું નથી, હું એનો નથી, એમ ચિંતવે. ૬ અશુચિ ભાવના, તે આ દેહ સાત ધાતુમય છે જેમાંથી મળમૂત્ર શ્લેષ્માદિક સદૈવ વહે છે, નાવાથી ઘોવાથી પવિત્ર ન થાય. એમ ચિંતવે. ૭ આસ્રવ ભાવના, તે સંસારી જીવ મિથ્યાત્વ, અપ્રત, કષાય, પ્રમાદાદિક આસ્રવ દ્વારે કરી નિરંતર નવનવાં કર્મ બાંધે છે, એમ ચિંતવે. ૮ સંવર ભાવના, તે વ્રત, સંવર, સાધુનાં પાંચ મહાવ્રત, શ્રાવકનાં બારવ્રત, સામાયિક, પૌષઘોષવાસ કરવાથી જીવ નવાં કર્મ બાંધતો નથી અને પૂર્વ કર્મ પાતળાં પાડે છે તે કરવાનું ચિંતવે. ૯ નિર્જરા ભાવના, તે બાર ભેદે તપસ્યા કરવાથી નિવિડ કર્મ ત્રોડી દીર્ઘ સંસારને પરીત કરે છે, અને અનેક લબ્ધી ઉપજે છે તે માટે તપસ્યા કરવાનું ચિંતવે. ૧૦ લોક ભાવના, તે ચૌદ રાજ પ્રમાણે લોક છે તે લોકની ચિંતવના કરે. ૧૧ બોધ ભાવના, તે રાજ, દેવ, પદવી, ઋદ્ધિ, કલ્મશુદ્ધિ, એ સહુ સુલભ છે, તે અનંતી વાર પામ્યો, પણ બોધ બીજ સમકિતનું પામવું પરમ દુર્લભ છે, એમ ચિંતવે. ૧૨ ધર્મ ભાવના તે સર્વજ્ઞ જે ધર્મ પ્રશ્ન્યો તે સંસાર સમુદ્ર થકી જીવને તારણહાર છે, પૃથ્વી નિરાલંબન નિરાધાર છે, ચંદ્રમા અને સૂર્ય વેળાએ ઉગે છે. મેઘ કાળે વરસે છે, એમ જગતમાં રૂકું થાય છે તે શ્રી જ્ઞેન ધર્મનો પ્રભાવ એમ ચિંતવે. એ બાર ભાવના, એ પર. પાંચ પ્રકારનાં ચારિત્ર. ૧ સામાયિક ચારિત્ર, ૨ હેદોપસ્થાનિક ચારિત્ર, ૩ પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, ૪ સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર,

૫ યથાખ્યાત ચારિત્ર. ૫૭. એ સંવર જાણીને સંવર આદરીએ તો નિરાખાધ (પીડારહિત) પરમ સુખ પામીએ. ઇતિ સંવર તત્ત્વ. ૬

સાતમે નિર્જરા તત્ત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

નિર્જરા તત્ત્વ તે બારે ભેદે તપસ્યાએ કરી કર્મનું નિર્જરવું હોય તેને નિર્જરા તત્ત્વ કહીએ. નિર્જરાના બાર ભેદ. ૧ અનશન ૨ ઉનોદરિકા, ૩ વૃત્તિસંક્ષેપ (ભિક્ષાચારી), ૪ રસપરિત્યાગ, ૫ કાય કલેશ, ૬ પ્રતિસંલીનતા, એ ૭ ભેદ બાહ્યના; ૮ ભેદ અભ્યંતરના, ૧ પ્રાયશ્ચિત, ૨ વિનય, ૩ વૈયાટ્ય, ૪ સ્વાધ્યાય, ૫ ધ્યાન, ૬ કાયોત્સર્ગ. એ બાર ભેદ નિર્જરાના. એ નિર્જરા જાણીને નિર્જરાનો માર્ગ આદરીએ તો આ ભવ અને પરભવ નિરાખાધ પરમ સુખ પામીએ. ઇતિ નિર્જરા તત્ત્વ.

આઠમે બંધ તત્ત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

બંધ તત્ત્વ તે આત્માના પ્રદેશ અને કર્મનાં પુદ્ગલ ભેગાં મળે, ખીર નીરની પેરે, લોહ પિંડ અગ્નિની પેરે, લોલિભુત થઈ બંધાય, તેને બંધ તત્ત્વ કહીએ.

બંધના ચાર ભેદ. ૧ પ્રકૃતિ બંધ, તે આઠ કર્મનો સ્વભાવ. ૨ સ્થિતિ બંધ, તે આઠ કર્મની સ્થિતિના કાળનું માન. ૩ અનુભાગ બંધ. તે કર્મનો તિવ્ર મંદાદિક રસ. ૪ પ્રદેશ બંધ તે કર્મ, પુદ્ગલના દળ આત્માના પ્રદેશ સાથે બંધાણા તે. એ ચાર બંધનું સ્વરૂપ મોદકના દૃષ્ટાંતે છે. જેમ કાઈ મોદક ઘણા પ્રકારના દ્રવ્યને સંયોગે નિપજ્યો; વાયુ, પિત્ત, કફને, જેણે સ્વરૂપે કરી હણે, તેને સ્વભાવ કહીએ; ૧ તેજ મોદક પક્ષ, માસ, જે માસ સુધી સ્વ સ્વરૂપે રહે, તે સ્થિતિ બંધ કહીએ, ૨. તેજ મોદક તીખો, કડવો, કસાયલો, ખાટો, મીઠો હોય, તે રસબંધ કહીએ, ૩. તેજ મોદક અદ્ય દળનો નિપજ્યો તે નાનો હોય, ઘણા દળનો નિપજ્યો તે મોટો.

હોય તેને પ્રદેશ બંધ કહીએ; ૪. એ બંધ બાણીને બંધ તોડીએ, તો આ ભવ પરભવ નિરાબાધ પરમ સુખ પામીએ. ઇતિ બંધ તત્વ ૮.

નવમે મોક્ષ તત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

મોક્ષ તત્વ તે સકળ આત્માના પ્રદેશથી સકળ કર્મનું છૂટવું, સકળ બંધનથી મુકાવવું, સકળ કાર્યની સિદ્ધિ થાય, મોક્ષ ગતિ પામે, તે મોક્ષ કહીએ. તે મોક્ષ ૧ જ્ઞાન, ૨ દર્શન, ૩ ચારિત્ર, ૪ તપ એ ચાર બોલે કરીને પામે.

પત્તર ભેદે સિદ્ધ થાય છે; ૧ તીર્થ સિદ્ધા, ૨ અતીર્થ સિદ્ધા, ૩ તીર્થકર સિદ્ધા, ૪ અતીર્થકર સિદ્ધા, ૫ સ્વયંબોધ સિદ્ધા, ૬ પ્રત્યેક બોધ સિદ્ધા, ૭ બુદ્ધ બોધિસિદ્ધા, ૮ સ્ત્રીલિંગ સિદ્ધા, ૯ પુરુષ લિંગ સિદ્ધા, ૧૦ નપુંસકલિંગ સિદ્ધા, ૧૧ સ્વયંલિંગ સિદ્ધા, ૧૨ અન્યલિંગ સિદ્ધા ૧૩ ગૃહસ્થલિંગ સિદ્ધા, ૧૪ એક સિદ્ધા, ૧૫ અનેક સિદ્ધા.

મોક્ષનાં નવ દ્વાર.

॥ ગાથા ॥

૧સત, ૨દ્રવ્ય, ૩બ્રહ્મ, ૪કાલ, ૫કાલ, ૬ભાગ, ૭ભાવ, એવ;
૮અંતર, ૯અખ્ય બહુત, એ નવ મોખ્ય દારાણી ॥ ૧ ॥

૧ સદૃપદ પ્રરૂપણા, તે મોક્ષ ગતિ પૂર્વ કાળે હતી, હમણાં છે, આવતા કાળે હશે તે છતી અસ્તિ છે પણ આકાશનાં કુલની પેરે નાસ્તિ નથી. ૨ દ્રવ્યદ્વાર, તે સિદ્ધ અનંત છે, અભવ્ય જીવથી અનંત ગુણે અધિક છે, એક વનસ્પતિ કાયના જીવ વરજીને, બીજા ૨૩ દંડકના જીવથી સિદ્ધના જીવ અનંત છે. ૩ ક્ષેત્રદ્વાર, તે સિદ્ધ શિલા પ્રમાણે છે, તે સિદ્ધ શિલા ૪૫ લાખ જોજનની લાંબી પહોળી છે, મધ્યે આઠ જોજનની જાડી છે, ઉતરતા છેડે માંખીની પાંખ કરતાં પાતળી છે, સાફ સોના સરખી, શંખ, ચંદ્ર, અંક, રત્ન, રૂપાના પટ, મોતીના હાર સરખી, ક્ષીરસાગરના પાણી થકી પણ ઘણી

ઉજળી છે. તેની ફરતી પરિધિ ૧,૪૨,૩૦,૨૪૯ જોજન, ૧ ગાઉ, ૧૭૬૬ ધનુષ્ય, પોણા છ આંગળ ઝાઝેરી છે. સિદ્ધને રહેવાનું સ્થાનક તે સિદ્ધશિલા ઉપર એક જોજનના છેલા ગાઉના છટ્ટા ભાગમાં છે. (એટલે ૩૩૩ ધનુષ્ય ૩૨ આંગળ પ્રમાણે એટલા ક્ષેત્રમાં સિદ્ધ ભગવંત રહ્યા છે). ૪ સ્પર્શના દ્વાર તે સિદ્ધ ક્ષેત્રથી કાંઈક અધિક સિદ્ધની સ્પર્શના છે. ૫ કાળ દ્વાર તે એક સિદ્ધ આશ્રી આદિ છે પણ અંત નથી, સર્વ સિદ્ધ આશ્રી આદિ નથી અને અંત નથી. ૬ ભાગ દ્વાર તે સર્વ જીવથી સિદ્ધના જીવ અનંતમે ભાગે છે. લોકને અગ્રંખ્યાતમે ભાગે છે. ૭ ભાવ દ્વાર તે સિદ્ધમાં ક્ષાયિક ભાવ તે કેવળ જ્ઞાન, કેવળ દર્શન અને ક્ષાયિક સમકિત છે, અને પારિણામિક ભાવ તે સિદ્ધપણું જાણવું. ૮ અંતર દ્વાર તે સિદ્ધને ફરી સંસારમાં આવવું નથી, એક સિદ્ધ ત્યાં અનંત સિદ્ધ છે, અને અનંત સિદ્ધ ત્યાં એક સિદ્ધ છે, એટલે સિદ્ધમાં આંતરો નથી. ૯ અદ્ય બહુત્વ દ્વાર, તે સર્વથી થોડા નપુંસક સિદ્ધા, તેથી સ્ત્રી ગ્રંખ્યાત ગુણી સિદ્ધિ, તેથી પુરૂષ ગ્રંખ્યાત ગુણા સિદ્ધા: એક સમયે નપુંસક ૧૦ સિદ્ધ થાય; સ્ત્રી ૨૦ સિદ્ધ થાય; પુરૂષ ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

જેઓ મોક્ષે જાય તે. ૧ ભવ્ય સિદ્ધક, ૨ બાદર, ૩ ત્રસ, ૪ સંતી, ૫ પર્યામી, ૬ વજ્રરૂપભનારાય સંધયણી, ૭ મનુષ્યગતિવાળો, ૮ અપ્રમાદી, ૯ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વી, ૧૦ અવેદી, ૧૧ અકષાયી, ૧૨ યથાખ્યાત ચારિત્રી, ૧૩ સ્નાતક નિર્ઘ્રી, ૧૪ પરમ શુદ્ધલેશ્વી, ૧૫ પંડિત વીર્યવાન, ૧૬ શુદ્ધ ધ્યાની, ૧૭ કેવળજ્ઞાની, ૧૮ કેવળ દર્શની, ૧૯ ચરમ શરીરી, એ ૧૯ બોલવાળો જીવ મોક્ષે જાય. જઘન્ય બે હાથની, ઉત્કૃષ્ટ ૫૦૦ ધનુષ્યની અવગાહનાવાળો જીવ મોક્ષે જાય; જઘન્ય નવ વર્ષનો, ઉત્કૃષ્ટ કોડ પૂર્વના આયુષ્યવાળો કર્મભૂમિનો હોય તે મોક્ષે જાય. મોક્ષ તે સર્વ કર્મ થકી આત્મા મૂકાણો એટલે આત્મા અરૂપી ભાવને પામ્યો, કર્મથી ન્યારો થયો, એક સમયે લોકાંત્રે પહોંચ્યો, ત્યાં અલોકને અડીને રહ્યો, અલોકમાં

જાય નહીં, કારણ કે ત્યાં ધર્માસ્તિકાય નથી, તેથી ત્યાં સ્થિર રહ્યો, બીજા સમયે અચળ ગતિને પામ્યો. કાર્ધ વખત ત્યાંથી ચલવું નથી તેમ હાલવું ચાલવું નથી, અજર, અમર, અવિનાશી પદને પામ્યો, અનંત સુખની દહેરમાં સદાકાળ નિમગ્નપણે રહ્યો છે. ઇતિ શ્રી મોક્ષ તત્ત્વ.

ઇતિ નવ તત્ત્વ સંપૂર્ણ.

(૨) પચીશ ક્રિયા.

૧. કાઘયા ક્રિયા. તેના બે ભેદ, ૧ અણુવરયકાઘયા, ૨ દુપઉત્તકાઘયા.
 - ૧ અણુવરયકાઘયા તે આ શરીર પાપ થકી નિવર્તે નહિ, તેની ક્રિયા લાગે. ૧.
 - ૨ દુપઉત્તકાઘયા તે દુષ્ટ પ્રયોગે શરીર પ્રવર્તે તેની ક્રિયા લાગે. ૨.
૨. આહિગરણિયા ક્રિયા. તેના બે ભેદ, ૧ સંજ્ઞેજનાહિગરણિયા, ૨ નિવ્વત્તણાહિગરણિયા.
 - ૧ સંજ્ઞેજનાહિગરણિયા, તે ખડ્ગ મુશલ શસ્ત્રાદિક પ્રવર્તાવે તેની ક્રિયા.
 - ૨ નિવ્વત્તણાહિગરણિયા, તે નવા અદ્ધિકરણ શસ્ત્રાદિક મેળવે તેની ક્રિયા લાગે.
- ૩ પાઉસિયા ક્રિયા. તેના બે ભેદ, ૧ જીવ પાઉસિયા, ૨ અજીવ પાઉસિયા.
 - ૧ જીવ પાઉસિયા, તે જીવ ઉપર દ્વેષ કરે તેની ક્રિયા લાગે.
 - ૨ અજીવ પાઉસિયા, તે અજીવ ઉપર દ્વેષ કરે તેની ક્રિયા લાગે.
૪. પારિતાવણિયા ક્રિયા. તેના બે ભેદ, ૧ સહથ પારિતાવણિયા, ૨ પરહથ પારિતાવણિયા.

- ૧ સહૃથ પારિતાવણિયા, તે પોતાને હાથે, પોતાને તથા પરને પરિતાપના ઉપજ્ઞવે તેની ક્રિયા લાગે.
- ૨ પરહૃથ પારિતાવણિયા, તે પરના હાથે પોતાને તથા પરને પરિતાપના ઉપજ્ઞવે તેની ક્રિયા લાગે.
૫. પાણાધવાધયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ, ૧ સહૃથ પાણાધવાધયા, ૨ પરહૃથ પાણાધવાધયા.
 - ૧ સહૃથ પાણાધવાધયા તે, પોતાના હાથે પોતાના તથા પરના પ્રાણ હરે તેની ક્રિયા લાગે.
 - ૨ પરહૃથ પાણાધવાધયા તે, પરના હાથે પોતાના તથા પરના પ્રાણ હરે તેની ક્રિયા લાગે.
૬. અપચ્ચખાણુ ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ જીવ અપચ્ચખાણુ ક્રિયા, ૨ અજીવ અપચ્ચખાણુ ક્રિયા.
 - ૧ જીવ અપચ્ચખાણુ ક્રિયા તે, જીવના પ્રત્યાખ્યાન ન કરે તેની ક્રિયા લાગે.
 - ૨ અજીવ અપચ્ચખાણુક્રિયા તે, અજીવ (મદિરાદિક)ના પ્રત્યાખ્યાન ન કરે તેની ક્રિયા લાગે.
- ૭ આરંભિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ, ૧ જીવ આરંભિયા, ૨ અજીવ આરંભિયા.
 - ૧ જીવ આરંભિયા તે, જીવનો આરંભ કરે, તેની ક્રિયા લાગે.
 - ૨ અજીવ આરંભિયા તે, અજીવનો આરંભ કરે, તેની ક્રિયા લાગે.
- ૮ પારિગ્ગહિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ જીવ પારિગ્ગહિયા, ૨ અજીવ પારિગ્ગહિયા.
 - ૧ જીવ પારિગ્ગહિયા તે, જીવનો પરિગ્રહ મેળવે તેની ક્રિયા લાગે.
 - ૨ અજીવ પારિગ્ગહિયા તે, અજીવનો પરિગ્રહ મેળવે તેની ક્રિયા લાગે.

૯ માયાવત્તિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ આયભાવ વંકણુયા, ૨ પરભાવ વંકણુયા.

૧ આયભાવ વંકણુયા તે, પોતે અભ્યંતર વાંકાં આચરણુ આચરે તેની ક્રિયા લાગે.

૨ પરભાવ વંકણુયા તે, પરને છેતરવા વાંકાં આચરણુ આચરે તેની ક્રિયા લાગે.

૧૦. મિચ્છાદંસણુ વત્તિયા ક્રિયા. તેના બે ભેદ. ૧ ઉણાધરિત મિચ્છાદંસણુ વત્તિયા, ૨ તવાધરિત મિચ્છાદંસણુ વત્તિયા.

૧ ઉણાધરિત મિચ્છાદંસણુ વત્તિયા તે, ઓછું અધિક સદેહે તથા પ્રરૂપે તેની ક્રિયા લાગે.

તવાધરિત મિચ્છાદંસણુ વત્તિયા તે, વિપરીત સદેહે તથા પ્રરૂપે તેની ક્રિયા લાગે.

૧૧. દિઠ્ઠિયા ક્રિયા. તેના બે ભેદ. ૧ જીવ દિઠ્ઠિયા, ૨ અજીવ દિઠ્ઠિયા.

૧ જીવ દિઠ્ઠિયા, તે અશ્વ ગજ્જદિકને જોવા જવું તેની ક્રિયા લાગે.

૨ અજીવ દિઠ્ઠિયા તે, ચિત્રામણાદિને જોવા જવું તેની ક્રિયા લાગે.

૧૨. પુઠ્ઠિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ જીવ પુઠ્ઠિયા, ૨ અજીવ પુઠ્ઠિયા.

૧ જીવ પુઠ્ઠિયા, તે જીવને સ્પર્શે તેની ક્રિયા લાગે.

૨ અજીવ પુઠ્ઠિયા તે, અજીવને સ્પર્શે તેની ક્રિયા લાગે.

૧૩. પાડુચ્ચિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ જીવ પાડુચ્ચિયા, ૨ અજીવ પાડુચ્ચિયા.

૧ જીવ પાડુચ્ચિયા તે, જીવનું માઠું વંછે, તે ઉપર ઇર્ષ્યા કરે તેની ક્રિયા લાગે.

૨ અજીવ પાડુચ્ચિયા તે, અજીવનું (પાડુ) માઠું વંછે, તે ઉપર ઇર્ષ્યા કરે તેની ક્રિયા લાગે.

૧૪. સામંતો વણિવાધ્યા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ જીવ સામંતો વણિવાધ્યા, ૨ અજીવ સામંતો વણિવાધ્યા.

- ૧ જીવ સામંતો વણિવાધ્યા તે, જીવનો સમુદાય મેળવે,
તેની ક્રિયા લાગે.
- ૨ અજીવ સામંતો વણિવાધ્યા તે, અજીવનો સમુદાય મેળવે,
તેની ક્રિયા લાગે.
૧૫. સાહચ્ચિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ જીવ સાહચ્ચિયા, ૨
અજીવ સાહચ્ચિયા.
- ૧ જીવ સાહચ્ચિયા તે, જીવને પોતાને હાથે ઝાલી હણે તેની
ક્રિયા લાગે.
- ૨ અજીવ સાહચ્ચિયા તે, ખડ્ગાદિક ઝાલી હણે તેની ક્રિયા લાગે.
૧૬. નેસચ્ચિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ જીવ નેસચ્ચિયા, ૨ અજીવ
નેસચ્ચિયા.
- ૧ જીવ નેસચ્ચિયા તે, જીવને નાંખી દે તેની ક્રિયા લાગે.
- ૨ અજીવ નેસચ્ચિયા તે, અજીવને નાંખી દે તેની ક્રિયા લાગે.
૧૭. આણુવણિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ જીવ આણુવણિયા, ૨
અજીવ આણુવણિયા.
- ૧ જીવ આણુવણિયા તે, જીવને મંગાવે તેની ક્રિયા લાગે.
- ૨ અજીવ આણુવણિયા, તે અજીવને મંગાવે તેની ક્રિયા લાગે.
૧૮. વેદારણિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ જીવ વેદારણિયા, ૨ અજીવ
વેદારણિયા.
- ૧ જીવ વેદારણિયા તે, જીવને વેદારે તેની ક્રિયા લાગે.
- ૨ અજીવ વેદારણિયા તે, અજીવને વેદારે તેની ક્રિયા લાગે.
૧૯. અણાભોગ વત્તિયા ક્રિયા, તેના બે ભેદ. ૧ અણાઉત્તઆય-
ણુતા, ૨ અણાઉત્તપમ્મજ્જણુતા.
- ૧ અણાઉત્તઆયણુતા તે, અસાવધાનપણે વસ્ત્રાદિકનું ગ્રહણું
તેની ક્રિયા લાગે.
- ૨ અણાઉત્તપમ્મજ્જણુતા તે, ઉપયોગ વિના પાત્રાદિકનું પુંજવું
તેની ક્રિયા લાગે.
- ૨

૨૦. અણુવકંખ વત્તિયા ક્રિયા, તેના બે બેદ. ૧ આયસરીર અણુવકંખ વત્તિયા, ૨ પરસરીર અણુવકંખ વત્તિયા.
 ૧ આયસરીર અણુવકંખ વત્તિયા તે, પોતાના શરીરથી પાપ લાગે તેવાં કર્મ કરે તેની ક્રિયા લાગે.
 ૨ પરસરીર અણુવકંખ વત્તિયા તે, પરના શરીરથી પાપ લાગે તેવાં કર્મ કરે તેની ક્રિયા લાગે.
૨૧. પેજ્જ વત્તિયા ક્રિયા, તેના બે બેદ. ૧ માયા વત્તિયા, ૨ લોભ વત્તિયા.
 ૧ માયા વત્તિયા તે, માયાથી રાગ ધરે તેની ક્રિયા લાગે.
 ૨ લોભ વત્તિયા તે, લોભથી રાગ ધરે તેની ક્રિયા લાગે.
૨૨. દાસ વત્તિયા ક્રિયા, તેના બે બેદ. ૧ ક્રોડે, ૨ માણે.
 ૧ ક્રોડે તે, ક્રોધથી ક્રિયા લાગે.
 ૨ માણે તે, માનથી ક્રિયા લાગે.
૨૩. પ્પઉગ ક્રિયા, તેના ત્રણ બેદ. ૧ મણુપ્પઉગ ક્રિયા, ૨ વયપ્પ-ઉગ ક્રિયા, ૩ કાયપ્પઉગ ક્રિયા.
 ૧ મણુપ્પઉગ ક્રિયા તે, મનના યોગ માઠા પ્રવર્તે તેની ક્રિયા લાગે.
 ૨ વયપ્પઉગ ક્રિયા તે, વચનના યોગ માઠા પ્રવર્તે તેની ક્રિયા લાગે.
 ૩ કાયપ્પઉગક્રિયા તે, કાયાના યોગ માઠા પ્રવર્તે તેની ક્રિયા લાગે.
૨૪. સામુદાણિયા ક્રિયા, તેના ત્રણ બેદ. ૧ અણુંતર સામુદાણિયા, ૨ પરંપર સામુદાણિયા, ૩ તદુભય સામુદાણિયા.
 ૧ અણુંતર સામુદાણિયા તે, અંતર સહિત ક્રિયા લાગે.
 ૨ પરંપર સામુદાણિયા તે, અંતર રહિત ક્રિયા લાગે.
 ૩ તદુભય સામુદાણિયા તે, અંતર સહિત ને રહિત ક્રિયા લાગે.
૨૫. ઇરિયા વહિયા ક્રિયા તે, માર્ગમાં ચાલતાં ક્રિયા લાગે.

ઈતિ પચીસ ક્રિયા સંપૂર્ણ.

(૩) છ કાયના બોલ

છ કાયનાં નામ. ૧ ઇંદ્ર સ્થાવર કાય, ૨ ધ્રુવ સ્થાવર કાય, ૩ શિલ્પ સ્થાવર કાય, ૪ સુમતિ સ્થાવર કાય, ૫ પ્રજ્ઞપતિ સ્થાવર કાય, ૬ જંગમ કાય.

છ કાયનાં ગોત્ર. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપ્કાય, ૩ તેજસ્કાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય.

પ્રથમ પૃથ્વીકાયના વિસ્તાર.

પૃથ્વીકાયના બે ભેદ. ૧ સૂક્ષ્મ, ૨ બાહર. સૂક્ષ્મ તે આખા લોકમાં ભર્યા છે, હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, અગ્નિમાં બળે નહિ, પાણીમાં ડૂબે નહિ, નજરે દેખાય નહિ, બે ભાગ થાય નહિ, તેને સૂક્ષ્મ કહિયે.

બાહર પૃથ્વીકાય, લોકના દેશભાગમાં ભર્યા છે, હણ્યા હણાય, માર્યા મરે, અગ્નિમાં બળે, પાણીમાં ડૂબે, નજરે દેખાય, બે ભાગ થાય, તેને બાહર કહિયે. તે બાહર પૃથ્વીના બે ભેદ. ૧ સુંવાળી, ૨ ખરખરી.

સુંવાળીના સાત ભેદ. ૧ કાળી માટી, ૨ નીલી માટી, ૩ રાતી માટી, ૪ પીળી માટી, ૫ ઘોળી માટી, ૬ ગોપીચંદનની માટી, ૭ પરપટી માટી.

ખરખરીના બાવીશ ભેદ. ૧ ખાણની માટી, ૨ મરડીયા પાષાણની માટી, ૩ મોટી વેળુની માટી, ૪ પથ્થરના કડકાની માટી, ૫ મોટી શિલાઓની માટી, ૬ ખારાની માટી, ૭ લૂણની માટી, ૮ તરવાની માટી, ૯ લોઢાની માટી, ૧૦ સીસાની માટી, ૧૧ ત્રાંખાની માટી, ૧૨ રૂપાની માટી, ૧૩ સોનાની માટી, ૧૪ વજ્ર હીરાની માટી; ૧૫ હરીયાલની માટી ૧૬ હોંગળોકની માટી, ૧૭ મણસીલની માટી, ૧૮ પારાની માટી, ૧૯ સરમાની માટી. ૨૦ પ્રવાલાની માટી ૨૧ અખરખની માટી. ૨૨ અખરખના રજની માટી.

અઢાર જાતિનાં રત્ન. ૧ ગોમીય રત્ન, ૨ રૂચક રત્ન, ૩ અંક રત્ન, ૪ સ્ફટિક રત્ન, ૫ લોહિતાક્ષ રત્ન, ૬ મરકત રત્ન, ૭ મસારગલ રત્ન, ૮ ભૂધમુચક રત્ન, ૯ ઇંદ્રનીલ રત્ન, ૧૦ ચંદ્રનીલ રત્ન, ૧૧ ગેરૂડી રત્ન, ૧૨ હંસગર્ભ રત્ન, ૧૩ પોલાક રત્ન, ૧૪ સૌગંધિક રત્ન, ૧૫ ચંદ્રપ્રભ રત્ન, ૧૬ વેરૂડી રત્ન, ૧૭ જલકાન્ત રત્ન, ૧૮ સુરકાન્ત રત્ન. એ ૪૭ જાતની પૃથ્વીકાય.

એ ઉપરાંત પૃથ્વીકાયના ઘણા ભેદ છે. સાત જાતની સુંવાળી પૃથ્વી, વીશ જાતની કાંકરા આદિ જાતની અને સોળ જાતનાં રત્ન ઇત્યાદિ ૪૩ જાતની પૃથ્વી સિદ્ધાંતમાં કહી છે. તે પૃથ્વીકાયના એક કડકામાંથી અસંખ્યાતા જીવ ભગવંતે કહ્યા છે. એક પર્યામની નેશ્રાએ અસંખ્યાત અપર્યામ છે, તેની દયા પાળીએ તો આ ભવ, ને પરભવ નિરાબાધ પરમ સુખ પામીએ. પૃથ્વીકાયનું આયુષ્ય જઘન્ય અંત-મુંદર્તનું, ઉત્કૃષ્ટ જુદું જુદું છે તેની વિગત

સુકુમાળ માટીનું આયુષ્ય એક હજાર વર્ષનું;

શુદ્ધ માટીનું આયુષ્ય બાર હજાર વર્ષનું;

વેળુ રેતીનું આયુષ્ય ચૌદ હજાર વર્ષનું;

મણુસીલનું આયુષ્ય સોળ હજાર વર્ષનું;

કાંકરાનું આયુષ્ય અઢાર હજાર વર્ષનું;

વજ્ર હીરા તથા ધાતુનું આયુષ્ય બાવીશ હજાર વર્ષનું; એ રીતે છે. પૃથ્વીકાયનું સંસ્થાન મસુરની દાળના આકારે છે. પૃથ્વીકાયનું કુળ બાર લાખ કોડ જાણવું. ઇતિ પૃથ્વીકાયના ભેદ.

બીજે અપ્કાયના ભેદ.

અપ્કાયના બે ભેદ. ૧ સૂક્ષ્મ, ૨ બાદર.

સૂક્ષ્મ તે આખા લોકમાં ભર્યા છે, હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, બે ભાગ થાય નહિ, અગ્નિમાં બળે નહિ. પાણીમાં કુબે નહિ, નજરે દેખાય નહિ તેને સૂક્ષ્મ કહિયે.

બાહર તે લોકના દેશ ભાગમાં ભર્યા છે, હણ્યા હણાય, માર્યા મરે, અગ્નિમાં બળે, નજરે દેખાય, પાણીમાં ડુબે તેને બાહર કહિયે. તે બાહરના ૧૭ ભેદ. ૧ કારનું પાણી, ૨ હિમનું પાણી, ૩ ધૂયરનું પાણી, ૪ મેઘરવાનું પાણી, ૫ તૃણ ઉપર જામે તે પાણી, ૬ કરાનું પાણી, ૭ આકાશનું પાણી, ૮ ટાટું પાણી, ૯ ઉનું પાણી, ૧૦ ખારું પાણી, ૧૧ ખાટું પાણી, ૧૨ લવણ સમુદ્રનું પાણી, ૧૩ મધુર રસ સરખું પાણી, ૧૪ દૂધ સરખું પાણી, ૧૫ ઘી સરખું પાણી, ૧૬ શેલડીના રસ સરખું પાણી, ૧૭ સર્વ રસદ સરખું પાણી.

એ ઉપરાંત અપકાયના ઘણા ભેદ છે. તે એક પાણીના ત્રિંદુ-માંહી અસંખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવંતે કહ્યા છે. એક પર્યાપ્તની નેશ્રાએ અસંખ્ય અપર્યાપ્ત છે. તેની દયા પાળીએ તો આ ભવ ને પરભવ નિરાખાધ પરમ સુખ પામીએ. અપકાયનું આયુષ્ય જ્યન્ય અંતર્મુદ્દર્તનું ઉત્કૃષ્ટ સાત હજાર વર્ષનું, સંસ્થાન પાણીના પરપોટા જેવું છે. કુળ સાત લાખ કોડ જાણવું. ઇતિ અપકાયના ભેદ.

ત્રીજે તેજસ્કાયના ભેદ.

તેજસ્કાયના બે ભેદ, ૧ સૂક્ષ્મ, ૨ બાહર. સૂક્ષ્મ તે આખા લોકમાં ભર્યા છે. હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, અગ્નિમાં બળે નહિ, પાણીમાં ડુબે નહિ, નજરે દેખાય નહિ, બે ભાગ થાય નહિ: તેને સૂક્ષ્મ તેજસ્કાય કહીએ.

બાહર તેજસ્કાય તે અઢી દ્વીપમાં છે. હણ્યા હણાય, માર્યા મરે, અગ્નિમાં બળે, પાણીમાં ડુબે, નજરે દેખાય, બે ભાગ થાય, તેને બાહર કહીએ. તે બાહર અગ્નિકાયના ૧૪ ભેદ. ૧ અંગારાની અગ્નિ, ૨ ભરહાડની અગ્નિ, ૩ દુટ્ટી જ્વાલાની અગ્નિ, ૪ અખંડ જ્વાલાની અગ્નિ, ૫ ઉંખાડાની અગ્નિ, ૬ ચક્રમકની અગ્નિ, ૭ વીજ-ળાની અગ્નિ, ૮ તારાની અગ્નિ, ૯ અરણીની અગ્નિ, ૧૦ વાંસની

અગ્નિ, ૧૧ કાટકાની અગ્નિ, ૧૨ સૂર્ય સામાં ચશ્મા ધરે તેમાંથી ઝરે તે અગ્નિ, ૧૩ દાવાનળની અગ્નિ, ૧૪ નીલાડાની અગ્નિ.

એ ઉપરાંત અગ્નિના ઘણા ભેદ છે, તે એક અગ્નિના તણુખામાં અસંખ્યાતા જીવ ભગવંતે કહ્યા છે. એક પર્યાપ્તની નેશ્રાએ અસંખ્યાત અપર્યાપ્ત છે. તેની દયા પાળીએ તો આ ભવ ને પરભવ નિરાખાધ પરમ સુખ પામીએ. તેજસ્કાયનું આયુષ્ય જ્યન્ય અંતર્મુહર્તનું, ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ અહોરાત્રિનું છે. તેજસ્કાયનું સંસ્થાન સોયની ભારીના આકારે છે. તેજસ્કાયનું કુળ ત્રણ લાખ કોડ જાણવું. ઇતિ તેજસ્કાયના ભેદ.

ચોથે વાયુકાયના ભેદ.

વાયુકાયના બે ભેદ. ૧ સૂક્ષ્મ, ૨ બાદર.

સૂક્ષ્મ તે, આખા લોકમાં ભર્યા છે, હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, અગ્નિમાં બળે નહિ, પાણીમાં કુબે નહિ, નજરે દેખાય નહિ, બે ભાગ થાય નહિ તેને સૂક્ષ્મ કહિયે.

બાદર તે, લોકના દેશભાગમાં ભર્યા છે; હણ્યા હણાય, માર્યા મરે, અગ્નિમાં બળે, પાણીમાં કુબે, નજરે દેખાય, બે ભાગ થાય તેને બાદર કહીએ.

તે બાદર વાયરાના ૧૭ ભેદ. ૧ પૂર્વ દિશાનો વાયરો, ૨ પશ્ચિમ દિશાનો વાયરો, ૩ ઉત્તર દિશાનો વાયરો, ૪ દક્ષિણ દિશાનો વાયરો, ૫ ઉર્ધ્વ દિશાનો વાયરો, ૬ અધો દિશાનો વાયરો, ૭ તિર્યક્ દિશાનો વાયરો, ૮ વિદિશાનો વાયરો, ૯ વાયુ ઝામી વાયરો, ૧૦ ઉકલીયો વાયરો, ૧૧ મંડલીયો વાયરો, ૧૨ ગુજ વાયરો, ૧૩ ઝુઝ વાયરો, ૧૪ સંવર્તક વાયરો, ૧૫ ઘન વાયરો, ૧૬ તનુ વાયરો, ૧૭ શુદ્ધ વાયરો.

એ ઉપરાંત વાયુકાયના ઘણા ભેદ છે. તે વાયરાના એક ફરકવા માંહી અસંખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવંતે કહ્યા છે. એક પર્યાપ્તની નેશ્રાએ અસંખ્યાત અપર્યાપ્ત છે, તે ઉઘાડે મોઢે બોલતાં, ચપટી વગાડતાં, ટાચકા વગાડતાં, વીઝણે વા નાંખતાં, રેંટીયો ફેરવતાં,

ફાળકો ફુંકારતાં, સુપડે સોતાં, ખાંડણિયે ખાંડતાં, ઘંટીએ દળતાં, કલ-
બલીયાં વગાડતાં, ઢોલકું વગાડતાં, પીપૂકું વગાડતાં, ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારે
વાયરાના અસંખ્યાતા જીવની ધાત થાય છે, એવું જાણીને વાયરાના
જીવની દયા પાળીએ તો આ ભવ ને પરભવ નિરાબાધ પરમ સુખ
પામીએ. વાયુકાયનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહર્તનું, ઉત્કૃષ્ટ તણુ હજાર
વર્ષનું છે. વાયુકાયનું સંસ્થાન ધ્વજ પતાકાને આકારે છે. વાયુકાયનું
કુળ સાત લાખ કોડ જાણવું. ઇતિ વાયુકાયના ભેદ.

પાંચમે વનસ્પતિકાયના ભેદ

વનસ્પતિકાયના બે ભેદ. ૧ સૂક્ષ્મ, ૨ બાદર; સૂક્ષ્મ તે, આખા
લોકમાં ભર્યા છે, હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, અગ્નિમાં બળે
નહિ, પાણીમાં ડૂબે નહિ, નજરે દેખાય નહિ, બે ભાગ થાય નહિ, તેને
સૂક્ષ્મ કહિયે.

બાદર તે, લોકના દેશ ભાગમાં ભર્યા છે, હણ્યા હણાય, માર્યા
મરે, અગ્નિમાં બળે, પાણીમાં ડૂબે, નજરે દેખાય, બે ભાગ થાય, તેને
બાદર કહીયે. તે બાદર વનસ્પતિ કાયના ૨ ભેદ. ૧ પ્રત્યેક, ૨ સાધા-
રણુ. તેમાં પ્રત્યેકના બાર ભેદ, તે ૧ વૃક્ષ, ૨ ગુચ્છ, ૩ ગુદ્મ, ૪ લતા,
૫ વેલા, ૬ પાવગ, ૭ તૃણ, ૮ વળીયા, ૯ હરીતકાય, ૧૦ આપધિ,
૧૧ જલવૃક્ષ, ૧૨ કાસંડા, એ બાર.

૧. વૃક્ષ. વૃક્ષના બે ભેદ. ૧ એકઅદ્ધિ, ૨ બહુઅદ્ધિ, એક-
અદ્ધિ તે એક ફળમાં એક બીજ હોય તેને એકઅદ્ધિ કહિયે. તે ૧
હરડાં, ૨ બેડાં, ૩ આંબળાં, ૪ અરીઠાં, ૫ લીલામા, ૬ આસો-
પાલવ, ૭ આંબો, ૮ મઉડો, ૯ રાયણુ, ૧૦ જાંબુ, ૧૧ ખેર, ૧૨
લીંબોળી, એ આદિ એકઅદ્ધિ (અસ્થિ)ના ઘણા ભેદ છે. બહુઅદ્ધિ
તે, એક ફળમાં વધારે બીજ હોય તેને બહુઅદ્ધિ કહિયે. તે ૧ જમ-
ફળ, ૨ સીતાફળ, ૩ દાડમ, ૪ બીલાં, ૫ કાઠાં, ૬ કરાં, ૭ લીંબુ,
૮ વડના ટેટા, ૯ પીપરના ટેટા, એ આદિ બહુઅદ્ધિના ઘણા ભેદ છે. ૧.

બીજે ગુછ તે, જે નીચાં ને ગોળ ઝાડ હોય તેને ગુછ કહિયે, તે ૧ રીંગણી, ૨ ભોરીંગણી, ૩ જવાસા, ૪ તુળસી, ૫ આવચીઆવચી, ઇત્યાદિક ગુછના ધણા ભેદ છે. ૨

ત્રીજે ગુદમ તે, ફૂલની જાતને ગુદમ કહિયે; તે, ૧ જાઈ, ૨ જીઈ, ૩ ડમરો, ૪ મરવો, ૫ કેતકી, ૬ કેવડો, એ આદિ ગુદમના ધણા ભેદ છે. ૩.

ચોથે લતા તે, ૧ નાગલતા, ૨ અશોકલતા, ૩ ચંપકલતા, ૪ ભોંઈલતા, ૫ પદ્મલતા, એ આદિ લતાના ધણા ભેદ છે. ૪.

પાંચમે વેલા તે, જે વનસ્પતિના વેલા ચાલે તેને વેલા કહિયે; તે ૧ આરિયાના વેલા, ૨ તુરીયાના વેલા, ૩ કારેલાના વેલા, ૪ કુંકાડાના વેલા, ૫ કાળાંના વેલા, ૬ કાડિંબડાના વેલા, ૭ તુંબડાના વેલા, ૮ નર્મના વેલા, ૯ ચણુક ચીલડીના વેલા, ૧૦ ચણોઠીના વેલા, એ આદિ વેલાના ધણા ભેદ છે. ૫.

છઠે પાવગ તે, જે ગાંઠાળાં ઝાડ હોય તેને પાવગ કહિયે; તે ૧ શેરડી, ૨ એરડી, ૩ સરકડ, ૪ સાંઠો, ૫ નેતર, ૬ વાંસ, એ આદિ પાવગના ધણા ભેદ છે, ૬.

સાતમે તૃણ તે. ૧ ડાલડાનાં તૃણ, ૨ આરાતારાનાં તૃણ, ૩ કડવાળીનાં તૃણ, ૪ ઝેઝવાનાં તૃણ, ૫ ધરોનાં તૃણ ૬ કાલીયાનાં તૃણ એ આદિ તૃણના ધણા ભેદ છે. ૭.

આઠમે વલીયા તે, ઉંચાં ને ગોળ ઝાડ હોય તેને વલીયા કહિયે; તે, ૧ સોપારીનાં ઝાડ, ૨ ખારેકનાં ઝાડ, ૩ ખજૂરનાં ઝાડ, ૪ કેળનાં ઝાડ, ૫ તજનાં ઝાડ, ૬ એલાયચીનાં ઝાડ, ૭ લવોંગનાં ઝાડ, ૮ તાડનાં ઝાડ, ૯ તમાલનાં ઝાડ, ૧૦ નાલિયેરીનાં ઝાડ, એ આદિ વલીયાના ધણા ભેદ છે. ૮.

નવમે હરિતકાય તે, ભાજની જાતને હરિતકાય કહિયે. ૧ મુળાની ભાજ, ૨ મેથીની ભાજ, ૩ તાંદળજાની ભાજ, ૪ સવાની

ભાજી, ૫ લુણીની ભાજી. ૬ વથવાની ભાજી, એ આદિ હરિતકાયના ધણા ભેદ છે. ૯.

દશમે ઔષધિ તે, ચોવીશ જાતિનાં ધાન્યને ઔષધિ કહિયે. તે ધાન્યના એ ભેદ; ૧ લાસા, ૨ કઠોળ; તેમાં લાસા તે ૧ ઘઉં, ૨ જવ, ૩ જુવાર, ૪ બાજરી, ૫ ડાંગેર, ૬ વરી, ૭ બંટી, ૮ બાવટો, ૯ કાંગ, ૧૦ ચિણ્યોઝિણો, ૧૧ કાદરા, ૧૨ મકાઈ, એ આદિ લાસાના ધણા ભેદ છે. બીજે કઠોળ તે, ૧ મગ, ૨ મઠ, ૩ અડદ, ૪ તુવેર, ૫ ઝાલર, ૬ વટાણા, ૭ ચોળા, ૮ અણ્યા, ૯ લાંગ, ૧૦ કલથી, ૧૧ મસુર, ૧૨ અળસી, એ આદિ દેઈ ને કઠોળના ધણા ભેદ છે. એ લાસા ને કઠોળ મળીને ૨૪ જાતિનાં ધાન્ય તેને ઔષધિ કહિયે. ૧૦.

અગિયારમે જલવૃક્ષ તે, ૧ પોયણા, ૨ કમલ પોયણા, ૩ ઘીતેલાં, ૪ સિંધોડાં, ૫ સેવાળ, ૬ કમળકાંકડી, એ આદિ જલ-વૃક્ષના ધણા ભેદ છે. ૧૧.

બારમે કાસંડા તે, ૧ ખિલાડીની બલી, ૨ ખિલાડીની ટાપ, એ આદિ ભૂમિ ભેદી બહાર નિકળે તેવા કાસંડાના ધણા ભેદ છે. ૧૨. એ બાર ભેદ જાણવા.

પ્રત્યેક પાકામાં સંખ્યાતા જીવ છે. અધવધરામાં અસંખ્યાતા જીવ છે. કુમળામાં, ઉગતામાં, ચક્ર પડે તેમાં અનંતા જીવ છે. પ્રત્યેક વનસ્પતિનું વૃક્ષ દશ બોલે કરીને શોભે, તે દશ બોલ-૧ મૂળ, ૨ કંદ, ૩ રકંધ, ૪ ત્વચા, ૫ શાખા, ૬ પ્રવાલા, ૭ પત્ર, ૮ ફૂલ, ૯ ફળ, ૧૦ બીજ, એ દશ બોલે કરીને શોભે. એ પ્રત્યેક વનસ્પતિના ભેદ કહ્યા.

બીજે સાધારણ વનસ્પતિના ભેદ.

કંદમૂલની જાતિને સાધારણ વનસ્પતિ કહિયે. તે ૧ લસણ, ૨ કુગળી, ૩ આદ, ૪ સૂરણ, ૫ રતાળુ, ૬ પેંડાલુ, ૭ બટાટા, ૮ થેક, ૯ સકરકંદ, ૧૦ મૂળાના કંદ. ૧૧ નીલી હળદર, ૧૨ નીલી ગળી, ૧૩ ગાજર, ૧૪ અંકુરા, ૧૫ ખુરસાંણી, ૧૬ કુંવર, ૧૭ મોથ, ૧૮ અમૃતવેલ, ૧૯ થોહર, ૨૦ બીડ, ૨૧ અડવીનાં ગાંડીયા,

૨૨ ગરમર, એ આદિ કંદમૂળના ઘણા ભેદ છે, તેને સાધારણ કહીએ. કંદમૂળ એક સોયની અગ્ર ઉપર રહે, એટલામાં અસંખ્યાતી શ્રેણી છે, અકેકી શ્રેણીમાં અસંખ્યાતા પ્રતર છે, અકેકા પ્રતરમાં અસંખ્યાતા ગોળા છે, અકેકા ગોળામાં અસંખ્યાતા શરીર છે, અકેકા શરીરમાં અનંત અનંત જીવ છે; એ સાધારણ વનસ્પતિના ભેદ જાણવા. એ વનસ્પતિકાયની દયા પાળીએ, તો આ ભવ, ને પરભવ નિરાપાધ પરમ સુખ પામીએ. વનસ્પતિકાયનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહર્તનું, ઉત્કૃષ્ટ દશહજાર વર્ષનું, તેમાં નિગોદનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહર્તનું, ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહર્તનું, ચવે ને ઉપજે. વનસ્પતિ કાયનું સંસ્થાન નાના પ્રકારનું છે. તેનું કુળ ૨૮ લાખ કોડ જાણવું. ઈતિ વનસ્પતિકાયના ભેદ.

છઠ્ઠે ત્રસકાયના ભેદ.

ત્રસકાય તે, જીવ (ત્રસ એટલે હાલી ચાલી શકે) તડકેથી છાંયે જાય ને છાંયેથી તડકે જાય તેને ત્રસકાય કહિયે. તેના ચાર ભેદ.

૧ બેઈંદ્રિય, ૨ ત્રીઈંદ્રિય, ૩ ચૌઈંદ્રિય, ૪ પંચેઈંદ્રિય.

બેઈંદ્રિયના ભેદ. બેઈંદ્રિય તે ૧ કાય, ૨ મુખ, એ બે ઈંદ્રિય હોય, તેને બેઈંદ્રિય કહીએ. તેના જીવ તે, ૧ શંખ, ૨ કાડી, ૩ છીપ, ૪ જળો, ૫ કીડા, ૬ પોરા, ૭ વાળા, ૮ અળસીયાં, ૯ કરમીયાં, ૧૦ ચરમિયાં, ૧૧ કાતરા, ૧૨ ચુડેલ, ૧૩ મેર, ૧૪ એળ, ૧૫ વાંતરા, ૧૬ લાલીયા, એ આદિ બેઈંદ્રિયના ઘણા ભેદ છે. બેઈંદ્રિયનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહર્તનું, ઉત્કૃષ્ટ બાર વર્ષનું. તેનું કુળ સાત લાખ કોડ જાણવું.

ત્રીઈંદ્રિયના ભેદ. ત્રીઈંદ્રિય તે ૧ કાય, ૨ મુખ, ૩ નાસિકા, એ ત્રણ ઈંદ્રિય હોય તેને ત્રીઈંદ્રિય કહીએ. તેના જીવ તે— ૧ જૂ, ૨ લીખ, ૩ માંકડ, ૪ ચાંચડ, ૫ કંથવા, ૬ ધનેડાં ૭ ઉધેઈં ૮ ઝિમેલ, ૯ ભુંડ, ૧૦ કીડી, ૧૧ મકોડા, ૧૨ જીંધોડા, ૧૩ જુઆ,

૧૪ ગધૈયાં, ૧૫ કાનખજુરા, ૧૬ સવા, ૧૭ મમોલા, એ આદિ ત્રીઇંદ્રિયના ધણા ભેદ છે. તેનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહર્તનું, ઉત્કૃષ્ટ ઓગણપચાસ દિવસનું. તેનું કુળ આઠ લાખ ફોડ જાણવું.

ત્રીજે ઔઇંદ્રિયના ભેદ. ઔઇંદ્રિય તે કાય, ૨ મુખ, ૩ નાસિકા, ૪ ચક્ષુ, એ ચાર ઈંદ્રિય હોય તેને ઔઇંદ્રિય કહિયે; તેના જીવ, ૧ ભમરા, ૨ ભમરી, ૩ વિછી, ૪ માંખી, ૫ તીડ, ૬ પતંગ, ૭ મચ્છર, ૮ મસલા, ૯ ડંસ, ૧૦ મંસ, ૧૧ તમરાં, ૧૨ કરોળિયા, ૧૩ કંસારી, ૧૪ તીડ ગોડા, ૧૫ કુદાં, ૧૬ ખપેડી, ૧૭ બગાઈ, ૧૮ રૂપેલી, એ આદિ ઔઇંદ્રિયના ધણા ભેદ છે. તેનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહર્તનું, ઉત્કૃષ્ટ છ માસનું. કુળ નવ લાખ ફોડ જાણવું.

ચોથે પંચેંદ્રિયના ભેદ. પંચેંદ્રિય તે ૧ કાય, ૨ મુખ, ૩ નાસિકા, ૪ નેત્ર, ૫ કાન, એ પાંચ ઈંદ્રિય હોય તેને પંચેંદ્રિય કહિયે. તેના ચાર ભેદ. ૧ નારકી, ૨ તિર્યચ, ૩ મનુષ્ય, ૪ દેવ.

પ્રથમ નારકીનાં ભેદ. નારકીના સાત ભેદ, તે સાત નરકના નારકી.

સાત નરકનાં નામ, ૧ ધમા, ૨ વંશા, ૩ શિલા, ૪ અંજના, ૫ રીષ્ટા, ૬ મધ્યા, ૭ માધવતી, એ સાત નરકનાં નામ.

સાત નરકનાં ગોત્ર. ૧ રત્નપ્રભા, ૨ શર્કરપ્રભા, ૩ વાલુકપ્રભા, ૪ પંકપ્રભા, ૫ ધૂમ્રપ્રભા, ૬ તમસ્પ્રભા, ૭ તમઃતમસ્પ્રભા. એ સાત નરકનાં ગોત્ર ગુણ નિષ્પન્નથી છે તે શું શું ગુણ છે, તે. ૧ રત્નપ્રભામાં રત્નના કુંડ છે.

૨ શર્કરપ્રભામાં મરડીયા પાણી છે.

૩ વાલુકપ્રભામાં વેળુ છે.

૪ પંકપ્રભામાં લોહી માંસનો કાદવ છે.

૫ ધૂમ્રપ્રભામાં ધૂમાડો છે.

૬ તમસ્પ્રભામાં અંધકાર છે.

૭ તમઃતમસ્પ્રભામાં અંધકારમાંહિ અંધકાર છે.

એ સાત નરકમાં જે જે છે તે કહ્યું. હવે સાત નરકનું વર્ણન કરે છે.

નરકનું વર્ણન.

પહેલી રત્નપ્રભા નરકનો પિંડ એક લાખ, તે એંશી હજાર જોજનનો છે, તેમાંથી એક હજાર જોજનનું દળ નીચે મૂકીએ, એક હજાર જોજનનું દળ ઉપર મૂકીએ, વચ્ચે એક લાખ ને અઠાતેર હજાર જોજનની પોલાર છે. તે મધ્યે ૧૩ પાથડા છે, ૧૨ આંતરા છે. તેમાં ત્રીશ લાખ નરકાવાસા છે, તેમાં અસંખ્યાતી કુંભીયો છે, અસંખ્યાતા નારકી છે, તે નીચે ૪ બોલ છે. ૧ વીશ હજાર જોજનનો ધનોદધિ છે, ૨ અસંખ્યાતા જોજનનો ધનવાય છે, ૩ અસંખ્યાતા જોજનનો તનુવાય છે, ૪ અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશાસ્તિકાય છે. ઇતિ પહેલી નરકનું વર્ણન.

બીજી શક્ટિપ્રભા નરકનો પિંડ એક લાખ ને બત્રીશ હજાર જોજનનો છે; તેમાંથી એક હજાર જોજનનું દળ નીચે મૂકીએ, એક હજાર જોજનનું દળ ઉપર મૂકીએ, વચ્ચે એક લાખ ને ત્રીશ હજાર જોજનની પોલાર છે, તેમાં ૧૧ પાથડા છે ને ૧૦ આંતરા છે; તેમાં ૨૫ લાખ નરકાવાસા છે, તેમાં અસંખ્યાતી કુંભીયો છે, અસંખ્યાતા નારકી છે; તે નીચે ચાર બોલ છે. ૧ વીશ હજાર જોજનનો ધનોદધિ છે, ૨ અસંખ્યાતા જોજનનો ધનવાય છે, ૩ અસંખ્યાતા જોજનનો તનુવાય છે, ૪ અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશાસ્તિકાય છે, એ ચાર બોલ છે. ઇતિ બીજી નરકનું વર્ણન.

ત્રીજી વાલુકપ્રભા નરકનો પિંડ એક લાખ ને ૨૮ હજાર જોજનનો છે, તેમાંથી એક હજાર જોજનનું દળ નીચે મૂકીએ, એક હજાર જોજનનું દળ ઉપર મૂકીએ, વચ્ચે એક લાખ ને ૨૬ હજાર જોજનની પોલાર છે, તેમાં ૬ પાથડા ને ૮ આંતરા છે, તેમાં ૧૫ લાખ નરકાવાસા છે, અસંખ્યાતી કુંભીયો છે, અસંખ્યાતા નારકી છે; તે નીચે ચાર બોલ છે. ૧ વીશ હજાર જોજનનો ધનો

દધિ છે, ૨ અસંખ્યાતા જોજનનો ધનવાય છે, ૩ અસંખ્યાતા જોજનનો તનુવાય છે, ૪ અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશાસ્તિકાય છે. ઇતિ ત્રીજી નરકનું વર્ણન.

ચોથી પંકપ્રભા નરકનો પિંડ એક લાખ ને વીશ હજાર જોજનનો છે, તે મધ્યેથી એક હજાર જોજનનું દળ નીચે મૂકીયે, એક હજાર જોજનનું દળ ઉપર મૂકીયે, વચ્ચે એક લાખ ને અઢાર હજાર જોજનની પોલાર છે, તેમાં ૭ પાથડા ને ૬ આંતરા છે. દશ લાખ નરકાવાસા છે, અસંખ્યાતી કુંભીયો છે, અસંખ્યાતા નારકી છે; તે નીચે ચાર બોલ છે. ૧ વીશ હજાર જોજનનો ધનોદધિ છે, ૨ અસંખ્યાતા જોજનનો ધનવાય છે. ૩ અસંખ્યાતા જોજનનો તનુવાય છે, ૪ અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશાસ્તિકાય છે, એ ચાર બોલ છે. ઇતિ ચોથી નરકનું વર્ણન.

પાંચમી ધૂમ્રપ્રભા નરકનો પિંડ એક લાખ ને અઢાર હજાર જોજનનો છે, તેમાંથી એક હજાર જોજનનું દળ નીચે મૂકીયે, એક હજાર જોજનનું દળ ઉપર મૂકીયે, વચ્ચે એક લાખ ને સોળ હજાર જોજનની પોલાર છે, તેમાં ૫ પાથડા ને ૪ આંતરા છે, ત્રણ લાખ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી કુંભીયો છે, અસંખ્યાતા નારકી છે; તે નીચે ચાર બોલ છે. ૧ વીશ હજાર જોજનનો ધનોદધિ છે, ૨ અસંખ્યાતા જોજનનો ધનવાય છે, ૩ અસંખ્યાતા જોજનનો તનુવાય છે, ૪ અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશાસ્તિકાય છે, એ ચાર બોલ છે. ઇતિ પાંચમી નરકનું વર્ણન.

છઠ્ઠી તમસુપ્રભા નરકનો પિંડ એક લાખ ને સોળ હજાર જોજનનો છે તેમાંથી એક હજાર જોજનનું દળ નીચે મૂકીયે, એક હજાર જોજનનું દળ ઉપર મૂકીયે, વચ્ચે એક લાખ ને ચૌદ હજાર જોજનની પોલાર છે, તેમાં ૩ પાથડા ને ૨ આંતરા છે, ૯૯૯૯૫ નરકાવાસા છે, તેમાં અસંખ્યાતી કુંભીયો છે, અસંખ્યાતા નારકી છે, તે નીચે ચાર બોલ છે. ૧ વીશ હજાર જોજનનો ધનોદધિ છે, ૨

અસંખ્યાતા જોજનનો ધનવાય છે, ૩ અસંખ્યાતા જોજનનો તનુવાય છે, ૪ અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશાસ્તિકાય છે, એ ચાર બોલ છે. ઇતિ છઠ્ઠી નરકનું વર્ણન.

સાતમી તમઃતમસપ્રભા નરકનો પિંડ એક લાખ ને આઠ હજાર જોજનનો છે, તેમાંથી સાડીબાવન હજાર જોજનનું દળ નીચે મૂકિયે, સાડીબાવન હજાર જોજનનું દળ ઉપર મૂકિયે, વચ્ચે ત્રણ હજાર જોજનની પોલાર છે તેમાં એક પાથડો છે, આંતરે નથી. તેમાં પાંચ નરકાવાસા છે, તેનાં નામ ૧ કાલ, ૨ મહાકાલ, ૩ રૂદ્ર, ૪ મહારૂદ્ર, ૫ અપ્રતિષ્ઠાન, એ પાંચ નરકાવાસા છે; અસંખ્યાતી કુંભીયો છે, અસંખ્યાતા નારકી છે, તે નીચે ચાર બોલ છે. ૧ વીશ હજાર જોજનનો ધનોદધિ છે, ૨ અસંખ્યાતા જોજનનો ધનવાય છે, ૩ અસંખ્યાતા જોજનનો તનુવાય છે, ૪ અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશાસ્તિકાય છે; એ નીચે બાર જોજન જઈએ ત્યારે અલોક આવે. ઇતિ સાતમી નરકનું વર્ણન.

નારકીની સ્થિતિ, જઘન્ય દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃષ્ટ ૩૩ સાગરોપમની. તેનું કુળ પચીશ લાખ કોડ જાણવું. ઇતિ નરકનો વિસ્તાર સંપૂર્ણ.

બીજે તિર્યચનો વિસ્તાર.

તિર્યચના પાંચ ભેદ. ૧ જળચર, ૨ સ્થળચર, ૩ ઉરપરિસર્પ, ૪ ભુજપરિસર્પ, ૫ ખેચર, એ પાંચ ભેદ. એકેકાના બળબે ભેદ છે, ૧ સંમૂર્ઞિમ, ૨ ગર્ભજ, એ બે ભેદ.

પ્રથમ જળચરના ભેદ, જે જળમાં ચાલે તેને જળચર કહિયે. તે જીવ, ૧ મચ્છ, ૨ કચ્છ, ૩ મગરમચ્છ, ૪ કાચબા ૫ ગ્રાહ, ૬ દેડકા, ૭ સુસુમાલ, ઇત્યાદિક જળચરના ધણા ભેદ છે, તેનું કુળ સાડાબાર લાખ કોડ જાણવું.

બીજે સ્થળચરના ભેદ. સ્થળ ઉપર ચાલે તેને સ્થળચર કહિયે. તે સ્થળચરના ચાર ભેદ. ૧ ખુર, ૨ બે ખુર, ૩ ગંડીપદ, ૪

૪ શ્વાનપદ; તેમાં એક ખુર તે જેના પગે એક ખરી હોય તે જીવ; ૧ ઘોડા, ૨ ગધેડાં ૩ ખચ્ચર ગધેડાં, ઇત્યાદિક એક ખુરના ધણા બેદ છે. ૧.

બે ખુર તે જેના પગે બે ખરી હોય તે, તેના જીવ; ૧ ગાય, ૨ ભેંસ, ૩ બળદ, ૪ બકરાં, ૫ હરણ, ૬ રોઝ, ૭ સસલાં, ઇત્યાદિક બે ખુરના ધણા બેદ છે. ૨

ગંડીપદ તે જેના પગ ગોળ હોય તે જીવ. ૧ હાથી, ૨ ગેંડા, ઇત્યાદિક ગંડીપદના ધણા બેદ છે. ૩.

શ્વાનપદ તે જેના પગ નોરવાળા હોય તે જીવ. ૧ વાઘ, ૨ સિંહ, ૩ ચિત્તા, ૪ દીપડા, ૫ કુતરાં, ૬ ખિલાડી, ૭ લાલી, ૮ શિયાળ, ૯ જરખ, ૧૦ રીંછ, ૧૧ વાંદરાં, ઇત્યાદિક શ્વાનપદના ધણા બેદ છે. એ સ્થળચરના ભેદ સંપૂર્ણ. તેનું કુળ દસ લાખ કોડ જાણવું.

ત્રીજે ઉરપરિસર્પના ભેદ. ઉરપરિસર્પ તે હૈયાભર ચાલે (સર્પની જાત) તેને ઉરપરિસર્પ કહિયે. તેના ૪ ભેદ. ૧ અહિ, ૨ અજગર, ૩ અશાલિયો, ૪ મહુરગ, એ ચાર.

પ્રથમ અહિ, તે પાંચવર્ણી સર્પ ૧ કાળો, ૨ નીલો, ૩ રાતો ૪ પીળો, ૫ ઘોળો.

બીજે અજગર તે, મનુષ્યને ગળી જાય તે.

ત્રીજે અશાલિયો તે. બે ઘડીમાં ૪૮ ગાઉ લાંબો થાય, ચક્રવર્તીની રાજ્યધાની તળે, અથવા નગરની ખાળ હેઠે ઉપજે, તેને ભસ્મ નામા દાહ થાય, તે ૪૮ ગાઉની માટી ગળી જાય, તેટલામાં ફૂલો પડે, તેને અશાલિયો કહિયે.

ચોથે મહુરગ તે એક હજાર જોજનનો લાંબો સર્પ અઢી દ્વીપ બહાર રહે છે તેને મહુરગ કહિયે.

ઉરપરિસર્પનું કુળ દસ લાખ કોડ જાણવું ઇતિ ઉરપરિસર્પના ભેદ સંપૂર્ણ.

ચોથે ભુજપરિસર્પના ભેદ. જે ભુજએ કરી ચાલે તેને

ભુજપરિસર્પ કહિયે. તે જીવ, ૧ કાળ, ૨ નોળ, ૩ ઉંદર, ૪ ખિસ-કાલી, ૫ પ્લાહણી, ૬ ગરોળી, ૭ કાચીડો, ૮ ચંદન ઘો, ૯ પાટલા ઘો, ઇત્યાદિક ભુજપરિસર્પના ધણા ભેદ છે. તેનું કુળ નવ લાખ કોડ જાણવું.

પાંચમે ખેચર. જે જીવ આકાશે ચાલે તેને ખેચર કહિયે. તે ખેચરના ૪ ભેદ. ૧ ચર્મ પંખી, ૨ રોમ પંખી, ૩ સમુદ્રગ પંખી, ૪ વીતત પંખી.

ચર્મ પંખી. તે ચામડા સરખી પાંખ હોય તે. તેવા જીવ, ૧ વાગોલો, ૨ ચામાચીડિયાં (કાનકડીયાં) ઇત્યાદિક ચર્મ પંખીના ધણા ભેદ છે.

રોમ પંખી. તે સુવાળી પાંખનાં પંખી હોય તેને રોમ પંખી કહિયે. તે જીવ, ૧ મોર, ૨ કબુતર, ૩ ચકલાં, ૪ કાગડા, ૫ કાખર. ૬ મેના, ૭ ગોપટ, ૮ સમળી, ૯ બગલાં, ૧૦ કોયલ, ૧૧ ઢેલ, ૧૨ શકરા, ૧૩ હોલા, ૧૪ શુડા, ૧૫ તેતર, ૧૬ બાજ, ઇત્યાદિક રોમ પંખીના ધણા ભેદ છે. એ બે જાતનાં પંખી અઢી દ્વીપની અંદર અને બહાર પણ છે.

સંમુદ્રગ પંખી. તે ડાબલાની પેઠે જેની પાંખ બીડેલ રહે તેવા જીવ.

વીતત પંખી. તે જેની પાંખ પહોળી જ રહે, તેવા પંખી. એ બે જાતના પંખી અઢી દ્વીપ બહાર છે. તેનું કુળ બાર લાખ કોડ જાણવું. ગર્ભજ તિર્યચની સ્થિતિ જઘન્ય અંતમુહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ પલ્લોપમની; સંમૂર્ધિમ તિર્યચની સ્થિતિ જઘન્ય અંતમુહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટ પૂર્વ કોડની. વિસ્તાર દંડકથી જાણવો. ઇતિ તિર્યચના ભેદ સંપૂર્ણ.

ત્રીજે મનુષ્યના ભેદ.

મનુષ્યના બે ભેદ. ૧ ગર્ભજ, ૨ સંમૂર્ધિમ

ગર્ભજના ત્રણ ભેદ, ૧ પત્તર કર્મભૂમિના મનુષ્ય, ૨ ત્રીશ અકર્મભૂમિના મનુષ્ય, ૩ છપ્પત્ર અંતરદ્વીપના મનુષ્ય.

૧ પન્નર કર્મભૂમિના મનુષ્ય પન્નર કર્મભૂમિના ક્ષેત્રમાં છે તે. પન્નર કર્મભૂમિનાં ક્ષેત્ર કયાં ? એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે. તેમાં ૧ ભરત, ૧ ઐરવત, ૧ મહાવિદેહ, એ ત્રણ ક્ષેત્ર છે; તેના ફરતો બે લાખ જોજનનો લવણ સમુદ્ર છે, તેના ફરતો ચાર લાખ જોજનનો ધાતકી ખંડ છે, તેમાં ૨ ભરત, ૨ ઐરવત, ૨ મહાવિદેહ, એ છ ક્ષેત્ર છે; તેની પછવાડે આઠ લાખ જોજનનો કાળોદાઘ છે, તેની પછવાડે આઠ લાખ જોજનનો અર્ધ પુષ્કર છે, તેમાં ૨ ભરત, ૨ ઐરવત, ૨ મહાવિદેહ એ છ ક્ષેત્ર છે, એ પંદર ક્ષેત્ર થયાં. તેમાં ખેતી છે, વાડી છે, વિવાહ છે, મોક્ષમાર્ગનું સાધન છે. તેને પન્નર કર્મભૂમિ કહિયે. ૧.

૨ ત્રીશ અકર્મભૂમિનાં મનુષ્ય, ત્રીશ અકર્મભૂમિનાં ક્ષેત્રમાં રહે છે તે. એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે તેમાં ૧ હેમવય, ૧ હિરણ્યવય, ૧ હરિવાસ, ૧ રમકવાસ, ૧ દેવકુરૂ, ૧ ઉત્તરકુરૂ, એ છ ક્ષેત્ર જંબુદ્વીપમાં છે. તેની પછવાડે બે લાખ જોજનનો લવણ સમુદ્ર છે, તેની પછવાડે ચાર લાખ જોજનનો ધાતકી ખંડ છે, તેમાં ૨ હેમવય, ૨ હિરણ્યવય, ૨ હરિવાસ, ૨ રમકવાસ, ૨ દેવકુરૂ, ૨ ઉત્તરકુરૂ, એમ બાર ક્ષેત્ર છે. તેની પછવાડે આઠ લાખ જોજનનો કાળોદાઘ સમુદ્ર છે, તેની પછવાડે આઠ લાખ જોજનનો અર્ધ પુષ્કર છે, તેમાં ૨ હેમવય, ૨ હિરણ્યવય, ૨ હરિવાસ, ૨ રમકવાસ, ૨ દેવકુરૂ, ૨ ઉત્તરકુરૂ, એમ બાર ક્ષેત્ર છે; એ પ્રમાણે ત્રીશ ક્ષેત્ર થયાં. તેમાં ખેતી નથી, વાડી નથી, વિવાહ નથી, મોક્ષમાર્ગનું સાધન નથી. તેને ત્રીશ અકર્મભૂમિ કહિયે.

૩ છપન્ન અંતરદ્વીપના મનુષ્ય છપન્ન અંતરદ્વીપમાં છે. તે છપન્ન અંતરદ્વીપ કયાં છે ? નીચે પાણી ઉપર દ્વીપ (ખેટ) છે. તેમાં મનુષ્ય રહે છે, તેવા દ્વીપ છપન્ન છે. જંબુદ્વીપના ભરત-ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરણહાર ક્ષુલ્લક (ચુલ) હિમવંત નામે પર્વત છે, તે પીળો

સુવર્ણમય છે, સો જોજનનો ઉંચો, પચીશ જોજનનો જમીનમાં ઉંડો, એક હજાર બાવન જોજન ને બાર કળાનો પહોળો છે, એની બાંહ પૃથ્વી જોજન, ને ૧૫ કળાની છે, એની જીવા ૨૪૯૩૨ જોજન, પોણી કળાની છે, એની ધનુષ્ય પીઠિકા ૨૫૨૩૦ જોજન ને ૪ કળાની છે, તેને પૂર્વ પશ્ચિમને છેડે, બજબે ડાઠા નીકળેલ છે, એકેકી ડાઠા ચોરાસીસેં ચોરાસીસેં જોજન ઝાઝેરી લાંબી છે; એકેકી ડાઠા ઉપર સાત સાત અંતરદ્વીપ છે તે કેટલે છે ? જગતીથી ડાઠા ઉપર ૩૦૦ જોજન જઈએ ત્યારે ત્રણસેં જોજનનો લાંબો ને પહોળો પહેલો અંતરદ્વીપ આવે. ૧. ત્યાંથી ચારસેં જોજન જઈએ ત્યારે ચારસેં જોજનનો લાંબો ને પહોળો બીજો અંતરદ્વીપ આવે. ૨. ત્યાંથી પાંચસેં જોજન જઈએ ત્યારે પાંચસેં જોજનનો લાંબો ને પહોળો ત્રીજો અંતરદ્વીપ આવે. ૩. ત્યાંથી છસેં જોજન જઈએ ત્યારે છસેં જોજનનો લાંબો ને પહોળો ચોથો અંતરદ્વીપ આવે. ૪. ત્યાંથી સાતસેં જોજન જઈએ ત્યારે સાતસેં જોજનનો લાંબો ને પહોળો પાંચમો અંતરદ્વીપ આવે. ૫. ત્યાંથી આઠસેં જોજન જઈએ ત્યારે આઠસેં જોજનનો લાંબો ને પહોળો છઠ્ઠો અંતરદ્વીપ આવે. ૬ ત્યાંથી નવસેં જોજન જઈએ ત્યારે નવસેં જોજનનો લાંબો ને પહોળો સાતમો અંતરદ્વીપ આવે. ૭. એમ એકેક ડાઠા ઉપર સાત સાત અંતરદ્વીપ છે. તેને ચારગણા કરતાં અઠાવીશ અંતરદ્વીપ કુલ્લક હિમવંત પર્વતના બે છેડાની ચાર ડાઠા ઉપર છે; તેમ ઐરવત ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરણહાર શિખરી નામે પર્વત છે તે કુલ્લક હિમવંત પર્વત સરખો છે, તે શિખરી પર્વતના પૂર્વ પશ્ચિમને છેડે અઠાવીશ અંતરદ્વીપ છે. એમ બે પર્વતના છેડે છપ્પન્ન અંતરદ્વીપ જાણવા. ઇતિ ગર્ભજ મનુષ્યના લેહ.

સંમૂર્ધિમ મનુષ્યના લેહ.

મનુષ્ય સંમૂર્ધિમ તે મનુષ્ય ગર્ભજના ૧૦૧ ક્ષેત્રમાં, ૧૪ સ્થાનકમાં, ઉપજે છે; તે ૧૪ સ્થાનકનાં નામ.

- ૧ ઉચ્ચારેસુ તે, વડી નીતિ (વિષ્ટા) માં.
- ૨ પાસવણેસુ તે, લઘુ નીતિ (પેશાળ) માં.
- ૩ ખેલેસુ તે, બળખામાં.
- ૪ સંઘાણેસુ તે, નાકના શ્લેષ્મમાં.
- ૫ વંતેસુ, તે વમનમાં.
- ૬ પિત્તેસુ તે, પિત્તમાં.
- ૭ પુર્ધએસુ તે, પરમાં.
- ૮ સોણીએસુ તે, રૂધિરમાં.
- ૯ સુકકેસુ તે, વીર્યમાં.
- ૧૦ સુકપોગ્ગલ પડિસાડીએસુ તે, સુકાયેલ વીર્યનાં પુદ્ગલ ફરી ભિનાં થાય તેમાં.
- ૧૧ વિગય જીવ કલેવરેસુ તે, મનુષ્યના મૃતક કલેવરમાં.
- ૧૨ ઈથ્થી પુરિસ મંજેગેસુ તે, સ્ત્રી પુરુષના મંયોગમાં.
- ૧૩ નગરની ધમણેસુ તે, નગરની ખાળ પ્રમુખમાં.
- ૧૪ સર્વ અસુર્ધ ઠાણેસુ તે, સર્વ મનુષ્ય મંગંધી અશુચિ સ્થાનકમાં. એ ચૌદ સ્થાનકમાંહિ ઉપજે. ૧. ગર્ભજ મનુષ્યની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ પદ્યોપમની. ૨ સંમૂર્ઘિમ મનુષ્યની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ પણ અંતર્મુહર્તની. મનુષ્યનું કુળ બાર સાખ કોડ જાણવું. ઇતિ મનુષ્યના ભેદ.

ચાથે દેવના ભેદ.

દેવના ચાર ભેદ. ૧ ભવનપતિ, ૨ વાણુવ્યંતર, ૩ જ્યોતિષી, ૪ વૈમાનિક.

પ્રથમ ભવનપતિના ભેદ. ભવનપતિના ૨૫ ભેદ. ૧ દશ અસુર કુમારાદિક, ૨ પંદર પરમાધર્મી, એવં ૨૫

૧ દશ અસુર કુમારાદિકનાં નામ. ૧ અસુર કુમાર, ૨ નાગ કુમાર, ૩ સુવર્ણ કુમાર, ૪ વિદ્યુત કુમાર, ૫ અગ્નિ કુમાર, ૬

દ્વીપ કુમાર, ૭ ઉદધિ કુમાર, ૮ દિશા કુમાર, ૯ પવન કુમાર, ૧૦ સ્થનિત કુમાર.

૨ પંદર પરમાધર્મીના નામ. ૧ આમ્ર, ૨ આમ્રરસ, ૩ શામ, ૪ સમલ, ૫ રૂદ્ર, ૬ મહારૂદ્ર, ૭ કાલ, ૮ મહાકાલ, ૯ અસિ-પત્ર, ૧૦ ધનુષ્ય, ૧૧ કુંભ, ૧૨ વાલુ, ૧૩ વેતરણી, ૧૪ ખરસ્વર, ૧૫ મહાધૌષ, એવં પંદર.

એવં કુલ પચીસ જાતિના ભવનપતિ ક્યાં રહે છે ? પહેલી નરકે એક લાખ ને અઠોતેર હજાર જોજનની પોલાર છે, તે મધ્યે બાર અંતરો છે, તે મધ્યેના નીચેના દશ અંતરોમાં ભવનપતિને રહેવાનાં ભવન છે.

બીજે વાણુવ્યંતરના ભેદ. વાણુવ્યંતરના ૨૬ ભેદ. ૧ સોળ જાતિના દેવ, ૨ દશ જાતિના ગ્રંભિકા, એવં ૨૬.

૧ સોળ જાતિના વ્યંતર દેવ તે, ૧ પિશાચ, ૨ ભૂત, ૩ યક્ષ, ૪ રાક્ષસ, ૫ કિન્નર, ૬ કિંપુરૂષ, ૭ મહોરગ, ૮ ગંધર્વ, ૯ આણુપન્ની, ૧૦ પાણુપત્રી, ૧૧ ઇસીવાઈ, ૧૨ ભૂઈવાઈ, ૧૩ કંદીય, ૧૪ મહાકંદીય, ૧૫ કોહંડ, ૧૬ પતંગ, એવં સોળ જાતિના વ્યંતર દેવ.

૨ દશ જાતિના ગ્રંભિકા તે, ૧ આણુ ગ્રંભિકા, ૨ પ્રાણુ ગ્રંભિકા, ૩ લયન ગ્રંભિકા, ૪ શયન ગ્રંભિકા, ૫ વસ્ત્ર ગ્રંભિકા, ૬ ફૂલ ગ્રંભિકા, ૭ ફલ ગ્રંભિકા, ૮ ફોફલ ગ્રંભિકા, ૯ વિદ્યુત્ ગ્રંભિકા, ૧૦ અવિદ્યુત્ ગ્રંભિકા, એવં દશ જાતિના ગ્રંભિકા. એ ૨૬ જાતિના વાણુવ્યંતર ક્યાં રહે છે ? પૃથ્વીનું દળ એક હજાર જોજનનું છે, તે મધ્યેથી સો જોજનનું દળ હેઠે મૂકીયે, સો જોજનનું દળ ઉપર મૂકીયે, વચ્ચે આઠસેં જોજનની પોલાર છે. તે મધ્યે સોળ જાતિના વ્યંતરનાં નગર છે. તે નગર નાના ભરતક્ષેત્ર જેવડાં છે, તેથી મોટાં મહાવિદેહ ક્ષેત્ર જેવડાં છે, તેથી મોટા જંબુ-દ્વીપ જેવડાં છે, તે વ્યંતરનાં નગર જાણુવાં. ને જે દશ જાતિના

જૂંલિકા દેવ છે તે, પૃથ્વીનું સો જોજનનું દળ ઉપરનું છે, તેમાં દશ જોજન નીચે મૂકીએ, દશ જોજન ઉપર મૂકીએ, વચ્ચે એંશી જોજનની પોલાર છે તેમાં રહે છે. તે જૂંલિકા સંધ્યા વેળાએ, મધ્ય રાત્રિએ, સવારે, બપોરે, અસ્તુ, અસ્તુ કરતા ફરે છે, (જે હસ્તું હોય તે હસ્તું રહેજો, રોતું હોય તે રોતું રહેજો, એમ કહે છે,) માટે તે વખતે જેમ તેમ ન બોલવું; પહાડ પર્વત, ઝાડ ઉપર તથા ઝાડ નીચે એ આદિ ઘણી સારી-મનને ગમે તેવી જગ્યાએ વાણુ-વ્યંતર દેવો આવે છે તથા વસે છે.

ત્રીજે જ્યોતિષીના ભેદ. જ્યોતિષીના ૧૦ ભેદ. ૧ ચંદ્રમા, ૨ સૂર્ય, ૩ ગ્રહ, ૪ નક્ષત્ર, ૫ તારા, એ પાંચ જ્યોતિષી અઢી દ્વીપ માંહી ચર છે; અઢી દ્વીપ બહાર એ પાંચે સ્થિર છે; તે જ્યોતિષીની ગાથા-

તારા, રવિ, ચંદ્ર, રિખખા, બુદ્ધ, સુકા, જૂવ, મંગલ, સણીઆ;
સગ સય નેઉઆ, દસ, અસિય, ચઉ, ચઉ, કસમો તીયા
ચઉસો. ૧

અર્થ-પૃથ્વીથી સાતસેં ને નેવું જોજન ઉંચે જઈએ, ત્યારે તારા-ઓનાં વિમાન આવે, પૃથ્વીથી આઠસેં જોજન જઈએ ત્યારે સૂર્યનું વિમાન આવે, પૃથ્વીથી આઠસેં એંશી જોજન જઈએ ત્યારે ચંદ્રમાનું વિમાન આવે, પૃથ્વીથી આઠસેં ચોરાશી જોજન જઈએ ત્યારે નક્ષત્રનાં વિમાન આવે, આઠસેં અઠ્યાસી જોજન જઈએ ત્યારે બુધનો તારો આવે, આઠસેં એકાણું જોજન ઉંચે જઈએ ત્યારે શુક્રનો તારો આવે, આઠસેં ચોરાણું જોજન ઉંચે જઈએ ત્યારે બૃહસ્પતિનો તારો આવે, આઠસેં સત્તાણું જોજન જઈએ ત્યારે મંગળનો તારો આવે, પૃથ્વીથી નવસેં જોજન જઈએ ત્યારે શનિશ્વરનો તારો આવે, એ રીતે ૧૧૦ જોજન જ્યોતિષ ચક્ર જડપણે છે. પાંચ ચર છે, પાંચ સ્થિર છે; પાંચ ચર તે કોને કહિયે? અઢી દ્વીપ માંહી છે તે ફરે છે

તેને પાંચ ચર કહિયે. પાંચ સ્થિર તે કાને કહિયે ? અઢી દ્વીપ બહાર છે, તે ફરતા નથી, સ્થિર છે, જ્યાં સૂર્ય ત્યાં સૂર્ય છે, જ્યાં ચંદ્ર ત્યાં ચંદ્ર છે, તેને પાંચ સ્થિર કહીએ.

ચોથે વૈમાનિકના ભેદ. વૈમાનિકના ૩૮ ભેદ. ત્રણ કિલ્લવિષી, બાર દેવલોક, નવ લોકાંતિક, નવ ગ્રૈવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાન. એવં ૩૮.

પ્રથમ કિલ્લવિષીના ભેદ. ૧ પહેલા કિલ્લવિષી ત્રણ પદ્યની સ્થિતિવાળા, પહેલા બીજા દેવલોકમાં નીચે રહે છે. ૨ બીજા કિલ્લવિષી ત્રણ સાગરની સ્થિતિવાળા, ત્રીજા ચોથા દેવલોકમાં નીચે રહે છે. ત્રીજા કિલ્લવિષી તેર સાગરની સ્થિતિવાળા છઠ્ઠા દેવલોકમાં નીચે રહે છે. એ ત્રણ કિલ્લવિષી દેઢ દેવપણું પામ્યા તે શાથી પામ્યા ? તીર્થકરના, કેવળીના, સાધુ-સાધ્વીના અપવાદ બોલ્યા માટે કિલ્લવિષીપણું પામ્યા.

બીજે બાર દેવલોક. ૧ સુધર્મા દેવલોક, ૨ ઈશાન દેવલોક, ૩ સનંતકુમાર દેવલોક, ૪ મારેન્દ્ર દેવલોક, ૫ બ્રહ્મ દેવલોક, ૬ લાંતક દેવલોક, ૭ મહાશુક દેવલોક, ૮ સહસાર દેવલોક, ૯ આનંત દેવલોક, ૧૦ પ્રાણુત દેવલોક, ૧૧ આરણ્ય દેવલોક, ૧૨ અચ્યુત દેવલોક, એવં ૧૨ દેવલોકનાં નામ.

બાર દેવલોક કેટલા ઉંચા, કેવા આકારે ને કેટલાં વિમાન, તેનો વિસ્તાર.

જ્યોતિષી ચક્ર ઉપર અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈએ ત્યારે પહેલું સુધર્મા ને બીજું ઈશાન એ બે દેવલોક આવે, તે બે લગડાને આકારે છે, અકેકું અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે, બન્ને મળી પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે. પહેલામાં ૩૨ લાખ ને બીજામાં અઠાવીશ લાખ વિમાન છે. ૨ ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈએ ત્યારે ત્રીજું સનંતકુમાર અને ચોથું

માહેદ્ર એ બે દેવલોક આવે, તે બે લગડાને આકારે છે, એકેકું અર્ધચંદ્રમાને આકારે છે, બન્ને મળી પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે. ત્રીજામાં બાર લાખ, અને ચોથામાં આઠ લાખ વિમાન છે. ૪. તે ઉપરાંત અસંખ્યાતા જોજનની કોડા કોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈયે ત્યારે પાંચમું બ્રહ્મ દેવલોક આવે, તે પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં ચાર લાખ વિમાન છે. ૫. તે ઉપરાંત અસંખ્યાતા જોજનની કોડા કોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈયે ત્યારે છઠું લાંતક દેવલોક આવે, તે પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં ૫૦ હજાર વિમાન છે. ૬. તે ઉપરાંત અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈયે, ત્યારે સાતમું મહાશુક દેવલોક આવે, તે પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં ૪૦ હજાર વિમાન છે. ૭. તે ઉપરાંત અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈયે ત્યારે આઠમું સહસાર દેવલોક આવે, તે પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે. તેમાં ૭ હજાર વિમાન છે. ૮. તે ઉપર અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈએ, ત્યારે નવમું આનત, તે દશમું પ્રાણુત એ બે દેવલોક આવે, તે લગડાને આકારે છે, એકેકું અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે. બન્ને મળી પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે. બન્નેમાં મળી ૪૦૦ વિમાન છે. ૧૦. તે ઉપર અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈયે ત્યારે અગિયારમું આરણ્ય અને બારમું અચ્યુત એ બન્ને દેવલોક આવે. તે લગડાને આકારે છે. એકેકું અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે. બન્ને મળી પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે. બન્નેમાં મળી ૩૦૦ વિમાન છે. ૧૨. એવં બાર દેવલોકના સર્વ થઈને ૮૪,૯૬,૭૦૦ વિમાન છે.

ત્રીજે નવ લોકાંતિક.

નવ લોકાંતિક ક્યાં રહે છે ? પાંચમા દેવલોકમાં આઠ કૃશ્નરાજી નામા પર્વત છે, તેના અંતરમાં નવ લોકાંતિક દેવ રહે છે, તેનાં નામ—

(ગાથા) સારસ્વત, માધવ્ય, વન્નિ, વરુણ, ગર્જતોયા;
તુસીયા, અવ્યખાહા, અંગીયા, ચેવ, રીઠા, ય.

અર્થ—૧ સારસ્વત નામાં લોકાંતિક, ૨ આદિત્ય, ૩ વહ્નિ, ૪ વરુણ, ૫ ગર્જતોયા, ૬ તુષિતા, ૭ અવ્યાખાધ, ૮ અંગીત્ય, ૯ રિષ્ટ, એ નવ લોકાંતિક દેવતા જ્યારે તીર્થંકર દેવ દીક્ષા લેનાર હોય, ત્યારે કાને કુંડલ, માથે મુકુટ, બાંહે બાજુબંધ, કંઠે નવસર હાર, ધુધરીના ધમકાર સહિત આવે, આવીને એમ કહે, અહો ! ત્રિલોકનાથ ! તીર્થમાર્ગ પ્રવર્તાવો, મોક્ષ માર્ગ ચાલતો કરો, એવી રીતે કહેવાનો નવ લોકાંતિકનો જીત પરંપર વ્યવહાર છે.

ચોથે નવ ઐવેયક.

(ગાથા) ભદ્રે, સુભદ્રે સુજાએ, સુમાણસે, પ્પીયદંસણે;
સુદંસણે, અમોહે, સુપડીબદ્ધે, જયોધરે.

અર્થ—આરમા દેવલોક ઉપર અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે ચડીયે ત્યારે, નવ ઐવેયકની પહેલી ત્રીક આવે, તે ગાગર બેડાંના આકારે છે, તેનાં નામ. ૧ ભદ્ર, ૨ સુભદ્ર, ૩ સુજાત. એ પહેલી ત્રીકે ૧૧૧ વિમાન છે, ૧. તે ઉપર અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈએ ત્યારે બીજી ત્રીક આવે, તે ગાગર બેડાંના આકારે છે, તેનાં નામ. સુમાનસ, ૫ પ્રિયદર્શન, ૬ સુદર્શન, એ બીજી ત્રીકે ૧૦૭ વિમાન છે. ૨. તે ઉપર અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈએ ત્યારે ત્રીજી ત્રીક આવે; તે ગાગર બેડાંને આકારે છે; તેનાં નામ ૭ અમોઘ, ૮ સુપ્રતિબુદ્ધ, ૯ યશોધર. એ ત્રીજી ત્રીકે ૧૦૦ વિમાન છે.

પાંચમે પાંચ અનુત્તર વિમાન.

નવમી ઐવેયક ઉપર અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડી પ્રમાણે ઉંચે જઈએ, ત્યારે પાંચ અનુત્તર વિમાન આવે. તેનાં નામ. ૧ વિજય, ૨ વિજયંત, ૩ જયંત, ૪ અપરાજિત, ૫ સર્વાર્થસિદ્ધ, એ

સર્વ થઈને ૮૪,૯૭,૦૨૩ વિમાન થયાં. દેવની સ્થિતિ જ્ઞાન્ય દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃષ્ટ ૩૩ સાગરોપમની. દેવનું કુળ ૨૬ લાખ કોડ બાણુવું.

સિદ્ધિશિલાનું વર્ણન.

તે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનની ધ્વજ પતાકાંચડી ૧૨ જોજન ઉંચે જઈએ, ત્યારે સિદ્ધિશિલા આવે. તે ૪૫ લાખ જોજનની લાંબી ને પહોળી છે. વચ્ચે આઠ જોજન ઝડી છે. ઉતરતા છેડે માંખીની પાંખ કરતાં પાતળી છે, સાફ સોનાના પતરાથી અધિક ઉજળી, ગોક્ષીર સરખી, શંખ, ચંદ્ર, ચંક, રત્ન, રૂપાના પટ, મોતીના હાર, ક્ષીરસાગરના પાણી થકી પણ ઘણી ઉજળી છે. તે સિદ્ધિશિલાનાં બાર નામ. ૧ ઈષત્, ૨ ઈષત્ પ્રભાર, ૩ તનુ, ૪ તનુ તનુ, ૫ સિદ્ધિ, ૬ સિદ્ધાલય, ૭ મુક્તિ, ૮ મુક્તાલય, ૯ લોકાગ્ર, ૧૦ લોક-સ્તુભિકા, ૧૧ લોક પ્રતિબોધિકા, ૧૨ સર્વ પ્રાણીભૂત જીવસત્ત્વ સૌખ્યાવલિકા, એ બાર નામ. તે સિદ્ધિશિલાની ફરતી પરિવ્રિ ૧,૪૨,૩૦,૨૪૯ જોજન, એક ગાઉ, સતરસેં છાસઠ ધનુષ્ય, પોણા છ આંગળા ઝાઝેરી છે. તે સિદ્ધિશિલા ઉપર એક જોજન ઉંચે જઈએ, એક જોજનના ચાર હજાર ગાઉ થાય તેમાંથી ૩,૯,૯૯ ગાઉ હેઠે મૂકિયે, બાકી એક ગાઉ રહ્યો, તે એક ગાઉના છ ભાગ કરીએ. તેમાં પાંચ ભાગ હેઠે મૂકિયે, બાકી એક ભાગ રહ્યો, તેમાં સિદ્ધ ભગવંત ખિરાજે છે. તે પાંચસે ધનુષ્યના સિદ્ધ થયા હોય તે, ૩૩૩ ધનુષ્ય ને ૩૨ આંગળા ક્ષેત્ર અવગાહીને રહ્યા છે. સાત હાથના સિદ્ધ થયા હોય તે, ચાર હાથ ને સોળ આંગળા ક્ષેત્ર અવગાહીને રહ્યાં છે. બે હાથના સિદ્ધ થયા હોય તે, એક હાથ ને આઠ આંગળા ક્ષેત્ર અવગાહીને રહ્યા છે. તે સિદ્ધ ભગવંત કેવા છે ? અવર્ણી, અગંધી, અરસી, અસ્પર્શી, જન્મ મરણ રહિત, આત્મિક ગુણે કરી સહિત છે, તેવા સિદ્ધ ભગવંતને મારી સમય સમયની વંદણા હજો. ઇતિ સિદ્ધિશિલાનું વર્ણન.

છ કાય સ્વરૂપ.

નામ.	કુલ કોડાકોડી	* આરુપ્ય	વર્ણ	સંદર્ભ	+૧ મુદ્દર્તમાં ઉં જન્મ-મરણ.
૧ પૃથ્વીકાય	૧૨ લાખ	૨૨૦૦૦ વર્ષ	પીળા	મસૂરની દાળ	૧૨૮૨૪
૨ અપકાય	૭ લાખ	૭૦૦૦ "	સફેદ	પાણીનો પરપોટો	૧૨૮૨૪
૩ તેહિકાય	૩ લાખ	૩ અહોરાત્રિ	લાલ	સોયની ભારી	૧૨૮૨૪
૪ વાયુકાય	૭ લાખ	૩૦૦૦ વર્ષ	નીલો	ધ્વજ-પતાકા	૧૨૮૨૪
૫ વનસ્પતિકાય	૨૮ લાખ	૧૦૦૦૦ વર્ષ	વિવિધ	વિવિધ	૩૨૦૦૦ પ્ર. વ. ૬૫૫૩૬ સા. વ.
૬ ત્રસ					
એર્ધન્દ્રિય	૭ લાખ	૧૨ વર્ષ	"	"	૮૦
તેર્ધન્દ્રિય	૮ લાખ	૪૮ દિવસ	"	"	૬૦
ચોર્ધન્દ્રિય	૯ લાખ	૬ માસ	"	"	૪૦
નારમ્પી	૨૫ લાખ	જ. ૧૦૦૦૦૦ વર્ષ ઉ. ૩૩ સાગરોપમ	"	"	૧
તિર્થ્યય	૫૩૧ લાખ	૩ પદ્યોપમ	"	"	૧
મનુષ્ય	૧૨ લાખ	૩ પદ્યોપમ	"	"	૧
દેવતા	૨૬ લાખ	જ. ૧૦૦૦૦૦ વર્ષ ઉ. ૩૩ સાગરોપમ	"	"	૧

* જઘન્ય અંતરમુદ્દર્તનું, + જઘન્ય ૧ ભવ.

અતિ છ કાયના બોલ સંપૂર્ણ.

(૪) પચીશ બોલ.

૧ પહેલે બોલે ગતિ ચાર તે, ૧ નરક ગતિ, ૨ તિર્યચની ગતિ, ૩ મનુષ્યની ગતિ, ૪ દેવની ગતિ. ૧.

૨ બીજે બોલે જાતિ પાંચ તે, ૧ એકંદ્રિયની, ૨ બેઇંદ્રિયની, ૩ ત્રીઇંદ્રિયની, ૪ ચૌઇંદ્રિયના, ૫ પંચેંદ્રિયની. ૨.

૩ ત્રીજે બોલે કાય છ, ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજસ્કાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય, ૩.

૪ ચોથે બોલે ઇંદ્રિય પાંચ, તે ૧ શ્રોત્રેંદ્રિય, ૨ ચક્ષુઇંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય, ૪ રસેંદ્રિય, ૫ સ્પર્શેંદ્રિય, ૪.

૫ પાંચમે બોલે પર્યાપ્તિ છ, તે ૧ આહાર પર્યાપ્તિ, ૨ શરીર પર્યાપ્તિ, ૩ ઇંદ્રિય પર્યાપ્તિ, ૪ શ્વાસોચ્છવાસ પર્યાપ્તિ, ૫ ભાષા પર્યાપ્તિ, ૬ મનઃપર્યાપ્તિ, ૫.

૬ છઠ્ઠે પ્રાણ દશ, તે ૧ શ્રોત્રેંદ્રિય બળપ્રાણ, ૨ ચક્ષુઇંદ્રિય બળપ્રાણ, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય બળપ્રાણ, ૪ રસેંદ્રિય બળપ્રાણ, ૫ સ્પર્શેંદ્રિય બળપ્રાણ, ૬ મનઃબળપ્રાણ, ૭ વચનબળપ્રાણ, ૮ કાયબળપ્રાણ, ૯ શ્વાસોચ્છવાસ બળપ્રાણ, ૧૦ આયુષ્ય બળપ્રાણ. ૬

૭ સાતમે શરીર પાંચ, તે ૧ ઔદારિક, ૨ વૈક્રિય, ૩ આહારિક, ૪ તૈજસ, ૫ કાર્મણ. ૭.

૮ આઠમે યોગ પન્નર, તેમાં ચાર મનના. ૧ સત્ય મન-યોગ, ૨ અસત્ય મનયોગ, ૩ મિશ્ર મનયોગ, ૪ વ્યવહાર મનયોગ. ચાર વચનના. ૧ સત્યવચન યોગ, ૨ અસત્યવચન યોગ, ૩ મિશ્રવચન યોગ, ૪ વ્યવહારવચન યોગ. એવં આઠ. સાત કાયના. ૧ ઔદારિક શરીર કાયયોગ, ૨ ઔદારિક મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૩ વૈક્રિય શરીર કાયયોગ, ૪ વૈક્રિય મિશ્ર શરીર કાયયોગ. ૫ આહારિક શરીરકાય યોગ, ૬ આહારિક મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૭ કાર્મણ કાયયોગ, એવં પંદર. ૮

૯ નવમે ઉપયોગ બાર. તેમાં પાંચ જ્ઞાનના તે, ૧ મતિજ્ઞાન ઉપયોગ, શ્રુતજ્ઞાન ઉપયોગ, ૩ અવધિ જ્ઞાન ઉપયોગ, ૪ મનઃ પર્યવજ્ઞાન, ૫ કેવળજ્ઞાન. ત્રણ અજ્ઞાનના ઉપયોગ તે, ૧ મતિ અજ્ઞાન ઉપયોગ, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન, ૩ વિભંગ જ્ઞાન. એવં ૮. ચાર દર્શનના ઉપયોગ, તે ૧ ચક્ષુ દર્શન, ૨ અચક્ષુ દર્શન, ૩ અવધિ દર્શન, ૪ કેવળ દર્શન. એ ચાર દર્શનના. સર્વ મળી ૧૨. ૯.

૧૦ દશમે કર્મ આઠ તે, ૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ, ૨ દર્શનાવરણીય કર્મ, ૩ વેદનીય કર્મ, ૪ મોહનીય કર્મ, ૫ આયુષ્ય કર્મ, ૬ નામ કર્મ, ૭ ગૌત્ર કર્મ, ૮ અંતરાય કર્મ, ૧૦.

૧૧ અગિયારમે ગુણસ્થાનક ચૌદ. ૧ મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક, ૨ સાસ્વાદન સમદષ્ટિ ગુણસ્થાનક, ૩ મિશ્ર ગુણસ્થાનક, ૪ અપ્રતી સમદષ્ટિ ગુણસ્થાનક, ૫ દેશપ્રતી ગુણસ્થાનક, ૬ પ્રમ્મત્ત સંયતિ ગુણસ્થાનક, ૭ અપ્રમ્મત્ત સંયતિ ગુણસ્થાનક, ૮ નિવર્તિઆદર ગુણસ્થાનક, ૯ અનિવર્તિઆદર ગુણસ્થાનક, ૧૦ સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણસ્થાનક, ૧૧ ઉપશાંતમોહનીય ગુણસ્થાનક, ૧૨ ક્ષીણમોહનીય ગુણસ્થાનક, ૧૩ સયોગી કેવળી ગુણસ્થાનક, ૧૪ અયોગી કેવળી ગુણસ્થાનક. ૧૧.

૧૨ બારમે બોલે પાંચ ઈન્દ્રિયના ત્રેવીશ વિષય.

૧ શ્રોત્રેન્દ્રિયના ત્રણ વિષય. ૧ જીવ શબ્દ, ૨ અજીવ શબ્દ, ૩ મિશ્ર શબ્દ.

૨ ચક્ષુર્દ્રિયના પાંચ વિષય. ૧ કાળો વર્ણ, ૨ નીલો વર્ણ, ૩ રાતો વર્ણ, ૪ પીળો વર્ણ, ૫ ઘોળો વર્ણ.

૩ ઘ્રાણેન્દ્રિયના બે વિષય. ૧ સુરભિ ગંધ, ૨ દુરભિ ગંધ.

૪ રસેન્દ્રિયના પાંચ વિષય. ૧ તીખો રસ, ૨ કડવો રસ, ૩ કસાયલો રસ, ૪ ખાટો રસ, ૫ મધુરો રસ.

૫ સ્પર્શેન્દ્રિયના આઠ વિષય. ૧ કર્કશ સ્પર્શ, ૨ (મૃદુ) સુંહાળો સ્પર્શ. ૩ ભારે સ્પર્શ, ૪ હળવો સ્પર્શ, ૫ શીત (ટાઢો)

સ્પર્શ, ૬ ઉષ્ણ (ઉનો) સ્પર્શ, ૭ ચોપડયો સ્પર્શ, ૮ લુખો સ્પર્શ, એવં સર્વ થઈ ત્રેવીશ.

૧૩ તેરમે મિથ્યાત્વ દશ પ્રકારનું તે. ૧ જીવને અજીવ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ, ૨ અજીવને જીવ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ, ૩ ધર્મને અધર્મ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ, ૪ અધર્મને ધર્મ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ, ૫ સાધુને અસાધુ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ, ૬ અસાધુને સાધુ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ, ૭ શુદ્ધ માર્ગને કુમાર્ગ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ, ૮ કુમાર્ગને શુદ્ધ માર્ગ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ, ૯ સર્વ દુઃખથી મુકાએલ છે, તેને નથી મુકાએલ એમ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ, ૧૦ સર્વ દુઃખથી નથી મુકાએલ તેને મુકાએલ છે એમ સર્દહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૩.

૧૪ ચૌદમે નવ તત્ત્વના ૧૧૫ બોલ તે. પ્રથમ નવતત્ત્વનાં નામ. ૧ જીવ તત્ત્વ, ૨ અજીવ તત્ત્વ, ૩ પુન્ય તત્ત્વ, ૪ પાપ તત્ત્વ, ૫ આસ્રવ, ૬ સંવર તત્ત્વ, ૭ નિર્જરા તત્ત્વ, ૮ બંધ તત્ત્વ, ૯ મોક્ષ તત્ત્વ, એ નવ તત્ત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદનો વિસ્તાર પ્રથમ નવ તત્ત્વમાં લખેલ છે તેમાંથી જાણવો. અહિં માત્ર ટુંકામાં તેના ૧૧૫ બોલ લખીએ છીએ. વધારે વિસ્તાર પ્રથમ નવ તત્ત્વથી મોઢે કરવો.

૧ જીવ તત્ત્વના ચૌદ બોલ, ૨ અજીવ તત્ત્વના ચૌદ બોલ, ૩ પુન્યના નવ બોલ, ૪ પાપના અઠાર બોલ, ૫ આસ્રવના વિશ બોલ, ૬ સંવરના વિશ બોલ, ૭ નિર્જરાના બાર બોલ, ૮ બંધ તત્ત્વના ચાર બોલ, ૯ મોક્ષના ચાર બોલ, એવં સર્વ થઈ ૧૧૫ બોલ. વધારે વિસ્તાર નવ તત્ત્વના થોકડામાં જોવો. ૧૪.

૧૫ પન્નરમે આત્મા આઠ તે; ૧ દ્રવ્ય આત્મા, ૨ કષાય આત્મા, ૩ યોગ આત્મા, ૪ ઉપયોગ આત્મા, ૫ જ્ઞાન આત્મા, ૬ દર્શન આત્મા, ૭ ચારિત્ર આત્મા, ૮ વીર્ય આત્મા. ૧૫.

૧૬ સોળમે દંડક ચોવીશ, તે સાત નરકના નારકીનો એક દંડક, ૧; દશ ભવનપતિ દેવના દશ દંડક, ૧૧; પૃથ્વીકાયનો એક, ૧૨; અપકાયનો એક, ૧૩, તેજસ્કાયનો એક, ૧૪; વાયુકાયનો એક, ૧૫; વનસ્પતિકાયનો એક, ૧૬; બેઇન્દ્રિયનો એક, ૧૭; ત્રીઇન્દ્રિયનો એક, ૧૮; ચૌઇન્દ્રિયનો એક, ૧૯; તિર્યચ પંચેન્દ્રિયનો એક, ૨૦; મનુષ્યનો એક, ૨૧; વાણુચ્ચંતરનો એક, ૨૨; જ્યોતિષીનો એક, ૨૩; વૈમાનિકનો એક, ૨૪.

૧૭ સત્તરમે લેશ્યા છ, તે ૧ કૃષ્ણ લેશ્યા, ૨ નીલ લેશ્યા, ૩ કાપોત લેશ્યા, ૪ તેજોલેશ્યા, ૫ પદ્મલેશ્યા, ૬ શુક્લલેશ્યા, ૧૭.

૧૮ અઠારમે દષ્ટિ ત્રણ. તે ૧ સમકિત દષ્ટિ, ૨ મિથ્યાત્વ દષ્ટિ, ૩ સમમિથ્યાત્વ દષ્ટિ. ૧૮.

૧૯ ઓગણીશમે ધ્યાન ચાર. તે ૧ આર્તધ્યાન, ૨ રાદ્રધ્યાન, ૩ ધર્મધ્યાન, ૪ શુક્લધ્યાન. ૧૯.

૨૦ વીસમે બોલે ૫૨ દ્રવ્યના ત્રીશ ભેદ, તે નીચે મુજબ.

૧ ધર્માસ્તિકાય દ્રવ્યના પાંચ ભેદ. ૧ દ્રવ્ય થકી એક દ્રવ્ય, ૨ ક્ષેત્ર થકી લોક પ્રમાણે, ૩ કાળ થકી આદિ અંતરહિત, ૪ ભાવથકી અવર્ણી, અગંધી, અરસી, અસ્પર્શી, અમૂર્તિમાન, ૫ ગુણ થકી ચલણ ગુણ. ધર્માસ્તિકાયને, પાણીમાં માછલાનું દષ્ટાંત.

૨ અધર્માસ્તિકાય દ્રવ્યના પાંચ ભેદ. ૧ દ્રવ્ય થકી એક દ્રવ્ય, ૨ ક્ષેત્ર થકી લોક પ્રમાણે, ૩ કાળ થકી આદિ અંત રહિત, ૪ ભાવથકી અમૂર્તિમાન. ૫ ગુણ થકી સ્થિર ગુણ. અધર્માસ્તિકાયને થાકેલા પંખી, વૃક્ષનું દષ્ટાંત.

૩ આકાશાસ્તિકાય દ્રવ્યના પાંચ ભેદ. ૧ દ્રવ્યથકી એક દ્રવ્ય, ૨ ક્ષેત્રથકી લોકાલોક પ્રમાણે, ૩ કાળથકી આદિ અંત રહિત, ૪ ભાવથકી અમૂર્તિમાન (અરૂપી), ૫ ગુણથકી આકાશ વિકાશ ગુણ. આકાશાસ્તિકાયને ખીંટીનું દષ્ટાંત જાણવું.

૪ કાળ દ્રવ્યના પાંચ ભેદ. ૧ દ્રવ્યથી અનંત દ્રવ્ય, ૨ ક્ષેત્ર થકી સમય ક્ષેત્ર પ્રમાણે, ૩ કાલ થકી આદિ અંત રહિત, ૪ ભાવ થકી અમૂર્તિમાન (અરૂપી), ૫ ગુણથી નવા પુરાણ વર્તના લક્ષણ. કાળ દ્રવ્યને નવા જુના કપડાનું દર્શાવે.

૫ પુદ્ગલાસ્તિકાય દ્રવ્યના પાંચ ભેદ. ૧ દ્રવ્યથી અનેક દ્રવ્ય, ૨ ક્ષેત્રથી લોક પ્રમાણે, ૩ કાળથી આદિ અંતરહિત, તથા આદિ અંતરહિત, ૪ ભાવથી વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ સહિત, ૫ ગુણથી મીઠાણ વીખરણ ગુણ, પુરાય તે ગળી જાય; પુદ્ગલાસ્તિકાય દ્રવ્યને આકાશના વાદળાનું દર્શાવે.

૬ જીવાસ્તિકાય દ્રવ્યના પાંચ ભેદ. ૧ દ્રવ્યથી અનંત દ્રવ્ય, ૨ ક્ષેત્રથી લોક પ્રમાણે, ૩ કાળથી, આદિ અંતરહિત; ૪ ભાવથી અમૂર્તિમાન (અરૂપી) અથવા અનંત જ્ઞાનમય, અનંત દર્શનમય, અનંત ચારિત્રમય, અનંત તપમય ૫ ગુણથી ચૈતન્ય ઉપયોગ લક્ષણ, જીવાસ્તિકાય દ્રવ્યને ચંદ્રમાનું દર્શાવે જાણવું. ૨૦

૨૧ એકવીશમે બોલે રાશિ બે, તે ૧ જીવરાશિ, ૨ અજીવરાશિ, ૨૧.

૨૨ બાવીશમે બોલે શ્રાવકનાં બાર વ્રત. તે ૧ પહેલા વ્રતમાં મોટા જીવ હણવાનો ત્યાગ કરે, ૨ બીજા વ્રતમાં મોટું જીવું બોલવાનો ત્યાગ કરે, ૩ ત્રીજા વ્રતમાં મોટી ચોરી કરવાનો ત્યાગ કરે, ૪ ચોથા વ્રતમાં પરસ્ત્રી સેવવાનો ત્યાગ કરે, સ્ત્રીને પરપુરુષનો ત્યાગ, ૫ પાંચમા વ્રતમાં પરિગ્રહની મર્યાદા કરે, ૬ છઠા વ્રતમાં દિશાઓની મર્યાદા કરે, ૭ સાતમા વ્રતમાં ચૌદ નિયમ છવીશ બોલની મર્યાદા કરે, ૮ આઠમા વ્રતમાં અનર્થ દંડનો ત્યાગ કરે, ૯ નવમા વ્રતમાં દિનદિન વ્રતે સામાયિક કરે, ૧૦ દશમા વ્રતમાં દિનદિન વ્રતે દિશાની મર્યાદા કરે, (દિશાવકાશિક કરે), ૧૧ અગિયારમા વ્રતમાં પૌષ્ઠ કરે, ૧૨ બારમા વ્રતમાં સાધુ નિર્ઘ્રયને પ્રાસુક એવણીક આહારાદિક ચૌદ બોલ પ્રતિલાભે. ૨૨

૨૩ તેવીશમે સાધુજનાં પંચ મહાવ્રત. ૧ સર્વ પાણાઈ-વાયાઓ વેરમણું. ૨ સર્વ મુસાવાયાઓ વેરમણું, ૩ સર્વ અદિના-દાણાઓ વેરમણું, ૪ સર્વ મેહુણાઓ વેરમણું, ૫ સર્વ પરિગ્ગહાઓ વેરમણું. ૨૩.

૨૪ ચોવીશમે બોલે શ્રાવકના વ્રતના ૪૯ ભાંગા, તેની વિગત.

આંક એક અગીયારનો, એટલે એક કરણ ને એક યોગે કરી એક કાટીએ પ્રત્યાખ્યાન કરે.

તેના ભાંગા નવ તે, અમુક દોષકારી સ્થાનક-જેના પ્રત્યાખ્યાન કરે છું તે, ૧ કરે નહિ મને કરી, ૨ કરે નહિ વચને કરી, ૩ કરે નહિ કાચે કરી, ૪ કરાવું નહિ મને કરી, ૫ કરાવું નહિ વચને કરી, ૬ કરાવું નહિ કાચે કરી, ૭ કરતાં અનુમોદું નહિ મને કરી, ૮ કરતાં અનુમોદું નહિ વચને કરી, ૯ કરતાં અનુમોદું નહિ કાચે કરી. એવં ૯ ભાંગા થયા.

આંક એક ખારનો, એટલે એક કરણ ને બે યોગે કરી બે કાટીએ પ્રત્યાખ્યાન કરે.

તેના ભાંગા નવ તે, ૧ કરે નહિ મને કરી, વચને કરી; ૨ કરે નહિ મને કરી, કાચે કરી, ૩ કરે નહિ વચને કરી, કાચે કરી, ૪ કરાવું નહિ મને કરી, વચને કરી, ૫ કરાવું નહિ મને કરી, કાચે કરી; ૬ કરાવું નહિ વચને કરી, કાચે કરી; ૭ કરતાં અનુમોદું નહિ મને કરી, વચને કરી; ૮ કરતાં અનુમોદું નહિ મને કરી, કાચે કરી; ૯ કરતાં અનુમોદું નહિ, વચને કરી, કાચે કરી; એવં ૧૮ ભાંગા.

આંક એક તેરનો, એટલે એક કરણ ને ત્રણ યોગે કરી, ત્રણ કાટીએ પ્રત્યાખ્યાન કરે.

તેના ભાંગા ત્રણ તે, ૧ કરે નહિ મને કરી, વચને કરી, કાચે કરી. ૨ કરાવું નહિ મને કરી, વચને કરી, કાચે કરી; ૩ કરતાં પ્રત્યે અનુમોદું નહિ મને, વચને, ને કાચે કરી. એવં ૨૧ ભાંગા.

આંક એક એકવીસનો, એટલે બે કરણુ તે એક યોગે કરી, બે કાટીએ પ્રત્યાખ્યાન કરે.

તેના ભાંગા નવ તે, ૧ કરં નહિ, કરાવું નહિ, મને કરી; ૨ કરં નહિ, કરાવું નહિ, વચને કરી; ૩ કરં નહિ, કરાવું નહિ, કાયે કરી; ૪ કરં નહિ, અનુમોદું નહિ, મને કરી; ૫ કરં નહિ, અનુમોદું નહિ, વચને કરી; ૬ કરં નહિ, અનુમોદું નહિ, કાયે કરી; ૭ કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, મને કરી; ૮ કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, વચને કરી; ૯ કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, કાયે કરી. એવં ૩૦ ભાંગા.

આંક એક બાવીસનો, એટલે બે કરણુ, તે બે યોગે કરી ચાર કાટીએ પ્રત્યાખ્યાન કરે.

તેના ભાંગા નવ તે, ૧ કરં નહિ, કરાવું નહિ, મને કરી, વચને કરી; ૨ કરં નહિ, કરાવું નહિ, મને કરી, કાયે કરી; ૩ કરં નહિ, કરાવું નહિ, વચને કરી, કાયે કરી; ૪ કરં નહિ, અનુમોદું નહિ, મને કરી, વચને કરી; ૫ કરં નહિ, અનુમોદું નહિ, મને કરી, કાયે કરી; ૬ કરં નહિ, અનુમોદું નહિ, વચને કરી, કાયે કરી; ૭ કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, મને કરી, વચને કરી; ૮ કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, મને કરી, કાયે કરી; ૯ કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, વચને કરી, કાયે કરી. એ ૩૯ ભાંગા થયા.

આંક એક તેવીશનો, એટલે બે કરણુ તે ત્રણુ યોગે કરી, છ કાટીએ પ્રત્યાખ્યાન કરે.

તેના ભાંગા ત્રણુ તે, ૧ કરં નહિ, કરાવું નહિ, મને કરી, વચને કરી, કાયે કરી; ૨ કરં નહિ, અનુમોદું નહિ, મને, વચને તે કાયે કરી; ૩ કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, મને, વચને તે કાયે કરી. એવં ૪૨ ભાંગા.

આંક એક એકત્રીશનો, એટલે ત્રણુ કરણુ તે એક યોગે કરી ત્રણુ કાટીએ પ્રત્યાખ્યાન કરે.

તેના ભાંગા ત્રણ તે, ૧ કરું નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, મને કરી; ૨ કરું નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, વચને કરી; ૩ કરું નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, કાચે કરી. એવં ૪૫ ભાંગા.

આંક એક બત્રીશનો, એટલે ત્રણ કરણ ને બે યોગે કરી ૭ કાટીએ પ્રત્યાખ્યાન કરે.

તેના ભાંગા ત્રણ, ૧ કરું નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, મને કરી, વચને કરી; ૨ કરું નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, મને કરી, કાચે કરી; ૩ કરું નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ, વચને કરી, કાચે કરી. એવં ૪૮ ભાંગા.

આંક એક ત્રીશનો, એટલે ત્રણ કરણ ને ત્રણ યોગે કરી નવ કાટીએ પ્રત્યાખ્યાન કરે.

તેના ભાંગા એક તે, ૧ કરું નહિ, કરાવું નહિ, કરતાં પ્રત્યે અનુમોદું નહિ, મને કરી, વચને કરી, કાચે કરી. એ ૪૯ ભાંગા સંપૂર્ણ. ૨૪.

૨૫ પચીશમે બોલે ચારિત્ર પાંચ પ્રકારનાં. ૧ સામાયિક ચારિત્ર, ૨ છેદોપસ્થાનિક ચારિત્ર, ૩ પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, ૪ સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્ર, ૫ યથાખ્યાત ચારિત્ર. ૨૫.

ધતિ પચીશ બોલ સંપૂર્ણ.

(૪અ) પાંત્રીશ બોલ.

પહેલે બોલે—ગતિ ચાર, ૧ નારકી, ૨ તિર્યંચ, ૩ મનુષ્ય, ૪ દેવતા.

બીજે બોલે—જાતિ પાંચ. ૧ એકંદ્રિય, ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ તેઇંદ્રિય. ૪ ચતુરેંદ્રિય, ૫ પંચેંદ્રિય.

ત્રીજે બોલે—કાય છ, ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેલિકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય.

ચોથે બોલે—ઇન્દ્રિય પાંચ. ૧ શ્રોતેન્દ્રિય, ૨ ચક્ષુઇન્દ્રિય, ૩ ધ્રાણેન્દ્રિય, ૪ રસેન્દ્રિય, ૫ સ્પર્શેન્દ્રિય.

પાંચમે બોલે—પર્યાપ્ત છ. ૧ આહાર, ૨ શરીર, ૩ ઇન્દ્રિય, ૪ શ્વાસોશ્વાસ, ૫ ભાષા, ૬ મન.

છઠ્ઠે બોલે—પ્રાણુ દશ. પાંચ ઇન્દ્રિયના ૫ પ્રાણુ,, ૬ મનખળ, ૭ વચનખળ, ૮ કાયાખળ, ૯ શ્વાસોશ્વાસ, ૧૦ આયુષ્ય.

સાતમે બોલે—શરીર પાંચ, ૧ ઔદારિક, ૨ વૈક્રેય, ૩ આહારક, ૪ તેજસ, ૫ કાર્મણુ.

આઠમે બોલે—યોગ પંદર. ૧ સત્ય મનયોગ, ૨ અસત્ય મનયોગ, ૩ મિશ્ર મનયોગ, ૪ વ્યવહાર મનયોગ, ૫ સત્ય વચનયોગ, ૬ અસત્ય વચનયોગ, ૭ મિશ્ર વચનયોગ, ૮ વ્યવહાર વચનયોગ, ૯ ઔદારિક કાયયોગ, ૧૦ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ, ૧૧ વૈક્રેય કાયયોગ, ૧૨ વૈક્રેય મિશ્ર કાયયોગ, ૧૩ આહારક કાયયોગ, ૧૪ આહારક મિશ્ર કાયયોગ, ૧૫ કાર્મણુ કાયયોગ.

નવમે બોલે—ઉપયોગ બાર. ૧ મતિજ્ઞાન, ૨ શ્રુતજ્ઞાન, ૩ અવધિજ્ઞાન, ૪ મનઃપર્યવજ્ઞાન, ૫ કેવળજ્ઞાન, ૬ મતિ અજ્ઞાન, ૭ શ્રુત અજ્ઞાન, ૮ વિભાંગ જ્ઞાન, ૯ ચક્ષુ દર્શન, ૧૦ અચક્ષુ દર્શન, ૧૧ અવધિ દર્શન, ૧૨ કેવળ દર્શન.

દશમે બોલે—કર્મ આઠ. ૧ જ્ઞાનાવરણીય, ૨ દર્શનાવરણીય, ૩ વેદનીય, ૪ મોહનીય, ૫ આયુષ્ય, ૬ નામ, ૭ ગોત્ર, ૮ અંતરાય.

અગીયારમે બોલે—ગુણુઠાણુાં આઠ. ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ સાર્વાદાન, ૩ મિશ્ર, ૪ અવિરતી સમ્યક્દષ્ટિ, ૫ દેશવિરતી, (શ્રાવક) ૬ પ્રમત સંજ્ઞતિ, ૭ અપ્રમત સંજ્ઞતિ, ૮ નિવૃત્તિ બાદર, ૯ અનિવૃત્તિ બાદર, ૧૦ સૂક્ષ્મ સંપરાય, ૧૧ ઉપશાંત મોહનીય, ૧૨ ક્ષીણ મોહનીય, ૧૩ સયોગી કેવળા, ૧૪ અયોગી કેવળા.

બારમે બોલે—પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષય ૨૧. શ્રોતેન્દ્રિયનો એક વિષય. ૧ શબ્દ. ચક્ષુઇન્દ્રિયના પાંચ વિષય, ૧ કાળો, ૨ નીલો, ૩ લાલ, ૪ પીળો, ૫ ઘોળો. ઘ્રાણેન્દ્રિયના બે વિષય ૧ સુરભિગંધ, ૨ દુરભિગંધ, રસેન્દ્રિયના પાંચ વિષય ૧ કડવો, ૨ કસાયલો, ૩ ખાટો, ૪ મીઠો, ૫ તીખો. સ્પર્શેન્દ્રિયના આઠ વિષય. ૧ સુવાળો. ૨ ખર-ખરો, ૩ હલકો, ૪ ભારે, ૫ ઉષ્ણ, ૬ ટાઢો, ૭ લુખો, ૮ ચોપડયો.

તેરમે બોલે—પચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ. ૧ અભિગ્રહિક મિથ્યાત્વ, ૨ અનાભિગ્રહિક મિથ્યાત્વ, ૩ અભિનિવેશિક મિથ્યાત્વ, ૪ સાંશયિક મિથ્યાત્વ, ૫ અણુભોગ મિથ્યાત્વ, ૬ લૌકિક મિથ્યાત્વ, ૭ લોકોત્તર મિથ્યાત્વ, ૮ કુપ્રાવચન મિથ્યાત્વ, ૯ જિન માર્ગથી ઓધું પડે તે મિથ્યાત્વ, ૧૦ જિન માર્ગથી અધિક પડે તે મિથ્યાત્વ, ૧૧ જિન માર્ગથી વિપરીત પડે તે મિથ્યાત્વ, ૧૨ ધર્મને અધર્મ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૩ અધર્મને ધર્મ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૪ જીવને અજીવ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૫ અજીવને જીવ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૬ જિન-માર્ગને અન્યમાર્ગ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૭ અન્યમાર્ગને જિનમાર્ગ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૮ સાધુને કુસાધુ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૯ કુસાધુને સાધુ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૨૦ આઠ કર્મથી મુકાણા તેને નથી મુકાણા કહે તે મિથ્યાત્વ, ૨૧ આઠ કર્મથી નથી મુકાણા તેને મુકાણા કહે તે મિથ્યાત્વ, ૨૨ અવિનય મિથ્યાત્વ, ૨૩ અક્રિયા મિથ્યાત્વ, ૨૪ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ, ૨૫ અશાતના મિથ્યાત્વ.

ચૌદમે બોલે—નવતત્ત્વના જાણપણાના ૧૧૫ બોલ. ચૌદ ભેદ જીવના. ૧ સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય, ૨ બાહર એકેન્દ્રિય, ૩ બેઇન્દ્રિય, ૪ તેઇન્દ્રિય, ૫ ચઉરેન્દ્રિય, ૬ અસંજી પંચેન્દ્રિય, ૭ સંજી પંચેન્દ્રિય. તે દરેકના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા. ચૌદ ભેદ અજીવના:—ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય એ દરેકના સ્કંધ, દેશ, પ્રદેશ, એમ નવ, અને કાળ મળી દશ ભેદ અરૂપી અજીવના; તથા પુદ્ગલાસ્તિકાય (રૂપી અજીવ) ના ચાર ભેદ. સ્કંધ, દેશ, પ્રદેશ, પરમાણુ. નવ ભેદ પુણ્યનાં. અન-

ધુન્ને, પાણુપુન્ને, લયણુપુન્ને, શયનપુન્ને, વથ્યપુન્ને, મનપુન્ને, વચનપુન્ને, કાયપુન્ને, નમસ્કાર પુન્ને એ ૯. અઢાર ભેદ પાપના તે, અઢાર પાપસ્થાનક. વીશ ભેદ આશ્રવના-મિથ્યાત્વ, અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય, અશુભયોગ, પ્રાણાતિપાત, મૃષાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ, શ્રોતેન્દ્રિય-ચક્ષુષ્દ્રિય-ધ્રાણુન્દ્રિય, રસેન્દ્રિય-સ્પર્શેન્દ્રિય એ પાંચને મોકળા મૂકવી તે; મન-વચન-કાયાને મોકળા મૂકવાં તે. ભંડોપગરણુની અયત્ના કરે તે; શુચિ કુસગ્ગ કરે તે. વીશ ભેદ સંવરના-સમકિત, વ્રત પચ્ચખાણુ, અપ્રમાદ, અકષાય, શુભયોગ, જીવદયા, સત્યવચન અદત્તાદાન ત્યાગ, મૈથુનત્યાગ, અપરિગ્રહ એ દશ તથા પાંચ ઇન્દ્રિય ને ત્રણ જોગનું સંવરવું તે; ભંડ ઉપકરણુ ઉપધિ યત્નાએ લીએ મુકે તે; શુચિ કુસગ્ગ ન કરે તે. બાર ભેદ નિર્જરાના-અણુસણુ, ઉણોદરી, વૃત્તિસંક્ષેપ, રસપરિત્યાગ, કાયકલેશ, પડિસંલીનતા, પ્રાયશ્ચિત, વિનય, વૈયાવચ્ચ, સજ્જાય, ધ્યાન, કાઉસગ્ગ. ચાર ભેદ બંધના-પ્રકૃતિબંધ, સ્થિતિબંધ, અનુભાગબંધ, પ્રદેશબંધ. ચાર ભેદ મોક્ષના-જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, એમ ૧૧૫ બોલ થયા.

પંદરમે બોલે--આત્મા આઠ પ્રકારના છે. દ્રવ્યાત્મા, કષાયાત્મા, યોગાત્મા, ઉપયોગાત્મા, જ્ઞાનાત્મા, દર્શનાત્મા, ચારિત્રાત્મા, વીર્યાત્મા.

સોળમે બોલે--દંડક ચોવીશ છે. દશ ભવનપતિના-અસુરકુમાર, નાગકુમાર, સોવનકુમાર, વિદ્યુતકુમાર, અગ્નિકુમાર, દ્વીપકુમાર, ઉદધિકુમાર, દિશાકુમાર, વાયુકુમાર, સ્તનિતકુમાર, એક સાત નરકનો; પાંચ સ્થાવરના--પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેઉકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રણ વિકલેન્દ્રિયના--એ ઇન્દ્રિય, તેઇન્દ્રિય, ચઉરેન્દ્રિય, એક તિર્યચ પંચેન્દ્રિયનો; એક મનુષ્યનો; એક વાણુચ્ચંતર દેવતાનો, એક જ્યોતિષિ દેવતાનો, એક વૈમાનિક દેવતાનો; એમ ચોવીશ દંડક થયા.

સત્તરમે બોલે--લેશ્યા છ. કૃષ્ણ, નીલ, કાપૂત, તેજુ, પદ્મ, શુકલ.

અઠારમે બોલે--દષ્ટિ ત્રણ. મિથ્યાત્વ દષ્ટિ, સમ-મિથ્યાત્વ દષ્ટિ, સમ્યક્દષ્ટિ.

ઓગણીસમે બોલે--ધ્યાન ચાર. આર્તધ્યાન, રૂદ્રધ્યાન, ધર્મ-ધ્યાન, શુકલધ્યાન.

વીશમે બોલે ૭ દ્રવ્યના ત્રીશ બોલ. તેમાં પાંચ બોલ ધર્મા-સ્તિ કાયના-દ્રવ્યથકી એક, ક્ષેત્રથકી લોક પ્રમાણે, કાળથકી અનાદિ અનંત, ભાવથકી અરૂપી, ગુણથકી ચલણ સહાય. પાંચ બોલ અધર્મા-સ્તિકાયના-દ્રવ્યથકી એક, ક્ષેત્રથકી લોક પ્રમાણે, કાળ થકી અનાદિ અનંત, ભાવથકી અરૂપી, ગુણથકી સ્થિર સહાય. પાંચ બોલ આકાશા-સ્તિકાયના-દ્રવ્ય થકી એક, ક્ષેત્રથકી લોકાલોક પ્રમાણે, કાળ થકી અનાદિ અનંત, ભાવથકી અરૂપી, ગુણથકી ભાજનગુણ. (અવકાશ) પાંચ બોલ કાળના. દ્રવ્યથકી અનંત, ક્ષેત્રથકી અઢીદ્વીપ પ્રમાણે, કાળથકી અનાદિ અનંત, ભાવથકી અરૂપી, ગુણથકી વર્તવાનો ગુણ. પાંચ બોલ પુદ્ગલના-દ્રવ્યથકી અનંત, ક્ષેત્રથકી લોક પ્રમાણે, કાળથકી અનાદિ અનંત, ભાવથકી રૂપી, ગુણથકી ગળે ને મળે. પાંચ બોલ જીવના-દ્રવ્યથકી અનંત, ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે, કાળથકી આદિ અંતરહિત, ભાવથકી અરૂપી, ગુણથકી ચૈતન્ય ગુણ.

એકવીશમે બોલે--રાશિ બે. જીવરાશિ, અજીવરાશિ.

બાવીશમે બોલે--શ્રાવકના વ્રત બાર. તેના ભાંગા ૪૯.

ત્રેવીશમે બોલે--સાધુના પાંચમહાવ્રત. તેનાં ભાંગા ૨૫૨.

ચોવીશમે બોલે--પ્રમાણ ચાર. પ્રત્યક્ષ, અનુમાન, આગમ, ઉપમાન.

પચીશમે બોલે--ચારિત્ર પાંચ. સામાયિક ચારિત્ર, હેદોપરથા-પનીય ચારિત્ર, પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્ર, સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્ર, યથા-ખ્યાત ચારિત્ર.

છવીશમે બોલે--સાત નય. નૈગમનય, સંત્રહનય, વ્યવહારનય, ઋણુસૂત્રનય, સમભિરૂઢનય, શબ્દનય, એવંભૂતનય.

સત્તાવીશમે બોલે—નિક્ષેપા ચાર. નામનિક્ષેપ, સ્થાપનાનિક્ષેપ, દ્રવ્યનિક્ષેપ, ભાવનિક્ષેપ.

અઠ્ઠાવીશમે બોલે—સમકિત પાંચ. ઉપશમસમકિત, ક્ષયોપશમસમકિત, ક્ષાયિક સમકિત, સાસ્વાદાનસમકિત, વેદસમકિત.

ઓગણત્રીશમે બોલે—રસ નવ. શૃંગારરસ, વીરરસ, કરુણારસ, હાસ્યરસ, રૌદ્રરસ, ભયાનકરસ, અદ્ભુતરસ, બિભત્સરસ, શાંતરસ.

ત્રીશમે બોલે—ભાવના બાર. અનિત્યભાવના, અશરણુભાવના, સંસારભાવના, એકત્વભાવના, અન્યત્વભાવના, અશુચિભાવના, આશ્રવભાવના, સંવરભાવના, નિર્જરાભાવના, લોકસ્વરૂપ ભાવના, બોધિભાવના, ધર્મભાવના.

એકત્રીશમે બોલે—અનુયોગ ચાર છે. દ્રવ્યાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ, ચરણુકરણાનુયોગ, ધર્મકથાનુયોગ.

બત્રીશમે બોલે—દેવતત્ત્વ, ગુરૂતત્ત્વ, ધર્મતત્ત્વ, એ ત્રણ તત્ત્વ.

તેત્રીશમે બોલે—સમવાય પાંચ. કાળ, સ્વભાવ, નિયત, પૂર્વકૃત (કર્મ), પુરૂષાકાર (ઉદ્ભવ).

ચોત્રીશમે બોલે—પાખંડીના ત્રણસેત્રેસઠ ભેદ-ક્રિયાવાદીના ૧૮૦, અક્રિયાવાદીના ૮૪, વિનયવાદીના ૩૨, અજ્ઞાનવાદીના ૬૭.

પાંત્રીશમે બોલે—શ્રાવકનાં ગુણ એકવીશ. ૧ અક્ષુદ્ર, ૨ રૂપવંત, ૩ સૌમ્ય પ્રકૃતિવાળો, ૪ લોકપ્રિય, ૫ અકૂર, ૬ પાપ ભીરૂ, ૭ શાઠ્ય રહિત, ૮ ચતુરાર્થવાળો, ૯ લજ્જવંત, ૧૦ દયાળુ, ૧૧ મધ્યસ્થપરિણામી, ૧૨ સુદૃષ્ટિવાળો, ૧૩ ગુણાનુરાગી, ૧૪ સારો પક્ષ ધારણકરનાર. ૧૫ દીર્ઘદ્રષ્ટિવંત, ૧૬ વિશેષજ્ઞ, ૧૭ અદ્વપારંબી, ૧૮ વિનીત, ૧૯ કૃતજ્ઞ, ૨૦ પરહિતકારી, ૨૧ લબ્ધલક્ષી.

પાંત્રીસ બોલ સમાપ્ત.

(૫) સિધ્ધ દ્વાર.

૧. પહેલી નરકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિધ્ધ થાય.

૨. બીજી નરકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ દશ સિધ્ધ થાય.

૩ ત્રીજી નરકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિધ્ધ થાય.

૪ ચોથી નરકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિધ્ધ થાય.

૫ ભવનપતિના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિધ્ધ થાય.

૬ ભવનપાતની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, પાંચ સિધ્ધ થાય.

૭ પૃથ્વીકાયના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિધ્ધ થાય.

૮ અપકાયના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિધ્ધ થાય.

૯ વનરપતિકાયના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૭ સિધ્ધ થાય.

૧૦ તિર્યંચ ગર્ભજના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિધ્ધ થાય.

૧૧ તિર્યંચાણીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિધ્ધ થાય.

૧૨ મનુષ્ય ગર્ભજના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ દશ સિધ્ધ થાય.

૧૩ મનુષ્યાણીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૧૪ વાણુવ્યંતરના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૧૫ વાણુવ્યંતરની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, પાંચ સિદ્ધ થાય.

૧૬ જ્યોતિષીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૧૭ જ્યોતિષીની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૧૮ વૈમાનિકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૧૯ વૈમાનિકની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૦ સ્વલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૧ અન્યલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૨૨ ગૃહસ્થ લિંગી, એક સમયે જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૨૩ સ્ત્રી લિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૪ પુરુષ લિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૫ નપુંસક લિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૨૬ ઊર્ધ્વ લોકમાં એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૨૭ અધો લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૮ તિર્યક્ (તીર્ઠી) લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૨૯ જઘન્ય અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૩૦ મધ્યમ અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૩૧ ઉત્કૃષ્ટ અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, બે સિદ્ધ થાય.

૩૨ સમુદ્રમાંહી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, બે સિદ્ધ થાય.

૩૩ નદી પ્રમુખ જલમાંહી, એક સમયે, જઘન્ય એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ત્રણ સિદ્ધ થાય.

૩૪ તીર્થ સિદ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૩૫ અતીર્થ સિદ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૩૬ તીર્થકર સિધ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, દશ સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિધ્ધ થાય.

૩૭ અતીર્થકર સિધ્ધ થાય, તો એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૩૮ સ્વયંબોધ સિધ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૩૯ પ્રતિબોધ સિધ્ધ થાય તો, એક સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિધ્ધ થાય.

૪૦ બુધબોહી સિધ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૪૧ એક સિધ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, એક સિધ્ધ થાય.

૪૨ અનેક સિધ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, બે સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ થાય.

૪૩ વિજય વિજય પ્રતિ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિધ્ધ થાય,

૪૪ ભદ્રશાલ વનમાં, એક સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિધ્ધ થાય.

૪૫ નંદન વનમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિધ્ધ થાય.

૪૬ સોમનસ વનમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિધ્ધ થાય.

૪૭ પાંડગ વનમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, બે સિધ્ધ થાય.

૪૮ અકર્મભૂમિમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિધ્ધ થાય.

૪૯ કર્મભૂમિમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૫૦ પહેલે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિધ્ધ થાય.

૫૧ બીજે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિધ્ધ થાય.

૫૨ ત્રીજો આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૫૩ ચોથો આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૫૪ પાંચમે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૬૨ સિધ્ધ થાય.

૫૫ છઠ્ઠે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૬૨ સિધ્ધ થાય.

૫૬ અવસર્પિણીમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૫૭ ઉત્સર્પિણીમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૫૮ નોઉત્સર્પિણીમાં, નોઅવસર્પિણીમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

એ ૫૮ બોલ અંતર સહિત, એક સમયે, જઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ સિદ્ધ થાય તે કહ્યા.

હવે અંતર રહિત, આઠ સમય સુધી, સિદ્ધ થાય તે કેટલા સિદ્ધ થાય તે.

૧ પહેલા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૨ બીજા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૨ સિધ્ધ થાય.

૩ ત્રીજા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૯૬ સિધ્ધ થાય.

૪ ચોથા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ ૮૪ સિધ્ધ થાય.

૫ પાંચમા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૭૨ સિધ્ધ થાય.

૬ છઠ્ઠા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૬૦ સિધ્ધ થાય.

૭ સાતમા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૪૮ સિધ્ધ થાય.

૮ આઠમા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૩૨ સિધ્ધ થાય.

આઠ સમય પછી અંતર પડ્યા વિના સિદ્ધ થાય નહિ.

પ્રતિ સિદ્ધ દ્વાર સંપૂર્ણ

(૬) ચોવીશ દંડક

ચોવીશ દંડક શ્રી જીવાભિગમ સૂત્ર મધ્યે છે તેની ગાથા.

સરીરો^૧ ગાહણું^૨ સંઘયણું^૩, મંઠાણું^૪ કસાય^૫ તહહૂંતિ^૬ સન્નાય;^૭

લેસિદિઅ^{૮-૯} સમુઘાએ^{૧૦}, સન્ની^{૧૧} વેદેઅ^{૧૨} પળજતિ. ૧.

દિઠિ^{૧૩} દંસણું^{૧૪} નાણાનાણું^{૧૫}, જોગો^{૧૬} વઓગ^{૧૭} તહ આહારે;^{૧૮}

ઉવવાય^{૧૯} ઠિમ્મ^{૨૦} સમુહાયે^{૨૧}, ચવણું^{૨૨} ગર્મ આગર્મ^{૨૩} ચેવ. ૨.

સમુચ્ચય ચોવિશ દ્વાર.

૧ શરીર દ્વાર. શરીર પાંચ. ૧ ઔદારિક શરીર, ૨ વૈક્રિય શરીર, ૩ આહારિક શરીર, ૪ તૈજસ્ શરીર, ૫ કાર્મણ શરીર; તેનાં લક્ષણ કહે છે.

૧ ઔદારિક શરીર. તે સડી જાય, પડી જાય, વિણુસી જાય, કાહી જાય, બગડી જાય, મુવા પછી કલેવર પડી રહે, તેને ઔદારિક શરીર કહીએ. ૧.

૨ વૈક્રિય શરીર. તે સડે નહિ, પડે નહિ, વિણુસે નહિ, બગડે નહિ, મુવા પછી કલેવર વિસરાલ થાય, તેને વૈક્રિય કહિયે. ૨.

૩ આહારિક શરીર. તે ચૌદ પૂર્વના ભણુનાર સાધુ હોય, તેમને શંકા પડે, ત્યારે એક હાથની કાયા કરીને, મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં, શ્રી સીમંધર સ્વામીને પ્રશ્ન પૂછવા જાય. પ્રશ્ન પૂછી આવ્યા પછી આલોચણા લે તો આરાધક ને આલોચણા ન લે તો વિરાધક કહેવાય. તેને આહારિક શરીર કહિયે.

૪ તૈજસ્ શરીર. તે આહાર કરીને આહાર પચાવે તેને તૈજસ્ શરીર કહિયે.

૫ કાર્મણ શરીર. તે જીવના પ્રદેશ ને કર્મના પુદ્ગલ ભેગા છે તેને કાર્મણ શરીર કહિયે. એ શરીર દ્વાર સંપૂર્ણ.

૨ અવગાહના દ્વાર સમુચ્ચય. જીવમાં અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ હજાર જોજન ઝાઝેરી. ઔદારિક શરીરની અવગાહના જઘન્ય આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ હજાર જોજન ઝાઝેરી-વનસ્પતિ આશ્રી.

વૈક્રિય શરીરની અવગાહનાની વિગત. ભવધારણિક વૈક્રિયની જઘન્ય આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ ૫૦૦ ધનુષ્યની.

ઉત્તર વૈક્રિયની જઘન્ય આંગુલના સંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ લાખ જોજનની.

આહારિક શરીરની અવગાહના જઘન્ય મૂઢા હાથની, ઉત્કૃષ્ટ એક હાથની.

તૈજસ્ કાર્મણની અવગાહના જઘન્ય આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ ચૌદ રાજ લોક પ્રમાણે તથા પોતપોતાનાં શરીર પ્રમાણે. એ અવગાહના દ્વાર સંપૂર્ણ.

૩ સંહનન દ્વાર (સંઘયણુ દ્વાર). સંઘયણુ ૭, ૧ વજ્ર૩૫ભનારાય સંઘયણુ, ૨ ૩૫ભનારાય સંઘયણુ. ૩ નારાય સંઘયણુ, ૪ અર્ધનારાય સંઘયણુ, ૫ કીલિકા સંઘયણુ. ૬ સેવાર્ત સંઘયણુ.

૧ વજ્ર૩૫ભનારાય સંઘયણુ. તે વજ્ર કહેતાં ખીલી, ૩૫ભ કહેતાં પાટા વીંટવાનો, નારાય કહેતાં જે પડખે મર્કટ બંધ, સહનન (સંઘયણુ) કહેતાં હાડકાંનો સંચય. (જેને વિષે જે હાડકાંઓને જે પડખેથી મર્કટ બંધે કરીને બાંધ્યા, અને પાટા જેવા હાડકાંએ કરી વીંટયા, તે ત્રણે હાડકાંને ભેદનારૂં વજ્ર કીલિક નામનું હાડકું છે, તેણે કરીને સજડ કર્યું) તે વજ્ર૩૫ભનારાય સંઘયણુ.

૨ ૩૫ભનારાય સંઘયણુ. તે ઉપર પ્રમાણે પણ રૂક્ત વજ્ર કહેતાં ખીલી નહિ.

૩ નારાય સંઘયણુ. તે જે પડખે મર્કટબંધ હોય તે.

૪ અર્ધનારાય સંઘયણુ. તે એક પડખે મર્કટબંધ ને બીજે પડખે ખીલી હોય તે.

૫ કીલિકાસંઘયણુ. તે જે હાડકાની સાંધી ઉપર ખીલી મારેલી હોય તે.

૬ સેવાત્તિ (ચ્છેવદ્) સંઘયણુ. તે હાડકે હાડકાં અડીને રહેલ હોય તે. ઇતિ સંઘયણુદ્વાર સંપૂર્ણ.

૪ સંસ્થાનદ્વાર. સંસ્થાન છ. ૧ સમચતુરંસ સંસ્થાન, ૨ ન્યગ્રોધ (નિગોહ) પરિમંડલ સંસ્થાન, ૩ સાદિ સંસ્થાન, ૪ વામન સંસ્થાન, ૫ કુખ્જ સંસ્થાન, ૬ હૂંડ સંસ્થાન.

૧ સમચતુરંસ સંસ્થાન. તે પગથી તે માથાસુધી શોભાયમાન હોય તેને સમચતુરંસ સંસ્થાન કહિયે ૧.

૨ ન્યગ્રોધપરિમંડલ સંસ્થાન. તે કેડથી તે માથાસુધી શોભાયમાન હોય તેને ન્યગ્રોધપરિમંડલ સંસ્થાન કહિયે. ૨.

૩ સાદિ સંસ્થાન. તે પગથી તે કેડસુધી શોભાયમાન હોય તેને સાદિ સંસ્થાન કહિયે. ૩.

૪ વામન સંસ્થાન. તે ઠીંગણું સંસ્થાન હોય તેને વામન સંસ્થાન કહિયે. ૪.

૫ કુખ્જ સંસ્થાન. તે પગ, હાથ, મસ્તક, ગ્રીવા ઓછાં અધિક હોય, ખીજા શેષ અવયવ સુંદર હોય તેને કુખ્જ સંસ્થાન કહીએ. ૫.

૬ હૂંડ સંસ્થાન. તે રૂઢ, મૂઢ, મૃગા પુત્ર રોઢવાની પેરે હોય તેને હૂંડ સંસ્થાન કહિયે. ૬. ઇતિ સંસ્થાન દ્વાર સંપૂર્ણ.

૫ કષાય દ્વાર. કષાય ચાર. તે ૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ. ઇતિ કષાય દ્વાર સંપૂર્ણ.

૬ સંજ્ઞા દ્વાર. સંજ્ઞા ચાર, તે ૧ આહાર સંજ્ઞા, ૨ ભય સંજ્ઞા, ૩ મૈથુન સંજ્ઞા, ૪ પરિગ્રહ સંજ્ઞા. ઇતિ સંજ્ઞા દ્વાર સંપૂર્ણ.

૭ લેશ્યા દ્વાર. લેશ્યા છ. ૧ કૃણુ લેશ્યા, ૨ નીલ લેશ્યા, ૩ કાપોત લેશ્યા, ૪ તેજો લેશ્યા, ૫ પદ્મ લેશ્યા, ૬ શુક્લ લેશ્યા, એ લેશ્યા દ્વાર સંપૂર્ણ.

૮ ઇન્દ્રિય દ્વાર. ઇન્દ્રિય પાંચ. ૧ શ્રુતેન્દ્રિય ૨ ચક્ષુષ્ઇન્દ્રિય,

૩ ઘ્રાણેન્દ્રિય, ૪ રસેન્દ્રિય, ૫ સ્પર્શેન્દ્રિય. ઇન્દ્રિયદ્વાર સંપૂર્ણ.

૯ સમુદ્ધાત દ્વાર. સમુદ્ધાત સાત. ૧ વેદનીય સમુદ્ધાત, ૨ કષાય સમુદ્ધાત, ૩ મારણાંતિક સમુદ્ધાત, ૪ વૈક્રિય સમુદ્ધાત, ૫ તૈજસ સમુદ્ધાત, ૬ આહારિક સમુદ્ધાત, ૭ કેવળ સમુદ્ધાત.

૧૦ સંજ્ઞી અસંજ્ઞી દ્વાર. સંજ્ઞી તે જ્ઞેનામાં વિચાર કરવાની શક્તિ (મન) છે તે. અસંજ્ઞી તે જ્ઞેનામાં મન (વિચાર કરવાની શક્તિ) નથી તે.

૧૧ વેદ દ્વારા વેદ ત્રણ. ૧ સ્ત્રી વેદ, ૨ પુરુષ વેદ, ૩ નપુંસક વેદ.

૧૨ પર્યાપ્તિ દ્વાર. પર્યાપ્તિ છ. ૧ આહાર પર્યાપ્તિ, ૨ શરીર પર્યાપ્તિ, ૩ ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ, ૪ શ્વાસોચ્છ્વાસ પર્યાપ્તિ, ૫ ભાષા પર્યાપ્તિ, ૬ મનઃપર્યાપ્તિ.

૧૩ દષ્ટિ દ્વાર. દષ્ટિ ત્રણ. ૧ સમકિત દષ્ટિ, ૨ મિથ્યાત્વ દષ્ટિ, ૩ સમમિથ્યાત્વ દષ્ટિ.

૧૪ દર્શન દ્વાર. દર્શન ચાર. ૧ ચક્ષુ દર્શન, ૨ અચક્ષુ દર્શન, ૩ અવધિ દર્શન, ૪ કેવળ દર્શન.

૧૫ જ્ઞાન-અજ્ઞાન દ્વાર. તેમાં પ્રથમ જ્ઞાન પાંચ. ૧ મતિજ્ઞાન, ૨ શ્રુતજ્ઞાન, ૩ અવધિ જ્ઞાન, ૪ મનઃપર્યવ જ્ઞાન, ૫ કેવળ જ્ઞાન. અજ્ઞાન ત્રણ ૧ મતિ અજ્ઞાન, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન, ૩ વિભંગ જ્ઞાન.

૧૬ યોગ દ્વાર. યોગ પંદર. ૧ સત્ય મન યોગ, ૨ અસત્ય મન યોગ, ૩ મિશ્ર મન યોગ, ૪ વ્યવહાર મન યોગ, ૫ સત્ય વચન યોગ, ૬ અસત્ય વચન યોગ, ૭ મિશ્ર વચન યોગ, ૮ વ્યવહાર વચન યોગ, ૯ ઔદારિક શરીર કાય યોગ, ૧૦ ઔદારિક મિશ્ર શરીર કાય યોગ, ૧૧ વૈક્રિય શરીર કાય યોગ ૧૨ વૈક્રિય મિશ્ર શરીર કાય યોગ, ૧૩ આહારિક શરીર કાય યોગ, ૧૪ આહારિક મિશ્ર શરીર કાય યોગ, ૧૫ કાર્મણુ શરીર કાય યોગ.

૧૭ ઉપયોગ દ્વાર. ઉપયોગ બાર. ૧ મતિજ્ઞાન ઉપયોગ,

૨ શ્રુતજ્ઞાન ઉપયોગ, ૩ અવધિજ્ઞાન ઉપયોગ, ૪ મનઃપર્યવજ્ઞાન ઉપયોગ, ૫ કેવળજ્ઞાન ઉપયોગ, ૬ મતિઅજ્ઞાન ઉપયોગ, ૭ શ્રુત અજ્ઞાન ઉપયોગ, ૮ વિભંગ જ્ઞાન ઉપયોગ, ૯ અક્ષુદર્શન ઉપયોગ, ૧૦ અચક્ષુ દર્શન ઉપયોગ, ૧૧ અવધિ દર્શન ઉપયોગ, ૧૨ કેવળ દર્શન ઉપયોગ.

૧૮ આહાર દ્વાર. આહાર ત્રણ પ્રકારનો. ૧ ઓજસ આહાર, ૨ રોમ આહાર, ૩ કવલ આહાર; તે સચિત્ત આહાર, અચિત્ત આહાર, મિશ્ર આહાર.

૧૯ ઉપજવાનો દ્વાર, તે ચોવિશ દંડકનો આવે. તે સાત નરકનો એક દંડક, ૧; દશ ભવનપતિના દશ દંડક ૧૧, પૃથ્વીકાયનો એક દંડક. ૧૨; અપકાયનો એક દંડક, ૧૩; તેજસ્કાયનો એક, ૧૪; વાયુકાયનો એક, ૧૫; વનસ્પતિકાયનો એક, ૧૬; જે ઇન્દ્રિયનો એક, ૧૭; ત્રીઇન્દ્રિયનો એક, ૧૮; ચૌઇન્દ્રિયનો એક, ૧૯; તિર્યચ પંચેન્દ્રિયનો એક, ૨૦; મનુષ્યનો એક, ૨૧; વાણુવ્યંતરનો એક, ૨૨; જ્યોતિષીનો એક, ૨૩; વૈમાનિકનો એક, ૨૪.

૨૦ સ્થિતિ દ્વાર. સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટ તેત્રીશ સાગરોપમની.

૨૧ મરણ દ્વાર. સમોહિયા મરણ, તે અસમોહિયા મરણ; સમોહિયા મરણ તે ઝેળની પેઠે ચાલે; અસમોહિયા મરણ તે દડીની પેઠે ચાલે.

૨૨ ચયણ દ્વાર. તે ચોવિશ દંડકમાં જાય; પૂર્વે કહ્યાં તે.

૨૩ આગતિ દ્વાર. તે ચાર ગતિમાંથી આવે. ૧ નારકીની ગતિમાંથી, ૨ તિર્યચની ગતિમાંથી, ૩ મનુષ્યની ગતિમાંથી, ૪ દેવની ગતિમાંથી.

૨૪ ગતિ દ્વાર. પાંચ ગતિમાં જાય તે. ૧ નારકીની ગતિમાં, ૨ તિર્યચની ગતિમાં, ૩ મનુષ્યની ગતિમાં, ૪ દેવની ગતિમાં, ૫ સિદ્ધની ગતિમાં.

ઇતિ સમુચ્ચય ચોવિશ દ્વાર સંપૂર્ણ.

નારકીનો ૧ તથા દેવના ૧૩ દંડક-૧૪ દંડક સાથે.

૧ શરીર દ્વાર.

નારકીમાં શરીર ત્રણ. ૧ વૈક્રિય, ૨ તૈજસ, ૩ કાર્મણુ,
દેવમાં શરીર ત્રણ. ૧ વૈક્રિય, ૨ તૈજસ, ૩ કાર્મણુ.

૨ અવગાહના દ્વાર.

નારકીની અવગાહના.

૧ પહેલી નરકે, અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યા-
તમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ પોણાઆઠ ધનુષ્ય ને છ આંગુલની છે; ૧.

૨ બીજી નરકે, અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા
ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ સાડા પંદર ધનુષ્ય ને બાર આંગુલની છે; ૨.

૩ ત્રીજી નરકે, અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા
ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ સવાએકત્રીશ ધનુષ્યની છે; ૩.

૪ ચોથી નરકે, અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યા-
તમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ સાડીબાસઠ ધનુષ્યની છે; ૪.

૫ પાંચમી નરકે, અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યા-
તમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ સવાસો ધનુષ્યની છે; ૫.

૬ છઠ્ઠી નરકે, અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા
ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ અઠીસેં ધનુષ્યની છે; ૬.

૭ સાતમી નરકે, અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યા-
તમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ પાંચસે ધનુષ્યની છે. ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો
જઘન્ય આંગુલના મંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ ઠામ બમણી (જે જે
નરકે ઉત્કૃષ્ટ કહી છે તેથી બમણી જાણવી,) યાવત્ સાતમી નરકે
એક હજાર ધનુષ્યની જાણવી; ૭.

દેવની અવગાહના.

૧ ભવનપતિના દેવ-દેવીની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુ-
લના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ સાત હાથની છે. ૧.

૨ વાણુવ્યંતરના દેવ-દેવીની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ સાત હાથની છે. ૨.

૩ જ્યોતિષીના દેવ-દેવીની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ સાત હાથની છે. ૩.

૪ વૈમાનિકની અવગાહના જુદી જુદી નીચે મુજબ.

પહેલા બીજા દેવલોકના દેવની તથા તેની દેવીની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ સાત હાથની છે. ૨.

ત્રીજા ચોથા દેવલોકના દેવની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ છ હાથની છે. ૪.

પાંચમા છઠ્ઠા દેવ લોકના દેવની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ પાંચ હાથની છે. ૬.

સાતમા આઠમા દેવલોકના દેવની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ ચાર હાથની છે. ૮

નવમા દશમા અગિયારમા બારમા દેવલોકના દેવની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ હાથની છે. ૧૨.

નવ ઐવેયકના દેવની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ બે હાથની છે.

ચાર અનુત્તર વિમાનના દેવની અવગાહના; જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ એક હાથની છે.

પાંચમા અનુત્તર વિમાનના દેવની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ મૂઢા હાથની છે.

ભવનપતિથી બાર દેવલોક સુધી દેવ ઉત્તર વૈશ્વિક કરે તો, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ લાખ જોજનની અવગાહના.

નવ ઐવેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાનના દેવોને ઉત્તર વૈશ્વિક કરવાપણું નથી.

૩ સંહનન દ્વાર

નારકી, અસંહનની.

દેવ, અસંહનની.

૪ સંસ્થાન દ્વાર.

નારકીમાં, હંડ સંસ્થાન.

દેવમાં, સમચતુરંસ સંસ્થાન.

૫ કષાય દ્વાર.

નારકીમાં કષાય ચાર.

દેવમાં, કષાય ચાર.

૬ સંજ્ઞા દ્વાર.

નારકીમાં, સંજ્ઞા ચાર.

દેવમાં, સંજ્ઞા ચાર.

૭ લેશ્યા દ્વાર.

નારકીમાં લેશ્યા ત્રણ.

પહેલી બીજી નરકે, કાપોત લેશ્યા.

ત્રીજી નરકે, કાપોત ને નીલ લેશ્યા.

ચોથી નરકે, નીલ લેશ્યા.

પાંચમી નરકે, કૃષ્ણ ને નીલ લેશ્યા.

છઠી નરકે, કૃષ્ણ લેશ્યા.

સાતમી નરકે, મહાકૃષ્ણ લેશ્યા.

દેવતામાં લેશ્યા

ભવનપતિ ને વાણવ્યંતરમાં ચાર લેશ્યા. ૧ કૃષ્ણ,
૨ નીલ, ૩ કાપોત, ૪ તેજો.

જ્યોતિષી ને પહેલા બીજા દેવલોકમાં એક તેજો લેશ્યા.

ત્રીજા ચોથા ને પાંચમા દેવલોકમાં એક પદ્મ લેશ્યા.

છઠા દેવલોકથી નવ ઐવેયક સુધીમાં એક શુક્લ લેશ્યા.

પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં એક પરમશુક્લ લેશ્યા.

૮ ઇન્દ્રિય દ્વાર.

નારકીમાં ઇન્દ્રિય પાંચ.

દેવમાં ઇન્દ્રિય પાંચ.

૯ સમુદ્ધાત દ્વાર.

નારકીમાં ચાર સમુદ્ધાત. ૧ વેદનીય, ૨ કષાય, ૩ મારણાંતિક, ૪ વૈક્રિય.

દેવમાં પાંચ સમુદ્ધાત. ૧ વેદનીય, ૨ કષાય, ૩ મારણાંતિક, ૪ વૈક્રિય, ૫ તૈજસ.

ભવનપતિથી બારમા દેવલોક સુધી પાંચ સમુદ્ધાત.

નવ ગ્રંથેયકથી પાંચ અનુત્તર વિમાન સુધી ત્રણ સમુદ્ધાત. ૧ વેદનીય, ૨ કષાય, ૩ મારણાંતિક.

૧૦ સંજી દ્વાર.

* નરકમાં,

પહેલી નરક સંજી, અસંજી.

બીજી નરકથી સાતમી નરક સુધી, સંજી.

* દેવમાં,

ભવનપતિ ને વાણુવ્યંતરમાં, સંજી ને અસંજી

જ્યોતિષીથી પાંચ અનુત્તર વિમાન સુધી, સંજી.

૧૧ વેદ દ્વાર.

નારકીમાં નપુંસક વેદ.

દેવમાં ભવનપતિ, વાણુવ્યંતર, જ્યોતિષી, પહેલા બીજા દેવલોક સુધી બે વેદ. તે ૧ સ્ત્રી વેદ, ૨ પુરુષ વેદ.

ત્રીજા દેવલોકથી અનુત્તર વિમાન સુધી, એક વેદ, તે ૧ પુરુષ વેદ.

* અસંજી તિર્યચ મરીને આ ગતિમાં ઉપજે છે તે અપર્યાપ્ત દશામાં અસંજી જ હોય છે. પર્યાપ્ત થયા બાદ અવધિ કે વિભંગ જ્ઞાન ઉપજે છે. એ અપેક્ષા લેવી.

૧૨ પર્યાપ્તિ દ્વાર.

(ભાષા, મન બે સાથે બાંધે).

નારકીમાં પર્યાપ્તિ પાંચ, ને અપર્યાપ્તિ પાંચ.

દેવમાં પર્યાપ્તિ પાંચ, ને અપર્યાપ્તિ પાંચ.

૧૩ દષ્ટિ દ્વાર.

નારકીમાં દષ્ટિ ત્રણ.

દેવમાં,

ભવનપતિથી બારમા દેવલોક સુધી દષ્ટિ ત્રણ.

નવ ગ્રૈવેયકમાં દષ્ટિ બે.

પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં દષ્ટિ એક તે સમકિત દષ્ટિ.

૧૪ દર્શન દ્વાર.

નારકીમાં દર્શન ત્રણ. ૧ ચક્ષુ દર્શન, ૨ અચક્ષુ દર્શન, ૩ અ-
વધિ દર્શન.દેવમાં દર્શન ત્રણ. ૧ ચક્ષુ દર્શન, ૨ અચક્ષુ દર્શન, ૩ અ-
વધિ દર્શન.

૧૫ જ્ઞાન દ્વાર.

નારકીમાં ત્રણ જ્ઞાન ને ત્રણ અજ્ઞાન.

દેવમાં,

ભવનપતિથી નવ ગ્રૈવેયક સુધી ત્રણ જ્ઞાન, ને ત્રણ અજ્ઞાન.

પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં ત્રણ જ્ઞાન.

૧૬ યોગ દ્વાર.

નારકીમાં યોગ અગિયાર.

દેવમાં યોગ અગિયાર.

તે યોગનાં નામ. ૧ સત્ય મનયોગ, ૨ અસત્ય મનયોગ, ૩
મિશ્ર મનયોગ, ૪ વ્યવહાર મનયોગ, ૫ સત્ય વચનયોગ, ૬ અસત્ય
વચનયોગ, ૭ મિશ્ર વચનયોગ, ૮ વ્યવહાર વચનયોગ, ૯ વૈક્રિય શરીર
કાયયોગ, ૧૦ વૈક્રિય મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૧૧ કાર્મણુ શરીર કાયયોગ.

૧૭ ઉપયોગ દ્વાર.

નારકીથી નવ ત્રૈવેયક સુધી ઉપયોગ નવ; ૧ મતિજ્ઞાન ઉપયોગ, ૨ શ્રુતજ્ઞાન ઉપયોગ, ૩ અવધિ જ્ઞાન ઉપયોગ, ૪ મતિઅજ્ઞાન ઉપયોગ, ૫ શ્રુત અજ્ઞાન ઉપયોગ, ૬ વિભંગ જ્ઞાન ઉપયોગ, ૭ અશ્નુ દર્શન ઉપયોગ, ૮ અઅશ્નુદર્શન ઉપયોગ, ૯ અવધિ દર્શન ઉપયોગ.

પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં ૭ ઉપયોગ, તે ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ દર્શન.

૧૮ આહાર દ્વાર.

નારકી, દેવમાં જે પ્રકારનો આહાર. ૧ ઓજસ, ૨ રોમ. ૭ દિશાનો આહાર લે, કરે એક પ્રકારનો. નારકી અચિત્ત કરે પણ અશુભ કરે. દેવ અચિત્ત કરે, પણ શુભ કરે.

૧૯ ઉપજવાનાં દ્વાર. ૨૨ ચવવાનાં દ્વાર.

પહેલી નરકથી માંડીને છઠી નરક સુધીમાં મનુષ્ય, તિર્યચ પંચેન્દ્રિય એ જે દંડકનો આવે; જાય જે દંડકમાં, તે મનુષ્ય ને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયમાં.

સાતમી નરકમાં જે દંડકનો આવે, તે મનુષ્ય ને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયનો; જાય એક દંડકમાં તે તિર્યચ પંચેન્દ્રિયમાં.

ભવનપતિ, વાણવ્યંતર, જ્યોતિષી, ને પહેલા બીજા દેવલોક સુધી, જે દંડકનો આવે તે મનુષ્ય ને તિર્યચનો; જાય પાંચ દંડકમાં ૧ પૃથ્વી, ૨ પાણી, ૩ વનસ્પતિ, ૪ મનુષ્ય, ને ૫ તિર્યચમાં.

ત્રીજા દેવલોકથી આઠમા દેવલોક સુધી જે દંડકનો આવે, મનુષ્ય ને તિર્યચ, એ જેનો આવે; જાય જે દંડકમાં, તે મનુષ્ય ને તિર્યચમાં.

નવમા દેવલોકથી અનુત્તર વિમાન સુધી, એક દંડકનો આવે તે ૧ મનુષ્યનો, જાય એક મનુષ્યમાં.

૨૦ સ્થિતિ દ્વાર.

નારકીની સ્થિતિ નીચે મુજબ.

પહેલી નરકના નારકીની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃષ્ટ, એક સાગરની;

બીજી નરકની, જ૦ એક સાગરની, ઉ૦ ત્રણ સાગરની;

ત્રીજી નરકની, જ૦ ત્રણ સાગરની, ઉ૦ સાત સાગરની;

ચોથી નરકની, જ૦ સાત સાગરની ઉ૦ દશ સાગરની;

પાંચમી નરકની, જ૦ દશ સાગરની, ઉ૦ સત્તર સાગરની;

છઠી નરકની, જ૦ સત્તર સાગરની, ઉ૦ બાવીશ સાગરોપમની;

સાતમી નરકની, જ૦ બાવીશ સાગરોપમની, ઉ૦ તેત્રીશ સાગરોપમની.

દેવની સ્થિતિ નીચે મુજબ.

દક્ષિણ દિશાના અસુર કુમારના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ હજાર વર્ષની; ઉત્કૃષ્ટ એક સાગરોપમની. તેની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય દશ હજાર વર્ષની; ઉત્કૃષ્ટ સાડાત્રણ પદ્યની. તેના નવ નિકાયના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય દશ હજાર વર્ષની; ઉત્કૃષ્ટ, દોઢ પદ્યની; તેની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ હજાર વર્ષની; ઉત્કૃષ્ટ ચોણા પદ્યની.

ઉત્તર દિશાના અસુર કુમારના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ હજાર વર્ષની; ઉત્કૃષ્ટ, એક સાગર ઝાઝેરી; તેની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ હજાર વર્ષની; ઉત્કૃષ્ટ, સાડાચાર પદ્યની. તેના નવ નિકાયના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃષ્ટ, બે પદ્યમાં દેશ ઓછી; તેની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃષ્ટ, એક પદ્યમાં દેશ ઓછી.

વાણવ્યંતરના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ હજાર વર્ષની; ઉત્કૃષ્ટ, એક પદ્યની. વાણવ્યંતરની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ હજાર વર્ષની; ઉત્કૃષ્ટ, અર્ધ પદ્યની.

ચંદ્રમાના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય પા પલ્યની, ઉત્કૃષ્ટ, એક પલ્ય, ને એક લાખ વર્ષની. તેની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય, પા પલ્યની, ને ઉત્કૃષ્ટ અર્ધ પલ્ય ને પચાસ હજાર વર્ષની.

સૂર્યના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, પા પલ્યની, ઉત્કૃષ્ટ, એક પલ્ય ને એક હજાર વર્ષની. તેની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય, પા પલ્યની, ઉત્કૃષ્ટ, અર્ધ પલ્ય ને પાંચસે વર્ષની.

થલુના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય પા પલ્યની, ઉત્કૃષ્ટ, એક પલ્યની. તેની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય, પા પલ્યની, ઉત્કૃષ્ટ, અર્ધ પલ્યની.

નક્ષત્રના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય પા પલ્યની, ઉત્કૃષ્ટ, અર્ધ પલ્યની. તેની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય પા પલ્યની, ઉત્કૃષ્ટ, પા પલ્ય ઝાઝેરી.

તારાના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, પલ્યનો આઠમો ભાગ, ઉત્કૃષ્ટ, પા પલ્યની. તેની દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય પલ્યના આઠમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ, પલ્યના આઠમા ભાગ ઝાઝેરી.

પહેલા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, એક પલ્યની ઉત્કૃષ્ટ, બે સાગરની. તેની દેવીની, જઘન્ય, એક પલ્યની, ઉત્કૃષ્ટ, સાત પલ્યની; તેની અપરિગૃહિતા દેવીની, જઘન્ય, એક પલ્યની ઉત્કૃષ્ટ, પચાસ પલ્યની.

બીજા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, એક પલ્ય ઝાઝેરી, ઉત્કૃષ્ટ, બે સાગર ઝાઝેરી. તેનો દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય, એક પલ્ય ઝાઝેરી, ઉત્કૃષ્ટ, નવ પલ્યની. તેની અપરિગૃહિતા દેવીની સ્થિતિ, જઘન્ય, એક પલ્ય ઝાઝેરી, ઉત્કૃષ્ટ, પંચાવન પલ્યની.

ત્રીજા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, બે સાગરની ઉત્કૃષ્ટ, સાત સાગરની.

ચોથા દેવલોકના દેવના સ્થિતિ, જઘન્ય, બે સાગર ઝાઝેરી, ઉત્કૃષ્ટ, સાત સાગરોપમ ઝાઝેરી.

પાંચમા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, સાત સાગરની, ઉત્કૃષ્ટ, દશ સાગરની.

છઠ્ઠા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, દશ સાગરની, ઉત્કૃષ્ટ, ચૌદ સાગરની.

સાતમા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય ચૌદ સાગરની, ઉત્કૃષ્ટ, સત્તર સાગરની.

આઠમા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, સત્તર સાગરની, ઉત્કૃષ્ટ, અઠાર સાગરની.

નવમા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, અઠાર સાગરની, ઉત્કૃષ્ટ ઓગણીશ સાગરની.

દશમા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, ઓગણીશ સાગરની, ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સાગરોપમની.

અગિઆરમા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, વીશ સાગરની, ઉત્કૃષ્ટ, એકવીશ સાગરોપમની.

બારમા દેવલોકના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, એકવીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ, બારીશ સાગરોપમની.

પહેલી ઐવેયકે સ્થિતિ, જઘન્ય, બારીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ, ત્રેવીશ સાગરોપમની.

બીજી ઐવેયકે સ્થિતિ, જઘન્ય, ત્રેવીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ ચોવીશ સાગરોપમની.

ત્રીજી ઐવેયકે સ્થિતિ, જઘન્ય, ચોવીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ પચીશ સાગરોપમની.

ચોથી ઐવેયકે સ્થિતિ, જઘન્ય, પચીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ છવીશ સાગરોપમની.

પાંચમી ઐવેયકે સ્થિતિ, જઘન્ય, છવીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ, સત્તાવીશ સાગરોપમની.

છઠ્ઠી ઐવેયકે સ્થિતિ, જઘન્ય, સત્તાવીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ, અઠ્ઠાવીશ સાગરોપમની.

સાતમી ઐવેયકે સ્થિતિ, જઘન્ય અઠ્ઠાવીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ, ઓગણત્રીશ સાગરોપમની.

આઠમી ઐવેયકે સ્થિતિ, જઘન્ય, ઓગણત્રીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ ત્રીશ સાગરોપમની.

નવમી ઐવેયકે સ્થિતિ, જઘન્ય, ત્રીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ એકત્રીશ સાગરોપમની.

ચાર અનુત્તર વિમાનના દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય, એકત્રીશ સાગરોપમની, ઉત્કૃષ્ટ, તેત્રીશ સાગરોપમની.

પાંચમા અનુત્તર વિમાનના દેવની સ્થિતિ, જૉ ઉૉ તેત્રીશ સાગરોપમની.

૨૨ મરણ દ્વાર, તે સમોહિયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ. સમોહિયા તે એળની પેઠે ચાલે.

અસમોહિયા તે દડીની પેઠે ચાલે.

૨૩-૨૪ આગતિ, -ગતિદ્વાર, જે સાથે.

પહેલી નરકથી છઠ્ઠી નરક સુધી, જે ગતિનો આવે, તે મનુષ્ય ને તિર્યચનો. જાય જે ગતિમાં, તે મનુષ્ય ને તિર્યચમાં.

સાતમી નરકમાં, જે ગતિનો આવે, તે મનુષ્ય ને તિર્યચનો, જાય એક ગતિમાં, તે તિર્યચમાં.

ભવનપતિ, વાણવ્યંતર, જ્યોતિષી, વૈમાનિક આઠમા દેવલોક સુધી, જે ગતિનો આવે તે મનુષ્ય ને તિર્યચનો, જાય જે ગતિમાં, તે મનુષ્ય ને તિર્યચમાં.

નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન સુધી, જાણે ગતિનો આવે તે મનુષ્યનો. જાય એક ગતિમાં તે મનુષ્યમાં.

ધતિ નાસ્કી તથા દેવના થઇને ચૌદ દંડક સંપૂર્ણ.

એ વૈકિય શરીરવાળા ચૌદ દંડક કહ્યા.

પાંચ એકેન્દ્રિયના પાંચ દંડક.

૧ શરીર.

પાંચ એકેન્દ્રિયમાં વાયુકાય વિના બાકીના ચાર એકેન્દ્રિયમાં શરીર ત્રણ તે, ૧ ઔદારિક, ૨ તૈજસ, ૩ કાર્મણ.

વાયુકાયમાં શરીર ચાર. ૧ ઔદારિક, ૨ વૈક્રિય, ૩ તૈજસ, ૪ કાર્મણ.

૨ અવગાહના દ્વાર.

પૃથ્વ્યાદિ ચાર એકેન્દ્રિયની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ, પણ આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની.

વનસ્પતિની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ, હ્રસ્વ જોજન ઝાઝેરી, કમલ પોયણા આશ્રી જાણુવી.

૩ સંહનન દ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિયમાં સેવાર્ત સંહનન.

૪ સંસ્થાન દ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિયમાં હ્રંડ સંસ્થાન.

૫ કષાય દ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિયમાં કષાય ચાર.

૬ સંજ્ઞા દ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિયમાં સંજ્ઞા ચાર.

૭ લેશ્યા દ્વાર.

પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, એ ત્રણ એકેન્દ્રિયના અપર્યાપ્તમાં લેશ્યા ચાર, તે ૧ કૃષ્ણ, ૨ નીલ, ૩ કાપોત, ૪ તેજો. પર્યાપ્તમાં ત્રણ. તૈજસ, વાયુ એ એમાં ત્રણ લેશ્યા, ૧ કૃષ્ણ, ૨ નીલ, ૩ કાપોત.

૮ ઇન્દ્રિય દ્વાર.

પાંચ એકેન્દ્રિયમાં એક ઇન્દ્રિય તે એક સ્પર્શેન્દ્રિય.

૯ સમુદ્ધાત દ્વાર.

પાંચ એકેન્દ્રિયમાં વાયુકાય વિના બાકીની ચાર એકેન્દ્રિયમાં, ત્રણ સમુદ્ધાત, તે ૧ વેદનીય, ૨ કષાય. ૩ મારણાંતિક.

વાયુકાયમાં ચાર સમુદ્ધાત. ૧ વેદનીય, ૨ કષાય, ૩ મારણાંતિક, ૪ વૈક્રિય.

૧૦ સંજી દ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિય અસંજી.

૧૧ વેદદ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિયમાં નપુંસક વેદ.

૧૨ પર્યાપ્તિ દ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિયમાં પર્યાપ્તિ ચાર, પહેલી અપર્યાપ્તિ ચાર.

૧૩ દૃષ્ટિ દ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિયમાં દૃષ્ટિ એક, તે ૧ મિથ્યાત્વ દૃષ્ટિ.

૧૪ દર્શન દ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિયમાં એક અચક્ષુ દર્શન.

૧૫ જ્ઞાન દ્વાર. પાંચ એકેન્દ્રિયમાં બે અજ્ઞાન, તે ૧ મતિ અજ્ઞાન, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન.

૧૬ યોગ દ્વાર.

પાંચ એકેન્દ્રિયમાં વાયુકાય વિના બાકીની ચાર એકેન્દ્રિયમાં યોગ ત્રણ, તે ૧ ઔદારિક શરીર કાયયોગ, ૨ ઔદારિક મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૩ કાર્મણુ શરીર કાયયોગ. વાયુકાયમાં યોગ પાંચ. ૧ ઔદારિક શરીર કાયયોગ, ૨ ઔદારિક મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૩ વૈક્રિય શરીર કાયયોગ, ૪ વૈક્રિય મિશ્રશરીર કાયયોગ, ૫ કાર્મણુ શરીર કાયયોગ.

૧૭ ઉપયોગ દ્વાર.

પાંચ એકેન્દ્રિયમાં ઉપયોગ ત્રણ. ૧ મતિ અજ્ઞાન, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન, ૩ અચક્ષુદર્શન.

૧૮ આહાર દ્વાર.

પાંચ એકેન્દ્રિયમાં ત્રણ દિશિનો, ચાર દિશિનો, પાંચ દિશિનો આહાર લે, તે વ્યાધાત ન પડે તો છ દિશિનો આહાર લે. બે પ્રકારનો આહાર, તે ૧ ઓજસ ૨ રોમ. તે ૧ સચિત્ત, ૨ અચિત્ત, ૩ મિશ્ર.

૧૯ ઉપજવાનાં, ૨૨ ચવવાનાં દ્વાર.

પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ કાય એ ત્રણ એકેન્દ્રિયમાં ત્રેવીશ દંડકનો આવે, તે એક નારકી વર્ણને; જય દશ દંડકમાં તે પાંચ એકેન્દ્રિય, ત્રણ વિકલેન્દ્રિય, એ આઠ ને મનુષ્ય ને તિર્યચ એ બે મળી દશ દંડકમાં જાય.

તેજસ્કાય ને વાયુકાય એ બે એકેન્દ્રિયમાં દશ દંડકનો આવે, તે પાંચ એકેન્દ્રિય, ત્રણ વિકલેન્દ્રિય, એક મનુષ્ય, ને એક તિર્યચ એ દશ દંડકનો આવે, ને નવ દંડકમાં જાય, તે પાંચ એકેન્દ્રિય, ત્રણ વિકલેન્દ્રિય ને તિર્યચ પંચેન્દ્રિય એ નવમાં જાય.

૨૦ સ્થિતિ દ્વાર.

પૃથ્વીકાયની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ, બાવીશ હજાર વર્ષની.

અપ્કાયની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, સાત હજાર વર્ષની.

તેજસ્કાયની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, ત્રણ અહોરાત્રિની.

વાયુકાયની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ, ત્રણ હજાર વર્ષની.

વનસ્પતિકાયની સ્થિતિ, જઘન્ય અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ, દશ હજાર વર્ષની.

૨૧ મરણ દ્વાર.

તેમાં, સમોહિયા તે એળની પેઠે ચાલે.

અસમોહિયા તે દડીની પેઠે ચાલે.

૨૩ આગતિદ્વાર ને ૨૪ ગતિ દ્વાર.

પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, વનસ્પતિકાય, એ ત્રણ એકેન્દ્રિયમાં ત્રણ ગતિનો આવે, તે ૧ મનુષ્ય, ૨ તિર્યચ, ૩ દેવનો; જાય બે ગતિમાં, તે ૧ મનુષ્ય ને ૨ તિર્યચમાં. તેજસ્કાય ને વાયુકાય એ બે એકેન્દ્રિયમાં બે ગતિનો આવે, તે ૧ મનુષ્યનો, ૨ તિર્યચનો; જાય એક ગતિમાં, તે તિર્યચમાં.

ઇતિ પાંચ એકેન્દ્રિયના પાંચ દંડક સંપૂર્ણ.

બેઈદ્રિય, ત્રીઈદ્રિય, ચૌઈદ્રિય ને તિર્યચ સંમૂર્છિમ
પંચેદ્રિયના દંડક.

૧ શરીર.

બે ઈદ્રિય, ત્રીઈદ્રિય, ચૌઈદ્રિય ને તિર્યચ સંમૂર્છિમ પંચેદ્રિયમાં
શરીર ત્રણ, તે ૧ ઔદારિક, ૨ તૈજસ, ૩ કાર્મણ.

૨ અવગાહના.

બેઈદ્રિયની અવગાહના. જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા
ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ બાર જોજનની.

ત્રીઈદ્રિયની અવગાહના. જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા
ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ, ૩ ગાઉની

ચૌઈદ્રિયની અવગાહના. જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા
ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ, ચાર ગાઉની.

તિર્યચ સંમૂર્છિમ પંચેદ્રિયની અવગાહના. જઘન્ય,
આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની, ઉત્કૃષ્ટ, જુદી જુદી નીચે મુજબ.
ગાથા.

જોયણ સહસ્સ, ગાઉઅ પુહુતં તત્તો જોયણ પુહુતં;

દ્વાણહં તુ વણ્ણહ પુહુતં સમૂછીમે હોઈ ઉચ્ચતં. ૧

૧ જલચરની, એક હજાર જોજનની.

૨ સ્થળચરની, પૃથક્ ગાઉની છે. (બેથી નવ ગાઉ સુધી)ની.

૩ ઉરપરિસર્પની, પૃથક્ ચોજનની છે. (બેથી નવ ચોજન
સુધીની.)

૪ ભુજપરિસર્પની, પૃથક્ ધનુષ્યની છે. (બેથી નવ ધનુષ્યની.)

૫ ખેચરની, પૃથક્ ધનુષ્યની છે, (બેથી નવ ધનુષ્ય સુધીની.)

૩ સંહનન દ્વાર.

ત્રણ વિકલેદ્રિય (બેઈદ્રિય, ત્રીઈદ્રિય, ચૌઈદ્રિય) ને તિર્યચ સં-
મૂર્છિમ પંચેદ્રિયમાં, સંહનન એક તે, એક સેવાર્ત.

૪ સંસ્થાન દ્વાર.

ત્રણ વિકલેદ્રિય ને તિર્યચ સંમૂર્છિમ પંચેદ્રિયમાં,
સંસ્થાન તે એક હુંડ.

૫ કષાય દ્વાર. તેમાં કષાય ચાર.

૬ સંજ્ઞા દ્વાર. તેમાં સંજ્ઞા ચાર.

૭ લેશ્યા દ્વાર. તેમાં લેશ્યા ત્રણ, ૧ કૃષ્ણ, ૨ નીલ, ૩ કાપોત.

૮ ઇન્દ્રિય દ્વાર.

એક ઇન્દ્રિયમાં ઇન્દ્રિય એ.

ત્રીઇન્દ્રિયમાં ઇન્દ્રિય ત્રણ.

ચૌઇન્દ્રિયમાં ઇન્દ્રિય ચાર.

તિર્યચ સંમૂર્છિમ પંચેન્દ્રિયમાં ઇન્દ્રિય પાંચ.

૯ સમુદ્ધાત.

તેમાં સમુદ્ધાત ત્રણ તે, ૧ વેદનીય, ૨ કષાય, ૩ મારણાંતિક.

૧૦ સંજ્ઞી અસંજ્ઞી દ્વાર.

ત્રણ વિકલેન્દ્રિય તથા સંમૂર્છિમ તિર્યચ પંચેન્દ્રિય, અસંજ્ઞી.

૧૧ વેદ દ્વાર.

તેમાં વેદ એક તે, ૧ નપુંસક.

૧૨ પર્યાપ્તિ દ્વાર.

તેમાં પર્યાપ્તિ પાંચ. ૧ આહાર પર્યાપ્તિ, ૨ શરીર પર્યાપ્તિ, ૩ ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ, ૪ શ્વાસોચ્છ્વાસ પર્યાપ્તિ, ૫ ભાષા પર્યાપ્તિ.

૧૩ દષ્ટિ દ્વાર.

એક ઇન્દ્રિય, ત્રીઇન્દ્રિય, ચૌઇન્દ્રિય, તે તિર્યચ સંમૂર્છિમ પંચેન્દ્રિયના અપર્યાપ્તિમાં દષ્ટિ એ તે, ૧ સમકિત દષ્ટિ, ૨ મિથ્યાત્વ દષ્ટિ. પર્યાપ્તિમાં એક મિથ્યાત્વ દષ્ટિ.

૧૪ દર્શન દ્વાર.

એક ઇન્દ્રિય, ત્રીઇન્દ્રિયમાં દર્શન એક, તે ૧ અચક્ષુદર્શન, ચૌઇન્દ્રિય તે તિર્યચ સંમૂર્છિમ પંચેન્દ્રિયમાં દર્શન એ, ૧ ચક્ષુદર્શન, ૨ અચક્ષુદર્શન.

૧૫ જ્ઞાન દ્વાર.

અપર્યાપ્તિમાં જ્ઞાન એ. ૧ મતિજ્ઞાન, ૨ શ્રુતજ્ઞાન. અજ્ઞાન એ, ૧ મતિ અજ્ઞાન, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન. પર્યાપ્તિમાં અજ્ઞાન એ.

૧૬ યોગ દ્વાર.

તેમાં યોગ ચાર. ૧ ઔદારિક શરીર કાયયોગ, ૨ ઔદારિક મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૩ કાર્મણુ શરીર કાયયોગ, ૪ વ્યવહાર વચનયોગ.

૧૭ ઉપયોગ દ્વાર.

બેઈંદ્રિય, ત્રીઈંદ્રિયના અપર્યાપ્તમાં પાંચ ઉપયોગ. ૧ મતિજ્ઞાન. ૨ શ્રુતજ્ઞાન, ૩ મતિઅજ્ઞાન, ૪ શ્રુતઅજ્ઞાન, ૫ અચક્ષુદર્શન. પર્યાપ્તમાં ત્રણ ઉપયોગ, બે અજ્ઞાન તે અચક્ષુદર્શન. ચૌઈંદ્રિય તે તિર્યચ સંભૂઈંમ પંચેંદ્રિયના અપર્યાપ્તમાં છ ઉપયોગ. ૧ મતિજ્ઞાન ઉપયોગ, ૨ શ્રુતજ્ઞાન ઉપયોગ, ૩ મતિઅજ્ઞાન, ૪ શ્રુતઅજ્ઞાન, ૫ ચક્ષુદર્શન, ૬ અચક્ષુદર્શન. પર્યાપ્તમાં ચાર ઉપયોગ, બે અજ્ઞાન, બે દર્શન.

૧૮ આહાર દ્વાર.

આહાર છ દિશાનો લે, ત્રણ પ્રકારે કરે તે, ૧ ઓજસ્, ૨ રોમ, ૩ કવલ, તે ૧ સચિત્ત, ૨ અચિત્ત, ૩ મિશ્ર.

૧૯ ઉપજવાનાં દ્વાર, ૨૨ ચવવાનાં દ્વાર.

બેઈંદ્રિય, ત્રીઈંદ્રિય, ચૌઈંદ્રિય, એ ત્રણમાં દશ ઔદારિકનો આવે, તે પાંચ એકેંદ્રિય, ત્રણ વિકલેંદ્રિય, મનુષ્ય તે તિર્યચનો; તે જાય તે દશ દંડકમાં.

તિર્યચ સંભૂઈંમ પંચેંદ્રિયમાં દશ ઔદારિકનો આવે, તે ઉપર મુજબ દશ કલ્યા તે; જાય બાવીશ દંડકમાં તે જ્યોતિષી, તે વૈમાનિક એ બે વિનાના બાવીશ દંડકમાં જાય.

૨૦ સ્થિતિ દ્વાર.

બેઈંદ્રિયની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ બાર વર્ષની. ત્રીઈંદ્રિયની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ ૪૯ દિવસની. ચૌઈંદ્રિયની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ ૭ માસની. તિર્યચ સંભૂઈંમ પંચેંદ્રિયની સ્થિતિ. જુદી જુદી નીચે મુજબ.

ગાથા.

પુનઃ ક્રોડ ચરિશી, તેપન, બાયાલીસ, બહુતેર;

સહસાઇ વાસાઇ, સમુછિમે આઉયં હેઇ.

જલચરની સ્થિતિ, જધન્ય અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, પૂર્વ-ક્રોડ વર્ષની.

સ્થળચરની સ્થિતિ, જધન્ય અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, ચોરાશી હજાર વર્ષની.

ઉપરિસર્પની સ્થિતિ, જધન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, ત્રેપન હજાર વર્ષની.

ભુજપરિસર્પની સ્થિતિ, જધન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, એંતાળીશ હજાર વર્ષની.

ખેચરની સ્થિતિ, જધન્ય, અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ, બહોંતેર હજાર વર્ષની.

૨૧ મરણ દ્વાર.

સમોહિયા મરણ, તે એળની પેરે ચાલે.

અસમોહિયા મરણ, તે દડીની પેરે ચાલે.

૨૩ આગતિ દ્વાર, ૨૪ ગતિ દ્વાર.

એ ઇન્દ્રિય, ત્રિઇંદ્રિય, ચૌઇંદ્રિયમાં એ ગતિનો આવે તે ૧ મનુષ્ય, ને ૨ તિર્યચનો; જાય એ ગતિમાં તે એક મનુષ્ય, ને ૨ તિર્યચમાં.

તિર્યચ સંમૂર્છિમ પંચેન્દ્રિયમાં એ ગતિનો આવે તે, ૧ મનુષ્યનો, ને ૨ તિર્યચનો; જાય ચાર ગતિમાં તે, ૧ નારકી, ૨ તિર્યચ, ૩ મનુષ્ય, ને ૪ દેવ એ ચારમાં જાય.

ઇતિ ત્રણ વિકલેન્દ્રિય, (એઇંદ્રિય, ત્રીઇંદ્રિય, ચૌઇંદ્રિય) ને તિર્યચ સંમૂર્છિમ પંચેન્દ્રિયના દંડક સંપૂર્ણ.

તિર્યચ ગર્ભજ પંચેન્દ્રિયનો એક દંડક.

૧ શરીર.

તિર્યચ ગર્ભજ પંચેન્દ્રિયમાં શરીર ચાર. ૧ ઔદારિક, ૨ વૈક્રિય, ૩ તૈજસ. ૪ કાર્મણ.

૨ અવગાહના. ગાથા.

જોયણ સહસ્સં છ ગાઉ આઈ તતો જોયણ સહસ્સં;
ગાઉ પુહુતં ભુજએ ધણુહ પુહુતં ચ પખીસુ.

જલચરની, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની; ઉત્કૃષ્ટ
એક હજાર જોજનની.

સ્થલચરની, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની; ઉત્કૃષ્ટ,
છ ગાઉની.

ઉરપરિસર્પની, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની;
ઉત્કૃષ્ટ, એક હજાર જોજનની.

ભુજપરિસર્પની, જઘન્ય આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની;
ઉત્કૃષ્ટ પૃથક્ ગાઉની.

ખેચરની, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની; ઉત્કૃષ્ટ
પૃથક્ ધનુષ્યની. ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો, જઘન્ય આંગુલના સંખ્યાતમા
ભાગની; ઉત્કૃષ્ટ, ૬૦૦ જોજનની.

૩ સંહનન દ્વાર. તિર્યચ ગર્ભજ પંચેન્દ્રિયમાં સંહનન છ.

૪ સંસ્થાન દ્વાર. તેમાં સંસ્થાન છ.

૫ કષાય દ્વાર. તેમાં કષાય ચાર.

૬ સંજ્ઞા દ્વાર. તેમાં સંજ્ઞા ચાર.

૭ લેશ્યા દ્વાર. તેમાં લેશ્યા છ.

૮ ઇન્દ્રિય દ્વાર. તેમાં ઇન્દ્રિય પાંચ.

૯ સમુદ્ઘાત દ્વાર. તેમાં સમુદ્ઘાત પાંચ તે ૧ વેદનીય, ૨
કષાય, ૩ મારણાંતિક, ૪ વૈક્રિય, ૫ તૈજસ.

૧૦ સંજી દ્વાર. તે સંજી.

૧૧ વેદ દ્વાર. તેમાં વેદ ત્રણ.

૧૨ પર્યાપ્તિ દ્વાર. તેમાં પર્યાપ્તિ છ, તે અપર્યાપ્તિ છ.

૧૩ દષ્ટિ દ્વાર. તેમાં દષ્ટિ ત્રણ.

૧૪ દર્શન દ્વાર.

તેમાં દર્શન ત્રણ તે, ૧ ચક્ષુ દર્શન, ૨ અચક્ષુ દર્શન, ૩
અવાધ દર્શન.

૧૫ જ્ઞાન દ્વાર.

તેમાં જ્ઞાન ત્રણુ તે, ૧ મતિ જ્ઞાન, ૨ શ્રુત જ્ઞાન, ૩ અવધિ જ્ઞાન. અજ્ઞાન પણુ ત્રણુ તે, ૧ મતિ અજ્ઞાન, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન, ૩ વિભંગ જ્ઞાન.

૧૬ યોગ દ્વાર.

તેમાં યોગ તેર તે, ૧ સત્ય મનયોગ, ૨ અસત્ય મનયોગ, ૩ મિશ્ર મનયોગ, ૪ વ્યવહાર મનયોગ, ૫ સત્ય વચનયોગ, ૬ અસત્ય વચનયોગ, ૭ મિશ્ર વચનયોગ, ૮ વ્યવહાર વચનયોગ, ૯ ઔદારિક શરીર કાયયોગ, ૧૦ ઔદારિક મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૧૧ વૈક્રિય શરીર કાયયોગ, ૧૨ વૈક્રિય મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૧૩ કાર્મણુ શરીર કાયયોગ.

૧૭ ઉપયોગ દ્વાર.

તિર્થંચ ગર્ભજમાં ઉપયોગ નવ તે, ૧ મતિ જ્ઞાન ઉપયોગ, ૨ શ્રુત જ્ઞાન ઉપયોગ, ૩ અવધિ જ્ઞાન ઉપયોગ, ૪ મતિ અજ્ઞાન ઉપયોગ, ૫ શ્રુત અજ્ઞાન ઉપયોગ, ૬ વિભંગ જ્ઞાન ઉપયોગ, ૭ અક્ષુ દર્શન ઉપયોગ, ૮ અઅક્ષુ દર્શન ઉપયોગ, ૯ અવધિ દર્શન ઉપયોગ.

૧૮ આહાર દ્વાર. તેમાં આહાર ત્રણુ પ્રકારનો.

૧૯ ઉપજવાનાં દ્વાર. તેમાં ચોવીશ દંડકનો આવે.

૨૨ ચવવાનાં દ્વાર. જાય પણુ ચોવીશ દંડકમાં.

૨૦ સ્થિતિ દ્વાર.

જલચરની, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ પૂર્વ કોડ વર્ષની.

સ્થલચરની, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ, ત્રણુ પલ્યની.

ઉરપરિસર્પની, જઘન્ય અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ પૂર્વ કોડ વર્ષની.

ભુજપરિસર્પની, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, પૂર્વકોડ વર્ષની.

ખેચરની, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, પલ્યના અસંખ્યા-તમા ભાગની.

૨૧ મરણુ દ્વાર.

સમોહિયા મરણુ તે એળની પેઠે ચાલે.

અસમોહિયા મરણુ તે દડીની પેઠે ચાલે.

૨૩ આગતિ દ્વાર. તિર્યંચ ગર્ભજ પંચેન્દ્રિયમાં ચાર ગતિનો આવે.

૨૪ ગતિદ્વાર તે ચાર ગતિમાં જાય.

ધતિ તિર્યંચ ગર્ભજ પંચેન્દ્રિયનો એક દંડક સંપૂર્ણ.

મનુષ્ય ગર્ભજ પંચેન્દ્રિયનો એક દંડક.

૧ શરીર. મનુષ્ય ગર્ભજમાં શરીર પાંચ.

૨ અવગાહના દ્વાર.

અવસર્પિણી કાળમાં

મનુષ્ય ગર્ભજની અવગાહના પહેલો આરો બેસતાં ત્રણ ગાઉની, ઉતરતે આરો બે ગાઉની.

બીજો આરો બેસતાં બે ગાઉની, ઉતરતે આરો એક ગાઉની.

ત્રીજો આરો બેસતાં એક ગાઉની, ઉતરતે આરો પાંચસેં ધનુષ્યની.

ચોથો આરો બેસતાં પાંચસેં ધનુષ્યની, ઉતરતે આરો સાત હાથની.

પાંચમો આરો બેસતાં સાત હાથની, ઉતરતે આરો એક હાથની.

છઠ્ઠો આરો બેસતાં એક હાથની, ઉતરતે આરો મૂઢા હાથની.

ઉત્સર્પિણી કાળમાં

પહેલો આરો બેસતાં મૂઢા હાથની, ઉતરતે આરો એક હાથની.

બીજો આરો બેસતાં એક હાથની, ઉતરતે આરો સાત હાથની.

ત્રીજો આરો બેસતાં સાત હાથની, ઉતરતે આરો પાંચસેં ધનુષ્યની.

ચોથો આરો બેસતાં પાંચસેં ધનુષ્યની, ઉતરતે આરો એક ગાઉની.

પાંચમો આરો બેસતાં એક ગાઉની, ઉતરતે આરો બે ગાઉની.

છઠ્ઠો આરો બેસતાં બે ગાઉની, ઉતરતે આરો ત્રણ ગાઉની.

મનુષ્ય વૈક્રિય કરે તો, જધન્ય, આંગુલનો સંખ્યાતમો ભાગ; ઉત્કૃષ્ટ, લાખ યોજન અધિક.

૩ સંહનન દ્વાર. તેમાં સંહનન છ.

૪ સંસ્થાન દ્વાર. તેમાં સંસ્થાન છ.

૫ કષાય દ્વાર. તેમાં કષાય ચાર.

૬ સંજ્ઞા દ્વાર. તેમાં સંજ્ઞા ચાર.

૭ લેશ્યા દ્વાર. તેમાં લેશ્યા છ.

૮ ઇન્દ્રિય દ્વાર. તેમાં ઇન્દ્રિય પાંચ.

૯ સમુદ્ધાત દ્વાર. તેમાં સમુદ્ધાત સાત.

૧૦ સંજી દ્વાર. તેમાં સંજી.

૧૧ વેદ દ્વાર. તેમાં વેદ ત્રણ.

૧૨ પર્યાપ્તિ દ્વાર. તેમાં પર્યાપ્તિ છ. અપર્યાપ્તિ છ.

૧૩ દૃષ્ટિ દ્વાર. તેમાં દૃષ્ટિ ત્રણ.

૧૪ દર્શન દ્વાર. તેમાં દર્શન ચાર.

૧૫ જ્ઞાન દ્વાર. જ્ઞાન પાંચ, અજ્ઞાન ત્રણ.

૧૬ યોગ દ્વાર. યોગ પંદર.

૧૭ ઉપયોગ દ્વાર. તેમાં ઉપયોગ બાર.

૧૮ આહાર દ્વાર. તેમાં આહાર ત્રણ પ્રકારનો.

૧૯ ઉપજવાનાં દ્વાર. મનુષ્ય ગર્ભજમાં, બાવીશ દંડકનો આવે, તે તેજસ્કાય, તે વાયુકાયના બે દંડક વિનાના બાકીના બાવીશ દંડકનો આવે.

૨૨ ચવવાનાં દ્વાર. જય ચોવીશ દંડકમાં.

૨૦ સ્થિતિ દ્વાર.

અવસર્પિણી કાળમાં

પહેલો આરો બેસતાં, ત્રણ પલ્લની સ્થિતિ; ઉતરતે આરો બે પલ્લની.

બીજો આરો બેસતાં, બે પલ્લની સ્થિતિ; ઉતરતે આરો એક પલ્લની.

ત્રીજો આરો બેસતાં, એક પદ્યની સ્થિતિ; ઉતરતે આરો કોડ પૂર્વની.

ચોથો આરો બેસતાં, કોડ પૂર્વની સ્થિતિ; ઉતરતે આરો બસો વર્ષમાં બિણી.

પાંચમો આરો બેસતાં, બસો વર્ષમાં બિણી સ્થિતિ; ઉતરતે આરો વીશ વર્ષની.

છઠો આરો બેસતાં, વીશ વર્ષની; ઉતરતે આરો સોળ વર્ષની.

ઉત્સર્પિણી કાળમાં

પહેલો આરો બેસતાં, સોળ વર્ષની; ઉતરતે આરો વીશ વર્ષની.

બીજો આરો બેસતાં, વીશ વર્ષની ઉતરતે આરો બસો વર્ષની.

ત્રીજો આરો બેસતાં, બસો વર્ષની; ઉતરતે આરો કોડ પૂર્વની.

ચોથો આરો બેસતાં, કોડ પૂર્વની; ઉતરતે આરો એક પદ્યની.

પાંચમો આરો બેસતાં, એક પદ્યની; ઉતરતે આરો બે પદ્યની.

છઠો આરો બેસતાં, બે પદ્યની; ઉતરતે આરો ત્રણ પદ્યની સ્થિતિ.

૨૧ મરણ દ્વાર. મરણ બે. ૧ સમોહિયા મરણ, ૨ અસ-મોહિયા મરણ.

૨૩ આગતિ દ્વાર. મનુષ્ય ગર્ભજમાં ચાર ગતિનો આવે, તે ૧ નારકી, ૨ તિર્યચ, ૩ મનુષ્ય, ૪ દેવનો.

૨૪ ગતિ દ્વાર. મનુષ્ય ગર્ભજ જાય પાંચ ગતિમાં.

ઇતિ મનુષ્ય ગર્ભજનો દંડક સંપૂર્ણ.

મનુષ્ય સંમૂર્છિમનો દંડક.

૧ શરીર.

મનુષ્ય સંમૂર્છિમમાં શરીર ત્રણ તે, ૧ ઔદારિક, ૨ તૈજસ, ૩ કાર્મણ.

૨ અવગાહના દ્વાર.

તેની અવગાહના, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની; ઉત્કૃષ્ટ, પણ આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની.

૩ સંહનન દ્વાર. તેમાં સંહનન એક, તે ૧ સેવાર્ત.

૪ સંસ્થાન દ્વાર. તેમાં સંસ્થાન એક તે, દ્વંડ.

૫ કષાય દ્વાર. તેમાં કષાય ચાર.

૬ સંજ્ઞા દ્વાર. તેમાં સંજ્ઞા ચાર.

૭ લેશ્યા દ્વાર. તેમાં લેશ્યા ત્રણ તે, ૧ કૃષ્ણ, ૨ નીલ, ૩ કાપોત.

૮ ઇન્દ્રિય દ્વાર. તેમાં ઇન્દ્રિય પાંચ.

૯ સમુદ્ધાત દ્વાર. તેમાં સમુદ્ધાત ત્રણ તે ૧ વેદનીય, ૨ કષાય, ૩ મારણાંતિક.

૧૦ સંજ્ઞી દ્વાર. તેમાં અસંજ્ઞી.

૧૧ વેદ દ્વાર. તેમાં વેદ એક તે, નપુંસક વેદ.

૧૨ પર્યાપ્તિ દ્વાર. તેમાં પર્યાપ્તિ ચાર, તે અપર્યાપ્તિ પાંચ.

૧૩ દષ્ટિ દ્વાર. તેમાં દષ્ટિ એક, ૧ મિથ્યાત્વ દષ્ટિ.

૧૪ દર્શન દ્વાર. તેમાં દર્શન બે, ૧ ચક્ષુદર્શન, ૨ અચક્ષુદર્શન.

૧૫ જ્ઞાન દ્વાર. તેમાં જ્ઞાન નથી. અજ્ઞાન બે તે, ૧ મતિ અજ્ઞાન, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન.

૧૬ યોગ દ્વાર.

તેમાં યોગ ત્રણ તે, ૧ ઔદારિક શરીર કાયયોગ, ૨ ઔદારિક મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૩ કાર્મણુ શરીર કાયયોગ.

૧૭ ઉપયોગ દ્વાર.

ઉપયોગ ચાર. ૧ મતિ અજ્ઞાન ઉપયોગ, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન ઉપયોગ, ૩ ચક્ષુ દર્શન ઉપયોગ, ૪ અચક્ષુ દર્શન ઉપયોગ.

૧૮ આહાર દ્વાર.

આહાર બે પ્રકારનો, ૧ ઓજસ, ૨ રોમ; તે ૧ સચિત્ત, ૨ અચિત્ત, ૩ મિશ્ર.

૧૯ ઉપજવાનાં દ્વાર.

મનુષ્ય સંમૂર્છિમમાં આઠ દંડકનો આવે તે, ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપ્કાય, ૩ વનસ્પતિકાય, ૪ બેઇન્દ્રિય, ૫ ત્રીઇન્દ્રિય, ૬ ચૌઇન્દ્રિય, ૭ મનુષ્ય, ૮ તિર્યચ પંચેન્દ્રિય, એ આઠનો આવે.

૨૨ ચવવાનાં દ્વાર.

તે પાંચ એકેન્દ્રિય, ત્રણ વિકલેન્દ્રિય, મનુષ્ય ને તિર્યચ એ દશ દંડકમાં જાય.

૨૦ સ્થિતિ દ્વાર.

તેની સ્થિતિ જઘન્ય, અંતર્મુહુર્તની, ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહુર્તની.

૨૧ મરણ દ્વાર. મરણ બે. ૧ સમોહિયા મરણ, ૨ અસ-મોહિયા મરણ.

૨૩ આગતિ દ્વાર. તેમાં બે ગતિનો આવે તે, ૧ મનુષ્ય, ૨ તિર્યચનો.

૨૪ ગતિ દ્વાર. જાય બે ગતિમાં તે મનુષ્ય ને તિર્યચમાં.

ઇતિ મનુષ્ય સંમૂર્છિમનો દંડક સંપૂર્ણ.

જુગલીયાનો દંડક.

૧ શરીર દ્વાર.

જુગલીયામાં શરીર ત્રણ તે, ૧ ઔદારિક, ૨ તૈજસ, ૩ કાર્મણ.

૨ અવગાહના દ્વાર.

હેમવય, હિરણ્યવયમાં, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની; ઉત્કૃષ્ટ, એક ગાઉની.

હરિવાસ, રમકવાસમાં, જઘન્ય આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની; ઉત્કૃષ્ટ, બે ગાઉની.

દેવકુર, ઉત્તરકુરમાં, જઘન્ય, આંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગની; ઉત્કૃષ્ટ, ત્રણ ગાઉની.

છપ્પન્ત અંતરદ્વીપમાં આઠસેં ધનુષ્યની.

૩ સંહનન દ્વાર.

જુગલીયામાં સંહનન એક તે, ૧ વજ્રરૂપભનારાય સંહનન.

૪ સંસ્થાન દ્વાર.

જુગલીયામાં સંસ્થાન એક તે, ૧ સમચતુરંસ સંસ્થાન.

૫ કષાય દ્વાર. જુગલીયામાં કષાય ચાર.

૬ સંજ્ઞા દ્વાર. જુગલીયામાં સંજ્ઞા ચાર.

૭ લેશ્યા દ્વાર. જુગલીયામાં લેશ્યા ચાર, તે ૧ કૃષ્ણ, ૨ નીલ, ૩ કાપોત, ૪ તેજો.

૮ ઈન્દ્રિય દ્વાર. જુગલીયામાં ઈન્દ્રિય પાંચ.

૯ સમુદ્ધાત દ્વાર. જુગલીયામાં સમુદ્ધાત ત્રણ તે, ૧ વેદનીય, ૨ કષાય, ૩ મારણાંતિક.

૧૦ સંજ્ઞી દ્વાર. જુગલીયા સંજ્ઞી.

૧૧ વેદ દ્વાર. તેમાં વેદ બે તે, ૧ સ્ત્રીવેદ. ૨ પુરુષવેદ.

૧૨ પર્યાપ્તિ દ્વાર. તેમાં પર્યાપ્તિ છ, અપર્યાપ્તિ છ.

૧૩ દષ્ટિ દ્વાર.

*પાંચ દેવકુર, પાંચ ઉત્તરકુરમાં દષ્ટિ બે તે, ૧ સમક્ષિત દષ્ટિ, ૨ મિથ્યાત્વ દષ્ટિ.

પાંચ હરિવાસ, પાંચ રમકવાસ, પાંચ હેમવય, પાંચ હિરણ્યવય એ વીશ અકર્મભૂમિ, તે છપ્પન અંતરદ્વીપમાં દષ્ટિ એક, તે ૧ મિથ્યાત્વ દષ્ટિ.

૧૪ દર્શન દ્વાર.

સર્વમાં દર્શન બે તે, ૧ ચક્ષુદર્શન ૨ અચક્ષુદર્શન.

૧૫ જ્ઞાનદ્વાર.

*પાંચ દેવકુર, પાંચ ઉત્તરકુરમાં બે જ્ઞાન તે, ૧ મતિજ્ઞાન, ૨ શ્રુતજ્ઞાન.

* ૩૦ અકર્મભૂમિમાં ૨ દષ્ટિ અને ૨ જ્ઞાન તથા ૨ અજ્ઞાન છે, અને ૫૬ અંતરદ્વીપમાં ૧ મિથ્યાદષ્ટિ અને ૨ અજ્ઞાન હોવાનું પણ કેટલાક ગ્રંથોમાં છે.

પાંચ દેવકુરૂ, પાંચ ઉત્તરકુરૂમાં બે અજ્ઞાન તે, ૧ મતિ. અજ્ઞાન, ૨ શ્રુતઅજ્ઞાન.

બાકી રહેલ વીશ અકર્મભૂમિ, તે છપ્પન અંતરદ્વીપમાં, બે અજ્ઞાન, ૧ મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન.

૧૬ યોગ દ્વાર.

સર્વમાં યોગ અગિયાર તે, :૧ સત્ય મનયોગ, ૨ અસત્ય મનયોગ, ૩ મિશ્ર મનયોગ, ૪ વ્યવહાર મનયોગ, ૫ સત્ય વચનયોગ, ૬ અસત્ય વચનયોગ, ૭ મિશ્ર વચનયોગ, ૮ વ્યવહાર વચનયોગ, ૯ આદારિક શરીર કાયયોગ, ૧૦ ઔદારિક મિશ્ર શરીર કાયયોગ, ૧૧ કાર્મણુ શરીર કાયયોગ.

૧૭ ઉપયોગ દ્વાર.

* પાંચ દેવકુરૂ, પાંચ ઉત્તરકુરૂમાં ઉપયોગ છ તે, ૧ મતિજ્ઞાન, ૨ શ્રુતજ્ઞાન, ૩ મતિઅજ્ઞાન, ૪ શ્રુતઅજ્ઞાન, ૫ ચક્ષુદર્શન, ૬ અચક્ષુદર્શન.

બાકીનાં વીશ અકર્મભૂમિ તે છપ્પન અંતરદ્વીપમાં ઉપયોગ ચાર; તે ૧ મતિ અજ્ઞાન ઉપયોગ, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન ઉપયોગ, ૩ ચક્ષુદર્શન, ૪ અચક્ષુદર્શન.

૧૮ આહાર દ્વાર.

જુગલીયામાં આહાર ત્રણ પ્રકારનો.

૧૯ ઉપજવાનાં દ્વાર. ૨૨ ચવવાનાં દ્વાર.

ત્રીશ અકર્મભૂમિમાં બે દંડકનો આવે, તે ૧ મનુષ્ય, ૨ તિર્યંચનો.

જાય તેર દંડકમાં, તે દશ ભવનપતિના દસ દંડક, ૧૦. એક વાણુવ્યંતર, ૧૧. એક જ્યોતિષી ૧૨. એક વૈમાનિક ૧૩, એ તેર દંડકમાં.

* ૩૦ અકર્મભૂમિમાં ૬ ઉપયોગ (૨ જ્ઞાન, ૨ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન) અને ૫૬ અંતરદ્વીપમાં જ ૪ ઉપયોગ (૨ અજ્ઞાન ૨ દર્શન) પણ અન્ય ગ્રંથોમાં કહેલ છે.

છપ્પન્ન અંતરદ્વીપમાં, જે દંડકનો આવે, તે ૧ મનુષ્યનો, ૨ તિર્યચનો. જય અગિયાર દંડકમાં તે, દશ ભવનપતિ, એક વાણુ-વ્યંતર એ અગિયારમાં જય.

૨૦ સ્થિતિ દ્વાર.

હેમવય, હિરણ્યવયમાં, જધન્ય એક પત્ન્યમાં દેશ ઉણી, ઉત્કૃષ્ટ એક પત્ન્યની.

હરિવાસ, રમકવાસમાં, જધન્ય જે પત્ન્યમાં દેશ ઉણી, ઉત્કૃષ્ટ જે પત્ન્યની.

દેવકુર, ઉત્તરકુરમાં, જધન્ય ત્રણ પત્ન્યમાં દેશ ઉણી, ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ પત્ન્યની.

છપ્પન્ન અંતરદ્વીપમાં, જધન્ય પત્ન્યના અસંખ્યાતમા ભાગમાં દેશ ઉણી, ઉત્કૃષ્ટ પત્ન્યના અસંખ્યાતમા ભાગની.

૨૧ મરણ દ્વાર.

મરણ જે. ૧ સમોહિયા મરણ, ૨ અસમોહિયા મરણ.

૨૩ આગતિ દ્વાર.

તેમાં આવે જે ગતિનો ૧ મનુષ્ય ને ૨ તિર્યચનો.

૨૪ ગતિ દ્વાર.

જય એક ગતિમાં તે, ૧ દેવમાં.

ધતિ જુગલોયાનો દંડક સંપૂર્ણ.

સિદ્ધનો વિસ્તાર.

૧ શરીર દ્વાર. સિદ્ધમાં શરીર નથી.

૨ અવગાહના દ્વાર. પાંચસે ધનુષ્યના સિદ્ધ થયા હોય તેની ત્રણસે તેત્રીશ ધનુષ્ય ને બત્રીસ આંગુલની.

સાત હાથના સિદ્ધ થયા હોય તેની ચાર હાથને સોળ આંગુલની.

જે હાથના સિદ્ધ થયા હોય તેની એક હાથ ને આઠ આંગુલની.

૩ સંહનન દ્વાર. સિદ્ધ અસંહનની (અસંધયણી).

- ૪ સંસ્થાન દ્વાર. સિદ્ધ અસંસ્થાની.
 ૫ કષાય દ્વાર. સિદ્ધ અકષાયી.
 ૬ સંજ્ઞા દ્વાર. સિદ્ધને સંજ્ઞા નથી.
 ૭ લેશ્યા દ્વાર. સિદ્ધને લેશ્યા નથી.
 ૮ ઇન્દ્રિય દ્વાર. સિદ્ધને ઇન્દ્રિયો નથી.
 ૯ સમુદ્ધાત દ્વાર. સિદ્ધને સમુદ્ધાત નથી.
 ૧૦ સંજ્ઞી દ્વાર. સિદ્ધ સંજ્ઞી નથી, અસંજ્ઞી નથી.
 ૧૧ વેદ દ્વાર. સિદ્ધને વેદ નથી.
 ૧૨ પર્યાપ્તિ દ્વાર. સિદ્ધને પર્યાપ્તિ નથી, અપર્યાપ્તિ નથી.
 ૧૩ દષ્ટિ દ્વાર. સિદ્ધમાં સમક્રિત દષ્ટિ.
 ૧૪ દર્શન દ્વાર. સિદ્ધમાં કેવળ દર્શન.
 ૧૫ જ્ઞાન દ્વાર. સિદ્ધમાં કેવળ જ્ઞાન.
 ૧૬ યોગ દ્વાર. સિદ્ધને યોગ નથી.
 ૧૭ ઉપયોગ દ્વાર. સિદ્ધને ઉપયોગ એ, ૧ કેવલજ્ઞાન, ૨ કેવલ દર્શન.

- ૧૮ આહાર દ્વાર. સિદ્ધને આહાર નથી.
 ૧૯ ઉપજવાનાં દ્વાર. સિદ્ધમાં ઉપજવું છે.
 ૨૦ સ્થિતિ દ્વાર. સિદ્ધને આદિ છે, પણ અંત (છેડો) નથી.
 ૨૧ મરણ દ્વાર. એકે મરણ નથી.
 ૨૨ ચવણ દ્વાર. સિદ્ધને ચવવું નથી.
 ૨૩ આગતિ દ્વાર. આગતિ, તે એક મનુષ્યનો આવે.
 ૨૪ ગતિ દ્વાર. સિદ્ધને ગતિ નથી.

એવા સિદ્ધ ભગવંતજીને, મારો ત્રણ કાલ સુધી નમસ્કાર હો.

ઇતિ શ્રી સિદ્ધ ભગવંતનો વિસ્તાર સંપૂર્ણ.

ઇતિ ચોવિશ દંડક સંપૂર્ણ.

(૭) આઠ કર્મની પ્રકૃતિ.

પ્રથમ આઠ કર્મનાં નામ.

૧ જ્ઞાનાવરણીય, ૨ દર્શનાવરણીય, ૩ વેદનીય, ૪ મોહનીય, ૫ આયુષ્ય, ૬ નામ, ૭ ગૌત્ર, ૮ અંતરાય.

આઠ કર્મનાં લક્ષણ.

૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ, સૂર્યને ઢાંકવા જેમ વાદળ તે સમાન છે.

૨ દર્શનાવરણીય કર્મ, રાજા પાસે જતાં જેમ દ્વારપાળ તે સમાન છે.

૩ વેદનીય કર્મ, શાતાવેદની=મધથી ખરડેલી તરવારની ધાર જેમ તે સમાન છે. તે ચાટે તો ગળી લાગે, પણ જીભ કપાય.

અશાતાવેદની=અફીણ ખરડેલી ખડ્ગ સમાન.

૪ મોહનીય કર્મ, દારૂનો જેમ કેફ, તે સમાન તથા ઝોટિંગ સમાન છે.

૫ આયુષ્ય કર્મ, તે રાજાની જેમ હેડ (ખેડી) તે સમાન છે, વખત પૂરો થયા સિવાય છૂટે નહિ.

૬ નામકર્મ, જેમ ચીતારો તે સમાન, વિવિધ પ્રકારનાં રૂપ બનાવે છે.

૭ ગૌત્રકર્મ, કુંભારનું ચક્ર જેમ પિંડને ફેરવે તેમ જીવને સંસારમાં ફેરવે છે.

૮ અંતરાયકર્મ, સર્વ શક્તિરૂપ લક્ષ્મીને રાખે છે, જેમ રાજાનો ભંડારી ભંડારને.

આઠ કર્મની પ્રકૃતિ તથા આઠ કર્મ કેટલા પ્રકારે
બાંધે તથા કેટલા પ્રકારે ભોગવે તથા આઠ
કર્મની સ્થિતિ એ સર્વ ભેદ.

૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના વિસ્તાર.

જ્ઞાનાવરણીય કર્મની પાંચ પ્રકૃતિ. ૧ મતિ જ્ઞાનાવરણીય,
૨ શ્રુત જ્ઞાનાવરણીય, ૩ અવધિ જ્ઞાનાવરણીય, ૪ મનઃપર્યવ જ્ઞાના-
વરણીય, ૫ કેવલ જ્ઞાનાવરણીય.

જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ૭ પ્રકારે બાંધે. ૧ નાણુ ખપડિણિ-
યાએ. તે જ્ઞાનના તથા જ્ઞાનીના અવર્ણવાદ બોલે તો જ્ઞાનાવર-
ણીય કર્મ બાંધે. ૨. નાણુ નિન્હુવણિયાએ. તે જ્ઞાન પમાડનારને
ઓળવે તો જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધે. ૩ નાણુ અંતરાયેણું. તે
જ્ઞાનની અંતરાય પાડે તો જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધે. ૪ નાણુ
પડિસેણું તે જ્ઞાન કે જ્ઞાની ઉપર દ્વેષ કરે તો જ્ઞાનાવરણીય કર્મ
બાંધે. ૫ નાણુ આસાયણાએ. તે જ્ઞાનની તથા જ્ઞાનીની આશા-
તના કરે તો જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધે. ૬ નાણુ વિસંવાયણા
જોગેણું. તે જ્ઞાની સાથે ખોટો વિવાદ કરે તો જ્ઞાનાવરણીય કર્મ
બાંધે. એ ૭ પ્રકારે બાંધે.

જ્ઞાનાવરણીય કર્મ દશ પ્રકારે ભોગવે.

૧ શ્રોત્ર-આવરણુ, ૨ શ્રોત્રવિજ્ઞાન-આવરણુ, ૩ નેત્ર-આવરણુ,
૪ નેત્રવિજ્ઞાન-આવરણુ, ૫ ઘ્રાણુ-આવરણુ, ૬ ઘ્રાણુવિજ્ઞાન-આવરણુ,
૭ રસ-આવરણુ, ૮ રસવિજ્ઞાન-આવરણુ, ૯ સ્પર્શ-આવરણુ, ૧૦
સ્પર્શવિજ્ઞાન-આવરણુ.

જ્ઞાનાવરણીય કર્મની સ્થિતિ જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ
ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમની. અબાધાકાળ ત્રણ હજાર વર્ષનો.

ઈતિ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના વિસ્તાર સંપૂર્ણ.

૨ દર્શનાવરણીય કર્મનો વિસ્તાર દર્શનાવરણીય કર્મની પ્રકૃતિ નવ.

- ૧ નિદ્રા, તે સુષ્પે ઉઘે સુષ્પે જાગે.
- ૨ નિદ્રા નિદ્રા, તે દુઃષ્પે ઉઘે દુઃષ્પે જાગે.
- ૩ પ્રચલા તે ખેઠા ખેઠા ઉઘે.

૪ પ્રચલા પ્રચલા, તે ખોલતાં ખોલતાં, ખાતાં ખાતાં ઉઘે.

૫ થીણુદ્ધિ (સ્ત્યાનર્દ્ધિ) નિદ્રા, તે ઉઘને વિષે અર્ધ વાસુદેવનું બળ આવે; ત્યારે ઉઘમાં ને ઉઘમાં ઉઠે, ઉઠીને પટારો ઉઘાડે, ઉઘાડીને માંહેથી ધરેણાંનો ડાબલો લે, અને લૂગડાંનો બચકા બાંધીને તે લખને નદીએ જાય, તે ધરેણાંનો ડાબલો હજાર મણની શિલા ઉંચી કરી તેની નીચે દાટે, લૂગડાં ઘોઈ ને ઘેર આવે, સવારે જાગે પણ ખબર ન પડે, ધરેણાંનો ડાબલો શોધે પણ જડે નહિ. એવી નિદ્રા કરીથી છ મહિને આવે ત્યારે ધરેણાંનો ડાબલો દાટયો હોય ત્યાંથી લખને આવે, ને જ્યાં હોય ત્યાં મૂકે, ત્યારપછી કાળ કરે, એવી ઉઘવાળો હોય તે મરીને નરકે જાય. તેને થીણુદ્ધિ (સ્ત્યાનર્દ્ધિ) નિદ્રા કહિયે.

૬ ચક્ષુ દર્શનાવરણીય, ૭ અચક્ષુ દર્શનાવરણીય, ૮ અવધિ દર્શનાવરણીય, ૯ કેવળ દર્શનાવરણીય, એવાં નવ.

દર્શનાવરણીય કર્મ છ પ્રકારે બાંધે.

૧ દંસણ પડિણિયાએ, તે સમકિત કે સમ્યક્ત્વીના અવર્ણવાદ (વાંકું) બોલે તો દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધે. ૧.

૨ દંસણ નિણુદ્ધિણિયાએ, તે સમકિત (બોધ) પમાડનારને ઝાળવે તો દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધે. ૨.

૩ દંસણ અંતરાયેણં, તે સમકિત પામતો હોય તેને અંતરાય પાડે તો દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધે. ૩.

૪ દંસણ પાડિસિયાએ, તે સમકિત કે સમકિતી ઉપર દ્વેષ કરે તો દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધે. ૪.

૫ હંસણુ આસાયણુએ, તે સમઠિત કે સમઠિતની આશાતના કરે તેા દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધે. ૫

૬ હંસણુ વિસંવાયણુ બેગેણુ, તે સમઠિતી સાથે ખોટા ઝઘડો, વિખવાદ કરે તેા દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધે. ૬

દર્શનાવરણીય કર્મ નવ પ્રકારે ભોગવે.

૧ નિદ્રા, ૨ નિદ્રા નિદ્રા, ૩ પ્રચલા, ૪ પ્રચલા પ્રચલા, ૫ થીણુદ્ધિ, ૬ અક્ષુદર્શનાવરણીય, ૭ અચક્ષુદર્શનાવરણીય, ૮ અવધિ દર્શનાવરણીય, ૯ કેવલદર્શનાવરણીય. દર્શનાવરણીય કર્મની સ્થિતિ, જુધન્ય અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, ત્રીશ કોડા કોડી સાગરોપમની, અબાધા કાળ ત્રણ હજાર વર્ષનો. ઇતિ દર્શનાવરણીય કર્મનો વિસ્તાર સંપૂર્ણ.

૩ વેદનીય કર્મના વિસ્તાર.

વેદનીય કર્મના બે ભેદ, ૧ શાતા વેદનીય, ૨ અશાતા વેદનીય.

વેદનીય કર્મની સોળ પ્રકૃતિ, તેમાં શાતા વેદનીયની આઠ પ્રકૃતિ, ને અશાતા વેદનીયની આઠ પ્રકૃતિ.

પ્રથમ શાતા વેદનીય કર્મની આઠ પ્રકૃતિ.

૧ મનોરુ શબ્દ, ૨ મનોરુ રૂપ, ૩ મનોરુ ગંધ, ૪ મનોરુ રસ, ૫ મનોરુ સ્પર્શ, ૬ મનઃ સૌખ્ય, ૭ વચન સૌખ્ય, ૮ કાય સૌખ્ય.

અશાતા વેદનીયની આઠ પ્રકૃતિ.

૧ અમનોરુ શબ્દ, ૨ અમનોરુ રૂપ, ૩ અમનોરુ ગંધ, ૪ અમનોરુ રસ, ૫ અમનોરુ સ્પર્શ, ૬ મન દુઃખ, ૭ વચન દુઃખ, ૮ કાય દુઃખ. કુલ સોળ પ્રકૃતિ.

વેદનીય કર્મ ૨૨ પ્રકારે બાંધે, તેમાં શાતા વેદનીય દશ પ્રકારે બાંધે તે.

x સૌખ્યને સ્થાને 'સુહિયા' શબ્દ છે.

× ૧ પાણાણુ કંપિયાએ, ૨ ભૂયાણુ કંપિયાએ, ૩ જીવાણુ કંપિયાએ, ૪ સત્તાણુ કંપિયાએ, ૫ બહુણું પાણાણું ભૂયાણું જીવાણું સત્તાણું અદુઃખણિયાએ, ૬ અસોયણિયાએ, ૭ અજુરણિયાએ, ૮ અટીપ્પણિયાએ, ૯ અપીટણિયાએ, ૧૦ અપરિતાવણિયાએ, એ દશ પ્રકારે બાંધે.

અશાતા વેદનીય બાર પ્રકારે બાંધે તે.

+૧ પર દુઃખણિયાએ, ૨ પરસોયણિયાએ, ૩ પરજુરણિયાએ, ૪ પરટીપ્પણિયાએ, ૫ પરપીટણિયાએ, ૬ પરપરિતાવણિયાએ, ૭ બહુણું પાણાણું ભૂયાણું જીવાણું સત્તાણું દુઃખણિયાએ, ૮ સોયણિયાએ, ૯ જુરણિયાએ, ૧૦ ટીપ્પણિયાએ, ૧૧ પીટણિયાએ, ૧૨ પરિતાવણિયાએ, એવં બાર કુલ બાવીશ.

વેદનીય કર્મ સોળ પ્રકારે ભોગવે તે સોળ પ્રકૃતિ કહી છે તે પ્રમાણે.

વેદનીય કર્મની સ્થિતિ.

શાતા વેદનીયની સ્થિતિ, જઘન્ય, બે સમયની; ઉત્કૃષ્ટ, પંદર કોડાકોડી સાગરોપમની; અબાધાકાળ કરે તે જઘન્ય અંતર્મુહર્તનો; ઉત્કૃષ્ટ દોઢ લગ્નર વર્ષનો.

અશાતા વેદનીયની સ્થિતિ, જઘન્ય, એક સાગરના સાત ભાગ કરીએ તે માંહેના ત્રણ ભાગ ને એક પદ્યને અસંખ્યાતમે

× ૧ પ્રાણી અનુકંપા, ૨ ભૂત અનુકંપા, ૩ જીવ અનુકંપા, ૪ સત્ત્વ અનુકંપા, ૫ બહુ પ્રાણી ભૂત જીવ સત્ત્વોને દુઃખ આપવું નહિ. ૬ શોક કરવો નહિ, ૭ જુરણા કરવી નહિ, ૮ ટપક ટપક આંસુ પાડવાં નહિ, ૯ પીટવું નહિ, ૧૦ પરિતાપના કરવી નહિ.

+ ૧ પરને (ખીજાઓને) દુઃખ આપવું. ૨ પરને શોક કરાવવો. ૩ પરને જુરણા કરાવવી, ૪ પરને આંસુ પડાવવાં, ૫ પરને પીટાવવું, ૬ પરને પરિતાપના આપવી, ૭ બહુ પ્રાણી ભૂત જીવ સત્ત્વોને દુઃખ આપવું, ૮ શોક કરવો, ૯ જુરણા કરવી, ૧૦ ટપક ટપક આંસુ પાડવાં, ૧૧ પીટવું, ૧૨ પરિતાપના કરવી.

ભાગ ઉણી, ઉત્કૃષ્ટ ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમની. એનો અખાધાકાળ ત્રણ હજાર વર્ષનો.

૪. મોહનીય કર્મના વિસ્તાર.

મોહનીય કર્મના બે ભેદ, ૧ દર્શન મોહનીય, ૨ ચારિત્ર મોહનીય.

૧ દર્શન મોહનીયની ત્રણ પ્રકૃતિ, ૧ સમ્યક્ત્વ મોહનીય, ૨ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૩ સમમિથ્યાત્વ મોહનીય.

૨ ચારિત્ર મોહનીયના બે ભેદ, ૧ કષાય ચારિત્ર મોહનીય, ૨ નોકષાય ચારિત્ર મોહનીય.

કષાય ચારિત્ર મોહનીયની સોળ પ્રકૃતિ, નોકષાય ચારિત્ર મોહનીયની નવ પ્રકૃતિ, એવં કુલ અઠાવીશ.

કષાયચારિત્ર મોહનીયની સોળ પ્રકૃતિ.

૧ અનંતાનુષ્ઠી ક્રોધ, તે પર્વત ફાટ્યા સમાન;
૨ અનંતાનુષ્ઠી માન, તે પથ્થરના સ્થંભ સમાન;
૩ અનંતાનુષ્ઠી માયા, તે વાંસના મૂળ સમાન;
૪ અનંતાનુષ્ઠી લોભ, તે કીરમજુના રંગ સમાન;
એ ચારેની ગતિ નરકની, સ્થિતિ જીવ જીવની, ધાત કરે સમકિતની.

૫ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, તળાવની તિરાડ સમાન;
૬ અપ્રત્યાખ્યાની માન, તે હાડકાંના સ્થંભ સમાન;
૭ અપ્રત્યાખ્યાની માયા, તે ઘેટાંનાં શીંગડાં સમાન;
૮ અપ્રત્યાખ્યાની લોભ, તે નગરની ગટરોના કદમ સમાન;
એ ચારેની ગતિ તિર્યચની, સ્થિતિ એક વર્ષની, ધાત કરે દેશ વ્રતની.

૯ પ્રત્યાખ્યાનાવરણીય ક્રોધ, તે વેળુ મધ્યે લીંટી સમાન;
૧૦ પ્રત્યાખ્યાનાવરણીય માન, તે લાકડાના સ્થંભ સમાન;
૧૧ પ્રત્યાખ્યાનાવરણીય માયા, તે ગૌમુત્રિકા સમાન;

૧૨ પ્રત્યાખ્યાનાવરણીય લોભ, તે ગાડાના ખંજન કે અંજન સમાન.

એ ચારેની ગતિ મનુષ્યની, સ્થિતિ ચાર માસની, ધાત કરે સાધુપણાની.

૧૩ સંજવલનનો ક્રોધ, તે પાણી મધ્યે લીંટી સમાન;

૧૪ સંજવલનનો માન, તે નેત્રના સ્થંભ સમાન;

૧૫ સંજવલનની માયા, તે વાંસની છોઈ સમાન;

૧૬ સંજવલનનો લોભ, તે પતંગ તથા હલદરના રંગ સમાન;

એ ચારે ગતિ કરે દેવની, સ્થિતિ પંદર દિવસની, ધાત કરે ક્ષવળ જ્ઞાનની. એ ૧૬ કષાય ચારિત્ર મોહનીય.

નોકષાય ચારિત્ર મોહનીયની નવ પ્રકૃતિ.

૧ હાસ્ય, ૨ રતિ, ૩ અરતિ, ૪ ભય, ૫ શોક, ૬ દુઃગંધા, ૭ સ્ત્રી વેદ, ૮ પુરુષ વેદ, ૯ નપુંસક વેદ, એવાં નવ થઈને કુલ ૨૫ ને પ્રથમ દર્શન મોહનીયની ત્રણ પ્રકૃતિ, કુલ અઠાવિશ પ્રકૃતિ થઈ.

મોહનીય કર્મ છ પ્રકારે બાંધે તે.

૧ તીવ્ર ક્રોધ, ૨ તીવ્ર માન, ૩ તીવ્ર માયા, ૪ તીવ્ર લોભ, ૫ તીવ્ર દર્શન મોહનીય, ૬ તીવ્ર ચારિત્ર મોહનીય.

મોહનીય કર્મ પાંચ પ્રકારે ભોગવે તે.

૧ સમ્યક્ત્વ મોહનીય, ૨ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૩ સમ્યક્ત્વ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૪ કષાય ચારિત્ર મોહનીય, ૫ નોકષાય ચારિત્ર મોહનીય.

મોહનીય કર્મની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્ત્તની; ઉત્કૃષ્ટ સીતેર કોડાકોડી સાગરોપમની, અખાધાકાળ જઘન્ય અંતર્મુહર્ત્તનો; ઉત્કૃષ્ટ, સાત હજાર વર્ષનો.

૫ આયુષ્ય કર્મનો વિસ્તાર.

આયુષ્ય કર્મની ચાર પ્રકૃતિ, તે ૧ નારકીનું આયુષ્ય, ૨ તિર્યચનું આયુષ્ય, ૩ મનુષ્યનું આયુષ્ય, ૪ દેવનું આયુષ્ય.

આયુષ્ય કર્મ સોળ પ્રકારે બાંધે, તેની વિગત. ૧ નાર-
કીનું આયુષ્ય ચાર પ્રકારે બાંધે, ૨ તિર્યચનું આયુષ્ય ચાર પ્રકારે
બાંધે, ૩ મનુષ્યનું આયુષ્ય ચાર પ્રકારે બાંધે, ૪ દેવનું આયુષ્ય
ચાર પ્રકારે બાંધે.

નારકીનું આયુષ્ય ચાર પ્રકારે બાંધે તે, ૧ મહા આરંભ,
૨ મહા પરિગ્રહ, ૩ કુણ્મિ આહાર, ૪ પંચેન્દ્રિય વધ, એવં ચાર.

તિર્યચનું આયુષ્ય ચાર પ્રકારે બાંધે તે, ૧ માયા
સહિત અલિક, ૨ નિવડ માયા અલિક, ૩ અલિક વચન, ૪ ખોટાં
તોલ ખોટાં માપ, એ ચાર. કુલ. આઠ.

મનુષ્યનું આયુષ્ય ચાર પ્રકારે બાંધે તે. ૧ ભદ્ર પ્રકૃતિ,
૨ વિનયપ્રકૃતિ, ૩ સાનુકોશ, ૪ અમત્સર, એવં ચાર. કુલ બાર.

દેવનું આયુષ્ય ચાર પ્રકારે બાંધે તે. ૧ સરાગ સંયમ,
૨ સંયમાસંયમ, ૩ બાલતપોપકર્મ, ૪ અકામ નિર્જરા, એવં ચાર.
કુલ સોળ.

આયુષ્ય કર્મ ચાર પ્રકારે ભોગવે.

૧ નારકી, નારકીનું ભોગવે, ૨ તિર્યચ, તિર્યચનું ભોગવે,
૩ મનુષ્ય, મનુષ્યનું ભોગવે, ૪ દેવ, દેવનું ભોગવે.

આયુષ્ય કર્મની સ્થિતિ.

નારકી દેવની સ્થિતિ, જઘન્ય દશ હજાર વર્ષ તે. અંતર્મુહર્ત
અધિક; ઉત્કૃષ્ટ; તેત્રીશ સાગર તે પૂર્વકોડીનો ત્રીજો ભાગ અધિક.

મનુષ્ય તે તિર્યચ એ બેની સ્થિતિ, જઘન્ય અંતર્મુહર્ત,
ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ પદ્ય તે પૂર્વકોડીનો ત્રીજો ભાગ અધિક.

૬ નામ કર્મનો વિસ્તાર.

નામ કર્મના બે ભેદ, ૧ શુભ નામ, ૨ અશુભ નામ.

નામ કર્મની ૯૩ પ્રકૃતિ, તેના ૪૨ થોક,

૧ ગતિ નામ, ૨ જાતિ નામ, ૩ શરીર નામ, ૪ શરીર
અંગોપાંગ નામ, ૫ શરીર બંધન નામ, ૬ શરીર સંવાતકરણ નામ,

૭ સંહનન (સંધયણ) નામ, ૮ સંસ્થાન નામ, ૯ વર્ણ નામ, ૧૦ ગંધ નામ, ૧૧ રસ નામ, ૧૨ સ્પર્શ નામ, ૧૩ અગુર લઘુ નામ, ૧૪ ઉપધાત નામ, ૧૫ પરાધાત નામ, ૧૬ અણુપૂર્વો નામ, ૧૭ ઉચ્છ્વાસ નામ, ૧૮ ઉદ્ધોત નામ, ૧૯ આતાપ નામ, ૨૦ વિહાયગતિ નામ, ૨૧ ત્રસ નામ, ૨૨ સ્થાવર નામ, ૨૩ સૂક્ષ્મ નામ, ૨૪ બાદર નામ, ૨૫ પર્યાપ્ત નામ, ૨૬ અપર્યાપ્ત નામ, ૨૭ પ્રત્યેક નામ, ૨૮ સાધારણ નામ, ૨૯ સ્થિર નામ, ૩૦ અસ્થિર નામ, ૩૧ શુભ નામ, ૩૨ અશુભ નામ, ૩૩ સૌભાગ્ય નામ, ૩૪ દુઃભાગ્ય નામ. ૩૫ સુસ્વર નામ, ૩૬ દુઃસ્વર નામ, ૩૭ આદિય નામ, ૩૮ અનાદિય નામ, ૩૯ યશોકીર્તિ નામ, ૪૦ અયશોકીર્તિ નામ, ૪૧ તીર્થકર નામ, ૪૨ નિર્માણ નામ. એ ૪૨ થોડ.

૪૨ થોડની ૯૩ પ્રકૃતિ.

પ્રથમ ગતિ નામના ચાર ભેદ. ૧ નરકની ગતિ, ૨ તિર્થ-ચની ગતિ, ૩ મનુષ્યની ગતિ, ૪ દેવની ગતિ, એવં ચાર.

બીજે જાતિ નામના પાંચ ભેદ. ૧ એકંદ્રિયની જાતિ, ૨ બેદંદ્રિયની જાતિ, ૩ ત્રીદંદ્રિયની જાતિ, ૪ ચૌદંદ્રિયની જાતિ, ૫ પંચેદ્રિયની જાતિ. એવં નવ.

ત્રીજે શરીર નામના પાંચ ભેદ. ૧ ઔદારિક શરીર, ૨ વૈક્રિય શરીર, ૩ આહારિક શરીર, ૪ તૈજસ્ શરીર, ૫ કાર્મણ શરીર. એવં ચૌદ.

ચોથે શરીર અંગોપાંગના ત્રણભેદ. ૧ ઔદારિક શરીર અંગોપાંગ, ૨ વૈક્રિય શરીર અંગોપાંગ, ૩ આહારિક શરીર અંગોપાંગ, એવં ત્રણ, કુલ સત્તર.

પાંચમે શરીર બંધન નામના પાંચ ભેદ. ૧ ઔદારિક શરીર બંધન, ૨ વૈક્રિય શરીર બંધન, ૩ આહારિક શરીર બંધન, ૪ તૈજસ્ શરીર બંધન, ૫ કાર્મણ શરીર બંધન; એવં પાંચ, કુલ બાવીશ.

છઠ્ઠે શરીર સંઘાતકરણના પાંચ ભેદ. ૧ ઔદારિક શરીર સંઘાતકરણ, ૨ વૈક્રિય શરીર સંઘાતકરણ, ૩ આહારિક શરીર સંઘાતકરણ, ૪ તૈજસ શરીર સંઘાતકરણ, ૫ કાર્મણ શરીર સંઘાતકરણ, એવં પાંચ થઈ કુલ સત્તાવીશ.

સાતમે સંહનન નામના છ ભેદ. ૧ વજ્રરૂપભનારાય સંહનન, ૨ રૂપભનારાય સંહનન, ૩ નારાય સંહનન, ૪ અર્ધનારાય સંહનન, ૫ કીલિકા સંહનન, ૬ સેવાર્ત સંહનન, એવં છ. કુલ તેત્રીશ.

આઠમે સંસ્થાન નામના છ ભેદ. ૧ સમયતુરંસ સંસ્થાન, ૨ ન્યગ્રોધ પરિમંડલ સંસ્થાન; ૩ સાદિ સંસ્થાન, ૪ કુખ્જ સંસ્થાન ૫ વામન સંસ્થાન, ૬ હૂડ સંસ્થાન, એવં છ; કુલ ઓગણચાળીશ.

નવમે વર્ણના પાંચ ભેદ. ૧ કાળો, ૨ નીલો, ૩ રાતો, ૪ ખીળો, ૫ ઘોળો, એવં પાંચ. કુલ ચુમ્માળીશ.

દશમે ગંધના બે ભેદ. ૧ સુરાભિ ગંધ, ૨ દુરભિ ગંધ, એવં બે. કુલ છેતાળીશ.

અગીઆરમે રસના પાંચ ભેદ. ૧ તીખો, ૨ કડવો, ૩ કસા-યલો, ૪ ખાટો, ૫ મીઠો; એવં પાંચ, થઈ કુલ એકાવન.

બારમે સ્પર્શના આઠ ભેદ. ૧ હળવો, ૨ ભારે, ૩ કર્કશ, ૪ સુંહાળો, ૫ ટાઢો, ૬ ઉન્હો, ૭ લુખો, ૮ ચોપડયો, એવં આઠ, થઈ કુલ ઓગણસાઠ.

તેરમે અગુરૂ લઘુ નામનો એક ભેદ. એવં સાઠ.

ચાદમે ઉપઘાત નામનો એક ભેદ. એવં એકસઠ.

પત્તરમે પરાઘાત નામનો એક ભેદ. એવં બાસઠ.

સોળમે આણુપૂર્વીના ચાર ભેદ. ૧ નારકીની આણુપૂર્વી, ૨ તિર્યંચની આણુપૂર્વી, ૩ મનુષ્યની આણુપૂર્વી, ૪ દેવની આણુપૂર્વી, એવં ચાર, કુલ છાસઠ.

સત્તરમે ઉદ્ગ્રીસ નામનો એક ભેદ. એવં સણસઠ.

અહારમે ઉદ્યોત નામનો એક ભેદ. એવં અણુસઠ.

ઓગણીશમે આતાપ નામનો એક ભેદ. એવં ઓગણ્યોતેર.

વીશમે વિહાયગતિ નામના બે ભેદ. ૧ પ્રશસ્ત વિહાય-
ગતિ તે ગંધ હસ્તીની પેઠે શુભ ચાલવાની ગતિ, ૨ અપ્રશસ્ત વિહાય-
ગતિ તે ભિટની પેઠે અશુભ ચાલવાની ગતિ, એવં બે, કુલ છોકોતેર.

બાકી જે બાવીશ બોલ રહ્યા તે દરેકના એક એક ભેદ
છે. સર્વ થઈ ૯૩ ભેદ તે ૯૩ પ્રકૃતિ સંપૂર્ણ.

નામ કર્મ આઠ પ્રકારે બાંધે, તેમાં શુભ નામ કર્મ ચાર
પ્રકારે બાંધે તે.

૧ કાયાની સરલતા તે, કાયાના યોગ સારા પ્રવર્તવે.

૨ ભાષાની સરલતા તે, વચનના યોગ સારા પ્રવર્તવે.

૩ ભાવની સરલતા તે, મનના યોગ સારા પ્રવર્તવે.

૪ અકલેશકારી પ્રવર્તન, તે ખોટા રાડ, ઝઘડા, વિવાદ ન કરે.

અશુભ નામ કર્મ ચાર પ્રકારે બાંધે તે.

કાયાની વક્રતા, ૨ ભાષાની વક્રતા, ૩ ભાવની વક્રતા, ૪
કલેશકારી પ્રવર્તન.

નામ કર્મ ૨૮ પ્રકારે ભોગવે તે.

૧ શુભ નામ કર્મ ચૌદ પ્રકારે ભોગવે, ૨ અશુભ
નામ કર્મ ચૌદ પ્રકારે ભોગવે.

શુભ નામ કર્મ ચૌદ પ્રકારે ભોગવે તે.

૧ ઈષ્ટ શબ્દ, ૨ ઈષ્ટ રૂપ, ૩ ઈષ્ટ ગંધ, ૪ ઈષ્ટ રસ, ૫ ઈષ્ટ સ્પર્શ,
૬ ઈષ્ટ ગતિ, ૭ ઈષ્ટ સ્થિતિ, ૮ ઈષ્ટ લાવણ્ય, ૯ ઈષ્ટ યશોકીર્તિ, ૧૦
ઈષ્ટ ઉત્થાન, કર્મ બલવીર્ય પુરૂષાકાર પરાક્રમ, ૧૧ ઈષ્ટ સ્વર, ૧૨
કાંત સ્વર, ૧૩ પ્રિય સ્વર, ૧૪ મનોહર સ્વર, એ ચૌદ.

અશુભ નામ ચૌદ પ્રકારે ભોગવે.

૧ અનિષ્ટ શબ્દ, ૨ અનિષ્ટ રૂપ, ૩ અનિષ્ટ ગંધ, ૪ અનિષ્ટ રસ,

૫ અનિષ્ટ સ્પર્શ, ૬ અનિષ્ટ ગતિ, ૭, અનિષ્ટ સ્થિતિ, ૮ અનિષ્ટ લાવણ્ય, ૯ અનિષ્ટ યશોકીર્તિ, ૧૦ અનિષ્ટ ઉત્થાન, કર્મ બલવીર્ય પુરૂષાકાર પરા-ક્રમ, ૧૧ હીણુ સ્વર, ૧૨ દીન સ્વર, ૧૩ અનિષ્ટ સ્વર, ૧૪ અકાન્ત સ્વર, એ ચૌદ. કુલ ૨૮.

નામ કર્મની સ્થિતિ, જઘન્ય આઠ મુહૂર્તની; ઉત્કૃષ્ટ વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની. અબાધાકાળ એ હજાર વર્ષનો.

૭ ગૌત્ર કર્મનો વિસ્તાર.

ગૌત્ર કર્મના એ ભેદ, ૧ ઉચ્ચ ગૌત્ર, ૨ નીચ ગૌત્ર.

ગૌત્ર કર્મની સોળ પ્રકૃતિ, તેમાં ઉચ્ચ ગૌત્રની આઠ પ્રકૃતિ, ને નીચ ગૌત્રની આઠ પ્રકૃતિ.

ઉચ્ચ ગૌત્રની આઠ પ્રકૃતિ

૧ જાતિ વિશિષ્ટ, ૨ કુળ વિશિષ્ટ, ૩ બળ વિશિષ્ટ, ૪ રૂપ વિશિષ્ટ, ૫ તપ વિશિષ્ટ, ૬ સૂત્ર વિશિષ્ટ, ૭ લાભ વિશિષ્ટ, ૮ ઐશ્વર્ય વિશિષ્ટ.

નીચ ગૌત્રની આઠ પ્રકૃતિ.

૧ જાતિ વિહીન, ૨ કુળ વિહીન, ૩ બળ વિહીન, ૪ રૂપ વિહીન, ૫ તપ વિહીન, ૬ સૂત્ર વિહીન, ૭ લાભ વિહીન, ૮ ઐશ્વર્ય વિહીન.

ગૌત્ર કર્મ સોળ પ્રકારે બાંધે, તેમાં ઉચ્ચ ગૌત્ર આઠ પ્રકારે બાંધે, ને નીચ ગૌત્ર આઠ પ્રકારે બાંધે.

ઉચ્ચ ગૌત્ર આઠ પ્રકારે બાંધે તે. ૧ જાતિ અમદ, ૨ કુળ અમદ, ૩ બળ અમદ, ૪ રૂપ અમદ, ૫ તપ અમદ, ૬ સૂત્ર અમદ, ૭ લાભ અમદ, ૮ ઐશ્વર્ય અમદ.

નીચ ગૌત્ર આઠ પ્રકારે બાંધે તે, ૧ જાતિ મદ, ૨ કુળ મદ, ૩ બળ મદ, ૪ રૂપ મદ, ૫ તપ મદ, ૬ સૂત્ર મદ, ૭ લાભ મદ, ૮ ઐશ્વર્ય મદ, એવં આઠ, કુળ સોળ.

ગૌત્ર કર્મ સોળ પ્રકારે ભાગવે, તેમાં ઉચ્ચ ગૌત્ર આઠ

પ્રકારે, ને નીચ ગૌત્ર આઠ પ્રકારે. તે જે પ્રમાણે ઉંચ ગૌત્ર તથા નીચ ગૌત્રની આઠ આઠ પ્રકૃતિ છે તેજ આઠ આઠ પ્રમાણે ભોગવે.

ગૌત્ર કર્મની સ્થિતિ, જઘન્ય, આઠ મુહૂર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની. અબાધા કાળ જે હજાર વર્ષનો.

૮ અંતરાય કર્મનો વિસ્તાર.

અંતરાય કર્મની પાંચ પ્રકૃતિ.

૧ દાનાંતરાય, ૨ લાભાંતરાય, ૩ ભોગાંતરાય, ૪ ઉપભોગાંતરાય, ૫ વીર્યાંતરાય, એ પાંચ.

અંતરાય કર્મ પાંચ પ્રકારે બાંધે, તે ઉપર પ્રમાણે.

અંતરાય કર્મ પાંચ પ્રકારે ભોગવે, તે પણ તે પ્રમાણે.

અંતરાય કર્મની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહૂર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમની. અબાધાકાળ ત્રણ હજાર વર્ષનો.

ઈતિ અંતરાય કર્મ સંપૂર્ણ.

ઈતિ આઠ કર્મનો વિસ્તાર સંપૂર્ણ.

(૮) ગતાગતિ

ગાથા.

ખારસ,^૧ ચઉવીસાધ,^૨ સંતર,^૩ એગસંમય,^૪ કતો^૫ યઃ
ઉવદ્દણ,^૬ પરભવ^૭ આઉયં, ચ અઠે વ આર્ગરિસા. ૧.
પહેલો ખારસ દ્વાર.

નારકી,તિર્યંચ, મનુષ્ય, દેવ એ ચાર ગતિમાં ઉત્પન્ન થવાનું તથા ચવવાનું અંતર પડે તો જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ ખાર મુહૂર્તનું અંતર પડે, સિદ્ધિગતિમાં અંતર પડે તો જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ છ માસનું. ચવવાનું નથી.

બીજો ચઉવિશ દ્વાર.

૧ પહેલી નરકે, અંતર પડે તો જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, ચોવિશ મુહૂર્તનું;

૨ બીજી નરકે, અંતર પડે તો જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, સાત દિવસનું;

૩ ત્રીજી નરકે, જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, પંદર દિવસનું;

૪ ચોથી નરકે, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, એક માસનું.

૫ પાંચમી નરકે, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, બે માસનું.

૬ છઠ્ઠી નરકે, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ ચાર માસનું;

૭ સાતમી નરકે, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, છ માસનું;

ભવનપતિ, વાણવ્યંતર, જ્યોતિષી, પહેલા બીજા દેવલોક સુધી અંતર પડે તો જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, ચોવિશ મુહૂર્તનું;

ત્રીજે દેવલોકે અંતર પડે તો, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, નવ દિવસ ને દશ મુહૂર્તનું;

ચોથે દેવલોકે અંતર પડે તો, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, બાર દિવસ ને દશ મુહૂર્તનું;

પાંચમે દેવલોકે અંતર પડે તો, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, સાડી બાવિશ દિવસનું;

છઠ્ઠે દેવલોકે અંતર પડે તો, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, પીરતાળિશ દિવસનું;

સાતમે દેવલોકે અંતર પડે તો, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, એંશી દિવસનું;

આઠમે દેવલોકે અંતર પડે તો, જઘન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, સો દિવસનું;

નવમે દશમે દેવલોકે અંતર પડે તો, જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, સંખ્યાતા માસનું;

અગિયારમે બારમે દેવલોકે અંતર પડે તો, જધન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, સંખ્યાતા વર્ષનું;

ત્રૈવેયકની પહેલી ત્રિકે અંતર પડે તો, જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યાતા સો વર્ષનું;

ત્રૈવેયકની બીજી ત્રિકે અંતર પડે તો, જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યાતા હજાર વર્ષનું;

ત્રૈવેયકની ત્રીજી ત્રિકે અંતર પડે તો, જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, સંખ્યાતા લાખ વર્ષનું;

ચાર અનુત્તર વિમાને અંતર પડે તો, જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, પદ્યના અસંખ્યાતમા ભાગનું;

પાંચમા સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાને અંતર પડે તો, જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, પદ્યના સંખ્યાતમા ભાગનું;

પાંચ એકેદ્રિયમાં અંતર નથી;

ત્રણ વિકલેન્દ્રિય ને તિર્યચ સંમૂર્છિમમાં અંતર પડે તો જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, અંતર્મુહર્તનું;

તિર્યચ ગર્ભજ, મનુષ્ય ગર્ભજમાં અંતર પડે તો, જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, બાર મુહર્તનું;

મનુષ્ય સંમૂર્છિમમાં અંતર પડે તો, જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ, ચોવિશ મુહર્તનું;

સિદ્ધમાં અંતર પડે તો, જધન્ય, એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ ૭ માસનું. એમજ સિદ્ધ વર્ણ ચવવાનું ઉત્પન્ન વિરહની પેરે જાણવું.

બીજો દ્વાર સંપૂર્ણ.

ત્રીજો સઅંતર નિરંતર દ્વાર.

સઅંતર કહેતાં અંતર સહિત, નિરંતર કહેતાં અંતર રહિત ઉપજે તે.

પાંચ એકેન્દ્રિયના પાંચ દંડક વર્ણને, બાકીના ઓગણીસ દંડક તથા સિદ્ધમાં સચ્ચાંતર તથા નિરંતર ઉપજે.

પાંચ એકેન્દ્રિયના પાંચ દંડકમાં નિરંતર ઉપજે. એમજ ઉદ્વર્તન (ચવવાનું) પણ સિદ્ધને વર્ણ સર્વને જાણવું.

ત્રીજો દ્વાર સંપૂર્ણ.

ચોથો એક સમયમાં જે બોલમાં જેટલા ઉપજે તથા ચવે તે દ્વાર.

સાત નારકી, ૭. દશ ભવનપતિ, ૧૭, વાણવ્યંતર, ૧૮. જ્યોતિષી, ૧૯. પહેલાથી આઠ દેવલોક, ૨૭. ત્રણ વિકલેન્દ્રિય, ૩૦. તિર્યચ સંભૂષિમ, ૩૧. તિર્યચ ગર્ભજ, ૩૨. મનુષ્ય સંભૂષિમ, ૩૩. એ તેત્રીસ બોલમાં એક સમયમાં જઘન્ય, એક, બે, ત્રણ, ઉત્કૃષ્ટ અસંખ્યાતા ઉપજે.

નવમું દશમું અગિયારમું બારમું એ ચાર દેવલોક ૪, નવ ત્રૈવેયક ૧૩, પાંચ અનુત્તર વિમાન ૧૮, મનુષ્ય ગર્ભજ ૧૯, એ ઓગણીસ બોલમાં, જઘન્ય, એક, બે, ત્રણ ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યાતા ઉપજે; પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ, એ ચાર એકેન્દ્રિયમાં, સમયે, સમયે, અસંખ્યાતા ઉપજે.

વનસ્પતિમાં, સમયે સમયે સંખ્યાતા, અસંખ્યાતા અને (યથા-સ્થાને) અનંતા ઉપજે.

સિદ્ધમાં એક સમયે જઘન્ય, એક, બે, ત્રણ; ઉત્કૃષ્ટ, એકસો ને આઠ ઉત્પન્ન થાય. એમજ ઉદ્વર્તન પણ સિદ્ધ વર્ણ સર્વને જાણવું. ઇતિ એક સમયે ઉત્પન્ન થવાનો તથા ચવવાનો ચોથો દ્વાર સંપૂર્ણ.

પાંચમો ક્તો (ક્યાંથી આવે), છઠો ઉદ્વર્તન

(ચવીને જાય) તે બન્ને દ્વાર.

૫૬૩ માંહેના જે જે બોલનો આવીને ઉત્પન્ન થાય તે આગતિ.

[કર્મમાત્ર (કયાંથી) આવે], તે ચવીને ૫૬૩ માંહેના જે જે બોલમાં જાય તે ગતિ (ઉદ્ધવર્તન).

૧ પહેલી નરકે ૨૫ બોલની આગતિ, તે પંદર કર્મ ભૂમિ, પાંચ સંસી તિર્યચ, પાંચ અસંસી તિર્યચ પંચેન્દ્રિય, એ પચીસ પર્યાપ્તની.

*ગતિ ૪૦ બોલની, તે પંદર કર્મ ભૂમિ, પાંચ સંસી તિર્યચ, એ વિશના પર્યાપ્ત, તથા અપર્યાપ્ત એમ ચાળીશની.

૨ બીજી નરકે વિશ બોલની આગતિ, તે ૧૫ કર્મ ભૂમિ, પાંચ સંસી તિર્યચ, એવં ૨૦ પર્યાપ્તની.

ગતિ ૪૦ બોલની, તે પહેલી નરક પ્રમાણે.

૩ ત્રીજી નરકે, ઓગણિશ બોલની આગતિ, તે બીજી નરકમાં જે વીસ બોલનો આવે છે, તેમાંથી એક ભુજપરિસર્પ બાદ કરતાં બાકીના ઓગણિશની.

ગતિ ૪૦ બોલની, તે પહેલી નરક પ્રમાણે.

૪ ચોથી નરકે અઢાર બોલની આગતિ, તે બીજી નરકમાં જે વિશ બોલનો આવે છે, તેમાંથી ૧ ભુજપરિસર્પ, ૨ ખેચર, એ બે બાદ કરતાં બાકીના અઢારની.

ગતિ ૪૦ બોલની, તે પહેલી નરક પ્રમાણે.

૫ પાંચમી નરકે સત્તર બોલની આગતિ, તે બીજી નરકમાં જે વિશ બોલનો આવે છે, તેમાંથી ૧ ભુજપરિસર્પ, ૨ ખેચર, ૩ સ્થળચર, એ ત્રણ બાદ કરતાં બાકીના સત્તર બોલની.

ગતિ ૪૦ બોલની, તે પહેલી નરક પ્રમાણે.

૬ છઠ્ઠી નરકે સોળ બોલની આગતિ, તે બીજી નરકમાં જે વિશ બોલનો આવે છે, તેમાંથી ૧ ભુજપરિસર્પ, ૨ ખેચર, ૩ સ્થળચર, ૪ ઉરપરિસર્પ, એ ચાર બાદ કરતાં બાકીના સોળની.

* નારકી અને દેવતા કાળ કરીને મનુષ્ય કે તિર્યચમાં જન્મે છે તે અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં મરતા નથી. તે અપેક્ષાએ કોઈ માત્ર પર્યાપ્ત માને છે.

ગતિ ૪૦ બોલની, તે પહેલી નરક પ્રમાણે.

૭ સાતમી નરકે સોળ બોલની આગતિ, તે પંદર કર્મ-ભૂમિ ને જળચર એ સોળની, તે મધ્યેની સ્ત્રી મરીને ન આવે, પુરૂષ તથા નપુંસક મરીને આવે.

ગતિ દશ બોલની, તે પાંચ સંસી તિર્યંચના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૮ પચીસ ભવનપતિ, છવીશ વાણુવ્યંતર, એ એ-કાવન જાતિના દેવની આગતિ, ૧૧૧ બોલની; તે ૧૦૧ સંસી મનુષ્યના પર્યાપ્તા, પાંચ સંસી તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય ને પાંચ અસંસી તિર્યંચ, એવં ૧૧૧ ના પર્યાપ્તાની.

ગતિ ૪૬ બોલની તે પંદર કર્મભૂમિ, પાંચ સંસી તિર્યંચ, એ વિશ, બાદર પૃથ્વીકાય ૨૧, બાદર અપકાય ૨૨, બાદર વન-રૂપતિકાય ૨૩, એ ત્રેવિશના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૯ જ્યોતિષી ને પહેલા દેવલોકે ૫૦ બોલની આગતિ, તે પંદર કર્મભૂમિ, ત્રિશ અકર્મભૂમિ, પાંચ સંસી તિર્યંચ, એવં પચાસ પર્યાપ્તની.

ગતિ ૪૬ બોલની તે ભવનપતિ પ્રમાણે.

૧૦ બીજા દેવલોકે ચાળિશ બોલની આગતિ, તે પંદર કર્મભૂમિ, પાંચ સંસી તિર્યંચ, એ વિશ ને ત્રીશ અકર્મભૂમિમાંથી પાંચ હેમવય, પાંચ હિરણ્યવય એ દશ બાદ કરતાં, બાકીના વિશ, એવં ચાળિશ પર્યાપ્તની.

ગતિ ૪૬ બોલની, તે ભવનપતિ પ્રમાણે.

૧૧ પહેલા કિલ્વિષીમાં ત્રીશ બોલની આગતિ, તે પંદર કર્મભૂમિ, પાંચ સંસી તિર્યંચ, પાંચ દેવકુરૂ, પાંચ ઉત્તરકુરૂ, એવં ત્રીશના પર્યાપ્તની.

ગતિ ૪૬ બોલની, તે ભવનપતિ પ્રમાણે.

૧૨ ત્રીજા દેવલોકથી આઠમા દેવલોક સુધીના, નવ

લોકાંતિકના, ને બીજા ને ત્રીજા કિલ્લિષી, એ સત્તર જાતિના દેવની ત્રિશ બોલની આગતિ, તે પંદર કર્મભૂમિ, પાંચ સંઘી તિર્યચ, એ વિશના પર્યાપ્તની.

ગતિ ૪૦ બોલની, તે પંદર કર્મભૂમિ, પાંચ સંઘી તિર્યચ, એ વિશના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૧૩ નવમા, દશમા, અગિયારમા, બારમા, એ ચાર દેવ-લોક, નવ ઐવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાન, એ અઠાર જાતિના દેવની આગતિ, પંદર બોલની તે પંદર કર્મભૂમિના પર્યાપ્તની.

ગતિ ૩૦ બોલની, તે પંદર કર્મભૂમિના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૧૪ પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, એ ત્રણની આગતિ, બસે ને તેંતાળીશ બોલની, તે એક સો ને એક મનુષ્ય સંમૂર્છિમના અપર્યાપ્ત, ને પંદર કર્મભૂમિના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એવં ત્રીશ, કુલ એકસો એકત્રીશ; ને અડતાળીશ જાતિના તિર્યચ, એવં ૧૭૯, ને ચોસઠ જાતિના દેવ (તે પચીશ ભવનપતિ, છત્વીશ વાણુવ્યંતર, ૫૧, ને દશ જ્યોતિષી, ૬૧, પહેલા કિલ્લિષી, ૬૨, પહેલું બીજું દેવલોક, ૬૪) ના પર્યાપ્ત; એવં બસે ને તેંતાળીશ બોલની.

ગતિ ૧૭૯ બોલની તે, એક સો ને એક મનુષ્ય સંમૂર્છિમના અપર્યાપ્ત, ને પંદર કર્મભૂમિના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એવં ત્રીશ, કુલ ૧૭૧; ને અડતાળીશ જાતિના તિર્યચ, એવં ૧૭૯ ની.

૧૫ તેજસ્, વાયુની આગતિ, ૧૭૯ બોલની તે ઉપર લખેલ છે તે.

ગતિ અડતાળીશ બોલની, તે ૪૮ જાતિના તિર્યચની.

૧૬ ત્રણ વિકલેન્દ્રિયની આગતિ ૧૭૯ બોલની, તે ૧૭૯ બોલ ઉપર કહેલ છે તે.

ગતિ પ્રણ ૧૭૯ બોલની, ઉપર મુજબ.

૧૭ અસંજી તિર્યચની આગતિ ૧૭૯ બોલની, તે એક-સો ને એક મનુષ્ય સંમૂર્છિમના અપર્યાપ્ત અને પંદર કર્મભૂમિના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત, એવં ત્રીશ, કુલ ૧૩૧; ને અડતાળિશ જાતિના તિર્યચ, એવં ૧૭૯ ની.

ગતિ ૩૯૫ બોલની તે, છપ્પન અંતર દ્વીપ ને એકાવન જાતિના દેવ ૧૦૭, પહેલી નરક ૧૦૮, તે એકસો આઠના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એવં ૨૧૬, ને ૧૭૯ ઉપર કહ્યા છે તે, કુલ ૩૯૫ ની.

૧૮ સંજી તિર્યચની આગતિ ૨૬૭ બોલની, તે ૮૧ જાતિના દેવ (નવાણ્ણ જાતિના દેવતામાંથી ઉપરના ચાર દેવલોક, નવ ઐવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાન એવં અઢાર બાદ કરતાં બાકીના એકાશી), સાત નરકના નારકીના પર્યાપ્ત, ૮૮, ને ૧૭૯ બોલ ઉપર કહેલ છે તે, એવં ૨૬૭.

પાંચેની જુદી જુદી ગતિ.

૧ જળચરની પર૭ બોલની તે, પાંચસેં ત્રેસઠ માંહેથી, નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ સુધીના ૧૮ જાતિના દેવના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એવં છત્રીશ બોલ બાદ કરતાં બાકીના પર૭ ની.

૨ ઉરપરિસર્પની પર૩ બોલની તે, ઉપર પાંચસો સત્તાવીશ કહ્યા તેમાંથી, છઠી ને સાતમી નરકના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ ચાર બાદ કરતાં બાકીના પર૩ બોલની.

૩ સ્થળચરની પર૧ બોલની તે, ઉરપરિસર્પના પાંચસો ત્રેવિશમાંથી પાંચમી નરકના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ બે બાદ કરતાં બાકીના પર૧ ની.

૪ ખેચરની ૫૧૯ બોલની તે, પર૧ બોલમાંથી ચોથી નરકના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ બે બાદ કરતાં બાકીના ૫૧૯ બોલની.

૫ ભુજપરિસર્પની ૫૧૭ બોલની તે, ૫૧૯ બોલમાંથી ત્રીજી નરકના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ બે બાદ કરતાં બાકીના ૫૧૭ બોલની.

૧૯ અસંજી મનુષ્યની આગતિ ૧૭૧ બોલની તે, ઉપર ૧૭૬ બોલ કહેલ છે તેમાંથી તેજસ્, વાયુના આઠ બાદ કરતાં બાકીના ૧૭૧ ની.

ગતિ ૧૭૬ બોલની તે ઉપર ૧૭૬ બોલ કહેલ છે તે.

૨૦ પંદર કર્મભૂમિના સંજી મનુષ્યની આગતિ, ૨૭૬ બોલની તે, ૧૭૬ બોલ કહેલ છે, તેમાંથી તેજસ્ વાયુના આઠ બાદ કરતાં બાકી ૧૭૧ રહ્યા તે, તે નવાણુ જાતિના દેવ, એ ૨૭૦ ને પહેલેથી છ નરક સુધી, એવં ૨૭૬ ની.

ગતિ ૫૬૩ ની.

૨૧ ત્રીશ અકર્મભૂમિના સંજી મનુષ્યની આગતિ, વિશ બોલની તે, પંદર કર્મભૂમિ, પાંચ સંજી તિર્યચ, એ વિશ પર્યાપ્તની.

જુદી જુદી ગતિ નીચે મુજબ.

પાંચ દેવકુરૂ, પાંચ ઉત્તરકુરૂ, એ દશ ક્ષેત્રના જુગલીયાની ૧૨૮ બોલની, તે ચોસઠ જાતિના દેવના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ ૧૨૮ ની.

પાંચ હરિવાસ, પાંચ રમકવાસ, એ દશ ક્ષેત્રના જુગલીયાની ૧૨૬ બોલની, તે ઉપરના ૧૨૮ બોલમાંથી પહેલા કિલ્લિનીના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત, એ બે બાદ, એવં ૧૨૬ ની.

પાંચ હેમવચ, પાંચ હિરણ્યવચ, એ દશ ક્ષેત્રના જુગલીયાની ૧૨૪ બોલની, તે ઉપરના ૧૨૬ બોલમાંથી બીજા દેવલોકના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત, એ બાદ કરતાં બાકીના ૧૨૪ ની.

છપ્પત્ર અંતરદ્વીપના જુગલીયાની આગતિ પચીશ બોલની તે, પંદર કર્મભૂમિ, પાંચ સંજી તિર્યચ, પાંચ અસંજી તિર્યચ, એવં ૨૫ પર્યાપ્તની.

ગતિ ૧૦૨ બોલની, તે પચીશ ભવનપતિ, છવીશ વાણુવ્યંતર એ ૫૧ ના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એવં ૧૦૨ બોલની.

એ બાવીશ બોલ સંપૂર્ણ. એ બાવીશ બોલમાં ચોવીશ
દંડકની ગતાગતિ કહી.

નવ ઉત્તમ પદવીમાંથી માંડલિક રાજા બાદ કરતાં આઠ
પદવીધર તથા મિથ્યાત્વી તથા ત્રણ વેદ, એ
બાર બોલની ગતાગતિ.

૧ તીર્થંકરની આગતિ ૩૮ બોલની, તે વૈમાનિકના ૩૫
ભેદ તે પહેલેથી ત્રણ નરક એ ૩૮ ની.

ગતિ મોક્ષની.

૨ ચક્રવર્તિની આગતિ ૮૨ બોલની, તે નવાણુ જાતિના
દેવમાંથી પંદર પરમાધર્મી, ત્રણ કિલ્લિવિષી એ અદ્વાર બાદ કરતાં
બાકીના ૮૧ તે પહેલી નરક, કુલ ૮૨ બોલની.

ગતિ ૧૪ બોલની, તે સાત નરકના અપર્યાપ્ત તે પર્યાપ્ત એ
ચૌદની. (જો તે દીક્ષા લે તો દેવની કે મોક્ષની).

૩ વાસુદેવની આગતિ ૩૨ બોલની, તે બાર દેવલોક,
નવ લોકાંતિક, નવ ઐવેક, તે પહેલી બીજી નરક, કુલ ૩૨ બોલની.

ગતિ ચૌદ બોલની, તે સાત નરકના અપર્યાપ્ત તે પર્યાપ્ત,
એ ચૌદની.

૪ બ્રહ્મદેવની આગતિ ૮૩ બોલની, તે ચક્રવર્તિના ૮૨
બોલ કહ્યા તે તથા એક બીજી નરક, કુલ ૮૩ બોલની.

ગતિ ૭૦ બોલની, તે વૈમાનિકના ૩૫ ભેદના અપર્યાપ્ત તે
પર્યાપ્ત, એવં ૭૦ ની.

૫ કેવલીની આગતિ ૧૦૮ બોલની, તે નવાણુ જાતિના
દેવમાંથી, પંદર પરમાધર્મી તે ત્રણ કિલ્લિવિષી, એ અદ્વાર બાદ કરતાં
બાકીના ૮૧; તે પંદર કર્મભૂમિ, પાંચ સંઘી તિર્યચ, પૃથ્વી, પાણી,
વનરૂપતિ, એ ૧૦૪ તે પહેલેથી ચાર નરક, એવં ૧૦૮ પર્યાપ્તની.

ગતિ નક્કી મોક્ષની.

૬ સાધુની આગતિ ૨૭૫ બોલની, તે ઉપર ૧૭૬ બોલ કહેલ છે તેમાંથી તેજસ્ વાયુના આઠ બાદ કરતાં બાકીના ૧૭૧ બોલ ને ૬૬ જાતિના દેવ, એ ૨૭૦ ને પ્રથમની પાંચ નરક, એ ૨૭૫ ની.

ગતિ ૭૦ બોલની, તે બળદેવ પ્રમાણે.

૭ શ્રાવકની આગતિ ૨૭૬ બોલની, તે સાધુની ૨૭૫ બોલની કહી છે તે, ને છઠ્ઠી નરકના પર્યાપ્ત; એવં ૨૭૬ ની.

ગતિ ૪૨ બોલની, તે બાર દેવલોક, નવ લોકાંતિક, એ ૨૧ ના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એવં ૪૨ ની.

૮ સમ્યક્ત્વ દૃષ્ટિની આગતિ ૩૬૩ બોલની, તે નવાણ્ણ જાતિના દેવના પર્યાપ્ત, ને ૧૦૧ સંસી મનુષ્યના પર્યાપ્ત એવં ૨૦૦ ને ૧૦૧ મનુષ્ય સંમૂર્છિમના અપર્યાપ્ત એવં ૩૦૧ ને ૧૫ કર્મ-ભૂમિના અપર્યાપ્ત, ૩૧૬, સાત નરકના પર્યાપ્ત, એવં ૩૨૩; ને તિર્યચના ૪૮ ભેદમાંથી, તેજસ્, વાયુના આઠ બાદ કરતાં બાકીના ચાળિશ, એવં ૩૬૩ ની.

× ગતિ ૨૫૮ ની તે નવાણ્ણ જાતિના દેવ, પંદર કર્મભૂમિ, પાંચ સંસી તિર્યચ, છ નરક, એ ૧૨૫ ના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એવં ૨૫૦, ત્રણ વિકલેન્દ્રિયના અપર્યાપ્ત એ ૨૫૩, ને પાંચ અસંસી તિર્યચના અપર્યાપ્ત એવં ૨૫૮ ની.

૯ મિથ્યાત્વ દૃષ્ટિની આગતિ ૩૭૧ બોલની, તે નવાણ્ણ જાતિના દેવતા ને ૧૭૬ બોલ આગળ કહેલ છે તે, એવં ૨૭૮, સાત નરકના પર્યાપ્ત એવં ૨૮૫, ને ૮૬ જાતિના જુગલીયાના પર્યાપ્ત એવં ૩૭૧ ની.

ગતિ ૫૫૩ ની તે, ૫૬૩ બોલમાંથી પાંચ અનુત્તર વિમાનના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત એ દશ બાદ કરતાં બાકી ૫૫૩ ની.

× ૨૨૨ ની પણ મનાય છે; તે ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિલ્લિધીના અપર્યાપ્ત-પર્યાપ્ત એમ ૩૬ વર્ણને.

૧૦ સ્ત્રી વેદની આગતિ ૩૭૧ બોલની, મિથ્યાદષ્ટિ પ્રમાણે.
ગતિ ૫૬૧ બોલની, તે સાતમી નરકના અપર્યાપ્ત ને પર્યાપ્ત
એ બે બાદ કરતાં બાકીના ૫૬૧ ની.

૧૧ પુરુષ વેદની આગતિ ૩૭૧ બોલની તે મિથ્યાત્વ
દષ્ટિની આગતિ પ્રમાણે.

ગતિ ૫૬૩ ની.

૧૨ નપુંસક વેદની આગતિ ૨૮૫ બોલની, તે નવાણ્ણ
જાતિના દેવના પર્યાપ્ત ને આગળ ૧૭૯ બોલ કહ્યા છે તે, તે સાત
નરકના પર્યાપ્ત, એવં ૨૮૫.

ગતિ ૫૬૩ ની.

ઈતિ પાંચમો-છઠ્ઠો દ્વાર સંપૂર્ણ.

સાતમો આયુષ્ય દ્વાર.

આ ભવના આયુષ્યના કેટલામે ભાગે પરભવના આયુષ્યનો
બંધ પડે તે.

દશ ઔદારિકના દંડક સોપકર્મી અને નોપકર્મી જાણવા.
નારકીનો એક દંડક ને દેવના ૧૩, એ ચૌદ દંડક
નોપકર્મી જાણવા.

દશ ઔદારિકના દંડક છે, તેમાં જેઓને અસંખ્યાત વર્ષનાં
આયુષ્ય છે, તેઓ નોપકર્મી છે. સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા છે,
તેમાં સોપકર્મી છે ને નોપકર્મી છે.

નોપકર્મી તે નિશ્ચયે આયુષ્યને ત્રીજે ભાગે પરભવનું આયુષ્ય બાંધે.

સોપકર્મી તે, આયુષ્યને ત્રીજે ભાગે, તેને ત્રીજે ભાગે, ઉવટ
અંતર્મુહૂર્ત રહે ત્યારે પણ પરભવનું આયુષ્ય બાંધે.

અસંખ્યાત વર્ષના મનુષ્ય, તિર્યંચ તથા નારકીને દેવ નોપકર્મી છે.
તેઓ નિશ્ચયે આયુષ્યના છ માસ શેષ રહે ત્યારે પરભવનું આયુષ્ય બાંધે.

પરભવ જતાં જીવ છ બોલ સાથે આયુષ્ય નિર્જીવ કરે છે.

૧ જાતિ, ૨ ગતિ, ૩ સ્થિતિ, ૪ અવગાહના, ૫ પ્રદેશ અને ૬ અનુભાગ.

ધતિ સાતમે દ્વાર સંપૂર્ણ.

આઠમે આકર્ષ દ્વાર.

આકર્ષ=તે તથાવિધ પ્રયત્ને કરી કર્મ પુરૂષલનું ગ્રહવું-ખેંચવું. જેમ ગાય પાણી પીતાં ભયથી પાછું જીએ, વળી પાંચે, તેમ જીવ જાતિ નિર્જીવતાદિ આયુષ્યને જઘન્ય એક, બે, ત્રણ, ઉત્કૃષ્ટ આઠ આકર્ષ કરી બાંધે.

તે આકર્ષના અદ્ય બહુત્વ.

સર્વથી થોડા જીવ આઠ આકર્ષ કરી જાતિ નિર્જીવતાયુષ્યને બાંધનારા, તેથી સાતે કરી બાંધનાર સંખ્યાતગુણ, તેથી છથી બાંધનાર સંખ્યાતગુણ, તેથી પાંચથી બાંધનાર સંખ્યાતગુણ, તેથી ચારથી બાંધનાર સંખ્યાતગુણ, તેથી ત્રણથી બાંધનાર સંખ્યાતગુણ, તેથી બેથી બાંધનાર સંખ્યાતગુણ, તેથી એકથી બાંધનાર સંખ્યાતગુણ.

ધતિ આઠમે દ્વાર સંપૂર્ણ.

ધતિ ગતાગતિ સંપૂર્ણ.

(૬) છ આરાના ભાવ.

દશ કોડા કોડી સાગરોપમના છ આરા જાણુવા.
પહેલો આરો.

આર કોડા કોડી સાગરોપમનો પહેલો આરો સુષમ સુષમ નામે એટલે અતિશય સુંદર જાણુવો. એ આરાને વિષે ત્રણ ગાઉનું શરીર ને ત્રણ પલ્લોપમનું આયુષ્ય જાણુવું, ઉતરતે આરે બે ગાઉનું શરીર ને બે પલ્લોપમનું આયુષ્ય જાણુવું. એ આરાને વિષે શરીરમાં ૨૫૬ પાંસળીઓ જાણુવી, ને ઉતરતે આરે ૧૨૮ પાંસળીયો જાણુવી. એ આરાને વિષે, વજ્રકણ્ણ નારાય મંહનન, ને સમચતુરંસ સંસ્થાન જાણુવું. એ આરાને વિષે સ્ત્રી પુરૂષનાં ૩૫ ઘણા શોભાયમાન દેખાય. એ આરાને વિષે અઠમભકતે (ત્રણ દિવસે) આહારની ઈચ્છા થાય, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે. જમીનની સરસાઈ (રસ) સાકર સરખી જાણુવી, ઉતરતે આરે જમીનની સરસાઈ (રસ) ખાંડ સરખી જાણુવી. એ આરાને વિષે કલ્પવૃક્ષ દશ પ્રકારના *મનવાંછિત સુખ આપે, તે દશ પ્રકારના મનવાંછિત સુખની—

ગાથા

મતંગાય લિંગા, તુડીયંગા દીવ જોઈ ચિતગા;

ચિતરસા મણુવેગા, ગિહુગારા અનિયગણાઉ. ૧

અર્થ—૧ મતંગા કહેતાં, મધુર રસનાં ફલનાં કલ્પવૃક્ષ થઈ આવે; ૨ લિંગા કહેતાં, રત્નજડાવ ભાજનનાં કલ્પવૃક્ષ થઈ આવે; ૩ તુડિયંગા કહેતાં, ૪૯ જાતિનાં વાજિંત્રનાં કલ્પવૃક્ષ થઈ આવે; ૪ દીવ કહેતાં રત્નજડાવ દીવાનાં કલ્પવૃક્ષ થઈ આવે; ૫ જોઈ કહેતાં, રત્નજડાવ સૂર્યની જ્યોતિનાં કલ્પવૃક્ષ થઈ આવે; ૬ ચિતગા

* એ દસ પ્રકારનાં કલ્પવૃક્ષ તેની પાસે જે ફળ છે તે જ આપે છે એટલે દસે કલ્પવૃક્ષ મળીને દસ વસ્તુ આપે છે; પણ જે મનમાં ચિંતવે તે આપવા સમર્થ નથી.

કહેતાં, ચિત્રામણ સહિત ફૂલની માળાનાં કલ્પવૃક્ષ થઇ આવે; ૭ ચિતરસા કહેતાં ચિત્તને ગમે તેવાં રસવંતાં ભોજનનાં કલ્પવૃક્ષ થઇ આવે; ૮ મણુવેગા કહેતાં રત્ન જડાવ આભરણનાં કલ્પવૃક્ષ થઇ આવે; ૯ ગિહગારા કહેતાં, ૪૨ ભોમીયા આવાસનાં કલ્પવૃક્ષ થઇ આવે; ૧૦ અનિયગણાઉ કહેતાં, નાકને વાયરે ઉડે એવાં કીણાં રત્નજડાવ વસ્ત્રનાં કલ્પવૃક્ષ થઇ આવે; એ દશ પ્રકારનાં કલ્પવૃક્ષ જુગલીઆને સુખ આપે. એ આરાને વિષે જુગલીયાને આયુષ્યના છ માસ બાકી રહે, તે વખતે જુગલીયા પરભવતું આયુષ્ય બાંધે, ત્યારે જુગલાણી એક જોડું પ્રસવે, તે જોડાની પ્રતિપાલના (આસના-વાસના) ઓગણપચાસ દહાડાની કરે, જુગલ જુગલાણીને ક્ષણ માત્રનો વિયોગ ન પડે. એકને છીંક આવે, ને એકને બગાસું આવે, મરીને દેવગાંતમાં જાય, એના શરીરનો નિહારણ (મરણક્રિયા) દેવ કરે. ગતિ એક દેવની. એ આરાને વિષે ઝેર નહિ, વેર નહિ, ઇર્ષ્યા નહિ, જરા (ઘડપણ) નહિ, રોગ નહિ, કુરૂપ નહિ, પરિપૂર્ણ અંગ ઉપાંગને વિષે સુખ ભોગવે; તે પૂર્વના દાન, પુન્યનાં ફળ જાણવાં. ઇતિ પહેલા આરાના ભાવ સંપૂર્ણ.

બીજો આરો.

પહેલો આરો ઉતરીને બીજો આરો જોસે, ત્યારે વણું, ગંધ, રસ, સ્પર્શના પર્યાવ અનંત અનંત ઓછા થાય. એ આરો ત્રણ કોડા કોડી સાગરોપમનો જાણવો; એ આરો સુષમ નામે જાણવો એટલે સુંદર જાણવો, એ આરાને વિષે જે ગાઉનું શરીર ને જે પદ્યોપમનું આયુષ્ય જાણવું. ઉતરતે આરે એક ગાઉનું શરીર ને એક પદ્યોપમનું આયુષ્ય જાણવું. એ આરાને વિષે વજ્રઋષભનારાય સંહનન, સમ-ચતુરંસ સંસ્થાન જાણવું. એ આરાને વિષે ૧૨૮ પાંસળીયો, ઉતરતે આરે ૬૪ પાંસળીઓ જાણવી. એ આરાને વિષે છઠ્ઠકતે (જે દિવસે)

આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે. જમીનની સરસાઈ (રસ) ખાંડ સરખી જાણવી, ઉતરતે આરે ગોળ સરખી જાણવી. એ આરાને વિષે દશ પ્રકારનાં કલ્પવૃક્ષ દશ પ્રકારનાં મનવાંછિત સુખ આપે, તે ઉપર પહેલા આરામાં કહ્યાં તે પ્રમાણે જાણવાં. એ આરાને વિષે જુગલીયાના આયુષ્યના છ માસ બાકી રહે, ત્યારે જુગલીયા પરભવનું આયુષ્ય બાંધે, તે વખતે જુગલાણી એક જોડું પ્રસવે, તે જોડાની પ્રતિપાલના ચોસઠ દિવસ કરે. જુગલ જુગલાણીને ક્ષણ માત્રનો વિયોગ ન પડે. એકને છોક ને એકને બગાસું આવે, તે મરીને દેવગતિમાં જાય. એના શરીરનો નિહારણુ દેવ કરે. ગતિ એક દેવની જાણવી. એ આરાને વિષે ઝેર નહિ, વેર નહિ, ઇર્ષ્યા નહિ, જરા (ધડપણ) નહિ, રોગ નહિ, કુરૂપ નહિ, પરિપૂર્ણ અંગ ઉપાંગને વિષે સુખ ભોગવે; તે પૂર્વનાં દાન, પુન્યનાં ફળ જાણવાં. ઇતિ બીજા આરાના ભાવ સંપૂર્ણ.

ત્રીજો આરો.

બીજો આરો ઉતરીને ત્રીજો આરો જોસે, ત્યારે વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શના પર્યવ અનંત અનંત હીણા થાય. એ આરો જે કોડા-કોડી સાગરોપમનો. એ આરો સુષમ દુઃષમ નામે જાણવો, એટલે સુંદરતા ધણી ને વિષમતા થોડી જાણવી. એ આરાને વિષે એક ગાઉનું શરીર ને એક પલ્લોપમનું આયુષ્ય, ઉતરતે આરે પાંચસે ધનુષ્યનું શરીર ને કોડ પૂર્વનું આયુષ્ય. એ આરાને વિષે વજ્રઋષભ-નારાય સંહનન ને સમચતુરંસ સંસ્થાન જાણવું. એ આરાને વિષે ૬૪ પાંસળિયો, ઉતરતે આરે ૩૨ પાંસળીઓ જાણવી. એ આરાને વિષે ચઉથલકતે (એક દિવસે) આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે. જમીનની સરસાઈ (રસ) ગોળ સરખી જાણવી, ઉતરતે આરે સારી જાણવી. એ આરાને વિષે કલ્પવૃક્ષ દશ પ્રકારનાં સુખ આપે. એ આરાને વિષે છેલ્લા જુગલીયાના આયુષ્યમાં છેલ્લા છ

માસ બાકી રહે ત્યારે જુગલીયા પરભવનું આયુષ્ય બાંધે, તે વારે જુગલાણી એક જોડું પ્રસવે, તે જોડાની પ્રતિપાલના ઓગણત્રીશી દિવસની કરે. જુગલ જુગલાણીને ક્ષણ માત્રનો વિયોગ ન પડે. એકને છોક ને એકને બગાસું આવે, તે મરીને દેવગતિમાં જાય. એના શરીરનો નિહારણ (મરણક્રિયા) દેવ કરે. એ ત્રણ આરા જુગલીયાના. એકલો જુગલ ધર્મ જાણવો. એ ત્રીજા આરામાં જુગલીયા સુધી, ગતિ એક દેવની જાણવી. એ આરાને વિષે જુગલીયા ધર્મ સુધી ઝેર નહિ, વેર નહિ, ઇર્ષ્યા નહિ, જરા નહિ, રોગ નહિ, કુરૂપ નહિ, પરિપૂર્ણ અંગ ઉપાંગને વિષે સુખ ભોગવે તે પૂર્વનાં દાન, પુન્યનાં ફળ જાણવાં. ઇતિ જુગલીયા ધર્મ સંપૂર્ણ.

ત્રીજા આરાના જતા શેષ ચોરાસી લાખ પૂર્વ ત્રણ વર્ષ અને સાડાઆઠ મહિના રહ્યા ત્યારે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં ૩૩ સાગરોપમનું આયુષ્ય ભોગવીને, ત્યાંથી ચવીને વનિતા નગરીને વિષે, નાભિરાજને ઘરે, મરદેવી રાણીની કુક્ષીમાં શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી ઉપન્યા. પછી સવા નવ માસે જન્મ થયો. પ્રથમ ઋષભનું સ્વપ્ન દીકું, માટે ઋષભદેવ નામ પાડ્યું. તે ઋષભદેવ સ્વામીએ યુગલ ધર્મ નિવારી (કાઠી નાંખી) ને ૧ અસિ, ૨ મસિ, ૩ કૃષિ, ઇત્યાદિક બહોંતેર કળા પુરૂષને શીખવી, સ્ત્રીને ચોસઠ કળા શીખવી, અનુકંપા વાસ્તે વીશ લાખ પૂર્વ તો કુંવરપણામાં રહ્યા. ત્રેસઠ લાખ પૂર્વનું રાજ્ય પાડ્યું. પછી પોતાના પુત્ર ભરતને રાજ્ય સોંપી, પોતે ચાર હજાર પુરૂષ સહિત સંયમ લીધો. સંયમ લીધા પછી એક હજાર વર્ષે કેવળ જ્ઞાન ઉપન્યું, એમ હ્રસ્વપણું, તથા કેવળપણું મળીને પૂરો એક લાખ પૂર્વનો સંયમ પાળીને, અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર, પદ્મ આસને બેસીને દશ હજાર સાધુ સહિત, ભગવંત મોક્ષ પધાર્યા. તે સ્વામીજીના પાંચ કલ્યાણીક, ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં થયા; તે ૧ પહેલે કલ્યાણીક, ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનથી ચવીને મરદેવી રાણીની કુક્ષીમાં ઉપન્યા; ૨ બીજે કલ્યાણીક,

ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં જન્મ થયો; ૩ ત્રીજે કલ્યાણીકે, ઉત્તરાષાઢા નક્ષ-
ત્રમાં રાજ્યાસને મિરાળ્યા; ૪ ચોથે કલ્યાણીકે, ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં
દીક્ષા લીધી; ૫ પાંચમે કલ્યાણીકે, ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં કેવળજ્ઞાન
પામ્યા અને અભિજીત નક્ષત્રમાં પ્રભુજી મોક્ષ પધાર્યા. એ જીગલીયા
ધર્મ નિવાર્યા પછી ગતિ પાંચ જાણવી. ઇતિ ત્રીજા આરાના
ભાવ સંપૂર્ણ.

ચોથો આરો.

ત્રીજો આરો ઉતરીને ચોથો આરો ખેઠો, ત્યારે વર્ણ, ગંધ,
રસ, સ્પર્શના પર્યવ અનંત અનંત ઓછા થયા. એ આરો એક
કોડા કોડી સાગરોપમમાં ખેંતાળીશ હજાર વર્ષ ઓછો જાણવો. એ
આરો દુઃખમ સુખમ નામે જાણવો, એટલે વિષમતા ધણી, ને સુંદરતા
થોડી જાણવી. એ આરાને વિષે પાંચસે ધનુષ્યનું શરીર ને કોડ
પૂર્વનું આયુષ્ય જાણવું. ઉતરતે આરે સાત હાથનું શરીર ને બસો
વર્ષમાં જાણું આયુષ્ય જાણવું. એ આરાને વિષે સંહનન છ; સંસ્થાન
છ. એ આરાને વિષે ૩૨ પાંસળીયો, ઉતરતે આરે ૧૬ પાંસળીયો
જાણવી. એ આરાને વિષે દિન દિન પ્રત્યે આહારની ઈચ્છા થાય,
તે વારે પુરૂષ ૩૨ કવલનો, ને સ્ત્રી ૨૮ કવલનો આહાર કરે. ધર-
તીની સરસાઈ (રસ) સારી જાણવી, ઉતરતે આરે તેથી ઓછી જા-
ણવી. એ આરાને વિષે શેષ જતા ૭૫ વરસ અને સાડાઆઠ મહિના
બાકી રહ્યા ત્યારે દશમા પ્રાણત દેવલોકે વીશ સાગરોપમનું આયુષ્ય
ભોગવી, અવીને માહણકુંડ નગરીને વિષે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણના ઘેર,
દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષીમાં શ્રી મહાવીર સ્વામી ઉપન્યા. ત્યાં સ્વામી
૮૨ રાત્રી રહ્યા. ૮૩ મી રાત્રીએ શકેદ્રનું આસન ચઢ્યું, ત્યારે
શકેદ્રે ઉપયોગ મુકીને જોયું તો શ્રી મહાવીર સ્વામી બિશુકને કુળે
ઉપન્યા એમ જાણ્યું, તે અનંતે કાળે આશ્ચર્ય થયું. તે વારે શકેદ્રે

હરિણુગમેષી દેવને બોલાવીને કહ્યું કે તમે જાઓ, જઈને શ્રી મહાવીર સ્વામીનો ગર્ભ ક્ષત્રીયકુંડ નગરને વિષે, સિદ્ધાર્થ રાજાને ઘેર, ત્રિસલાદેવી રાણીની કુક્ષીએ મુકો; અને ત્રિસલાદેવી રાણીની કુક્ષીએ પુત્રીપણે ગર્ભ છે, તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષીમાં મુકો, એમ કહ્યું. ત્યારે તે હરિણુગમેષી દેવે ત્યાં તથૈતિ (કહો છો તેમ કરીશ) એમ કહીને તે જ વખતે તે માહણકુંડ આવ્યો, તે ત્યાં ભગવંતને નમસ્કાર કરીને કહ્યું જે, હે સ્વામી તમે સારું જાણશો. હું તમારો ગર્ભ સાહરું છું. તે વખતે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને અવસ્થાપિની નિદ્રા મુકીને ગર્ભ સાહર્યો, તે લઈ ક્ષત્રીયકુંડ નગરને વિષે, સિદ્ધાર્થ રાજાને ઘેર, ત્રિસલાદેવી રાણીની કુક્ષીમાં મુક્યો, અને ત્રિસલાદેવી રાણીની કુક્ષીમાં જે પુત્રીનો ગર્ભ હતો, તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષીમાં મુક્યો. પછી સર્વ થઈ સવાનવ માસે ભગવંતનો જન્મ થયો. પછી દિવસે દિવસે વધવા લાગ્યા. અનુક્રમે યૌવનાવસ્થા પામ્યા. ત્યારે યશોદા નામે સ્ત્રી પરણ્યા. સાંસારિક સુખ ભોગવતાં એક પુત્રી થઈ, તેનું નામ પ્રિયદર્શના પાડ્યું. ત્રીસ વર્ષ સંસારમાં રહ્યા. માતા-પિતા મરણ પામ્યા પછી, એકાએકપણે મંયમ લીધો. મંયમ લઈને સાડાઝાર વર્ષ ને એક પખવાડીયા લગી સખ્ત તપ, જપ, ધ્યાન ધરીને, ભગવંતને ઉન્હાળાનો બીજો માસ, ચોથો પક્ષ, તે વૈશાખ શુદ્ધ દશમ, તે સુવર્ત નામા દિવસે, વિજય નામા મુહૂર્તે, ઉત્તરાશ્વિની નક્ષત્રે, ચંદ્રમા શુભ આવ્યે, પૂર્વ દિશે જતાં છાયાએ વીયંતા નામા પાછલી પોરસીએ, ગુંભિયા નગરની બહાર, ઝજુબાલિકા નદીને ઉત્તર દિશાને તટે, સામાધિક ગાથાપતિ કૃષ્ણીના ક્ષેત્રને વિષે, વૈયાવૃત્તી યક્ષના સ્થાનકના ઈશાન ખુણે, ત્યાં શાલવૃક્ષની નજીક, ઉકડુ અને ગોધુમ આસને તડકાની આતાપના લેતાં થકાં, એવે શુભ પ્રકારે પાણી પીવા રહિત, ચઉવીઆરો જટુભક્ત કરે, શ્રી મહાવીર ઉંચા ઢીંચણ નીચું મસ્તક, એવી રીતે ધર્મ ધ્યાનમાંથી પ્રવર્તતાં ધ્યાનરૂપ ક્રાંદાને વિષે પહોંચ્યે હોતે, શુકલ ધ્યાનના ચાર ભેદ છે

તેણે અંતરાલે (વચ્ચે) વર્તતાં થકાં આઠ કર્મ મધ્યે, ૧ જ્ઞાનાવરણીય, ૨ દર્શનાવરણીય, ૩ મોહનીય, ૪ અંતરાય, એ ચાર ધનધાતી કર્મ અરિ કહેતાં શત્રુ સમાન, વૈરી સમાન, ઝોટિંગ સમાન, તેને હણી, ક્ષય કરી, દૂર કરીને મહા પ્રકાશ કરે, એવું કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શન પ્રાપ્ત કર્યું. ઓગણત્રીશ વર્ષ ને સાડાપાંચ મહિના સુધી, કેવળજ્ઞાન-પણે વિચર્યા. એવં સર્વ થઈ ને બહેંતેર વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવીને, એથા આરાના શેષ જતા ત્રણ વર્ષ ને સાડા આઠ મહિના બાકી રહ્યા, ત્યારે કાર્તિક વદી અમાસને દિને, પાવાપુરી નગરીને વિષે, એકાએકપણે સ્વામી નિર્વાણ (મોક્ષ) પધાર્યા. તે ભગવંતના પાંચ કલ્યાણીક ઉત્તરા શાલ્ગુની નક્ષત્રમાં થયા, તે ૧ પહેલે કલ્યાણીક ઉત્તરા શાલ્ગુની નક્ષત્રમાં દશમા પ્રાણુત દેવલોકથી ચવીને દેવાનંદાની કુક્ષીએ ઉપન્યા; ૨ બીજે કલ્યાણીક, ગર્ભનું સાહરણ થયું; ૩ ત્રીજે કલ્યાણીક, જન્મ થયો; ૪ ચોથે કલ્યાણીક, દીક્ષા લીધી; ૫ પાંચમે કલ્યાણીક, કેવળજ્ઞાન પામ્યા. સ્વાતિ નક્ષત્રમાં ભગવંત મોક્ષ પધાર્યા. એ આરાને વિષે ગતિ પાંચ જાણુવી. શ્રી મહાવીરદેવ નિર્વાણ પધાર્યા, તેજ વખતે શ્રી ગૌતમ સ્વામીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું, તે ગૌતમ સ્વામી બાર વર્ષ કેવળ પ્રવળ્યા પાળીને મોક્ષ પધાર્યા, તેજ વખતે શ્રી સુધર્મા સ્વામીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું, તે સુધર્મા સ્વામી આઠ વર્ષ કેવળ પ્રવળ્યા પાળી મોક્ષ પધાર્યા, તેજ વખતે શ્રી જંબૂ સ્વામીને કેવળ જ્ઞાન ઉપન્યું, તે જંબૂ સ્વામી ૪૪ વર્ષ લગી કેવળ પ્રવળ્યા પાળીને મોક્ષ પધાર્યા; એવં સર્વ થઈ ને શ્રી મહાવીર દેવને મોક્ષ પધાર્યા પછી ૬૪ વર્ષ લગી કેવળ જ્ઞાન રહ્યું, પછી વિચ્છેદ ગયું. (નષ્ટ થયું.) એ આરાને વિષે જન્મેલ હોય, તે પાંચમા આરામાં મોક્ષ જાય. પરંતુ પાંચમા આરાનો જન્મેલ હોય, તે પાંચમા આરામાં મોક્ષ જાય નહિ. જંબૂ સ્વામીજી મોક્ષ પધાર્યા પછી દશ બોલ વિચ્છેદ ગયા તે આ પ્રમાણે:—૧ પરમ અવધિજ્ઞાન, ૨ મનઃપર્યવજ્ઞાન, ૩ કેવળજ્ઞાન, ૪ પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, ૫ સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, ૬ યથાખ્યાત

ચારિત્ર, ૭ પુલાકલખિધ, ૮ ક્ષપક-ઉપશમ શ્રેણી, ૯ આહારિક શરીર, ૧૦ જીનકલ્પી સાધુ, એ દશ જોલ વિચ્છેદ ગયા (નષ્ટ થયા.)
ઇતિ થોથા આરાના ભાવ સંપૂર્ણ.

પાંચમો આરો.

થોથો આરો ઉતરીને, પાંચમો આરો જોઠો, ત્યારે વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શના પર્યવ અનંત અનંત ઓછા થયા. એ આરો એક-વીશ હજાર વર્ષનો જાણવો. એ આરો દુઃખ નામે જાણવો, એટલે એકલી તદ્દન વિષમતા જાણવી. એ આરાને વિષે સાત હાથનું શરીર અને બસો વર્ષમાં ઊણું આયુષ્ય જાણવું. ઉતરતે આરે એક હાથનું શરીર ને વીશ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. એ આરાને વિષે સહનન છ; સંસ્થાન છ; ઉતરતે આરે સેવાર્ત સંહનન, હંડ સંસ્થાન. એ આરાને વિષે ૧૬ પાંસળીયો, ઉતરતે આરે આઠ પાંસળીયો જાણવી. એ આરાને વિષે દિન દિન પ્રત્યે આહારની ઈચ્છા ઉપજે, તે વારે પોત-પોતાના શરીર પ્રમાણે આહાર કરે. જમીનની સરસાર્ધ (રસ) થોડી એટલે કાંઈક સારી જાણવી, ઉતરતે આરે કુંભારના નીંભાડાની છાર સરખી જાણવી. એ આરાને વિષે ગતિ ચાર જાણવી. (પાંચમી મોક્ષ ગતિએ ન જાય.) પાંચમા આરાના લક્ષણના ૩૨ જોલનીયે પ્રમાણે:-

- ૧ નગર, તે ગામડાં સરખાં થશે.
- ૨ ગામડાં તે, મસાણુ સરખાં થશે.
- ૩ ભલા (ઉંચા) કુળના છોર, તે દાસ, દાસી સરખા (નીચા કુળના) થશે.
- ૪ પ્રધાનો લાલચી થશે.
- ૫ રાજાઓ યમદંડ સરખા થશે.
- ૬ સારા કુળની સ્ત્રી તે લજ્જરહિત થશે.
- ૭ સારા કુળની સ્ત્રી તે વેશ્યા સરખી થશે.
- ૮ પુત્ર પોતાના હંદે (મરજી મુજબ, સ્વતંત્ર) ચાલશે.

૯ શિષ્ય ગુરૂના અપવાદ બોલશે.

૧૦ દુર્જન લોક સુખી થશે.

૧૧ સનન લોક દુઃખી થશે.

૧૨ દુર્ભિક્ષ દુકાળ ધણા પડશે.

૧૩ ઉંદર સર્પાદિની દાઢ ધણી થશે.

૧૪ પ્લાહણો અર્થના લોભી થશે.

૧૫ હિસાએ ધર્મ પ્રવર્તાવનાર ધણા થશે.

૧૬ એક ધર્મના ધણા ભેદ થશે.

૧૭ મિથ્યાત્વી દેવ ધણા થશે.

૧૮ મિથ્યાત્વી લોક ધણા થશે.

૧૯ માણસને દેવદર્શન દુર્લભ થશે.

૨૦ વિદ્યાધરના વિદ્યાપ્રભાવ થોડા રહેશે.

૨૧ ગોરસ (દૂધ, દહીં, ઘી.) માં સરસાઈ થોડી રહેશે.

૨૨ બળદ પ્રમુખનાં બળ, આયુષ્ય થોડાં રહેશે.

૨૩ સાધુ, સાધ્વીને માસ, કલ્પ તથા ચોમાસું કર્યા જેવાં ક્ષેત્ર થોડાં રહેશે.

૨૪xશ્રાવકની અગિયાર પ્રતિમા તથા સાધુની બાર પ્રતિમા વિચ્છેદ જશે.

૨૫ ગુરૂ શિષ્યને ભણાવશે નહિ.

૨૬ શિષ્ય અવિનીત, કલેશી ધણા થશે.

૨૭ અધર્મી, કલેશી, ઝગડાખોર, કુમાણસ ધણા થશે, ને સુમાણસ થોડા થશે.

૨૮ આચાર્ય પોતપોતાના ગચ્છની પરંપરા સમાચારી જુદી જુદી પ્રવર્તાવશે, તથા મૂઢ, મૂર્ખ માણસને મોહ, મિથ્યાત્વના પાશમાં નાંખશે, ઉત્સૂત્ર બાખશે, નિંદનિક, કુબુદ્ધિક ધણા થશે. પોતપોતાની પરંપરામાં રાચશે.

x શ્રાવકની ૧૧ પ્રતિમાનો વિચ્છેદ કોઈ કોઈ નથી માનતા.

૨૯ સરલ, ભદ્રિક, ન્યાયી, પ્રમાણિક પુરૂષ થોડા રહેશે.

૩૦ મ્લેચ્છનાં રાજ્ય ધણું થશે.

૩૧ હિંદુનાં રાજ્ય અલ્પ ઋદ્ધિવાળાં ને થોડાં રહેશે.

૩૨ મોટા કુળના રાજા તે નીચ કામ કરશે. અન્યાય અધર્મ તથા કુવ્યસનમાં ધણા રાયશે. એ ૩૨ બોલ સંપૂર્ણ.

એ આરાને વિષે ધન સર્વ વિચ્છેદ જશે. લોઢાની ધાતુ રહેશે. ચામડાની મોહોરો ચાલશે, તે ધનવંત કહેવાશે. એ આરાને વિષે એક ઉપવાસ, તે માસખમણ સરખો થશે. [એ* આરાને વિષે જ્ઞાન સર્વ વિચ્છેદ જશે, ફક્ત દશ વૈકાલિક સૂત્રના પહેલા ૪ અધ્યયન રહેશે. કોઈ માને છે કે, ૧ દશવૈકાલિક, ૨ ઉત્તરાધ્યયન, ૩ આચારાંગ, ૪ આવશ્યક, એ ચાર સૂત્ર રહેશે. તે ઉપર ચાર જીવ એકાવતારી થશે. તે ચાર જીવનાં નામ. ૧ દુપસહ નામા આચાર્ય, ૨ ફાલ્ગુની નામા સાધ્વી, ૩ જીનદાસ નામે શ્રાવક, ૪ નાગશ્રી નામે શ્રાવિકા. એ સર્વ થઈને ૨૦૦૪ પાંચમા આરાના છેડા સુધી શ્રી મહાવીરના યુગંધર જાણવા.]

આષાઢ સુદી ૧૫ ને દિને શકેદ્રનું આસન ચળશે, ત્યારે શકેદ્ર ઉપયોગ મુકીને જોશે કે આજે પાંચમો આરો ઉતરીને કાલે છટ્ટો આરો ખેસશે, એમ જાણીને શકેદ્ર આવશે. આવીને તે ચાર જીવને કહેશે, જે કાલે છટ્ટો આરો ખેસશે, માટે આલોચી, પડિક્કમી, નિંદી, નિઃશલ્ય થાઓ, એમ શકેદ્ર કહેશે. પછી તે ચાર જીવ તે પ્રમાણે કરી, સર્વને ખમાવી, નિઃશલ્ય થઈ મંથારો કરશે, તે વખતે સંવર્તક, મહાસંવર્તક નામે વાયરો થશે, તેણે કરી પહાડ, પર્વત, ગઢ, બેટ, કુવા, વાવ, સર્વ સ્થાનક વિસરાલ (નાશ) થશે. માત્ર ૧ વૈતાલ્ય પર્વત, ૨ ગંગા નદી, ૩ સિંધુ નદી, ૪ રૂપભકુટ, ૫ લવણુની ખાડી,

+ કાઉસ [] માં લખેલી વાત સિદ્ધાંતમાં નથી, ગ્રંથની છે અને ચર્ચાર્પદ છે.

એ પાંચ સ્થાનક રહેશે. બીજાં સર્વ સ્થાનક તૂટી પડશે. તે ચાર જીવ સમાધિ પરિણામે કાળ કરીને પહેલા દેવલોકે જશે, ત્યારે ચાર બોલ વિચ્છેદ જશે. ૧ પહેલે પ્રહરે જૈન ધર્મ વિચ્છેદ જશે, ૨ બીજે પ્રહરે મિથ્યાત્વીનો ધર્મ વિચ્છેદ જશે, ૩ ત્રીજે પ્રહરે રાગની રીતભાત વિચ્છેદ જશે, ૪ ચોથે પ્રહરે બાદર અગ્નિ વિચ્છેદ જશે.

એ પાંચમા આરાના છેડા સુધી ચાર ગતિમાં જીવ જાય, એક પાંચમી મોક્ષ ગતિમાં ન જાય. ઇતિ પાંચમા આરાના ભાવ સંપૂર્ણ.

છઠ્ઠો આરો.

જ્યારે પાંચમો આરો ઉતરીને છઠ્ઠો આરો બેસશે તે વખતે વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શના પર્યંત અનંત અનંત ઓછા થશે. એ આરો એકવીશ હજાર વર્ષનો જાણવો. એ આરો દુઃખમ દુઃખમ નામે જાણવો; એટલે એ આરો ઘણો ભયંકર-ઘણો ત્રાસદાયક જાણવો. એ આરાને વિષે એક હાથનું શરીર, તે ૨૦ વર્ષનું આયુષ્ય, ઉતરતે આરે મૂઢા હાથનું શરીર, તે ૧૬ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. એ આરે સહનન એક સેવાર્ત, સંસ્થાન એક દૂંડ, ઉતરતે આરે, પણ એમજ જાણવું. એ આરાને વિષે આઠ પાંસળીયો, ઉતરતે આરે ચાર પાંસળીયો, એ આરાને વિષે છ વર્ષની સ્ત્રી ગર્ભ ધરશે. તે કાળા, કુદર્શની, રીસાળ, નખ ને કેશ ઘણા એવાં છોકરાં જાણશે. તે કૂતરીની પેઠે પરિવાર સાથે ફેરવશે. એ આરાને વિષે ગંગા નદી, સિંધુ નદીમાં, વૈતાલ્ય પર્વતના મૂલે ૭૨ બીલ્લ હોશે તે બીલ્લમાં મનુષ્ય તથા તિર્યંચ બીજમાત્ર રહેશે. ગંગા સિંધુનો સાડીબાસઠ જોજનનો પટ છે તેમાં રથના ચીલા પ્રમાણે પહોળું તથા ગાડાની ધરી ખૂડે એટલું ઉંકું પાણી રહેશે; તેમાં મચ્છ, કચ્છ, ઘણા થશે. તે બહોંતેર બીલ્લના મનુષ્ય, સંખ્યા ને પ્રભાત સમયે, મચ્છ કચ્છ કાઢીને વેળુમાં બારશે, તે સૂર્યના તાપથી તેમજ ટાઢથી સીઝવાઈ રહેશે, તેનો મનુષ્ય આહાર કરશે. તેનાં હાડકાં,

તથા ચામડાં તિર્યચ ચાટીને રહેશે. મનુષ્યના માથાની ખોપરીમાં પાણી લાવીને પીશે. એ રીતે એકવીશ હજાર વર્ષ પૂરાં કરશે. જે માણસ દાન પુન્યરહિત, તેમજ નમોક્કાર રહિત, વ્રત પ્રત્યાખ્યાન રહિત, સમકિત વિનાનો હશે, તે એવા આરાને વિષે આવીને ઉપજશે. એવું જાણી જે કોઈ મનુષ્ય જૈન ધર્મ પાળશે, અથવા જૈન ધર્મની આસ્થા રાખશે તે જીવ આ ભવાબ્ધિમાંથી તરીને પરમ સુખ પામશે. ઇતિ છઠ્ઠા આરાના ભાવ સંપૂર્ણ.

ઇતિ છ આરાના ભાવ સંપૂર્ણ.

(૧૦) દશ દ્વારના જીવસ્થાનક.

ગાથા

જીવેઠાણુ^૧ નામ, લખખણુ^૨, ઠિંઈ^૩, કિંરિયા^૪, કમ્મસંતાઅ^૫,
ખંધ^૬, ઉદીરણુ^૭, ઉદય^૮, નિજજરા^૯, છભાવ^{૧૦}, દસ દારાઅ. ૧
અર્થ:-દશ દ્વારનાં નામ. ૧ પહેલો ચઉદ જીવસ્થાનકના નામનો દાર. ૨ ખીન્ને લક્ષણુદાર. ૩ ત્રીન્ને સ્થિતિદાર. ૪ ચોથો ક્રિયાદાર. ૫ પાંચમો કર્મસત્તા દાર. ૬ છઠ્ઠો કમખંધ દાર. ૭ સાતમો કર્મ ઉદીર્ણુ દાર. ૮ આઠમો કર્મ ઉદય દાર. ૯ નવમો કર્મનિજરા દાર. ૧૦ દશમો છ ભાવ દાર.

દશ દ્વારનો વિસ્તાર.

પહેલો નામદાર, તે ચૌદ જીવસ્થાનકનાં નામ.

૧ મિથ્યાત્વ જીવસ્થાનક. ૨ સાસ્વાદાન જીવસ્થાનક. ૩ સમ-મિથ્યાત્વ દષ્ટિ જીવસ્થાનક. ૪ અવ્રતી સમદષ્ટિ જીવસ્થાનક. પદેશ-વ્રતી જીવસ્થાનક. ૬ પ્રમત્ત સંયતિ જીવસ્થાનક. ૭ અપ્રમત્ત સંયતિ

જીવસ્થાનક. ૮ નિવર્તિ બાદર જીવસ્થાનક. ૯ અનિવર્તિ બાદર જીવ-
સ્થાનક, ૧૦ સૂક્ષ્મસંપરાય જીવસ્થાનક. ૧૧ ઉપશમ મોહનીય જીવસ્થા-
નક. ૧૨ ક્ષીણ મોહનીય જીવસ્થાનક. ૧૩ સયોગી કેવલી જીવસ્થાનક.
૧૪ અન્નેગી કેવલી જીવસ્થાનક. ઈતિ. નામદ્વાર સંપૂર્ણ.

ખીજે લક્ષણદ્વાર.

૧ મિથ્યાત્વદૃષ્ટિ જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે મિથ્યાત્વના
એ પ્રકાર. ૧ ઉણાધરિત, ૨ તવાધરિત.

૧ ઉણાધરિત તે ઓછું અધિકું સર્દહે તથા પ્રરૂપે.

૨ તવાધરિત તે વિપરીત સર્દહે તથા પ્રરૂપે.

મિથ્યાત્વના ચાર ભેદ.

૧ એક મૂળથીજ વીતરાગનાં વચન સર્દહે નહિ, ત્રાણસેં ત્રેસઠ
પાષંડીવત્, શાખ સૂયગડાંગની. (સૂત્રકૃતાંગની.)

૨ એક કાંઈક સર્દહે, કાંઈક ન સર્દહે, જમાલી પ્રમુખ સાત
નીન્હવવત્, શાખ સૂત્ર ઉવવાઈ તથા ઠાણાંગના સાતમે ઠાણે.

૩ એક આધું પાછું ઓછું અધિકું સર્દહે, ઉદકપેદાલ પુત્રવત્,
શાખ સૂત્ર સૂયગડાંગ ખીજા જુતસ્કંધના સાતમા અધ્યયને.

૪ એક જ્ઞાનાંતરાદિક તેર બોલને વિષે શંકા, કંખા વેદે તે.
૧ જ્ઞાનાંતર, ૨ દર્શનાંતર, ૩ ચારિત્રાંતર, ૪ લિંગાંતર, ૫ પ્રવચનાંતર,
૬ પ્રાવચનાંતર, ૭ કલ્પાંતર, ૮ માર્ગાંતર, ૯ મતાંતર, ૧૦ ભંગાંતર,
૧૧ નયાંતર, ૧૨ નિયમાંતર, ૧૩ પ્રમાણાંતર, તેની શાખ સૂત્ર ભગ-
વતી શતક પહેલે ઉદ્દેશે ત્રીજે. ૧.

૨ સાસ્વાદાન સમદૃષ્ટિ જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે સમ-
કિત વમતો વમતો છેડે પરાસ માત્ર રહે, બે ઇન્દ્રિયાદિક ને અપર્યાપ્ત
વખતે હોય, પર્યાપ્ત થયા પછી મટી જાય; સંસી પંચેન્દ્રિય ને પર્યાપ્ત
થયા પછી પણ હોય, તેને સાસ્વાદાન સમદૃષ્ટિ જીવસ્થાનક કહીએ.
શાખ સૂત્ર જીવાભિગમ દંડકને અધિકારે. ૨.

૩ ત્રીજું સમમિથ્યાત્વદષ્ટિ જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે મિથ્યાત્વમાંથી નીકળ્યો પણ સમકિત પામ્યો નથી, એવે અંતરાલે અધ્યવસાયને રસે કરીને પ્રવર્તતો થકા આયુષ્ય કર્મ બાંધે નહિ, કાળ પણ કરે નહિ, શાથી જે થોડા કાળ માટે, અનિશ્ચયપણા માટે ત્રીજેથી પડીને પહેલે આવે, અથવા ત્યાંથી ચોથા આદિ જીવસ્થાનકે જાય, ત્યારે આયુષ્ય બાંધે, કાળ પણ કરે. શાખ સૂત્ર ભગવતી શતક ત્રિશમે અથવા છવીશમે. ૩

૪ ચોથું અપ્રતી સમદષ્ટિ જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે શંકા કાંક્ષારહિતપણે વીતરાગનાં વચન શુદ્ધ ભાવે સર્દહે, તથા પ્રતીત આણી રાચવે, ચોરી પ્રમુખ વિરુદ્ધ આચરણ આચરે નહિ, શા માટે જે લોક મધ્યે હિલનીક, નિંદનીક કહેવાય માટે. સમ્યક્ત્વીને વ્યવહાર ન પહોંચે; તેની શાખ સૂત્ર ઉત્તરાધ્યયનના ૨૮ મા મોક્ષ માર્ગના અધ્યયને. ૪.

૫ દેશપ્રતી જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે યથાતથ્ય સમકિત સહિત, વિજ્ઞાન વિવેક સહિત, દેશચક્રી વ્રત આદરે, તે જઘન્ય એક નમોકારશી, પ્રત્યાખ્યાન તથા એક જીવને હણવાનાં પ્રત્યાખ્યાન ઉત્કૃષ્ટ ૧૧ શ્રાવકની પ્રતિમા આદરે તેને દેશપ્રતી જીવસ્થાનક કહિએ. શાખ સૂત્ર ભગવતી શતક સત્તરમે ઉદ્દેશે બીજે છે. ૫.

૬ પ્રમત્તસંયતિ જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે સમકિત સહિત સર્વ વ્રત આદરે, પ્રમત્તનો અર્થ જે (અપ્રમત્ત જીવસ્થાનકે સંજ્વલનના ચાર કષાય છે તે થકી) પ્ર કહેતાં વિશેષ મત્ત કહેતાં માતો છે. સંજ્વલનનો ક્રોધ, માન, માયા, લોભ તેને પ્રમત્ત સંયતિ જીવસ્થાનક કહિએ, પણ પ્રમાદી ન કહિએ. ૬.

૭ સાતમા અપ્રમત્ત સંયતિ જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે અ કહેતાં નથી, પ્ર કહેતાં વિશેષે, મત્ત કહેતાં માતો, સંજ્વલનનો ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એટલે છઠ્ઠાથી કાંઈક પાતળો છે, તેને અપ્રમત્ત સંયતિ જીવસ્થાનક કહિએ. ૭.

૮ આઠમા નિવર્તિ બાદર જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે નિવર્તિ કહેતાં નિવર્ત્યો છે, મંજવલનના ક્રોધ અને માનચકી તેને નિવર્તિ બાદર જીવસ્થાનક કહિયે. ૮.

૯ નવમું અનિવર્તિ બાદર જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, અનિવર્તિ કહેતાં નથી નિવર્ત્યો, મંજવલનના લોભ ચકી તેને અનિવર્તિ બાદર જીવસ્થાનક કહિયે. ૯.

૧૦ દશમું સૂક્ષ્મ સંપરાય જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે થોડોક મંજવલનના લોભનો ઉદય છે, તેને સૂક્ષ્મસંપરાય જીવસ્થાનક કહિયે. ૧૦.

૧૧ અગિઆરમું ઉપશાંત મોહનીય જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ ઉપશમાવી છે તેને ઉપશાંત મોહનીય જીવસ્થાનક કહિયે. ૧૧.

૧૨ બારમું ક્ષીણ મોહનીય જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ ક્ષય કરી છે તેને ક્ષીણ મોહનીય જીવસ્થાનક કહિયે. ૧૨.

૧૩ સયોગી કેવળી જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે મન, વચન, કાયાના શુભ યોગ સહિત, કેવળ જ્ઞાન, કેવળ દર્શનપણે પ્રવર્તે, તેને સયોગી કેવળી જીવસ્થાનક કહિયે. ૧૩.

૧૪ ત્રૈલોક્ય અયોગી કેવળી જીવસ્થાનકનું લક્ષણ, જે શરીર સહિત, મન, વચન, કાયાના યોગ રૂંધીને, કેવળ જ્ઞાન, કેવળ દર્શનપણે પ્રવર્તે તેને અયોગી કેવળી જીવસ્થાનક કહિયે. ૧૪.

ઈતિ બીજે લક્ષણદ્વાર સંપૂર્ણ.

ત્રીજે સ્થિતિદ્વાર.

પહેલા મિથ્યાત્વ જીવસ્થાનકની સ્થિતિ, ત્રણ પ્રકારની.

૧. અનાદિ અપર્યવસિત તે, મિથ્યાત્વની આદિ નથી અને અંત (છેડો) પણ નથી, તે અભવ્ય જીવોનું મિથ્યાત્વ જાણવું. ૧.

૨ અનાદિ સપર્યવસિત, તે મિથ્યાત્વની આદિ નથી, પણ અંત (છેડો) છે, તે ભવ્ય જીવોનું મિથ્યાત્વ જાણવું. ૨.

૩. સાદિ સપર્યવસિત, તે મિથ્યાત્વની આદિ છે અને અંત પણ છે, અનાદિ કાળનું જીવને મિથ્યાત્વ છે, તે ભવ્ય જીવ ક્રોધક વારે સમકિત પામ્યો તેમાંથી સંસાર પરિભ્રમણ યોગ કર્મને વિશેષે કરી, સમકિતથી પડ્યો તે મિથ્યાત્વ પામ્યો. તે ભવ્ય જીવ સમદષ્ટિ પડિવાઈ આશ્રી જાણવું. તે મિથ્યાત્વની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તનમાં દેશ ન્યૂન. તે જીવ, નિશ્ચયથી સમકિત પામી મોક્ષ જાય. ૩.

મિથ્યાત્વ જીવસ્થાનકની સ્થિતિ કહી, તેની શાખ સૂત્ર જીવાભિગમ દંડકને અધિકારે.

૨-૩ બીજા અને ત્રીજા એ બે જીવસ્થાનકની સ્થિતિ, જઘન્ય, એક સમયની, ઉત્કૃષ્ટ, અંતર્મુહર્તની. ૨-૩.

૪ ચોથા જીવસ્થાનકની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ, છાસઠ સાગરોપમ ઝાઝેરી. ૪.

૫ પાંચમા જીવસ્થાનકની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની; ઉત્કૃષ્ટ કોડ પૂર્વમાં દેશ ન્યૂન. ૫.

૬ છઠ્ઠા જીવસ્થાનકની સ્થિતિ, પરિણામ આશ્રી, જઘન્ય, એક સમય; ઉત્કૃષ્ટ, કોડ પૂર્વમાં દેશ ન્યૂન. પ્રવર્તન આશ્રી, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ, કોડ પૂર્વમાં દેશ ન્યૂન, તે ધર્મ દેવ આશ્રી; તેની શાખ, સૂત્ર ભગવતી શતક બારમે. ઉદ્દેશે નવમે. ૬.

૭ સાતમા, ૮ આઠમા, ૯ નવમા, ૧૦ દશમા તે અગિયારમા એ પાંચ જીવસ્થાનકની સ્થિતિ, જઘન્ય, એક સમયની; ઉત્કૃષ્ટ, અંતર્મુહર્તની. તેની શાખ સૂત્ર ભગવતી શતક પચીશમે. ૧૧.

૧૨ બારમા જીવસ્થાનકની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની ઉત્કૃષ્ટ. અંતર્મુહર્તની. ૧૨.

૧૩ તેરમા જીવસ્થાનકની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ, કોડ પૂર્વમાં દેશ ન્યૂન, ૧૩.

૧૪ ચૌદમા જીવસ્થાનકની સ્થિતિ, જઘન્ય, અંતર્મુહર્તની, ઉત્કૃષ્ટ, અંતર્મુહર્તની. તે અંતર્મુહર્ત કેવું, લઘુ પાંચ અક્ષર

(અ, ઈ, ઉ, ઋ, ૠ) ઉચ્ચારે, એટલા વખતનો જે કાળ, તે અંત-મુહૂર્ત જાણવું. ૧૪. ઇતિ ત્રીજે સ્થિતિદાર સંપૂર્ણ.

ચોથો ક્રિયાદાર.

ક્રિયા પચીશ છે, તે ૧ કાર્ધિયા ક્રિયા ઇત્યાદિક પચીશ ક્રિયા પ્રથમ લખી છે, તેમાંની ક્રિયા જે જે જીવસ્થાનકે જેટલી જે જે કારણે કરીને લાગે તેનો વિસ્તાર. કર્મ આઠ છે, તેમાં એક ચોથું મોહનીય કર્મ સરદાર છે. તે મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ છે.

તે ૨૮ પ્રકૃતિનો વિસ્તાર કર્મપ્રકૃતિના થોકડા મધ્યે લખેલ છે. તે મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિની સત્તા, ઉદય, ક્ષયોપશમ, ક્ષયને લીધે જે જે ક્રિયા લાગે, અને જે જે ક્રિયા ન લાગે તે કહીએ છીએ.

પહેલે મિથ્યાત્વ જીવસ્થાનકે, જે મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ છે, તેમાંની અભવ્યને છવીશ પ્રકૃતિની સત્તા છે. તે ૧ સમકિત મોહનીય, ૨ સમમિથ્યાત્વ મોહનીય, એ બે વર્જીને, કેટલાએક ભવ્ય જીવને ૨૮ પ્રકૃતિનો ઉદય છે, તેમાં મિથ્યાત્વનું બળ વિશેષ છે, તેમાં બેનું ખરું, ને ત્રણનો વાદ. બેનું ખરું તે, ૧ સમકિત મોહનીય, ૨ સમમિથ્યાત્વ મોહનીય, એ બેનું ખરું. ત્રણનો વાદ તે, ૧ અક્રિયાવાદી, ૨ અજ્ઞાનવાદી, ૩ વિનયવાદી, એ ત્રણનો વાદ; તેણે કરીને ચોવીશ સંપરાય ક્રિયા લાગે. ૧.

બીજે જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિમાંની અઠાવીશનો ઉદય છે, તેમાં સાર્વાદાનનું બળ વિશેષ છે, તેમાં બેનું ખરું ને બેનો વાદ. બેનું ખરું તે ૧ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૨ સમમિથ્યાત્વ મોહનીય, એ બેનું ખરું. ને બેનો વાદ તે ૧ અક્રિયાવાદી, ૨ અજ્ઞાનવાદી એ બેનો વાદ; તેણે કરીને ચોવીશ સંપરાય ક્રિયા લાગે. ૨

ત્રીજે સમમિથ્યાત્વ દષ્ટિ જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ માંહેની ૨૮નો ઉદય, તેમાં સમમિથ્યાત્વનું બળ વિશેષ છે, તેમાં બેનું ખરું, ને બેનો વાદ. બેનું ખરું તે ૧ સમકિત મોહનીય ૨ મિથ્યાત્વ મોહનીય, એ બેનું ખરું. બેનો વાદ તે ૧ અજ્ઞાનવાદી, ૨ વિનયવાદી, એ બેનો વાદ; તેણે કરીને ૨૪ સંપરાય ક્રિયા લાગે. ૩.

ચોથે અપ્રતી સમદષ્ટિ જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ માંહેની સાતનો ક્ષયોપશમ, એકવીશનો ઉદય. સાતનો ક્ષયોપશમ, તે અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, સમકિત મોહનીય ૫, મિથ્યાત્વ મોહનીય ૬, સમમિથ્યાત્વ મોહનીય ૭, એ સાતનો ક્ષયોપશમ. ૨૧ નો ઉદય તે, ઉપર જે સાત જોલ કહ્યા તે વર્ત્યા; સાતના ક્ષયોપશમ માટે, એક મિથ્યાદર્શનવત્તિયા ક્રિયા ન લાગે, એકવીશના ઉદય માટે, તેવીશ સંપરાય ક્રિયા લાગે. ૪.

પાંચમે દેશપ્રતી જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ માંહેની ૧૧ નો ક્ષયોપશમ, ૧૭ નો ઉદય. અગીયારનો ક્ષયોપશમ તે ૧ અનંતાનુબંધી ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ, ૫ સમકિત મોહનીય, ૬ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૭ સમમિથ્યાત્વ મોહનીય, ૮ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૯ માન, ૧૦ માયા, ૧૧ લોભ, એ અગિયારનો ક્ષયોપશમ, સત્તરનો ઉદય, તે, જે ઉપર અગિયાર જોલ કહ્યા તે વર્ત્યા; શેષ સત્તરનો ઉદય; ૧૧ ના ક્ષયોપશમ માટે મિથ્યાત્વદર્શનવત્તિયા ક્રિયા, અપ્રત્યાખ્યાન ક્રિયા, એ જે ક્રિયા ન લાગે; સત્તરના ઉદય માટે ૨૨ સંપરાય ક્રિયા લાગે. ૫.

છઠ્ઠે પ્રમત્ત સંયતિ જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ માંહેની ૧૫ નો ક્ષયોપશમ, તેરનો ઉદય. પત્તરનો ક્ષયોપશમ તે, ૧ અનંતાનુબંધી ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ, ૫ સમકિત મોહનીય, ૬ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૭ સમમિથ્યાત્વ મોહનીય, ૮ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૯ માન, ૧૦ માયા, ૧૧ લોભ, ૧૨ પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૧૩ માન, ૧૪ માયા, ૧૫ લોભ, એ ૧૫નો ક્ષયોપશમ. તેરનો ઉદય, તે ઉપર કહ્યા તે ૧૫ વર્ત્યા, શેષ ૧૩ નો ઉદય; ૧૫ ના ક્ષયોપશમ માટે ૨૨ સંપરાય ક્રિયા ન લાગે; તેરના ઉદયે કરીને, ૧ આરંભિયા, ૨ માયાવત્તિયા, એ જે ક્રિયા લાગે. છઠ્ઠે જીવસ્થાનકે આરંભ નહિ કરે, પણ ધૃતના કુંભવત્.

સાતમે જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ માંહેની સોળનો ક્ષયોપશમ, ૧૨ નો ઉદય. સોળનો ક્ષયોપશમ તે ૧૫ ઉપર

કહ્યા તે અને ૧ સંજ્વલનનો ક્રોધ એવં સોળનો ક્ષયોપશમ. બારનો ઉદય તે ક્ષયોપશમના ૧૬ ટાળ્યા, શેષ બારનો ઉદય. સોળના ક્ષયોપશમ માટે ૨૩ સંપરાય ક્રિયા ન લાગે; બારના ઉદય માટે, એક માયાવત્તિયા ક્રિયા લાગે. ૭.

આઠમે જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ માંહેની સાતનો ઉપશમ તથા ક્ષાયિક, ૧૦ નો ક્ષયોપશમ, અગિયારનો ઉદય. સાતનો ઉપશમ તથા ક્ષાયિક, તે ૧ અનંતાનુબંધી ક્રોધ. ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ, ૫ સમકિત મોહનીય, ૬ મિથ્યાત્વ મોહની, ૭ સમમિથ્યાત્વ મોહનીય, એ સાતનો ઉપશમ તથા ક્ષાયિક. ૧૦ નો ક્ષયોપશમ તે, અપ્રત્યાખ્યાની ચાર, પ્રત્યાખ્યાની ચાર એવં આઠ, ૯ સંજ્વલનનો ક્રોધ, ૧૦ માન; એ દશનો ક્ષયોપશમ. અગિયારનો ઉદય, તે નોકપાયના નવ, ૧૦ સંજ્વલનની માયા, ૧૧ લોભ એ અગિયારનો ઉદય, દશના ક્ષયોપશમ માટે તેવીશ સંપરાય ક્રિયા ન લાગે. અગિયારના ઉદય માટે એક માયાવત્તિયા ક્રિયા લાગે. ૮.

નવમે જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ માંહેની ૧૦ નો ઉપશમ તથા ક્ષાયિક, ૧૧ નો ક્ષયોપશમ, ૭નો ઉદય. તેમાં દશનો ઉપશમ તથા ક્ષાયિક તે, અનંતાનુબંધીના ચાર, ૫ સમકિત મોહનીય, ૬ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૭ સમમિથ્યાત્વ મોહનીય, તે ત્રણ વેદ એ ૧૦ નો ઉપશમ તથા ક્ષાયિક. અગિયારનો ક્ષયોપશમ તે અપ્રત્યાખ્યાની ચાર, પ્રત્યાખ્યાની ચાર, ૮, ૯ સંજ્વલનનો ક્રોધ, ૧૦ માન, ૧૧ માયા એ અગિયારનો ક્ષયોપશમ. સાતનો ઉદય તે, નોકપાય ૬ માંથી ત્રણ વેદ વળીને ૭, અને સંજ્વલનનો લોભ, એ સાતનો ઉદય ૧૧ ના ક્ષયોપશમ માટે ૨૩ સંપરાય ક્રિયા ન લાગે, સાતના ઉદય માટે એક માયા વત્તિયા ક્રિયા લાગે. ૯.

દશમે જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ માંહેની ૨૭ નો ઉપશમ અથવા ક્ષાયિક. એક થોડા સંજ્વલનના લોભનો ઉદય. ૨૭ના ઉપશમ અથવા ક્ષાયિકે કરી ૨૩ સંપરાય ક્રિયા ન લાગે, એક સંજ્વલનના લોભને ઉદયે કરી, એક માયાવત્તિયા ક્રિયા લાગે. ૧૦

અગિયારમે જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ, તે સર્વે ઉપશમાવી છે, તેણે કરીને ૨૪ સંપરાય ક્રિયા ન લાગે. પણ સાત કર્મનો ઉદય છે, તેણે કરીને ધર્યાપથિકા (ધરિયાવહિયા) ક્રિયા લાગે. ૧૧,

બારમે જીવસ્થાનકે, મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ છે. તે સર્વે અપાવી છે, માટે ૨૪ સંપરાય ક્રિયા ન લાગે, પણ સાત કર્મનો ઉદય છે, તેણે કરીને એક ધર્યાપથિકા ક્રિયા લાગે. ૧૨.

તેરમે જીવસ્થાનકે, ચાર ધાતીયા કર્મ અપાવ્યાં છે, તેણે કરીને ૨૪ સંપરાય ક્રિયા ન લાગે, ચાર અધાતીયા કર્મના ઉદયે કરીને એક ધર્યાપથિકા ક્રિયા લાગે. ૧૩.

ચૌદમે જીવસ્થાનકે, ચાર ધાતીયા કર્મ અપાવ્યાં છે. ચારનો ઉદય તેમાં, પણ વેદનીય કર્મનું બળ હતું તે ભાગ્યું તે બણી ત્યાં એક પણ ક્રિયા ન લાગે. ઇતિ ચોથો ક્રિયાદ્વાર સંપૂર્ણ.

પાંચમે કર્મની સત્તાનો દ્વાર.

પહેલેથી માંડીને નિરંતર ૧૧ મા જીવસ્થાનક પર્યંત આઠે કર્મની સત્તા. બારમે જીવસ્થાનકે સાત કર્મની સત્તા, મોહનીય ન હોય, તેરમે ને ચૌદમે જીવસ્થાનકે ચાર કર્મની સત્તા તે ૧ વેદનીય કર્મ, ૨ આયુષ્ય કર્મ, ૩ નામ કર્મ, ૪ ગૌત્ર કર્મ.

ઇતિ પાંચમે કર્મની સત્તાનો દ્વાર સંપૂર્ણ.

છઠ્ઠો કર્મના બંધનો દ્વાર.

પહેલે તથા બીજે જીવસ્થાનકે સાત તથા આઠ કર્મ બાંધે, સાત બાંધે તો આયુષ્ય કર્મ વળીને સાત કર્મ બાંધે. ચોથાથી સાતમા જીવસ્થાનક સુધી સાત, તથા આઠ કર્મ બાંધે, સાત બાંધે તો આયુષ્ય કર્મ વળીને. ત્રીજા, આઠમા, નવમા જીવસ્થાનકે સાત કર્મ બાંધે તે આયુષ્ય કર્મ વળીને. દશમે જીવસ્થાનકે છ કર્મ બાંધે, તે આયુષ્ય ને મોહનીય એ બે કર્મ વળીને. અગિયારમે બારમે તેરમે જીવસ્થાનકે એકજ શતાવેદનીય કર્મ બાંધે. ચૌદમે જીવસ્થાનકે એક પણ કર્મ ન બાંધે.

ઇતિ છઠ્ઠો કર્મના બંધનો દ્વાર સંપૂર્ણ.

સાતમે કર્મની ઉદીરણાનો દ્વાર.

પહેલે જીવસ્થાનકે, સાત અથવા આઠ અથવા છ કર્મની ઉદીરણા કરે, સાતની કરે તો વેદનીય વર્જીને, છની કરે તો વેદનીય આયુષ્ય, એ એ વર્જીને.

બીજે, ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે જીવસ્થાનકે, સાત તથા આઠની ઉદીરણા કરે, સાતની કરે તો આયુષ્ય વર્જીને.

છઠ્ઠે, સાતમે, આઠમે, નવમે એ ચાર જીવસ્થાનકે, સાત, આઠ, છની ઉદીરણા કરે. સાતની કરે તો આયુષ્ય વર્જીને, છની કરે તો, આયુષ્ય ને વેદનીય વર્જીને.

દશમે જીવસ્થાનકે, છ ને પાંચની ઉદીરણા કરે. છની કરે તો આયુષ્ય ને વેદનીય એ એ વર્જીને, પાંચની કરે તો આયુષ્ય, વેદનીય, મોહનીય, એ ત્રણ વર્જીને.

અગિયારમે જીવસ્થાનકે, પાંચ કર્મની ઉદીરણા કરે, તે આયુષ્ય, વેદનીય, મોહનીય, એ ત્રણ વર્જીને.

બારમે, તેરમે, જીવસ્થાનકે, બે કર્મની ઉદીરણા કરે, તે ૧ નામ ને ૨ ગોત્રની.

ચૌદમે જીવસ્થાનકે, એક પણ કર્મની ઉદીરણા કરે નહિ.

ઇતિ સાતમે કર્મ ઉદીરણાનો દ્વાર સંપૂર્ણ.

આઠમે કર્મના ઉદયનો દ્વાર, ને નવમે કર્મની નિર્જરાનો દ્વાર.

પહેલેથી માંડીને નિરંતર દશમા જીવસ્થાનક સુધી આઠ કર્મનો ઉદય ને આઠ કર્મની નિર્જરા. અગિયારમે, બારમે જીવસ્થાનકે, મોહનીય વર્જીને સાતનો ઉદય ને સાતની નિર્જરા. તેરમે, ચૌદમે જીવસ્થાનકે, ચાર કર્મનો ઉદય ને ચાર કર્મની નિર્જરા, તે ૧ વેદનીય, ૨ આયુષ્ય, ૩ નામ, ૪ ગોત્ર, એ ચાર. ઇતિ ઉદય નિર્જરા દ્વાર સંપૂર્ણ.

દશમે છ ભાવનો દ્વાર.

છ ભાવનાં નામ. ૧ ઔદયિક, ૨ ઔપશમિક, ૩ ક્ષાયિક, ૪ ક્ષાયોપશમિક, ૫ પારિણામિક, ૬ સાન્નિપાતિક.

છ ભાવના ભેદ.

૧ ઔદયિક ભાવના બે ભેદ. ૧ જીવ ઔદયિક, ૨ અજીવ ઔદયિક.

૧ જીવ ઔદયિકના બે ભેદ. ૧ ઔદયિક, ૨ ઔદયિક નિષ્પન્ન. ૧ તેમાં આઠ કર્મનો ઉદય છે, તેને ઔદયિક કહિયે, અને ૨ આઠ કર્મના ઉદય થકી જે જે પદાર્થ નીપજે તેને ઔદયિક નિષ્પન્ન કહિયે. તે આઠ કર્મના ઉદયથકી શા શા પદાર્થ નીપજે તે ગાથા અર્થે કરીને બીસ બેલ જેમ છે તેમ કહિયે છીએ.

ગાથા.

ગર્હ, કાય, કસાય, વેદ, લેસ, મિચ્છદિદિ, અવિરિચ્ચ;
અસત્તી અનાણી આહારે, છઉમથ્થ સન્નેગી સંસારથ્થ અસિદ્ધેય.

અર્થ—ગતિ ચાર, ૪. કાય છ, ૧૦. કસાય ચાર, ૧૪. વેદ ત્રણ, ૧૭. લેસ્યા છ, ૨૩. મિથ્યાત્વદષ્ટિ એક, ૨૪. અપ્રતીપણું એક, ૨૫. અસંતીપણું એક, ૨૬. અજ્ઞાન એક, ૨૭. આહારિકપણું એક, ૨૮. છદ્મસ્થપણું, ૨૯. સન્નેગીપણું, ૩૦. સંસારને વિષે રહેવાપણું, ૩૧. અસિદ્ધપણું, ૩૨. એ પ્રમાણે ૩૨ બેલ જીવ ઔદયિકથી પામે. એ જીવ ઔદયિકના ભેદ કહ્યા. ૧

૨ અજીવ ઔદયિકના ચૌદ ભેદ. ૧ ઔદારિક શરીર, ૨ ઔદારિક શરીરે જે જે પુદ્ગલ પરિણમે, ૩ વૈક્રિય શરીર, ૪ વૈક્રિય શરીર જે જે પુદ્ગલ પરિણમે, ૫ આહારિક શરીર, ૬ આહારિક શરીરે જે જે પુદ્ગલ પરિણમે, ૭ તૈજસ્ શરીર, ૮ તૈજસ્ શરીરે જે જે પુદ્ગલ પરિણમે, ૯ કાર્મણ શરીર, ૧૦, કાર્મણ શરીરે જે જે પુદ્ગલ પરિણમે, ૧૧ વર્ણ, ૧૨ ગંધ, ૧૩ રસ, ૧૪ સ્પર્શ. એ અજીવ ઔદયિકના ભેદ સંપૂર્ણ. ૨.

બીજે ઔપશમિક ભાવના બે ભેદ. ૧ ઔપશમિક તે ૨ ઔપશમિક નિષ્પન્ન. ઔપશમિક તે મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ ઉપશમાવી છે તે. ઔપશમિક નિષ્પન્ન તે મોહનીય કર્મના ઉપશમ થકી જે જે પદાર્થ નીપજે તેને ઔપશમિક નિષ્પન્ન કહિયે.

ઉપશમથી શા શા પદાર્થ નીપજે તેની ગાથા તથા અથ.
ગાથા.

કસાય પેજજદાસે, દંસણુમોહણીજે ચરિત્તમોહણીજે;
સમ્મત ચરીત લક્ષી, છઉમથે વીયરાગે ય. ૧

અર્થ—કસાય ચાર, ૪. રાગ, ૫. દોષ, ૬. દર્શન મોહનીય, ૭. ચારિત્ર મોહનીય, ૮. એ આઠની ઉપશમતા. સમકિત તથા ઉપશમ ચારિત્રની લખિધની પ્રાપ્તિ, ૯. છગ્રસ્થપણું, ૧૦. યથાખ્યાત ચારિત્રપણું, ૧૧. એ અગિયાર બોલ ઉપશમથી પામે. ૧. તેમજ એજ અગિયાર બોલ, ઉપશમ નિષ્પન્નથી પણ પામે. ૨. ઇતિ ઉપશમભાવ સંપૂર્ણ.

ત્રીજે ક્ષાયિક ભાવના બે ભેદ. ૧ ક્ષાયિક, ૨ ક્ષાયિક નિષ્પન્ન. તેમાં ક્ષાયિક તે આઠ કર્મને અપાવે તે. ૧. ક્ષાયિક નિષ્પન્ન તે આઠ કર્મ અપાવ્યા પછી જે જે પદાર્થ નીપજે તેને ક્ષાયિક નિષ્પન્ન કહિયે. ૨.

ક્ષાયિક નિષ્પન્નના આઠ ભેદ.

૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ અપાવે ત્યારે કેવળજ્ઞાન પામે; ૨ દર્શનાવરણીય કર્મ અપાવે ત્યારે કેવળ દર્શન પામે; ૩ વેદનીય કર્મ અપાવે ત્યારે નિરાધાધપણું પામે; ૪ મોહનીય કર્મ અપાવે ત્યારે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પામે; ૫ આયુષ્ય કર્મ અપાવે ત્યારે અક્ષયપણું પામે; ૬ નામ કર્મ અપાવે ત્યારે અરૂપીપણું પામે ૭ ગૌત્ર કર્મ અપાવે ત્યારે અગુરુલક્ષુપણું પામે; ૮ અંતરાય કર્મ અપાવે ત્યારે વીર્યપણું પામે. ઇતિ ક્ષાયિક ભાવના ભેદ સંપૂર્ણ.

ચોથે ક્ષાયોપશમિક ભાવના ભેદ. ૧ ક્ષાયોપશમિક, ૨ ક્ષાયોપશમિક નિષ્પન્ન. ક્ષાયોપશમિક તે, ઉદય આવ્યાં કર્મને અપાવે, ને ઉદય નથી આવ્યાં તેને ઉપશમાવે તેને ક્ષાયોપશમિક કહિયે. ક્ષાયોપશમિક નિષ્પન્ન તે, ક્ષાયોપશમમાંથી જે જે પદાર્થ નીપજે તેને ક્ષાયોપશમિક નિષ્પન્ન કહિયે.

ક્ષાયોપશમિકથી શા શા પદાર્થ નીપજે તેની ગાથા તથા અર્થ.

ગાથા.

દસ ઉવઉગ તિદિઠિ, ચઉ ચરિત્ત, ચરિતાચરિત્તે;
દાણાધ પંચ લક્ષિ, વીરિયત્તિ પંચ ઇંદ્રિયે. ૧
દુવાલસ, અંગ ધરે, નવ પુવ્વી જાવ ચઉદસ પુવિચ્ચે;
ઉવસમ, ગણી પડિમાચ્ચ, ઇંદ્રિય ખઉસમ નીકેન્ને. ૨

અર્થ—૧૦ ઉપયોગ છદ્મસ્થના, ૧૦. ૩ દષ્ટિ, ૧૩. ૪ ચારિત્ર
પહેલાં, ૧૭. શ્રાવકપણું, ૧૮. દાનાદિક પંચલક્ષિ, ૨૩. ૩ વીર્ય, ૨૬.
૫ ઇંદ્રિય, ૩૧. ૧૨ અંગનું ધરવું, ૪૩. ૬ પૂર્વનું ભણવું, યાવત
૧૪ પૂર્વનું ભણવું, ૪૪. ઉપશમ, ૪૫. આચાર્યની પ્રતિમા, ૪૬. એ ૪૬
બોલક્ષાયોપશમિકથી નીપજે. ક્ષાયોપશમિક નિષ્પન્નથી પણ તે પ્રમાણે.

પાંચમે પારિણામિક ભાવના એ ભેદ. ૧ સાદિ પારિણા-
મિક, ૨ અનાદિ પારિણામિક. તેમાં પ્રથમ અનાદિ પારિણામિકના
દશ ભેદ. ૧ ધર્માસ્તિકાય, ૨ અધર્માસ્તિકાય, ૩ આકાશાસ્તિકાય, ૪
જીવાસ્તિકાય, ૫ પુદ્ગલાસ્તિકાય, ૬ અદ્ધાકાળ, ૭ ભવ્ય, ૮ અભવ્ય,
૯ લોક, ૧૦ અલોક. એ દશ સર્વદા છે. સાદિ પારિણામિકના ઘણા
ભેદ છે તે ગાથા અર્થે કરીને કહિયે છીએ.

ગાથા

જુના સુરા, જુના ગુલા, જુના ઘિયં, જુના તંદુલ, ચેવ;
અભયં, અભયરૂપા, સંદ્ર ગંધવ્વ નગરા. ૧
ઉક્કાવાચ્ચે દિસિદાહે, ગજજીચ્ચે વિજજીચ્ચે, શિંગ્ધાચ્ચે;
જીવચ્ચે જજ્જાલિત્તચ્ચે, ધુમિત્તા મહીતા રજ્જેઘાચ્ચે. ૨
ચંદાવરાગા, સુરોવરાગા, ચંદાપડિવેસા સુરોપડિવેસા;
પડિચંદા પડિસુરા, ઇંદ્રિયજી ઉદગ, મછા, કવિહંસા અમેહાહે. ૩
વાસા, વાસહુરાચેવ, ગામ, ઘર જુગરા
પયલ પાયાલ ભવણા અ, નિરઅ પાસાચ્ચે, ૪
પુઠવિસત્ત કપ્પોખાર, ગેવિજય આજુત્તર સિદ્ધિ,
ચમ્માજી પોગલ દામ્પચ્ચેસી, જાવ આજુત્તર પ્પચ્ચેસી ખંધે. ૫

અર્થ—જુનો દાર, જુનો ગોળ, જુનું ધૂત (ધી), જુના ચોખા,

વાદળાં, વાદળાંની રેખા, મંધ્યાનો વર્ણ, ગંધર્વનાં ચિહ્ન, નગ-
રનાં ચિહ્ન. (૧) ૧ ઉલ્કાપાત, ૨ દિશિદાલ, ૩ ગર્જના, ૪ વિજળી,
૫ નિર્ધાત, (કાટકો), ૬ શુક્લપક્ષનો બાલોચંદ્રમા, ૭ આકાશે જક્ષનાં
ચિહ્ન, ૮ ધૂયર કાલી, ૯ ધૂયર ઉજળી, ૧૦ રન્નેધાત. (૨). ચંદ્ર-
માનું ગ્રહણ, સૂર્યનું ગ્રહણ, ચંદ્રમા જળકુડે, સૂર્ય જળકુડે, એકી
વખતે બે ચંદ્ર, બે સૂર્ય દેખાય. ઇંદ્ર ધનુષ્ય, પાણીભર્યાં વાદળાં,
મચ્છનાં ચિહ્ન, વાંદરાનાં ચિહ્ન, હંસનાં ચિહ્ન, બાણનાં ચિહ્ન. (૩).
ક્ષેત્ર, વર્ષધર, પર્વત, ગ્રામ, ઘર, નગર, પ્રાસાદ (મહેલ), પાતાલ, કલશા,
ભવનપતિનાં ભવન, નરકાવાસા, (૪). સાત પૃથ્વી, કલ્પ (દેવલોક)
બાર, નવ ઐવેયક, અનુત્તર વિમાન પાંચ, સિદ્ધશિલા, પરમાણુ પુદ્ગલ,
બે પ્રદેશી સ્કંધ, યાવત્ અનંતપ્રદેશી સ્કંધ (૫). એ બોલ કહ્યા તેમાં
પુદ્ગલ જાય તથા આવે. ગળે તથા મળે, તેને સાદિ પારિણામિક કહિયે.

છઠ્ઠે સાન્નિપાતિક ભાવ, તેના રૂઢ ભાંગા છે, બે સંયોગી
દશ, ત્રણ સંયોગી દશ, ચાર સંયોગી પાંચ, પાંચ સંયોગી એક,
એમ છવીશ છે. તે યંત્રે કરીને કહીયે છીએ.

બે સંયોગી દશ ભાંગા.					
ભાંગા.	ઔદયિક ૧	ઔપશમિક ૨.	ક્ષાયિક ૩.	ક્ષાયોપશમિક ૪.	પારિણામિક ૫.
૧	૧	૧	૦	૦	૦
૨	૧	૦	૧	૦	૦
૩	૧	૦	૦	૧	૦
૪	૧	૦	૦	૦	૧
૫	૦	૧	૧	૦	૦
૬	૦	૧	૦	૧	૦
૭	૦	૧	૦	૦	૧
૮	૦	૦	૧	૧	૦
૯	૦	૦	૧	૦	૧
૧૦	૦	૦	૦	૧	૧

નવમો ભાંગો સિદ્ધને લાભે.

ત્રણ સંયોગી દશ ભાંગા.					
ભાંગા.	ઔદયિક ૧.	ઔપશમિક ૨.	ક્ષાયિક ૩.	ક્ષાયોપશમિક ૪.	પારિણામિક ૫.
૧૧	૧	૧	૧	૦	૦
૧૨	૧	૧	૦	૧	૦
૧૩	૧	૧	૦	૦	૧
૧૪	૧	૦	૧	૧	૦
૧૫	૧	૦	૧	૦	૧
૧૬	૧	૦	૦	૧	૧
૧૭	૦	૧	૧	૧	૦
૧૮	૦	૧	૧	૦	૧
૧૯	૦	૧	૦	૧	૧
૨૦	૦	૦	૧	૧	૧

પંદરમે ભાંગો તેરમે, ચૌદમે જીવસ્થાનકે લાભે. સોળમે ભાંગો પહેલા સાત જીવસ્થાનકે લાભે.

ચાર સંયોગી પાંચ ભાંગા.					
ભાંગા.	આદયિક ૧.	ઔપશમિક ૨.	ક્ષાયિક ૩.	ક્ષાયોપશમિક ૪.	પારિણામિક ૫.
૨૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૨	૧	૧	૧	૦	૧
૨૩	૧	૧	૦	૧	૧
૨૪	૧	૦	૧	૧	૧
૨૫	૦	૧	૧	૧	૧

૨૩ મો ભાંગો ઉપશમ શ્રેણીના આઠમાંથી ૧૧મા જીવસ્થાનક મુધી લાભે. ૨૪ મો ભાંગો ક્ષપક શ્રેણીના ૮ માંથી ૧૧ વજી

બારમા જીવસ્થાનક સુધી લાભે.

પાંચ સંયોગી એક ભાંગા.					
ભાંગા.	ઔદયિક ૧.	ઔપશમિક ૨.	ક્ષાયિક ૩.	ક્ષાયોપશમિક ૪.	પારિણામિક ૫.
૨૬	૧	૧	૧	૧	૧

આ છઠ્ઠા સાન્નિપાતિક ભાંગા યંત્રે કરી કહ્યા. એ છત્તીશ ભાંગામાં પાંચ ભાંગા પારિણામિક છે, બાકીનાં ૨૧ ભાંગા અપારિણામિક છે. એ છઠ્ઠા સાન્નિપાતિક ભાવના છત્તીશ ભાંગા સંપૂર્ણ.

ઇતિ છ ભાવનો દ્વાર સંપૂર્ણ.

ઇતિ શ્રી જીવસ્થાનક સંપૂર્ણ.

(૧૦ અ) શ્રી ગુણસ્થાનદ્વાર.

ગાથા.

નામ, લખણુ, ગુણુ ઠિઠ, ઠિરિયા, સત્તા. બંધ, વેદ્ય,
ઉદ્ય, ઉદિરણા, ચેવ, નિજ્જરા, ભાવ, કારણા. ૧
પરિસહ, મગ્ગ, આયાય, જયાય, ભેદ, જોગ, ઉવિડોગ,
લેસ્સા, ચરણુ, સમ્મત્તં. અપ્પાપ્પહુચ્ચ, ગુણુઠાણુહિં. ૧
પહેલો નામદ્વાર.

પહેલું મિથ્યાત્વ ગુણુઠાણુ. બીજું સાસ્વાદાન ગું, ત્રિજું સમા-
મિથ્યાત્વ ગું, ચોથું અવિરતિ સમ્યકત્વદષ્ટિ ગું, પાંચમું દેશવિરતિ
ગું, છઠું પ્રમત્તસંજતિ, ગું, સાતમું અપ્રમત્તસંજતિ ગું, આઠમું
નિયદ્વિબાદર ગું, નવમું અનિયદ્વિબાદર ગું, દશમું સૂક્ષ્મસંપરાય ગું,
અબ્યારમું ઉપશાંતમોહ ગું, બારમું ક્ષીણમોહ ગું, તેરમું સન્નેગિ
કેવલિ ગું, ચૌદમું અન્નેગિ કેવલિ ગુણુઠાણુ. એ નામદ્વાર સમાપ્ત.

લક્ષણગુણદ્વાર.

પહેલા મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાનાં લક્ષણ—શ્રી વીતરાગની વાણીથી ઓછું અધિક વિપરીત સદેહે પરપે ફરસે તેને મિથ્યાત્વ કહિયે. ઓછી પરપણા તે કેને કહિયે? જેમ કાઈ કહે જે જીવ અંગુઠા માત્ર છે, તંડુલ માત્ર છે, શામા માત્ર છે, દીપક માત્ર છે, તેને ઓછી પરપણા કહિયે. ૧. અધિકી પરપણા તે કેને કહિયે? એક જીવ સર્વ લોક બ્રહ્માંડ માત્રમાં વ્યાપી રહ્યો છે તેને અધિકી પરપણા કહિયે. ૨. વિપરીત પરપણા તે કેને કહિયે? કાઈ કહે જે પંચ ભૂત થકી આત્મા ઉપન્યો છે, અને એને વિનાશે જીવ પણ વિણસે છે, તે જડ છે, તે થકી ચૈતન્ય ઉપજે વિણસે, એમ કહે તેને વિપરીત પરપણા કહિયે. ૩. એ મિથ્યાત્વ એમ નવ પદાર્થનું વિપરીતપણું સદેહે પરપે ફરસે તેને મિથ્યાત્વ કહિયે. જૈન માર્ગે આત્મા અકૃત્રિમ અખંડ અવિનાશી નિત્ય છે, શરીર માત્ર વ્યાપક છે. તે વારે ગૌતમ સ્વામી વંદના કરીને શ્રીભગવંતને પૂછતા હવા. સ્વામિનાથ ! તે મિથ્યાત્વી જીવને શું ગુણ નિપજ્યો? તે વારે શ્રીભગવંતે કહ્યું, તે જીવરૂપ દહીને કર્મરૂપ ગેડિયે કરી ૪ ગતિ, ૨૪ દંડક, ૮૪ લાખ જીવાન્ને-નિમાંહિ વારંવાર પરિભ્રમણ કરે પણ સંસારનો પાર પામે નહિ. ૧

બીજા ગુણઠાણાનાં લક્ષણ—જેમ કાઈ પુરૂષ ખિરખાંડનું ભોજન જમ્યો, ત્યારપછી વમન કર્યું, તે વારે કાઈક પુરૂષે પુછ્યું, ભાઈ કાંઈ સ્વાદ રહ્યો? ત્યારે કહે જે થોડો સ્વાદ રહ્યો, તે સમાન સમકિત અને વમ્યો તે સમાન મિથ્યાત્વ. ૧. બીજું દષ્ટાંત—જેવો ઘંટાનો નાદ પહેલો ગહેર ગંભીર, પછી રણુકો રહી ગયો, ગહેર ગંભીર સમાન સમકિત ને રણુકો રહી ગયો તે સમાન મિથ્યાત્વ. ૨. ત્રીજું દષ્ટાંત—જીવરૂપ આંખો ને પ્રમાણરૂપ ડાળ, સમકિતરૂપ ફળ, તે મોહરૂપ વાયરે કરી પ્રમાણરૂપ ડાળથી સમકિતરૂપ ફળ ત્રુટ્યું, મિથ્યાત્વરૂપ ધરતીયે આવી પડ્યું નથી, વચમાં છે, ત્યાંસુધી સાસ્વાદાન સમકિત કહિયે અને જ્યારે ધરતીયે આવી પડ્યું, ત્યારે મિથ્યાત્વ ૩. ગૌતમ

સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રીભગવંતને પુછતા હવા, સ્વામી-
નાથ ! તે જીવને શું ગુણ નિપજ્યો ? ત્યારે શ્રીભગવંત કહે છે,
કૃષ્ણપક્ષી હતો તે શુકલપક્ષી થયો, અર્ધ પુદ્ગલ સંસાર ભોગવવો રહ્યો,
જેમ કોઈ પુરૂષને માથે લાખ કોડનું દેણું હતું તે પરદેશ જઈને
કમાઈ આવ્યો, દેણું દેતાં એક અધેલીનું દેણું રહ્યું તેનું વ્યાજ થયું,
તેટલો સંસાર ભોગવવો રહ્યો. સાસ્વાદાન સમક્ષિત પાંચ વાર આવે. ૨.

ત્રીજા ગુણઠાણાનાં લક્ષણ-ત્રીજું મિશ્રગુણઠાણું. તે જે
વસ્તુ મળીને મિશ્ર શ્રીખંડનું દષ્ટાંત. શ્રીખંડ જેમ ખાટો તે મીઠો,
મિઠાશ સમાન સમક્ષિત તે ખટાશ સમાન મિથ્યાત્વ, તે જિનમાર્ગ
પણ રૂડો જાણે, તથા અન્ય માર્ગ પણ રૂડો જાણે. જેમ કોઈક નગર
અહાર સાધુ મહાપુરૂષ પધાર્યા છે, તેને શ્રાવક વાંદવા જાય છે, તેવામાં
મિશ્રદષ્ટિવાળો મિત્ર મળ્યો, તેણે પુછ્યું જે ક્યાં જાઓ છો ? તે વારે
શ્રાવક કહે જે સાધુ મહાપુરૂષને વાંદવા જઈએ છીએ, તે વારે મિશ્ર-
દષ્ટિવાળો કહે, એને વાંદે શું થાય ? તે વારે શ્રાવક કહે જે મહાલાભ
થાય, તે વારે કહે જે હું પણ વાંદવા આવું, એમ કહીને મિશ્રગુણ-
ઠાણાવાળે વાંદવાને પગ ઉપાડ્યો. તેવામાં બીજો મિથ્યાત્વી મિત્ર મળ્યો.
તેણે પુછ્યું કે ક્યાં જાણિ જાવ છો ? તે વારે મિશ્રગુણઠાણાવાળો કહે
જે સાધુ મહાપુરૂષને વાંદવા જઈએ છીએ, તે વારે મહામિથ્યામતિ કહે
જે એને વાંદે શું થાય ? એ તો મેલા ઘેલા છે, એમ કહીને ભોળવી
નાંખ્યો. અને પાછો વાળ્યો, તે વારે સાધુજ્ઞાનીને શ્રાવક વાંદીને પુછ્યું
કે સ્વામિ ! વાંદવા પગ ઉપાડ્યો તેને શું ગુણ નિપજ્યો ? તે વારે
જ્ઞાની ગુરુ કહે છે, જે કાળા અડદ સરખો હતો તે છડિદાળ સરખો
થયો; કૃષ્ણપક્ષી ટળીને શુકલપક્ષી થયો, અનાદિ કાળનો ઉલટો હતો
તે સુલટો થયો, સમક્ષિત સન્મુખ થયો, પણ પગ ભરવા સમર્થ નહિ.
તે વારે ગૌતમ સ્વામિ હાથ જોડી માન મોડી વંદણા નમસ્કાર કરીને
શ્રીભગવંતને પુછતા હવા, સ્વામિનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નિપજ્યો ?
તે વારે શ્રીભગવંત કહે છે, તે જીવ ૪ ગતિ, ૨૪ દંડકમાં ભરીને પણ

ઉત્કૃષ્ટો દેશે ઉણો અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તનમાં સંસારનો પાર પામશે. ૩,

ચોથું અવિરતિ સમ્યક્ત્વદષ્ટિ ગુણઠાણું—તેનાં શું લક્ષણ ?
 ૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે, અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, સમ્યક્ત્વમોહનીય, મિથ્યાત્વમોહનીય, મિશ્રમોહનીય, એ ૭ પ્રકૃતિને કાંઈક ઉદય આવે તેને ક્ષય કરે અને સત્તામાં દલ છે તેને ઉપશમાવે તેને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કહીયે, તે સમ્યક્ત્વ અસંખ્યાતી વાર આવે. ૭ પ્રકૃતિના દલને સર્વથા ઉપશમાવે-ઢાંકે તેને ઉપશમ સમ્યક્ત્વ કહીયે. તે સમક્ષિત પાંચ વાર આવે. ૭ પ્રકૃતિના દલને ક્ષયોપશમાવે તે વારે ક્ષાયક સમક્ષિત કહીયે. તે સમ્યક્ત્વ ૧ વાર આવે. ચોથે ગુણઠાણે આગ્યો થકો જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથકી, ક્ષેત્રથકી, કાલ-થકી, ભાવથકી, નોકારસી આદિ છમાસી તપ જાણે, સર્વે પડે પણ ફરસી શકે નહિ. તે વારે ગૌતમ-સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રીભગવંતને પુછતા હવા, સ્વામિનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નિપજ્યો ? તે વારે શ્રીભગવંત કહે, ગૌતમ ! તે જીવ સમક્ષિતવ્યવહારપણે શુદ્ધ પ્રવર્તતો તે જીવ જઘન્ય ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્કૃષ્ટો પંદર ભવે મોક્ષ જાય. વેદક સમક્ષિત એક વાર આવે, એક સમયની સ્થિતિ છે, પૂર્વે જે આયુષનો બંધ પડ્યો ન હોય તો ૭ જોલમાં બંધ પાડે નહિ. નરકનું આયુષ, ભવનપતિનું આયુષ, તિર્યચનું આયુષ, વાણુવ્યંતરનું આયુષ, જ્યોતિષનું આયુષ, સ્ત્રીવેદ, નપુંસકવેદ, એ ૭ જોલમાં આયુષનો બંધ પાડે નહિ. તે જીવ ૮ આચાર સમક્ષિતના આરાધી ચતુર્વિધ સંઘની વાછલકા પરમહર્ષભર ભક્તિ કરતો થકો, જઘન્ય પહેલે દેવલોક ઉપજે, ઉત્તમ આરમે દેવલોક ઉપજે, પન્નવણાની શાખે. પૂર્વ કર્મને ઉદયે કરીને વ્રત પચ્ચખાણુ કરી ન શકે, પણ અનેક વરસની શ્રમણોપાસકની પ્રવજ્યાનો પાલક કહીયે. દશાત્રુતરકંઘે શ્રાવક કહ્યા છે તે માટે દર્શન શ્રાવકને અવિરય સમદષ્ટિ કહીયે. ૪.

પાંચમું દશવિરતિ ગુણઠાણું—તેનાં શું લક્ષણ ? અગ્યાર પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે પૂર્વે કહી તે અને અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન,

માયા, લોભ, એવં ૧૧ પ્રકૃતિને ક્ષય કરે તો ક્ષાયક સમકિત કહિયે. અને ૧૧ પ્રકૃતિને ઢાંકે-ઉપશમાવે તો ઉપશમ સમકિત કહિયે. અને ૧૧ પ્રકૃતિને કાંઈક ઢાંકે, કાંઈક ક્ષય કરે તેને ક્ષયોપશમ સમકિત કહિયે. પાંચમે ગુણઠાણુ આગ્યો થકા જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી, ભાવથી, નોકારસી આદિ દેઈને છમાસી તપ જાણે સદેહે પરુપે, શક્તિ પ્રમાણે ફરસે, એક પચ્ચખાણુથી માંડીને ૧૨ વ્રત, ૧૧ શ્રાવકની પડિમા આદરે, જનવત્ મંલેખણાસુધી અનશન કરી આરાધે. તે વારે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રીભગવંતને પુછતા હવા, તે જીવને શું ગુણ નીપજ્યો ? તે વારે શ્રીભગવંતે કહ્યું, જ્ઞાન ત્રિજે ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્ત્વ ૧૫ ભવે મોક્ષ જાય. જ્ઞાન પહેલે દેવલોકે ઉપજે, ઉત્ત્વ ૧૨ મે દેવલોકે ઉપજે, તેને સાધુના વ્રતની આપેક્ષાએ દેશવિરતિ કહિયે, પણ પારણામથી અવ્રતની ક્રિયા ઉતરી ગઈ છે, અદ્ય ઈચ્છા, આરંભ, અદ્ય પરિગ્રહી, સુશીલ, સુવ્રતી, ધર્મિષ્ઠ, ધર્મવૃત્તિ, કલ્પઉગ્રવિહારી, મહાસંવેગવિહારી, ઉદાસી, વૈરાગ્યવ્રત, એકાંતઆર્ય, સમ્યગમાર્ગી, સુસાધુ, સુપાત્ર, ઉત્તમ ક્રિયાવાદી, આસ્તિક્ય, આરાધક, જૈનમાર્ગપ્રભાવક, અરિહંતના શિષ્ય વર્ણવ્યા છે, ગીતાર્થ જાણે છે. સિદ્ધાંતની શાખ છે. શ્રાવકપણું એક ભવમાં પ્રત્યેક હજાર વાર આવે. ૫

છઠું પ્રમત્તસંજ્ઞિત ગુણઠાણું—તેનું શું લક્ષણ ? ૧૫ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે, તે ૧૧ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને પચ્ચખાણાવરણીય ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, એવં ૧૫ પ્રકૃતિને ક્ષય કરે તો ક્ષાયિક સમકિત કહિયે. અને ૧૫ પ્રકૃતિને ઢાંકે તો ઉપસમ સમકિત કહિયે. અને કાંઈક ઢાંકે ને કાંઈક ક્ષય કરે તો ક્ષયોપશમ સમકિત કહિયે. તે વારે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રીભગવંતને પુછતા હવા. તે જીવને શું ગુણ નીપજ્યો ? તે વારે શ્રીભગવંતે કહ્યું જે તે જીવ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, જીવાદિક નવ પદાર્થને તથા નોકારસી આદિ છમાસી તપ જાણે સદેહે પરુપે ફરસે. સાધુપણું એક ભવમાં નવસે-વાર આવે. તે જીવ જઘન્ય ત્રિજે ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્ત્વ ૧૫ ભવે

મોક્ષ જાય, આરાધીક જીવ જધન પહેલે દેવલોકે ઉપજે, ઉત્તમ અનુ-
ત્તર વિમાને ઉપજે, ૧૭ ભેદે સંજમ નિર્મળ પાળે, ૧૨ ભેદે તપસ્યા
કરે, પણ જોગ ચપલ, કષાય ચપલ, વચન ચપલ, દષ્ટિ ચપલતાના
અંશ છે. તેણે કરીને યદ્યપિ ઉત્તમ અપ્રમાદિ થકા રહે છે તોપણ
પ્રમાદ રહે છે: માટે પ્રમાદપણે કરી તથા કૃણાદિક લેશ્યા, અશુભ
જોગ કાઈક કાળે પ્રણુતિ પ્રણમે છે. માટે કષાય પ્રકૃષ્ટમત્ત થઈ જાય
છે, તેને પ્રમત્તસંજતિ ગુણુઠાણું કહિયે.

સાતમું અપ્રમત્ત સંજતિ ગુણુઠાણું—તેનું શું લક્ષણ ? પાંચ
પ્રમાદ છાંડે તે વારે સાતમે ગુણુઠાણે આવે. તે ૫ પ્રમાદનાં નામ.

ગાથા.

મદ, વિષય, કષાયા, નિદ્રા, વિકલ્પા પંચમા, ભણિયા,
એએ પંચ પ્પમાયા, જીવા પાડંતિ સંસારે.

એ ૫ પ્રમાદ છાંડે અને ૧૬ પ્રકૃતિને ઉપશમાવે. ૧૫ પૂર્વે
કહી તે અને સંજવલનનો ક્રોધ એવં ૧૬ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે. તેને
શું ગુણુ નિપજ્યો ? તે જીવ જીવાદિ પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી,
ભાવથી તથા નોકારસી આદિ દેઈને છમાસી તપ ધ્યાન જુગતપણે
જાણે, સદેહે પરપે ફરસે, તે જીવ જધન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય,
ઉત્કૃષ્ટા ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. ગતિ તો પ્રાપ્તે કલ્પાતીતની થાય,
ધ્યાનને વિષે, અનુષ્ઠાનને વિષે અપ્રમત્ત ઉદ્ધત થકાં રહે છે, તથા શુભ
લેશ્યાપણેજ કરીને નથી પ્રમત્ત કષાય જેને, તેને અપ્રમત્ત સંજતિ
ગુણુઠાણું કહિયે.

આઠમું નિયદિ બાદર ગુણુઠાણું—તેનું શું લક્ષણ ? ૧૭
પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે, ૧૬ પૂર્વે કહી તે અને સંજવલનનો માન એ
૧૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે. તે વારે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન
મોડી શ્રીભગવંતને પુછતા હવા, સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણુ
નીપજ્યો ? તે વારે શ્રીભગવંતે કહ્યું, પરિણામધારા, અપૂર્વ કરણ જે
કાઈ કાળે જીવને, કાઈ દિને આવ્યું નથી, તે શ્રેણિ જુગત જીવાદિક
પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, નોકારસી આદિ દેઈ છમાસી

તપ જાણે, સદેહે પરપે ફરસે, તે જીવ જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય. ઉત્તમ ત્રિજે ભવે મોક્ષ જાય. અહીંથી શ્રેણિ ર કરે. ઉપશમશ્રેણિ, તે ક્ષપકશ્રેણિ. ઉપશમ શ્રેણીવાળો જીવ તે મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દલને ઉપશમાવતો અગ્યારમા ગુણુઠાણા સુધી જાય, પડિવાઈ પણ થાય, હાયમાન પરિણામ પણ પરિણમે, અને ક્ષપક શ્રેણીવાળો જીવ તે મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દલને ખપાવતો શુદ્ધ મૂલમાંથી નિર્જરા કરતો નવમે દશમે ગુણુઠાણે થઈને બારમે ગુણુઠાણે જાય. અપડિવાઈ જોય. વર્દમાન પરિણામ પરિણમે. નિયદિગ્રાહરનો અર્થ તે નિવર્ત્યો છે બાદર કષાયથી, બાદર સંપરાય ક્રિયાથી, શ્રેણિ કરવે, અન્યતર પરિણામે, અધ્યવસાય સ્થિર કરવે, બાદર ચપલતાથી નિવર્ત્યો છે માટે નિયદિગ્રાહર ગુણુઠાણું કહિયે. તથા બીજું નામ અપૂર્વ કરણ ગુણુઠાણું પણ કહિયે. જે કાઈ કાળે જીવે પૂર્વે એ શ્રેણિ કરી ન હતી અને એ ગુણુઠાણે પહેલુંજ કરણ તે પંડિતવીર્યનું આવરણ ક્ષયકરણરૂપ, કરણપરિણામધારા, વર્દનરૂપ શ્રેણિ કરે તેને અપૂર્વ કરણ ગુણુઠાણું કહિયે.

નવમું અનિયદિગ્રાહર ગુણુઠાણું—તેનું શું લક્ષણ ? એક વિશ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે ૧૭ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને સંજ્ઞલનની માયા, સ્ત્રીવેદ, પુરૂષવેદ, નપુંસકવેદ, એવં ૨૧ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે. તે વારે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રીભગવંતને પુછતા હવા. સ્વામિનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નિપજ્યો ? તે વારે ભગવંતે કહ્યું : તે જીવ જીવાદિક પદાર્થ તથા નોકારસી આદિ દેઈને છમાસી તપ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી, ભાવથી, નિર્વિકાર અમાયી વિષયનિરવંછાપણે જાણે, સદેહે, પરપે, ફરસે. તે જીવ જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય. ઉત્તમ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. અનિયદિગ્રાહર તે સર્વથા પ્રકારે નિવર્ત્યો નથી, અંશ માત્ર હજી બાદરસંપરાયક્રિયા રહી છે માટે અનિયદિગ્રાહર ગુણુઠાણું કહિયે. આઠમા નવમા ગુણુઠાણાના શબ્દાર્થ ધણા ગંભીર છે; તે અન્ય પંચસંગ્રહાદિક ગ્રંથ તથા સિદ્ધાંતથી સમજવા.

દશમું સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણુઠાણું—તેનું શું લક્ષણ ? ૨૭
 પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે. ૨૧ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે, અને હાસ્ય
 ૧, રતિ ૨, અરતિ ૩, ભય ૪, શોક ૫, દુગંછા ૬, એવં ૨૭
 પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે. તે વારે ગાતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી
 શ્રીભગવંતને પુછતા હવા. સ્વામિનાથ, તે જીવને શું ગુણુ નિપજ્યો ?
 તે વારે ભગવંતે કહ્યું: તે જીવ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, જીવા-
 દિક પદાર્થ તથા નોકારસી આદિ દેઈને છમાસી તપ, નિરભિલાષ,
 નિર્વેચક, નિર્વેદકતાપણે, નિરાશી, અગ્નિમોહ, અવિભ્રમપણે, જાણે
 સદેહે પરુપે ફરસે, તે જીવ જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્તરીને
 ભવે મોક્ષ જાય. સૂક્ષ્મ થોડીક લગારેક પાતલીસી સંપરાય ક્રિયા રહી
 છે તેને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણુઠાણું કહિયે.

અગ્યારમું ઉપશાંતમોહ ગુણુઠાણું—તેનું શું લક્ષણ ? ૨૮
 પ્રકૃતિને ઉપશમાવે, તે ૨૭ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે, અને સંજવલનનો
 લોભ ૧, એવં ૨૮ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિને ઉપશમાવે, સર્વથા ઢાંકે,
 ભરમ ભારી પ્રછન્ન અગ્નિવત્. તે વારે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન
 મોડી શ્રીભગવંતને પુછતા હવા. સ્વામિનાથ ! તે જીવને શું ગુણુ
 નિપજ્યો ? તે વારે શ્રીભગવંતે કહ્યું. તે જીવ જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી,
 ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, નોકારસી આદિ દેઈને છમાસી તપ વીતરાગ
 ભાવે જથાખ્યાત ચારિત્રપણે જાણે સદેહે પરુપે ફરસે, એવામાં જો
 કાળ કરે તો અનુત્તર વિમાનમાં જાય. પછી મનુષ્ય થઈ મોક્ષ જાય.
 જો સૂક્ષ્મ લોભનો ઉદય થાય, તો કષાય અગ્નિ પ્રકટે, પછી પડે.
 દશમાથી પડે તો પહેલા ગુણુઠાણા સુધી જાય. પણ અગ્યારમેથી
 ચઢવું તો નથી. ઉપશાંત એટલે ઉપશમ્યો છે મોહ સર્વથા, જળે
 કરી અગ્નિ આલગ્યાની પરે નહિ, પણ ઢાંક્યો છે, માટે ઉપશાંતમોહ
 ગુણુઠાણું કહિયે.

બારમું ક્ષીણમોહ ગુણુઠાણું—તેનું શું લક્ષણ ? જે ૨૯
 પ્રકૃતિને સર્વથા ખપાવે, ક્ષપકશ્રેણિ, ક્ષાયકભાવ, ક્ષાયકસમક્રિત,
 ક્ષાયક જથાખ્યાત ચારિત્ર, કરણ સત્ય, જોગ સત્ય, ભાવ સત્ય,

અમાયી, અકષાયી, વીતરાગી, ભાવનિર્ગ્રથ, સંપૂર્ણ સંબુદ્ધ, સંપૂર્ણ ભાવિતાત્મા, મહાતપસ્વી, મહાસુશીલ, અમોહી, અવિકારી, મહાજ્ઞાની, મહાધ્યાની, વર્દમાન પરિણામી, અપડિવાર્ધ થઈ અંતર્મુહુર્ત રહે એ ગુણુઠાણે કાળ કરવો નથી. પુનર્ભવ છે નહિ. છેલ્લે સમયે પાંચ જ્ઞાનાવરણિય, નવ દર્શનાવરણિય, પંચવિધ અંતરાય ક્ષયકરણોદ્ધમ કરી, તેરમા ગુણુઠાણાને પહેલે સમયે ક્ષય કરે, કેવલ જ્યોતિ પ્રકટે; માટે ક્ષીણ તે ક્ષય કર્યો છે મોહ સર્વથા જે ગુણુઠાણે, તેને ક્ષીણ-મોહ ગુણુઠાણું કહિએ.

તેરમું સન્નેગી કેવલી ગુણુઠાણું—તેનું શું લક્ષણ ? દશ બોલ સહિત તેરમે ગુણુઠાણે વિચરે. સન્નેગી, સશરીરી, સલેશી, શુકલલેશી, જથાખ્યાત ચારિત્ર, ક્ષાયક સમક્રીત, પંડીતવીર્ય, શુકલ-ધ્યાન, કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, એ ૧૦ બોલસહિત, જઘન્ય અંતર્મુહુર્ત, ઉત્તમ દેશેઉણી પૂર્વકોટી સુધી વિચરે. ઘણા જીવને તારી પ્રતિબોધી નિહાલ કરીને યીજ્ઞ ત્રીજ્ઞ શુકલધ્યાનના પાયાને ધ્યાનને ચક્રદમે જાય. સન્નેગી તે શુભ મન, વચન, કાયાના જોગસહિત છે. બાહ્ય-જ્ય ચલોપકરણ છે. ગમનાગમનાદિક ચેષ્ટા શુભ સહિત છે. કેવલ-જ્ઞાન, કેવલદર્શન ઉપયોગ સમયાંતર અવિચિન્નપણે શુદ્ધ પ્રણુમે, માટે સન્નેગી કેવલી ગુણુઠાણું કહિએ.

ચક્રદમું અન્નેગી કેવલી ગુણુઠાણું—તેનું શું લક્ષણ ? શુકલધ્યાનનો ચોથો પાયો, સમુચિન્નક્રિય, અનંતર અપ્રતિપાતી, અનિવૃત્તિધ્યાતા, મનજોગ રૂંધી, વચનજોગ રૂંધી, કાયજોગ રૂંધી, આન પ્રાણ નિરોધ કરી, રૂપાતિત પરમ શુકલ ધ્યાન ધ્યાતા, ૭ બોલ-સહિત વિચરે. તેરમે ૧૦ બોલ કહ્યા તેમાંથી સન્નેગી, સલેશી, શુકલ-લેશી, એ ત્રણ વર્જીને શેષ ૭ બોલસહિત સકલ ગિરીનો રાજ્ય મેર તેની પરે અડોલ અચલ સ્થિર અવસ્થાને પામે, શૈલેશીપણે રહી પંચ લઘુ અક્ષર ઉચ્ચાર પ્રમાણ કાલ રહી, શેષ વેદનીમ, આયુષ, નામ, ગોત્ર, એ ૪ કર્મ ક્ષીણ કરીને મુક્તિપદ પામે. શરીર ઉદારિક, તેજસ્, કાર્મણ સર્વથા છાંડીને સમગ્રેણિ રજ્જુગતિ અન્ય આકાશ-

પ્રદેશને ન અવગાહતો. અણુકરસતો એક સમય માત્રમાં ઉર્ધ્વગતિ અવિગ્રહગતિયે ત્યાં જાય, એરંડખીજ બંધન મુક્તવત્, નિર્લેપ તુંખી-વત્, કોદંડમુક્ત બાણુવત્, ઇંધનવહ્નિમુક્ત ધુમ્રવત્, ત્યાં સિદ્ધક્ષેત્રે જઈ સાકારોપયોગે સિદ્ધ થાય, બુદ્ધ થાય, પરાંગત થાય, પરંપરગત થાય, સકલ કાર્ય અર્થ સાધી કૃતકૃતાંર્થ નિઃશિતાર્થ અતુલ સુખસાગર નિમગ્ન સાદિ અતંત ભાગે સિદ્ધ થાય, એ સિદ્ધ પદનું ભાવસ્મરણ ચિંતન મનન કદા કાળે મુજને હોશે ? તે ઘટિ, પણ ધન્ય સફળ હોશે. અન્નેગી તે જોગરહિત કેવલસહિત વિચરે તેને અન્નેગી કેવલી ગુણુઠાણું કહીયે. ઈતિ લક્ષણુ ગુણુ દ્વાર ખીજો સંપૂર્ણ. ૨.

ત્રીજો સ્થિતિ દ્વાર.

પહેલા ગુણુઠાણુની સ્થિતિ ૩ પ્રકારની છે. અણુદિયા અપ-જ્જવસિયા તે જે મિથ્યાત્વની આદિ નથી તે અંત પણ નથી તે અભવ્ય જીવ મિથ્યાત્વ આશ્રી ૧. અણુદિયા સપજ્જવસિયા તે જે મિથ્યાત્વની આદિ નથી પણ અંત છે તે ભવ્ય જીવનાં મિથ્યાત્વ આશ્રી, ૨. સાદિયા સપજ્જવસિયા તે જે મિથ્યાત્વની આદિ પણ છે તે અંત પણ છે. પડિયાઈ સમદ્રષ્ટિના મિથ્યાત્વ આશ્રી. તેની સ્થિતિ જ્ઞધન્ય અંતર્મુહુર્ત, ઉત્તં અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તન દેશે ઉણી, પછી અવશ્ય સમકિત પામીને મોક્ષ જાય. ૩. ખીજ ગુણુઠાણુની સ્થિતિ જ્ઞધં ૧ સમયની, ઉત્તં ૬ આવલિકા તે ૭ સમયની. ત્રીજ ગુણુઠાણુની સ્થિતિ જ્ઞં ઉં અંતર્મુહુર્તની, ચોથા ગુણુઠાણુની સ્થિતિ જ્ઞં અં-તર્મુહુર્તની, ઉં ૬૬ સાગરોપમ ઝાઝેરાની, તે ૨૨ સાગરોપમની સ્થિતિયે ૩ વાર બારમે દેવલોકે ઉપજે, ત્રણુ પૂર્વ કોડી અધિક મનુષ્યના ભવ આશ્રી જાણુવી. તથા બે વાર અનુત્તર વિમાનમાં ૩૩ સાગરોપમની સ્થિતિયે ઉપજે, ૩૩ દુ છાસઠ સાગરોપમ, તે ૩ પૂર્વ-કોડી અધિક મનુષ્યના ભવ આશ્રી જાણુવી. પાંચમા છઠા તેરમા ગુણુઠાણુની સ્થિતિ જ્ઞં અંતં ઉં દેશે ઉણી તે સાડા આઠ વર્ષ ઉણી પૂર્વકોડની, સાતમાથી તે અગ્યારમા ગું સુધી જ્ઞં ૧ સમય, ઉં અંતં, બારમા ગું સ્થિતિ જ્ઞં ઉં અંતં. ચઉદમા ગુણુ-

કાણાની સ્થિતિ પાંચ હ્રસ્વ અક્ષર (અ. ઈ. ઉ. ઋ. લૃ) બોલવા પ્રમાણે જાણવી. ઇતિ ત્રીજો સ્થિતિ દ્વાર સમાપ્ત. ૩.

ચોથો ક્રિયા દ્વાર.

પહેલે ને ત્રીજો ગુણકાણે ૨૪ ક્રિયા લાભે, ઇરિયાવહિયા ક્રિયા વર્જિતે. બીજો ચોથો ગુ. ૨૩ ક્રિયા લાભે, ઇરિયાવહિયા ને મિથ્યાત્વની એ ૨ વર્જિતે. પાંચમે ગુ. ૨૨ ક્રિયા લાભે, મિથ્યાત્વ, આવરતિ, ઇરિયાવહિયા એ ૩ વર્જિતે. છઠે ગુણકાણે ૨ ક્રિયા, આરંભિયા, માયાવત્તિયા, એ ૨ લાભે. સાતમે ગુણકાણેથી તે દશમા ગુણકાણા સુધી ૧ માયાવત્તિયા ક્રિયા લાભે. અગ્યારમે, બારમે, તેરમે ગુણકાણે ૧ ઇરિયાવહિયા ક્રિયા લાભે. ચઉદમે ગુણ. ૦ કાઈ ક્રિયા લાભે નહિ. ઇતિ ઇથો ક્રિયા દ્વાર સમાપ્ત. ૪.

પાંચમો સત્તા દ્વાર.

પહેલા ગુણકાણાથી તે અગ્યારમા ગુણકાણા સુધી આઠ કર્મની સત્તા. બારમે ૭ કર્મની સત્તા, ૧ મોહનીય કર્મ વર્જિતે. તેરમે, ચઉદમે ગુ. ૪ કર્મની સત્તા, વેદનીય, આયુષ, નામ, ગોત્ર. ઇતિ ૫ મો સત્તા દ્વાર સમાપ્ત. ૫.

છઠો અંધ દ્વાર.

પહેલા ગુણકાણાથી તે સાતમા ગુણકાણા સુધી ત્રીજું ગુણકાણું વર્જિતે ૮ કર્મ બાંધે, અને જો ૭ બાંધે તો આયુષ્ય વર્જિતે. ત્રીજો, આઠમે, નવમે ગુ. ૭ કર્મ બાંધે, આયુષ વર્જિતે. દશમે ગુણ. ૬ કર્મ બાંધે, આયુષ, ને મોહનીય એ ૨ વર્જિતે. અગ્યારમે, બારમે, તેરમે ગુણ. ૧ સાત વેદનીય બાંધે. ચઉદમે ગુણ. ૦ અઅંધ. ઇતિ ૬ ઠો અંધ દ્વાર. સમાપ્ત. ૬.

સાતમો વેદદ્વાર ને આઠમો ઉદય દ્વાર.

પહેલા ગુણકાણાથી તે દશમા ગુણકાણા સુધી ૮ કર્મ વેદે ને ૮નો ઉદય. અગ્યારમે, બારમે ૬ કર્મ વેદે ને ૭નો ઉદય. મોહનીય વર્જિતે, તેરમે, ચઉદમે ૪ કર્મ વેદે ને ૪ નો ઉદય, વેદનીય, આયુષ, નામ, ગોત્ર. ઇતિ ૭મો વેદ દ્વાર ને ૮ મો ઉદય દ્વાર સમાપ્ત. ૭-૮-

નવમે ઉદીરણા દ્વાર.

પહેલા ગુણદાણાથી માંડીને ૭ મા ગુણદાણા સુધી ૮ કર્મની ઉદીરણા તથા ૭ ની કરે તો આયુષ વર્જિતે. આઠમે, નવમે ગુણદાણે ૭ કર્મની ઉદીરણા તે આયુષ વર્જિતે, તથા ૬ ની કરે તો આયુષ, મોહનીય, એ ૨ વર્જિતે. દશમે ૬ ની ઉદીરણા કરે, આયુષ મોહનીય, એ ૨ વર્જિતે, અને ૫ ની કરે તો આયુષ, મોહનીય, વેદનીય, એ ૩ વર્જિતે. અગ્યારમે, બારમે ગુ. ૬ ની ઉદીરણા, આયુષ, મોહનીય, વેદનીય એ ૩ વર્જિતે, તથા ૨ ની કરે તો નામ, ગોત્ર એ ૨ ની, તેરમે ગુણદાણે ૨ કર્મની ઉદીરણા, નામ, ગોત્ર, એ ૨ ની. ચઉદમે ગુણ. ઉદીરણા કરે નહિ. ઇતિ ૯ મે ઉદીરણા દ્વાર સમાપ્ત. ૯.

દશમે નિર્જરા દ્વાર.

પહેલાથી તે ૧૧ મા ગુણદાણા સુધી ૮ કર્મની નિર્જરા. બારમે ૭ કર્મની નિર્જરા મોહનીય વર્જિતે; તેરમે, ચઉદમે ૪ કર્મની નિર્જરા; વેદનીય, આયુષ, નામ, ગોત્ર, એ ૪. ઇતિ ૧૦ મે નિર્જરા દ્વાર સમાપ્ત. ૧૦.

અગ્યારમે ભાવ દ્વાર.

ઉદયભાવ, ઉપશમભાવ, ક્ષાયકભાવ, ક્ષયોપશમભાવ, પરિણામિક ભાવ, સંનિવાપ્તભાવ. પહેલે તે ત્રીજે ગુણદાણે ૩ ભાવ, ઉદય, ક્ષયોપશમ, પરિણામિક, બીજે, ચોથે, પાંચમે, છઠે, સાતમે તે આઠમેથી તે અગ્યારમા ગુણદાણા સુધી ઉપશમ શ્રેણિવાળાને ૪ ભાવ, ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ તે પરિણામિક તથા કાર્ષક ઉપશમને ઠેકાણે ક્ષાયક પણ કહે છે. અને ૮ માથી માંડીને બારમા સુધી ક્ષયક શ્રેણિવાળાને ૪ ભાવ, ઉદય, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયક, પરિણામિક. તેરમે ચૌદમે ગુ. ૭ ભાવ, ઉદય, ક્ષાયક, પરિણામિક, સિદ્ધમાં ૨ ભાવ, ક્ષાયક, પરિણામિક. ઇતિ ૧૧ મે ભાવ દ્વાર સમાપ્ત. ૧૧.

બારમે કારણ દ્વાર.

કારણ ૫ કર્મબંધના; મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદ, કષાય,

જોગ. પહેલે ત્રિજે ગુ. ૫ કારણ લાભે. બીજે ચોથે ૪ કારણ લાભે, મિથ્યાત્વ વર્જિતે. પાંચમે છઠે ગુણ. ૩ કારણ લાભે, મિથ્યાત્વ, અવિરતિ એ ૨ વર્જિતે. સાતમેથી તે દશમા ગુણુદાણા સુધી ૨ કારણ લાભે, કષાય, જોગ, એ ૨ લાભે. અગ્યારમે, બારમે, તેરમે ૧ કારણ લાભે તે ૧ જોગ. અહિંમે કાઈ કારણ નથી. ઇતિ ૧૨ મો કારણ દ્વાર સમાપ્ત. ૧૨

તેરમા પરિષદ દ્વાર.

પહેલાથી તે ચોથા ગુણુદાણા સુધી યદ્યપિ પરિસદ ૨૨ લાભે પણ દુઃખરૂપ છે. નિર્જરારૂપ પ્રણમે નહિ. પાંચમાથી તે ૬ મા ગુણુદાણા સુધી ૨૨ પરિસદ લાભે, એક સમયે ૨૦ વેદે. ટાઢનો ત્યાં તાપનો નહિ, તાપનો ત્યાં ટાઢનો નહિ, ચાલવાનો ત્યાં બેસવાનો નહિ. બેસવાનો ત્યાં ચાલવાનો નહિ. દશમે અગ્યારમે બારમે ૧૪ પરિસદ લાભે. આઠ જે મોહનીય કર્મને ઉદ્યે હતા તે વળ્યાં તે કહે છે. અચેલનો, અરતિનો, સ્ત્રીનો, બેસવાનો, આક્રોશનો, મેલનો, સત્કાર પુરસ્કારનો એ ૭ ચારિત્ર મોહનીય કર્મને ઉદ્યે હતા તે, તે ૮ મો દંસણુ પરિસદ દર્શન મોહનીયને ઉદ્યે હતો તે, એ ૮ વર્જિતે શેષ ૧૪ રહ્યા. તે માંહેલા એક સમયે ૧૨ વેદે ટાઢનો ત્યાં તાપનો નહિ. તાપનો ત્યાં ટાઢનો નહિ. ચાલવાનો ત્યાં સ્થાનકનો નહિ, સ્થાનકનો ત્યાં ચાલવાનો નહિ. તેરમે અહિંમે ગુણુદાણે ૧૧ પરિસદ લાભે. પૂર્વે ૧૪ કહ્યા તેમાંથી પ્રજ્ઞાનો, અજ્ઞાનનો એ બે જ્ઞાનાવરણિય કર્મને ઉદ્યે હતા તે અને ૧ અલાભનો અંતરાય કર્મને ઉદ્યે હતો તે એ ૩ વર્જિતે શેષ ૧૧ રહ્યા. તે માંહેલા એક સમયે ૯ વેદે. ટાઢનો ત્યાં તાપનો નહિ, તાપનો ત્યાં ટાઢનો નહિ. ચાલવાનો ત્યાં સ્થાનકનો નહિ. સ્થાનકનો ત્યાં ચાલવાનો નહિ. ઇતિ ૧૩ મો પરિસદ દ્વાર સમાપ્ત. ૧૩

ચૌદમો માર્ગણા દ્વાર.

પહેલે ગુણુદાણે માર્ગણા ૪, ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે, સાતમે જાય. બીજે ગુણુ. માર્ગણા ૧, પડે તો પહેલે આવે પણ ચડતું નથી.

ત્રીજે માર્ગણા ૪, પડે તો પહેલે આવે અને ચડે તો ચોથે, પાંચમે અને સાતમે જાય. ચોથે માર્ગણા ૫, પડે તો પહેલે, બિજે, ત્રીજે આવે અને ચડે તો પાંચમે સાતમે જાય. પાંચમે માર્ગણા ૫, પડે તો પહેલે, બીજે, ત્રીજે, ચોથે આવે અને ચડે તો સાતમે જાય. છઠે માર્ગણા ૬, પડે તો પહેલે, બીજે, ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે આવે અને ચડે તો સાતમે જાય. સાતમે માર્ગણા ૩, પડે તો છઠે, ચોથે આવે અને ચડે તો આઠમે જાય. આઠમે માર્ગણા ૩, પડે તો સાતમે, ચોથે આવે અને ચડે તો નવમે જાય. નવમે માર્ગણા ૩, પડે તો આઠમે, ચોથે આવે અને ચડે તો દશમે જાય, દશમે માર્ગણા ૪, પડે તો નવમે, ચોથે આવે. ચડે તો અગ્યારમે બારમે જાય. અગ્યારમે માર્ગણા ૨, કાલ કરે તો અનુત્તર વિમાને જાય, પડે તો દશમાથી પહેલા સુધી આવે. ચડવું નથી. બારમે માર્ગણા ૧, તેરમે જાય, પડવું નથી. તેરમે માર્ગણા ૧. ચૌદમે જાય, પડવું નથી. ચઉદમે માર્ગણા એકે નથી, મોક્ષ જાય. ઇતિ માર્ગણા દ્વાર ૧૩ મો સમાપ્ત. ૧૪.

પંદરમો આત્મા દ્વાર.

આત્મા ૮, દ્રવ્યઆત્મા, કષાયઆત્મા, યોગઆત્મા, ઉપયોગ-આત્મા, જ્ઞાનઆત્મા, દર્શનઆત્મા, ચારિત્રઆત્મા, વીર્યઆત્મા એવં ૮, પહેલે, ત્રીજે ગુણુ ૬ આત્મા, જ્ઞાન ને ચારિત્ર એ ૨ વર્ણિતે. ત્રીજે ચોથે ગુણુ ૭ આત્મા, ચારિત્ર વર્ણિતે. પાંચમે ગુણુદાણે પણ ૭ આત્મા, દેશથી ચારિત્ર છે. છઠેથી દશમા ગુણુદાણા સુધી ૮ આત્મા, અગ્યારમે, બારમે, તેરમે ગુ ૭ આત્મા, કષાય વર્ણિતે. ચઉદમે ગુ ૬ આત્મા, કષાય ને જોગ વર્ણિતે. સિદ્ધમાં આત્મા, જ્ઞાનઆત્મા, દર્શનઆત્મા, દ્રવ્યઆત્મા, ઉપયોગઆત્મા. ઇતિ ૧૫મો આત્મા દ્વાર સમાપ્ત. ૧૫

સોળમો જીવભેદ દ્વાર.

પહેલે ગુણુદાણે ૧૪ ભેદ લાભે. બિજે ગુણુ ૬ ભેદ લાભે, બેઇન્દ્રિય, તેઇન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય, અસંસિ તિર્યચ પંચેન્દ્રિય, એ ૪ ના

અપર્જમા ને સંસી પંચેદ્રિયનો અપર્જપ્તો ને પર્જપ્તો એ ૬. ત્રીજે ગુણુ ૧ સંસી પંચેદ્રિયનો પર્જપ્તો લાભે. ચોથે ગુણુઠાણે ૨ ભેદ લાભે. સંસી પંચેદ્રિયનો અપર્જપ્તો ને પર્જપ્તો એ ૨. પાંચમાંથી તે ૧૪ મા ગુણુઠાણા સુધી ૧ સંસી પંચેદ્રિયનો પર્જપ્તો લાભે. ઇતિ ૧૬ મા જીવભેદ દ્વાર સમાપ્ત. ૧૬.

સત્તરમો જોગ દ્વાર.

પહેલે બિજે ને ચોથે ગુણુઠાણે જોગ ૧૩ લાભે, જે આહાર-કના વર્જિતે. ત્રીજે ગુણુ ૧૦ જોગ લાભે તે ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઉદારિકનો, ૧ વૈક્રેયનો એ ૧૦ લાભે. પાંચમે ગુણુઠાણે ૧૨ જોગ; આહારકના ૨ ને એક કાર્મણુનો એ ૩ વર્જિતે ૧૨ લાભે. છઠે ગુ ૧૪ જોગ લાભે, ૧ કાર્મણુનો વર્જિતે. સાતમે ગુ ૧૧ જોગ તે ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઉદારિકનો, ૧ વૈક્રેયનો, ૧ આહારકનો એવં ૧૧. આઠમાંથી માંડીને ૧૨ મા ગુણુઠાણા સુધી જોગ ૯ લાભે, તે ૪ મનના ૪ વચનના ને ૧ ઉદારિકનો એ ૯. તેરમે ગુણુઠાણે જોગ ૭ લાભે, જે મનના, જે વચનના એ ૪ ને ઉદારિકનો, ઉદારિકનો ૧મશ્ર, કાર્મણુ કાયજોગ, એવં ૭. ચૌદમે ગુણુ ૧૦ જોગ નથી. ઇતિ ૧૭ મા જોગ દ્વાર સમાપ્ત. ૧૭.

અઠારમો ઉપયોગ દ્વાર.

પહેલે ને ત્રીજે ગુણુઠાણે ૬ ઉપયોગ લાભે, ૩ અજ્ઞાન ને ૩ દર્શન એવં ૬. બિજે, ચોથે, પાંચમે ગુણુ ૬ ઉપયોગ લાભે, ૩ જ્ઞાન, ૩ દર્શન, એવં ૬. છઠાથી તે બારમા ગુણુઠાણા સુધી ઉપયોગ ૭ લાભે તે ૪ જ્ઞાન ને ૩ દર્શન એવં ૭. તેરમે ચૌદમે ગુણુઠાણે તથા સિદ્ધમાં ૨ ઉપયોગ, કેવલજ્ઞાન ને કેવલદર્શન. ઇતિ ૧૮ મા ઉપયોગ દ્વાર સમાપ્ત. ૧૮.

ઓગણીશમો લેશા દ્વાર.

પહેલાથી તે છઠા ગુણુઠાણા સુધી ૬ લેશા લાભે. સાતમે ગુણુ ૭ ઉપલી ૩ લેશા લાભે. આઠમેથી માંડીને બારમા ગુણુઠાણા સુધી ૧ શુક્લલેશા લાભે. તેરમે ગુણુઠાણે ૧ પરમ શુક્લલેશા લાભે. ચૌદમે ગુ ૧૦ લેશા નથી. ઇતિ ૧૯ મા લેશા દ્વાર સમાપ્ત. ૧૯.

વીસમો ચારિત્ર દ્વાર.

પહેલાથી તે ચોથા ગુણદાણા સુધી કાઠ ચારિત્ર નથી. પાંચમે ગુણદાણે દેશથી સામાયક ચારિત્ર છે. છઠે સાતમે ગુણદાણે ૩ ચારિત્ર લાભે; સામાયક ચારિત્ર, છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, ચરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્ર એ ૩ લાભે. આઠમે, નવમે ગુણદાણે ૨ ચારિત્ર લાભે, સામાયક ને છેદોપસ્થાપનીય. દશમે ગુણ ૧ સુદ્ધસંપરાય ચારિત્ર લાભે. અગ્યારમેથી તે ચૌદમા ગુણદાણા સુધી ૧ જથાખ્યાત ચારિત્ર લાભે. ઇતિ ૨૦ મો ચારિત્ર દ્વાર સમાપ્ત. ૨૦.

એકવીસમો સમકિત દ્વાર.

પહેલે ને ત્રિજે ગુણદાણે સમકિત નથી. બીજે ગુણ ૧ સાસ્વાદાન સમકિત લાભે. ચોથે, પાંચમે ને છઠે ગુણ ૦ ઉપશમ અને ક્ષયોપશમ, તથા સાતમે ગુણ ૦ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ અને વેદક. આઠમે, નવમે ગુણદાણે ૩ સમકિત લાભે, ઉપશમ ક્ષયોપશમ, ક્ષાયક. દશમે અગ્યારમે ગુણદાણે ૨ સમકિત લાભે, ઉપશમ ને ક્ષાયક. બારમે, તેરમે, ચૌદમે ગુણદાણે તથા સિદ્ધમાં ૧ ક્ષાયક સમકિત લાભે. ઇતિ ૨૧ મો સમકિત દ્વાર સમાપ્ત. ૨૧.

બાવીસમો અદ્યખાદ્ય દ્વાર.

સર્વથી થોડા અગ્યારમા ગુણદાણાવાળા, એક સમયે ઉપશમશ્રેણીવાળા ૫૪ જીવ લાભે માટે. ૧ તેથી બારમા ગુણદાણાવાળા સંખ્યાતગુણા, એક સમયે ક્ષાયક શ્રેણીવાળા એક સો ને આઠ જીવ લાભે માટે. ૨. તેથી આઠમા, નવમા, દશમા ગુણદાણાવાળા સંખ્યાતગુણા, જઘન્ય બસો ઉત્ત્ત્વ નવસે લાભે માટે. ૩ તેથી તેરમા ગુણદાણાવાળા સંખ્યાતગુણા જઘન્ય બે કોડી, ઉત્ત્ત્વ નવ કોડી લાભે માટે. ૪ તેથી સાતમા ગુણદાણાવાળા સંખ્યાતગુણા, જઘન્ય બસે કોડી ઉત્ત્ત્વ નવસે કોડી લાભે માટે. ૫. તેથી છઠા ગુણદાણાવાળા સંખ્યાતગુણા, જઘન્ય બે હજાર કોડી, ઉત્ત્ત્વ નવ હજાર કોડી લાભે માટે. ૬. તેથી પાંચમા ગુણદાણાવાળા અસંખ્યાતગુણા, તિર્યચ શ્રાવક લગ્યા માટે. ૭. તેથી બિજા ગુણદાણાવાળા અસંખ્યાતગુણા, ૪ ગતિમાં લાભે માટે. ૮.

તેથી ત્રિજ્ઞ ગુણુકાણાવાળા અસંખ્યાતગુણુ, ૪ ગતિમાં વિશેષ છે માટે. ૯. તેથી ચોથા ગુણુકાણાવાળા અસંખ્યાતગુણુ, ઘણી સ્થિતિ છે માટે. ૧૦. તેથી ચૌદમા ગુણુકાણાવાળા ને સિદ્ધ ભગવંતજી અનંતગુણુ. ૧૧ તેથી પહેલા ગુણુકાણાવાળા અનંતગુણુ, એકંદ્રિય પ્રમુખ સર્વ મિથ્યાદષ્ટિ છે માટે, ૧૨. ઇતિ ૨૨ મે અદ્યખ્યહુત્વ દ્વાર સમાપ્ત. ૨૨. ઇતિ ગુણુકાણાના ૨૨. દ્વાર સમાપ્ત.

ભાવ ૬.

ઉદયભાવ, ઉપશમભાવ, ક્ષાયકભાવ, ક્ષયોપશમભાવ, પરિણામિક ભાવ ને સન્નિવાર્ધ ભાવ.

ઉદયભાવના ૨ ભેદ, જીવ ઉદય નિષ્પન્ન ને અજીવ ઉદય નિષ્પન્ન. જીવ ઉદય નિષ્પન્નમાં ૩૩ બોલ પામે; ૪ ગતિ, ૬ કાય, ૬ લેશ્યા, ૪ કષાય, ૩ વેદ એવં ૨૩ ને મિથ્યાત્વ ૧, અજ્ઞાન ૨, અવિરતિ ૩ અસંજિપણું ૪, આહારકપણું ૫, છદ્મસ્થપણું ૬, સન્નેગીપણું ૭, સંસાર પરિવટણુ ૮, અસિદ્ધ ૯, અકેવલી ૧૦, એવં ૩૩. અજીવ ઉદય નિષ્પન્નના ૩૦ બોલ પામે; ૫ વર્ણુ, ૨ ગંધ, ૫ રસ, ૮ સ્પર્શ, ૫ શરીર, ૫ શરીરના વ્યાપાર એવં ૩૦ એવં ઉભય મળીને ૩૩ ને ૩૦ ત્રેસઠ ભેદ ઉદયભાવના કહ્યા. ૧.

ઉપશમભાવે ૧૧ બોલ છે. ચાર કષાયનો ઉપશમ ૪, રાગનો ઉપશમ ૫, દ્વેષનો ઉપશમ ૬, દર્શનમોહનિયનો ઉપશમ ૭, ચારિત્ર મોહનિયનો ઉપશમ. એવં ૮ મોહનિયની પ્રકૃતિ અને ઉવસમિયા દંશણુલક્ષિ તે સમકિત, ૯ ઉવસમિયા ચરિત્તલક્ષિ ૧૦, ઉવસમિયા અકષાય છઉમથ વીતરાગલક્ષિ એવં ૧૧. ૨.

ક્ષાયક ભાવે ૩૭ બોલ છે. ૫ જ્ઞાનાવરણિય, ૯ દર્શનાવરણિય. ૨ વેદનીયની, ૧ રાગની, ૧ દ્વેષની, ૩ કષાયની, ૧ દર્શનમોહનીયની, ૧ ચારિત્રમોહનીયની, ૪ આયુષની, ૨ નામની, ૨ ગોત્રની, ૫ અંતરાયની, એવં ૩૭ પ્રકૃતિને ક્ષય કરે તેને ક્ષાયકભાવ કહિયે. તે ૯ બોલ પામે. ક્ષાયક સમકિત, ક્ષાયક જથાખ્યાત ચારિત્ર, કેવલ જ્ઞાન, કેવલ દર્શન અને ક્ષાયક દાનાદિ પાંચ લઙ્ગિધ, એવં ૯ બોલ. ૩.

ક્ષયોપશમભાવે ૩૦ બોલ છે. ૪ જ્ઞાન પ્રથમના, ૩ અજ્ઞાન ૩ દર્શન. ૩ દષ્ટિ. ૪ ચારિત્ર પ્રથમના, ૧ ચરિતાચરિત તે શ્રાવક-પણું પામે, ૧ આચાર્યગણિની પદવી, ૧ ચૌદ પૂર્વ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ, ૫ ઇન્દ્રિયની લગ્નિધ, ૫ દાનાદિ લગ્નિધ, એવં સર્વ મળી ૩૦ બોલ. ૪.

પરિણામિક ભાવના ૨ ભેદ, સાદિપરિણામિક, અનાદિ-પરિણામિક. સાદિ વિણુસે, અનાદિ વિણુસે નહિ. સાદિ પરિણામિકના અનેક ભેદ છે. જુની સુરા, મદિરા, જુનો ગોળ, તંદુલ એ આદિ ૭૩ બોલ ભગવતિની શાખે છે. અનાદિ પરિણામિક ભાવના ૧૦ બોલ: ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય, પુદ્ગલાસ્તિકાય, જીવાસ્તિકાય, કાલ, લોક, અલોક, ભવ્ય, અભવ્ય, એવં ૧૦. ૫.

સન્નિવાર્ધ ભાવના ૨૬ ભાંગા. ૧૦ દ્વિકસંજ્ઞેગીના, ૧૦ ત્રિકસંજ્ઞેગીના, ૫ ચોકસંજ્ઞેગીના, ૧ પંચસંજ્ઞેગીનો એવં ૨૬ ભાંગા. એનો વિચાર શ્રીઅનુયોગદ્વાર સિદ્ધાંતથી જાણવો. ૬.

૧૪ ગુણઠાણા ઉપર ૧૦ ક્ષેપક દ્વાર.

પ્રથમ હેતુદ્વાર. ૨૫ ક્ષાય, ૧૫ જ્ઞેગ, એવં ૪૦ ને ૬ કાય, ૫ ઇન્દ્રિય, ૧ મન, એ ૧૨ અપ્રત, એવં પર ને ૫ મિથ્યાત્વ એવં ૫૭ હેતુ. પહેલે ગુણઠાણે ૫૫ હેતુ તે આહારકના ૨ વર્જિને. બીજે ગુ. ૫૦ હેતુ, તે ૫૫ માંથી ૫ મિથ્યાત્વ ટળ્યા. ત્રિજે ગુ. ૪૩ હેતુ તે ૫૭ માંથી અનંતાનુબંધી ૪, ઉદારિકનો મિશ્ર ૧, વૈક્રેયનો મિશ્ર ૧, આહારકના ૨, કાર્મણુનો ૧, મિથ્યાત્વ ૫, એવં, ૧૪ વળ્યા, શેષ ૪૩. ચોથે ગુ. ૪૬ હેતુ. તે પૂર્વે ૪૩ કહ્યા તે અને ઉદારિકનો મિશ્ર, વૈક્રેયનો મિશ્ર, કાર્મણુ કાયજ્ઞેગ એ ૩ વધ્યા, સર્વ મળીને ૪૬. પાંચમે ગુણઠાણે ૪૦ હેતુ, તે પૂર્વે ૪૬ કહ્યા તેમાંથી અપ્રત્યાખ્યાનીની ચોકડી ૪, ત્રસકાયનો અપ્રત, કાર્મણુ કાયજ્ઞેગ, એવં ૬ ઘટ્યા. શેષ ૪૦ હેતુ. છઠે ગુણુ ૨૭ હેતુ. પૂર્વે ૪૦ કહ્યા તેમાંથી પ્રત્યાખ્યાનાવરણિયની ચોકડી ૪, પાંચ સ્થાવરનો અપ્રત, ૫ ઇન્દ્રિયનો અપ્રત તે એક મનનો અપ્રત ૧ એવં ૧૫ વળ્યા. શેષ ૨૫ રહ્યા તે આહારકના ૨ વધ્યા એવં સર્વ મળી ૨૭ હેતુ. સાતમે ગુણુ

૨૪ હેતુ. તે પૂર્વે ૨૭ કહ્યા તેમાંથી ઉદારિકમિશ્ર, વૈક્ર્યમિશ્ર, આહારકમિશ્ર એ ૩ વર્ણ્યા, શેષ ૨૪ હેતુ. આઠમે ગુણુ ૨૨ હેતુ. તે પૂર્વે ૨૪ કહ્યા તેમાંથી વૈક્ર્યનો, આહારકનો, એ ૨ વર્ણ્યા, શેષ ૨૨ હેતુ. નવમે ગુણુ ૧૬ હેતુ તે પૂર્વે ૨૨ કહ્યા તેમાંથી હાસ્ય, રતિ, અરતિ, ભય, શોક, દુર્ગંધા, એ ૭ વર્ણ્યા. શેષ ૧૬ હેતુ. દશમે ગુણુ ૧૦ હેતુ. તે ૬ ભોગ ને ૧ સંજલનનો લોભ એવં ૧૦ હેતુ. અગ્યારમે, બારમે ગુણુ ૬ હેતુ. તે ૬ ભોગ જાણવા. તેરમે ગુણુ ૭ હેતુ. તે ૭ ભોગ જાણવા. ચૌદમે ગુણુ હેતુ નથી. ઇતિ પહેલો હેતુદ્વાર સમાપ્ત.

બીજો દંડક દ્વાર. પહેલે ગુ ૨૪ દંડક, બિજો ગુણુ ૧૬ દંડક, તે ૫ સ્થાવરના વર્ણ્યા. ત્રિજો ચોથે ગુણુ ૧૬ દંડક તે ૩ વિકલેદ્રિય વર્ણ્યા. પાંચમે ગુણુ ૨ દંડક, સંસીમનુષ્ય, સંસીતિર્યચ એ ૨. છઠાથી તે ચૌદમા ગુણુ સુધી ૧ મનુષ્યનો દંડક, ઇતિ બીજો દંડક દ્વાર સમાપ્ત.

ત્રિજો જીવાન્નેનિ દ્વાર. પહેલે ગુણુ ૮૪ લાખ જીવાન્નેનિ. બિજો ગુણુ ૩૨ લાખ તે એકદ્રિયની વર્ણિ. ત્રિજો, ચોથે ગુણુ ૨૬ લાખ જીવાન્નેની. પાંચમે ગુણુ ૧૮ લાખ જીવાન્નેનિ, છઠાથી તે ૧૪ મા ગુણુકાણા સુધી ૧૪ લાખ જીવાન્નેનિ, ઇતિ ત્રિજો જીવનિ દ્વાર સમાપ્ત.

ચોથો અંતર દ્વાર. પહેલે ગુણુ જઘન અંતર્મુહર્ત્ત, ઉત્ત ૬૬ સાગર ઝાઝેરાનું અથવા ૧૩૨ સાગર ઝાઝેરાનું, તે ૬૬ સાગર ચોથે ગુણુ રહે. અંત ૩૧ ગુણુ રહી પાછો ચોથે ગુણુ ૬૬ સાગર રહી મિથ્યાત્વે આવે. બીજાથી માંડીને અગ્યારમા ગુણુકાણા સુધી જન અંત અથવા પહ્યનો અસંખ્યાતમો ભાગ તે એટલા કાલ વિના ઉપશમ શ્રેણી કરીને પડે નહી. ઉત્ત અર્ધપુદ્ગલ દેશે ઉણું. બારમે તેરમે ને ચૌદમે ગુણુ અંતર નથી, એ એક જીવઆશ્રી. ઇતિ ચોથો અંતર દ્વાર સમાપ્ત.

પાંચમે ધ્યાન દ્વાર. પહેલે બિજો, ત્રીજો ગુણુ ૨ ધ્યાન પહેલા. ચોથે, પાંચમે, ગુણુ ૩ ધ્યાન પહેલા. છઠે ગુણુ ૨ ધ્યાન

આર્ત ને ધર્મ ધ્યાન, સાતમે ગુણ ૧ ધર્મધ્યાન. આઠમેથી માંડીને આઠમા ગુણ ૧ શુકલધ્યાન. ઇતિ ૫ મો ધ્યાન દ્વાર સમાપ્ત.

છઠા કરસના દ્વાર. પહેલું ગુણઠાણું ૧૪ રાજલોક સ્પર્શે. બિન્નું ગુણ ૦ હેઠું પંડગવનથી તે ૬ ઠી નરક લગે કરસે તથા ઉંચું અધોગામની વિજયથી તે ૯ ગ્રૈવેયક સુધી કરસે. ત્રિન્નું ગુણ ૦ લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ કરસે. ચોથું ગુણ ૦ અધોગામની વિજયથી ૧૨ મા દેવલોક સુધી કરસે. અથવા પંડગવનથી છઠી નરક સુધી કરસે. પાંચમું ગુ ૦ પણ એમજ અધોગામની વિજયથી ૧૨ મા દેવલોક સુધી કરસે. છઠાથી તે અગ્યારમા ગુણઠાણાવાળા અધોગામની વિજયથી ૫ અનુત્તરવિમાન સુધી કરસે. બારમું ગુણ ૦ લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ કરસે. તેરમું ગુણ ૦ સર્વલોક કરસે. ચૌદમું ગુણ ૦ લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ કરસે. ઇતિ ૬ ઠા કરસના દ્વાર સમાપ્ત.

સાતમો દ્વાર. તિર્થંકર ગોત્ર ૪ ગુણઠાણે બાંધે. ચોથે, પાંચમે, છઠે ને સાતમે, એ ૪ ગુણઠાણે બાંધે. શેષ ગુણઠાણે ન બાંધે. તિર્થંકર દેવ ૯ ગુણઠાણા કરસે તે ૪, ૬, ૭, ૮. ૯, ૧૦, ૧૨, ૧૩, ૧૪, એ ૯ કરસે. ઇતિ ૭ મો દ્વાર સમાપ્ત.

આઠમો દ્વાર. ગુણઠાણા ૧૪ માં ૧, ૪, ૫, ૬, ૧૩. એ ૫ શાશ્વતા, શેષ ૯ ગુણ ૦ અશાશ્વતા. ઇતિ ૮ મો દ્વાર સમાપ્ત.

નવમો દ્વાર. ગુણઠાણા ૧૪ માં ૧, ૨, ૩. ૪, ૫, ૬, ૭, એ ૭ ગુણ ૦ ૬ સંધયણુ, આઠમાથી તે ૧૪ મા ગુણઠાણા સુધી એક વજ્રકપલ નારાય સંધયણુ. ઇતિ ૯ મો દ્વાર સમાપ્ત.

દશમો દ્વાર. આર્યાજી, અવેદી, પરિહારવિશુદ્ધ્યારિત્રવંત, પુલાક લખિધવંત, અપ્રમાદી સાધુ, ચૌદ પુર્વી સાધુ અને આહારક શરીર એ ૭ નું કોઈ દેવતા સાહારણુ કરી શકે નહિ. ઇતિ ૧૦ મો દ્વાર સમાપ્ત.

દ્વેપક દ્વાર સમાપ્ત. ઇતિ ગુણઠાણાદ્વાર સમાપ્ત.

શ્રી ભક્તામર સ્તોત્ર-સંસ્કૃત.

ભક્તામર પ્રણુતમૈલિમણિ પ્રભાણુ—
મુઘોતકં દલિતપાપ તમો વિતાનમ્ ।
સમ્યક્ પ્રણુમ્ય જનપાદ યુગં યુગાદા—
વાલંબનં ભવજલે પતતાં જનાનામ્ ॥ ૧ ॥
યઃ સંસ્તુતઃ સકલ વાઙ્મય તત્ત્વબોધા—
દુહભૂત બુદ્ધિ પટુભિઃ સુરલોકનાથૈઃ ।
સ્તોત્રૈર્જગત્ત્રિય ચિત્તહરૈરુદારૈઃ
સ્તોત્ર્યે કિલાહમપિતં પ્રથમં જિનેન્દ્રમ્ ॥ ૨ ॥
બુદ્ધ્યા વિનાડપિ વિબુધાર્ચિત પાદપીઠ
સ્તોતું સમુદ્ય તમતિર્વિગ તત્રપોડહમ્ ।
બાલં વિહાય જલ સંસ્થિત મિન્દુ જિમ્—
મન્યઃ ક ઇચ્છતિ જનઃ સહસા ગ્રહીતુમ્ ॥ ૩ ॥
વકતું ગુણાન્ ગુણુ સમુદ્ર શશાંક કાન્તાન્
કસ્તે ક્ષમઃ સુરગુરુ પ્રતિભોડપિ બુદ્ધ્યા ।
કલ્પાન્તકાલ પવનોદ્યત નકે ચક્રં
કો વા તરીતુમલમંબુ નિધિ ભુજાભ્યામ્ ॥ ૪ ॥
સોડહં તથાપિ તવ ભક્તિવશાન્મુનીશ
કર્તુ સ્તવં વિગતશક્તિ રપિ પ્રવૃત્તઃ ।
પ્રીત્યાત્મ વીર્ય મવિચાર્ય મૃગો મૃગેન્દ્રં
નાભ્યેતિ કિં નિજ શિશોઃ પરિપાલનાર્થમ્ ॥ ૫ ॥
અદ્યપશ્રુતં શ્રુતવતાં પરિહાસ ધામ
ત્વદ્ભક્તિરેવ મુખરી કુરતે બલાન્મામ્ ।
ચત્કોકિલઃ કિલ મધૌ મધુરં વિરોતિ
તચ્ચાઙ્ગ ચામ્ર કલિકાનિ કરૈક હેતુઃ ॥ ૬ ॥

ત્વત્સંસ્તવેન ભવસંતતિ સન્નિબંધં
 પાપં ક્ષણાત્ક્ષયમુપૈતિ શરીર ભાજનમ્ ।
 આકાન્ત લોકમલિનીલમ શેષમાશુ
 સૂર્યાશુભિન્નમિવ શાર્વરમંધકારમ્ ॥ ૭ ॥
 મત્વેતિ નાથ તવ સંસ્તવનં મયેદ-
 મારભ્યતે તનુધિયાપિ તવ પ્રભાવાત્ ।
 ચેતો હરિષ્યતિ સતાં નલિની દલેષુ
 મુક્તાફલદ્યુતિમુપૈતિ નનૂદ્ધર્ણિદુઃ ॥ ૮ ॥
 આસ્તાં તવ સ્તવનમસ્ત સમસ્ત દોષં
 ત્વત્સંકથાડપિ જગતાં દુરિતાનિ હન્તિ ।
 દ્વરે સહસ્રકિરણુઃ કુરુતે પ્રભૈવ
 પદ્માકરેષુ જલજ્વલનિ વિકાશભાન્જિ ॥ ૯ ॥
 નાત્યદ્ભુતં ભુવનભૂષણ ભૂતનાથ
 ભૂતૈર્ગુણૈર્ભુવિ ભવંતમભિપ્તુવન્તઃ
 તુલ્યા ભવન્તિ ભવંતો નનુ તેન કિં વા
 ભૂત્યાશ્રિતં ચ ઇહ નાત્મસમં કરોતિ ॥ ૧૦ ॥
 દૃષ્ટ્વા ભવંતમનિમેષ વિલોકનીયમ્
 નાડન્યત્ર તોષમુપયાતિ જનસ્ય ચક્ષુઃ ।
 પીત્વા પયઃ શશિકર દ્યુતિદુગ્ધસિન્ધોઃ
 ક્ષારં જલં જલનિધેરશિતું ક ઇચ્છેત્ ॥ ૧૧ ॥
 યૈઃ શાન્તરાગરુચિભિઃ પરમાણુભિસ્ત્વં
 નિર્માપિતસ્ત્રિભુવનૈ કલલામ ભૂત ।
 તાવન્ત એવ ખલુ તેડખ્યાણુવઃ પૃથિવ્યાં
 યત્તે સમાનમપરં નહિ રુપમસ્તિ ॥ ૧૨ ॥

વકત્રં કવ તે સુરનરોરગ નેત્રહારિ
 નિઃશેષ નિર્જિત જગત્ત્રિતયોપમાનમ્ ।
 બિમ્બં કલંકમલિનં કવ નિશાકરસ્ય
 ચદ્રાસરે ભવતિ પાંડુ પલાશ કલ્પમ્ ॥ ૧૩ ॥
 સમ્પૂર્ણ મંડલ શશાંક કલા કલાપ
 શુભ્રા ગુણાસ્ત્રિભુવનં તવ લંઘયન્તિ ।
 યે સંશ્રિતા સ્ત્રિ જગદીશ્વર નાથમેકં
 કસ્તાન્નિવારયતિ સંચરતો યથેષ્ટમ્ ॥ ૧૪ ॥
 ચિત્રં કિમત્ર યદિ તે ત્રિદશાંગનાભિ-
 નીતં મનાગપિ મનો ન વિકાર માર્ગમ્ ।
 કલ્પાન્ત કાલ મરુતા ચલિતા ચલેન
 કિં મંદરાદ્રિ શિખરં ચલિતં કદાચિત્ ॥ ૧૫ ॥
 નિર્ધૂમવર્ત્તિર પવર્જિત તૈલપૂરઃ
 કૃત્સ્નં જગત્ત્રયમિદં પ્રકટી કરોષિ ।
 ગમ્યો ન જતુ મરુતાં ચલિતા ચલાનાં
 દીપોઽપરસ્ત્વ મસિ નાથ જગત્પ્રકાશઃ ॥ ૧૬ ॥
 નાસ્તં કદાચિદ્દુપયાસિ ન રાહુ ગમ્યઃ
 સ્પષ્ટીકરોષિ સહસા યુગપન્નજગન્તિ ।
 નામ્ભોધરોદર નિરુદ્ધ મહા પ્રભાવઃ
 સૂર્યાતિશાયિ મહિમાસિ મુનીન્દ્ર લોકે ॥ ૧૭ ॥
 નિત્યોદયં દલિતમોહમહાંધકારં
 ગમ્યં ન રાહુવદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ।
 વિપ્રાજતે તવ મુખાન્નમનદ્વપકાન્તિ
 વિદ્યોતયન્નજગદ્ પૂર્વ શશાંક ગિર્જમ્ ॥ ૧૮ ॥

કિં શર્વરીષુ શશિનાડન્દિ વિવસ્વતા વા
 યુષ્મન્મુખેન્દુદલિતેષુ તમસ્સુ નાથ ।
 નિષ્પન્ન શાલિવન શાલિનિ જીવલોકે
 કાર્ય કિયન્નલઘૈર્જલ ભાર નમ્રૈઃ ॥ ૧૯ ॥

જ્ઞાનં યથા ત્વયિ વિભાતિ કૃતાવકાશં
 નૈવં તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ।
 તેજઃ સ્કુરન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્ત્વં
 નૈવં તુ કાચશકલે કિરણાકુલેડપિ ॥ ૨૦ ॥

મન્યે વરં હરિહરાદય એવ દૃષ્ટા
 દૃષ્ટેષુ યેષુ હૃદયં ત્વયિ તોષમેતિ ।
 કિં વીક્ષિતેન ભવતા ભુવિ યેન નાન્યઃ
 કશ્ચિન્મનો હરતિ નાથ ભવાંતરેડપિ ॥ ૨૧ ॥

સ્ત્રીણાં શતાનિ શતશેઃ જનયન્તિ પુત્રા-
 ન્નાન્યા સુતં ત્વદુપમં જનની પ્રસૂતા ।
 સર્વા દિશેઃ દધતિ ભાનિ સહસ્રરશ્મિ
 પ્રાચ્યેવ દિગ્જનયતિ સ્કુરદંશુજ્જલમ્ ॥ ૨૨ ॥

ત્વામામનન્તિ મુનયઃ પરમં પુમાંસ-
 માદિત્ય વર્ણમમલં તમસઃ પુરસ્તાત્ ।
 ત્વામેવ સમ્યગુપલભ્ય જયન્તિ મૃત્યું
 નાન્યઃ શિવઃ શિવપદસ્ય મુનીંદ્ર પન્થાઃ ॥ ૨૩ ॥

ત્વામવ્યયં વિભુમર્ચિત્યમ સંખ્યમાદ્યં
 પ્રહ્લાણુમીશ્વર મનન્તમનર્જું કેતુમ્ ।
 યોગીશ્વરં વિદિત યોગ મનેક મેકં
 જ્ઞાન સ્વરૂપ મમત્તં પ્રવદન્તિ સન્તઃ ॥ ૨૪ ॥

બુદ્ધસ્ત્વમેવ વિબુધાર્થિત બુદ્ધિ બોધા-
 ર્ત્વં શંકરોડસિ ભુવનત્રય શંકરત્વાત્ ।
 ધાતાસિ ધીર શિવમાર્ગ વિધેર્વિધાનાત્-
 વ્યક્તં ત્વમેવ ભગવન્પુરુષોત્તમોડસિ ॥ ૨૫ ॥
 તુભ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્ત્તિહરાય નાથ
 તુભ્યં નમઃ ક્ષિતિતલામલ ભૂષણાય ।
 તુભ્યં નમસ્ત્રિ જગતઃ પરમેશ્વરાય
 તુભ્યં નમો જિન ભવોદ્ધિ શોષણાય ॥ ૨૬ ॥
 કેા વિસ્મયોડત્ર યદિ નામ ગુણૈરશેષ-
 સ્ત્વં સંશ્રિતો નિરવકાશતયા મુનીશ ।
 દ્વોષૈ રુપાત્તવિવિધાશ્રય જત ગર્વેઃ
 સ્વભ્રાંતરેડપિ ન કદાચિદ્ધીક્ષિતોડસિ ॥ ૨૭ ॥
 ઉચ્ચૈર શોક તરુ સંશ્રિત મુન્મથૂળઃ-
 માભાતિ રુપ મમત્તં ભવતો નિતાંતમ્ ।
 સ્પષ્ટોદ્ધસત્કિરણમસ્ત તમોવિતાનં
 જિમ્ખં રવેરિવ પયોધર પાર્શ્વવર્તિ ॥ ૨૮ ॥
 સિંહાસને મણિમયૂળ શિખાવિચિત્રે
 વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કનકાવદાતમ્ ।
 જિમ્ખં વિચદ્વિલસદંશુલતા પિતાનં
 તુંગોદ્યાદ્રિ શિરસીવ સહસ્રરશ્મેઃ ॥ ૨૯ ॥
 કુંદાવદાત ચલ ચામર ચારુ શોભં
 વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કલધૌત કાન્તમ્ ।
 ઉદચ્છશાંક શુચિ નિર્ઝર વારિધાર-
 મુચ્ચૈસ્તટં સુરગિરેરિવ શાત કૌભમ્ ॥ ૩૦ ॥

છત્ર ત્રયં તવ વિભાતિ શશાંક કાંત—
 મુચ્યૈઃ સ્થિતં સ્થગિત ભાનુકર પ્રતાપમ્ ।
 મુક્તાક્લ પ્રકર જલ વિવૃદ્ધ શોભં
 પ્રખ્યાપયત્ત્રિ જગતઃ પરમેશ્વરત્વમ્ ॥ ૩૧ ॥
 ગંભીરતાર સ્વપૂરિત દિગ્વિભાગ—
 સ્ત્રૈલોક્ય લોક શુભ સંગમ ભૂતિ દક્ષઃ ।
 સદ્ધર્મરાજ જય દોષણુ દોષકઃ સન્
 ખે દુહ્સિર્વનતિ તે યશઃ પ્રવાહી ॥ ૩૨ ॥
 મંદાર સુંદર ન મેરુ સુપારિવ્રત—
 સંતાનકાદિ કુસુમેશ્વર વૃષ્ટિરુદ્ધા ।
 ગંધોદગ્નિદુ શુભસંદ મરુતપ્રપાતા
 દિવ્યા દિવઃ પતતિ તે વચ્ચસાં તતિર્વા ॥ ૩૩ ॥
 શુભ્ર પ્રભાવલય ભૂરિ વિભા વિલોસ્તે
 લોકત્રય દ્યુતિમતાં દ્યુતિમાક્ષિપન્તી ।
 પ્રોઘદ્દિવાકર નિરંતર ભૂરિસંખ્યા
 દીપ્તિર્જયત્યપિ નિશામપિ સોમસૌમ્યામ્ ॥૩૪॥
 સ્વાર્ગાપવર્ગ ગમ માર્ગ વિમાર્ગણુષ્ઠ—
 સદ્ધર્મ તત્ત્વ કથનૈકપદુ સ્ત્રિલોક્યામ્ ।
 દિવ્ય ધ્વનિર્ભવતિ તે વિશદાર્ય સર્વ—
 ભાષા સ્વભાવ પરિણામ ગુણૈઃ પ્રયોજ્યઃ ॥ ૩૫ ॥
 ઉન્નિદ્રહિમનવ પંકજ પુંજકાંતી
 પર્યુલ્લસન્નખમયૂજ શિખાભિરામૌ ।
 પાદૌ પદાનિ તવ યત્ર ત્રિનેન્દ્ર ધત્તાઃ
 પદ્માનિ તત્ર વિખુધાઃ પરિકલ્પયન્તિ ॥ ૩૬ ॥

धृतिं यथा तव विभुतिरभुज्जिनेन्द्र
धर्मोपदेशनविधौ न तथा परस्य ।
यादृकप्रभा दिनकृतः प्रहृतांधारा
तादृककुतो अहुगणस्य विडाशिनोऽपि ॥ ३७ ॥

श्च्योतन्महाविलविलोद कपोलमूल—
भक्तभ्रमद्भ्रमरनाद विवृद्धकोपम् ।
औरावतालमिलमुद्धत भापतन्तं
दृष्ट्वा लयं लपति नो लवहाश्रितानाम् ॥ ३८ ॥

लिन्नेलकुंभ गलदुज्ज्वल शोणिताकत—
मुक्ताक्षल प्रकरभूषित भूमिभागः ।
अद्भुतः कुमगतं हरिणाधिपोऽपि
नाकामति कुम युगायल संश्रितं ते ॥ ३९ ॥

कल्पान्तकाल पवनोद्धत वङ्गनिकटपं
हावानलं ज्वलित मुज्ज्वल मुत्स्कुलिंगम् ।
विश्वं निधत्सुमिव सन्मुण्यमापतंतं
त्वन्नाम कीर्तनजलं शमयत्यशेषम् ॥ ४० ॥

रक्तक्षणुं समदृष्टोदिलकं नील
कोधोद्धतं क्षुण्णमुत्क्षुण्ण भा पतंतम् ।
आकामति कुम युगेन निरस्तशंक—
स्त्वन्नाम नागदमनी हृदि यस्य पुंसः ॥ ४१ ॥

वदगत्तुरंग गजगर्जित बीमनाद—
भान्नैषलं जलवतामपि भूपतीनाम् ।
उद्यद्दिवाकर मयूषशिखापविद्धं
त्वत्कीर्तनात्तम ध्विषु सिद्धामुपैति ॥ ४२ ॥

કુંતાઅભિન્ન ગજશોણિતવારિવાહ—

વેગાવતાર તરણા તુરયોધભીમે ।

યુધ્ધે જયં વિજિત દુર્જયજેય પક્ષા—

સ્વત્પાદપંકજવના શ્રિયિણો લલન્તે ॥ ૪૩ ॥

અંભો નિઘૌ ક્ષુભિત ભીષણ નકચક્ર ।

પાઠીન પીઠ ભયદોલ્વણવાડવાગ્નૌ ।

રંગત્તરંગશિખર સ્થિતયાનપાત્રા—

સ્નાસં વિહાય ભવતઃ સ્મરણાદ્ વ્રજન્તિ ॥ ૪૪ ॥

ઉદ્ભૂતભીષણ જલોદર ભારભુખાઃ

શોભ્યાં દશામુપગતાશ્ચ્યુત જીવિતાશાઃ ।

ત્વત્પાદ પંકજ રજોડમૃતદિગ્ધદેહાઃ

મર્ત્યા ભવન્તિ મકરધ્વજ તુલ્ય રુપાઃ ॥ ૪૫ ॥

આપાદકંઠમુરુ શૃંગલ વેષ્ટિતાંગાઃ

ગાઠં બૃહન્નિગડકોટિનિ ઘૃષ્ટજંઘાઃ ।

ત્વન્નામ મન્ત્રમનિશં મનુજ્ઞઃ સ્મરન્તઃ

સઘઃ સ્વયં વિગતબંધ ભયા ભવન્તિ ॥ ૪૬ ॥

મત્તદ્વિપેન્દ્ર મૃગરાજ દવાનલાહિ—

સંગ્રામ વારિધિ મહોદર બંધનોત્થમ્ ।

તસ્યાશુ નાશમુપયાતિ ભયં ભિયેવ

યસ્તાવકં સ્તવમિમં મતિમાનધીતે ॥ ૪૭ ॥

સ્તોત્રસ્રજં તવ જિનેન્દ્ર ગુણૈર્નિબદ્ધાં

ભક્ત્યા મયા રુચિરવર્ણવિચિત્રપુષ્પામ્ ।

ધત્તે જનો ય ઇહ કંઠગતામજસ્રં

તં માનતુંગમવશા સમુપૈતિ લક્ષ્મીઃ ॥ ૪૮ ॥

॥ ઇતિ શ્રી ભક્તામર સ્તોત્ર ॥

અમારાં પ્રકાશનો

ભાવના શતક (શ્રીતા પં. મુનિશ્રી રત્નચંદ્રજી મ. કૃત)	૧-૪-૦
જૈનાગમ કથાકોષ (૩૨ સિદ્ધાંતની ૨૫૦ વાર્તાઓ)	૧-૪-૦
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વિચારનિરીક્ષણ (પં. મુનિશ્રી હર્ષચંદ્રજી) આ. ૨	૦-૧૦-૦
લોંકાશાહ મત સમર્થન (રતનલાલ ડોશી)	૦-૮-૦
ધર્મપ્રાણ લોંકાશાહ (મંત્રાળ)	૦-૬-૦
દ્રોપદીની ચર્યા (શ્રીમદ્ ધર્મસિંહજી)	૦-૪-૦
સમ્યક્ સંદેશ (નરડા જૈની)	૦-૪-૦
જૈનસાહિત્યની કથાઓ ભા. ૧ લો (જી. ૪૭)	૦-૫-૦
„ ભા. ૨ જો „	૦-૫-૦
વીરભાણ ઉદયભાણ ચરિત્ર „	૦-૭-૦
જંબુસ્વામી ચરિત્ર „	૦-૮-૦
સામાયક સૂત્ર (અર્થ, બોધ, છાયા, વિવેચન સાથે પૃ. ૬૦)	૦-૩-૦
આદર્શજૈન સ્તુતિ (ગુજરાતી)	૦-૪-૦
હિંદી જૈન સ્તુતિ (પૃષ્ઠ સં, ૨૬૪ પાકું પુંકું)	૦-૮-૦
સ્થાનકવાસી જૈન ઇતિહાસ	૦-૬-૦
જૈનસંવાદ રત્નમાળા (પાકું)	૦-૬-૦

આ ઉપરાંત સજાયમાળાઓ, જ્ઞાનસાગર, થોકડાઓ, સામાયક પ્રતિક્રમણના પુસ્તકો, સૂત્રો-સિદ્ધાંતો, ઈનામ લહાણી માટે પુસ્તિકાઓ વગેરે છૂટક અને જથ્થાબંધ અમારેત્યાં કાયદેથી મળશે. વધુ માટે સૂચિપત્ર માંગો. લખો:—

જીવણલાલ હગનલાલ સંઘવી.

પંચભાઈની પોળ : અમદાવાદ.

